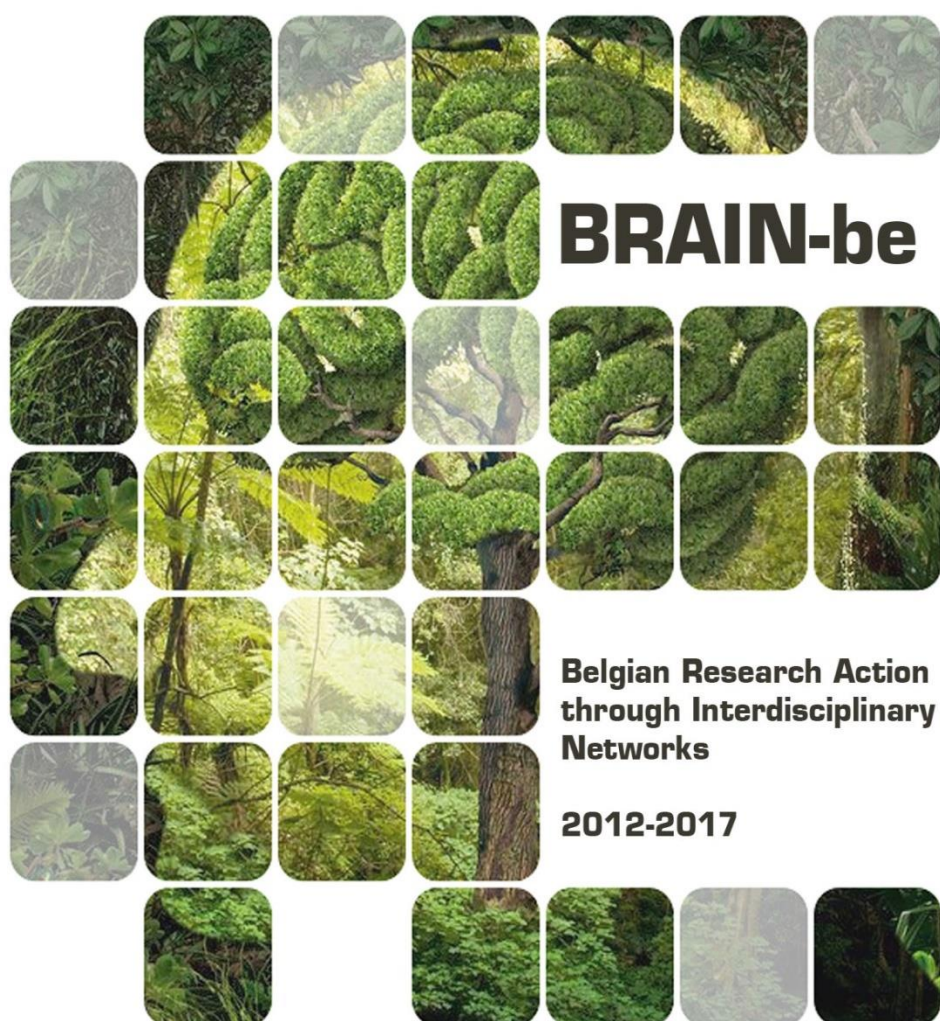

SOC

Sex Offenders in and out of Crime. Recidivism, Criminal Careers and Desistance

Eric MAES (NICC) – Luc ROBERT (NICC) – Lieven PAUWELS (UGent) – Arjan BLOKLAND (NSCR) – Thierry Hoang PHAM (UMons) – Rembert DE BLANDER (NICC) – Magali DEBLOCK (NICC) – Lidewyde BERCKMOES (NSCR) – Lucile DE KRUIJFF (NSCR) – Pascalie SPAAN (NSCR) – Denis DELANNOY (UMons) – Ilana STRZODA (UMons) – Emilie TELLE (UMons) – Martine BLOM (WODC) – Bouke WARTNA (WODC)

Axis 4: Federal public strategies

NETWORK PROJECT

SOC

Sex Offenders in and out of Crime. Recidivism, Criminal Careers and Desistance

Contract - BR/154/A4/SOC

FINAL REPORT

PROMOTORS: Eric MAES (NICC), Luc ROBERT (NICC), Lieven PAUWELS (UGent), Arjan BLOKLAND (NSCR), Thierry Hoang PHAM (UMons)

AUTHORS: Eric MAES (NICC), Luc ROBERT (NICC), Lieven PAUWELS (UGent), Arjan BLOKLAND (NSCR), Thierry Hoang PHAM (UMons), Rembert DE BLANDER (NICC), Magali DEBLOCK (NICC), Lidewyde BERCKMOES (NSCR), Lucile DE KRUIJFF (NSCR), Pascale SPAAN (NSCR), Denis DELANNOY (UMons), Ilana STRZODA (UMons), Emilie TELLE (UMons), Martine BLOM (WODC), Bouke WARTNA (WODC)

Published in 2019 by the Belgian Science Policy Office

WTC III

Simon Bolivarlaan 30 Boulevard Simon Bolivar

B-1000 Brussels

Belgium

Tel: +32 (0)2 238 34 11 - Fax: +32 (0)2 230 59 12

<http://www.belspo.be>

<http://www.belspo.be/brain-be>

Contact person: Aziz NAJI

Tel: +32 (0)2 238 36 46

Neither the Belgian Science Policy nor any person acting on behalf of the Belgian Science Policy Office is responsible for the use which might be made of the following information. The authors are responsible for the content.

No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without indicating the reference:

Maes, E., Robert, L., Pauwels, L., Blokland A., Pham, Th., De Blander, R., Deblock, M., Berckmoes, L., de Kruijff, L., Spaan, P., Delannoy, D., Strzoda, I., Telle, E., Blom, M. & Wartna, B., ***Sex Offenders in and out of Crime. Recidivism, Criminal Careers and Desistance***. Final Report. Brussels: Belgian Science Policy Office 2019 – 36 p. (BRAIN-be - (Belgian Research Action through Interdisciplinary Networks))

TABLE OF CONTENTS

ABSTRACT	7
CONTEXT	7
OBJECTIVES	7
CONCLUSIONS.....	7
KEYWORDS.....	8
 1. INTRODUCTION	 9
 2. STATE OF THE ART AND OBJECTIVES	 10
 3. METHODOLOGY	 16
 4. SCIENTIFIC RESULTS AND RECOMMENDATIONS	 20
 5. RECOMMENDATIONS	 30
 6. DISSEMINATION AND VALORISATION	 34
 7. PUBLICATIONS	 35
 8. ACKNOWLEDGEMENTS	 36

ABSTRACT

Context

Sex offences have attracted a lot of public and policy attention in the last decades. In Belgium, the Dutroux case led to unseen public protests and important policy changes. Elsewhere, similar horrifying events have taken place, also affecting in important ways policy responses to sex offenders (e.g. the cases of Megan Kanka in the U.S. and Sarah Payne in the U.K.). Furthermore, these last decades, sex offending has been high on public agendas in the aftermath of revelations about sexual abuse in the context of the Catholic Church, in sports and other leisure activities, but also with the #MeToo movement.

Sex offenders are generally viewed as a separate category of offenders. In the public and among policymakers, several stereotypes and unfounded beliefs about sex offenders exist, which sometimes affect policies that target sex offenders (e.g. sex offender registers,...). These include ideas about the recidivism of sex offenders (believed to be much higher than recidivism of non-sex offenders), the specialization (sex offenders are commonly believed to specialize in sex offences), that they cannot stop (with the idea that they do not desist from crime, that their criminal career differs in important ways from that of non-sex offenders,...).

Almost a quarter century after the Dutroux case, Belgium still seems to lack the empirical data about the offending behaviour of sex offenders needed to confront potential misconceptions on the nature of sex offenders' criminal careers.

Against this background, this research project has taken on the challenge of addressing a number of key issues revolving around sex offenders and sex offending.

Objectives

This study set out to address the following questions:

- Do the criminal careers of sex offenders differ from those of non-sex offenders?
- Is the recidivism of sex offenders different from that of non-sex offenders?
- How do dynamic variables (such as housing and an occupation) affect the desistance success of conditionally released sex offenders?
- Are the desistance narratives of released sex offenders different from what emerges from desistance narratives of non-sex offenders (in international literature)?
- What is the scientific evidence that has been used in designing recent sex offender policies?

Each of these questions is addressed in a separate work package.

Conclusions

In general terms, the criminal careers of sex offenders and non-sex offenders show slight differences, but above all remarkable similarities. The criminal careers of sex offenders seem to follow similar paths as those of non-sex offenders. Similar trajectories emerge with equal proportions among a national cohort of sex offenders in Belgium and in the Netherlands, and a nationally representative cohort of non-sex offenders in both these countries. Based on a latent class analysis of past convictions of sex offenders in Belgium and the Netherlands, and contrary to popular misconceptions about sex offenders, only a minority of sex offenders in the Dutch sample show specialization and persistence in sex offending; in the Belgian data, this is even absent.

In terms of recidivism, a national cohort of released sex offenders has a lower rate of returning to prison in comparison with non-sex offenders, which is found for first time prisoners, but also even for sex offenders with

prior detentions. Based on analyses of recidivism and risk assessment scores (Static 99R and Static 2002R) of a group of released sex offenders, the sex of the victim (male), the age of the offender when released from prison (younger) and the number of previous sexual offences (higher) are important in predicting future sexual offending. These static factors have to be viewed in association with dynamic changes in the lives of released sex offenders. Although the analysis of dynamic factors in this study is not conclusive due to difficulties in having access to a sufficient number of cases, the data here show that therapy can have a positive impact, while substance dependency issues negatively affect the risk of returning to prison.

Based on the desistance narratives of a group of 19 persons previously convicted for child molestation and released from prison, an important difference was found with respect to a 'redemption' script that was previously found in other studies among non-sex offenders (Maruna, 2001). Rather than going through an identity transformation, these interviews show the existence of a 'behavioural script', focused on avoiding new offences, but not identity change.

As far as 'research utilization' (Weiss, 1979) is concerned in the drafting of three recent policy initiatives, this study could not find any type of scientific evidence that was made use of. This calls into question the use of (the best available) scientific findings to inform the making of effective policies.

Taken together, the results of this research project show an important lack of good information about sex offenders and sex offending. This study falsifies a number of beliefs about sex offenders and shows how sex offenders are much more like other offenders, even though some minor differences might exist. These findings also raise doubts about 'catch-all' kind of policies oriented towards sex offenders, without any further differentiation between them.

Keywords

SEX OFFENDERS – RECIDIVISM – CRIMINAL CAREERS – DESISTANCE - POLICY

1. INTRODUCTION

Sex offenders are generally viewed as a separate category of offenders. Both the general public, as well as policy makers tend to treat all sex offenders alike and view them as highly repetitive, extremely dangerous, and incorrigible offenders. Belgium is no exception to this, with the introduction of several criminal policy initiatives in the last two decades that single out those convicted of sexual offences (e.g. the introduction of a protective measure may lead to an additional sentence of 5 up to 15 years in prison or under supervision, the introduction of a residency interdiction for sex offenders with a minor victim,...). This state of affairs stands in opposition to the empirical evidence that points to considerable variety in sex offenders' criminal behaviour, both with regard to sex- and non-sex offences.

Stereotypes and unfounded beliefs about sex offenders are not uncommon among the wider public and even policy-makers and practitioners can be prone to myths and misconceptions about sex offenders. Stereotypes and misconceptions include the belief that sex offenders are almost 'programmed' to commit new sex offences, as if they are all recidivists, a highly deterministic view; the belief that they are very likely to commit the same type of sex offence again, assuming a high degree of specialization in their criminal behaviour; and that they cannot be changed on the basis of criminal justice interventions or therapeutic treatments, as if they are 'irredeemable', a group of offenders for which no single intervention helps to stop their criminal behaviour. These misconceptions feed the idea that sex offenders are a special and unique category, a group apart from all other offenders (these myths have already been identified decades ago, e.g. Sutherland, 1950; Tappan, 1951).

Such misguided ideas have sparked harsh criminal justice policies in many jurisdictions, with sex offenders being branded as 'monsters' and 'predators' against which the wider public has to be protected (e.g. Simon, 1998). Ex-prisoners convicted of a sex offence have even been described as "the ultimate neighbour from hell" (Kitzinger, 1999). Policies include harsher sentences, protective measures leading to longer prison terms or types of civil commitment after the prison term, even life imprisonment for some types of sex offenders. Sex offenders that are released from prison have to face up to registration and notification obligations, residency restrictions and no go zones, mandatory treatment and restrictive community supervision orders and conditions.

Research on sex offenders has provided much information that suggests the above myths are at the very minimum flawed, if not utterly mistaken. In this study, such myths will be tackled through five different work packages.

This project consists of a study of the criminal careers of sex offenders in comparison to non-sex offenders in Belgium and the Netherlands, the prevalence of recidivism of sex offenders drawing on several databases in Belgium, a study about dynamic variables such as housing, employment and affective relationships upon conditional release from prison and how these variables correlate with success or failure, an investigation of the narratives of convicted sex offenders who have been released from prison and a study of the evidence base about sex offending and sex offenders involved in drafting three laws that zoom in on sex offenders.

This report is a synthesis in English of work packages that have led to output in Dutch and/or in French (and will further lead to output in English). The materials in the annexes constitute the basis of the report. Throughout this text, reference will be made to these texts.

2. STATE OF THE ART AND OBJECTIVES

As mentioned, the myths and misguided ideas about sex offenders have been found to be flawed or even outright mistaken. In the remainder of this research, the focus is on adult sex offenders (studies have shown important differences between juvenile and adults sex offenders (e.g. Lussier & Blokland, 2014). Internationally, meta-analyses show recidivism rates for sex offending among sex offenders are between 10 and 20%, whereas non-sexual re-offending rates are much higher (Hanson & Morton-Bourgon, 2005). In Belgium, until this date, no national prevalence statistics exist that focus on sex offenders and their types of offending. For the Walloon area, the recidivism rates of a sample of sex offenders released from prison and registered in ambulatory treatment facilities were 27% for general recidivism, 18,3% for non-sexual non-violent recidivism, 7,9% for sexual recidivism and 4,7% for non-sexual violent recidivism (Pham et al., 2010). These prevalence statistics already suggest the stereotypical ideas about sex offenders are mistaken.

The above cited numbers indicate that rather than specializing in sexual offending, sex offenders tend to have very diverse offending patterns that also include violent and property offences. Only recently have researchers started to take a criminal career approach to sexual offenders, distinguishing different career dimensions, like onset, specialization and aggravation, when examining patterns of sexual and non-sexual offending (e.g. Lussier & Cale, 2013). Exactly how patterns of sexual offending are linked to patterns of non-sexual offending still largely remains an empirical question.

Despite an apparent lack of specialization, having committed a sex offense in the past is one of the strongest predictors of committing a sex offense in the future. While general criminal history characteristics also predict sexual re-offending, risk factors for sexual recidivism are suggested to be different from those predicting non-sexual re-offending. Many sex offender recidivism studies however combine short-term follow ups with a dichotomized outcome measure and are thus unable to speak on the predictability of the long-term criminal career development of sex offenders.

Another issue in need of further research remains the impact of criminal justice interventions on sex offenders' recidivism. Few studies have compared different 'dosages' of a sentence or different types of sentences and their impact on sex offenders' recidivism. Evidence shows that for some sex offenders, alternative community sentences may affect the (mostly non-sexual) recidivism rates of sex offenders (e.g. Berliner et al., 1995), or that sentence length influences recidivism (e.g. Hanson & Bussière, 1998; Budd & Desmond, 2013). Perhaps the limited knowledge about this question in part is related to a broader development in research on sex offenders and sexual offending. This field has strongly been influenced by medicine and psychology and developed largely independently from the field of criminology (e.g.

Lussier & Beauregard, 2014), where such questions are commonly tackled in empirical research.

In the sex offender literature, likely due to a clinical focus on psychological variables, studies into the effects of sociological variables, like housing, employment, and romantic relationships on the (sexual and non-sexual) criminal behaviour of sex offenders are virtually absent. For general offenders, transitions like finding a job or engaging in a marriage have been found to reduce the likelihood of offending (e.g. Laub & Sampson, 2003; Sampson & Laub, 1993). To what extent this also applies to sexual offenders and sexual offending is still unknown.

Psychological research that focused on (non-sexual) offenders who turned away from crime versus those who remained active in crime has unveiled important differences in the narratives of ‘persisters’ in crime and ‘desisters’ from crime (Maruna, 2001). Being officially labelled as a sex offender may be a formative experience in the lives of those convicted for a sex offense. While a criminal label has been shown to negatively influence conventional development – a criminal record for example reducing life-time labour market success – being labelled a sex offender might even be more consequential. The stigma associated with being labelled a sex offender may cause the person to restructure his personal narrative and redefine his identity in ways that influence both conventional and criminal outcomes, including the likelihood of desistance from crime.

Next to empirical research that draws on the above state of the art (see further), the SOC-project also zoomed in on a set of sex offender criminal justice policies in Belgium, and tried to unravel how these policies came about, based on what evidence, what the role of research findings has been, next to other drivers and objectives of these policies.

In five different work packages, different aspects are tackled that link to the current state of the art:

- a work package focused on criminal careers
- a work package focused on recidivism
- a work package focused on dynamic variables upon release from prison
- a work package focused on desistance
- a work package focused on sex offender criminal policies

In what follows, a brief state of the art related to each work package will be presented, including the key objectives of the study.

Work package 1: Criminal careers (see annex 1 and 2)

Scientific attention for the criminal behaviour of known offenders over a long period of time is gaining importance in criminology. Especially since the late 1980s, when the concept of ‘criminal career’ was coined and a number of dimensions of the criminal career were introduced (Blumstein & Cohen, 1987), research has turned towards the study of the development of crime over the life course. Dimensions studied in criminal career research include the onset of offending, the duration of criminal activity over time (career duration), the

frequency of offending, and the degree of versatility in the types of crimes that offenders commit (specialization in a specific type of crime or not). Criminal career research also assesses the impact of sentences on the criminal career (e.g. MacLeod et al., 2012). Criminal career researchers have been able to draw on datasets with large samples, often containing tens of thousands or even over one hundred thousand offenders, oftentimes being representative, sometimes containing entire populations. The substantive developments in focusing on the criminal careers of large groups of offenders have even led to the introduction of a new specific statistical data analysis method, i.e. group-based trajectory modelling (Nagin, 2005).

Few exceptions aside, criminal career research has stayed away from focussing on sex offenders. This is remarkable, as sex offenders are believed to constitute a different subset of offenders (Blokland & Van der Geest, 2015). The research on sex offender criminal careers is gradually drawing in more researchers from a number of countries and jurisdictions (e.g. the Netherlands, Canada, several states in the U.S.A.) (e.g. Blokland & Lussier, 2015).

In Belgium, in spite of a rich criminological history in research (e.g. Daems et al., 2013) and opposite to its international rise to importance, so far, there has not been any comprehensive research on criminal careers, let alone the criminal careers of sex offenders. This bleak state of affairs contrasts with the scientific and policy focus on criminal careers in several countries, including in Belgium's neighbour to the North, the Netherlands. Important experience and knowledge have been built up in this respect, particularly with the Criminal Careers and Life Course Study (CCLS).

In this work package, the NICC restructures a dataset with national conviction data that has been at the basis of the publication of Belgium's first national recidivism statistics (Robert et al, 2015). In order to generate the first national recidivism statistics in Belgium, the analysis has been limited to the first or only conviction in 1995 and the first (or only) new sentence or measure. Based on the available data, it is possible to conduct a criminal career analysis (including all past convictions and a follow-up until 2013). The first or only sentence or measure handed out in 1995 serves as the starting point for the analysis. Persons convicted for a sex offence in 1995 will be considered a 'sex offender' in the current study.

In the Netherlands, a similar analysis is conducted by the NSCR, drawing on a dataset of all offenders convicted in 1997. This analysis will have the same focus, zooming in on the descriptive criminal career dimensions and the criminal careers as analysed on the basis of group based trajectory models (GBTM), which enables the researchers to conduct a comparative research of the criminal careers of sex offenders and other types of offenders both in Belgium and in the Netherlands. These results will shed light on the international representativeness of national-based findings about the criminal careers of sex offenders (and in extension, other offenders).

Furthermore, next to a focus on the entire criminal career and a description based on criminal career parameters (onset, duration, termination, frequency and crime mix), the study will also involve a latent class analysis of the criminal career prior to the index conviction in

1995 for sex offenders and non-sex offenders in Belgium and 1997 for sex offenders and non-sex offenders in the Netherlands. This latent class analysis will be based upon categories derived from existing literature that focuses on differences between contact and non-contact, age of the victim and age of the offender.

The objective of this work package is to provide a detailed description of the criminal careers based on conviction data of a cohort of Belgian sex offenders starting from age 12 until the adult years and examine the extent to which different developmental pathways can be distinguished among sex offenders in terms of the frequency, timing and nature of their offending. This study is the first Belgian criminal career study focussing on the criminal careers of sex offenders in comparison with the criminal careers of other types of offenders. To assess the generalizability of the Belgian findings, results are compared with that from a comparable Dutch sex offender cohort.

Work package 2: Recidivism (annex 3 and 4)

In this work package, several datasets that have been used in other studies for different purposes are revisited. Each of the partners disposes of one or several data sets that include sex offenders. The particular focus in this work package is on the influence of (mostly) static variables (variables that are unlikely to change over time or that can only change in one direction, e.g. criminal record) on recidivism. This is of importance for psychological theories and findings at the basis of risk assessment instruments (such as the Static-99).

Based on national conviction data, sex offender recidivism statistics will be developed, with particular attention for demographic variables (e.g. age, sex) and criminal history variables (previous convictions, types of convictions, types of offences) and their predictive value for (sexual) recidivism. Furthermore, the Belgian national conviction data set establishes a base rate of sex offender recidivism and such with a very long follow-up period (ca 18 years). Drawing on Walloon recidivism data, a replication of the base rates of sex offender recidivism can be done, with additional attention for a number of psychological variables (including scores on STATIC 99).

The results of this work package provide a firm overview of sex offender recidivism data in Belgium. Bringing together the different sources on sex offender recidivism in Belgium adds value to the research: it presents the first synthesis of current sex offender recidivism data in Belgium.

The objective of this work package is to provide an examination of both sexual and non-sexual recidivism and subsequent offending for sex offenders convicted for different types of sex offences and assess to what extent individual and criminal history characteristics predict subsequent criminal involvement.

Work package 3: Dynamic variables upon release from prison (annex 5)

In the last two decades, research about the reintegration (in the U.S. referred to as 're-entry', in the U.K. it is termed 'resettlement') of ex-prisoners has rapidly gained importance. The importance of post-release developments in domains such as housing, occupation and relationships have been (re-)established (e.g. Petersilia, 2003; Travis, 2005). Simultaneously, research on desistance has identified the importance of so-called 'turning points' (Laub & Sampson, 1993), and these include relationships and work too. Increasingly, the scientific community is pointing at the link between post-release reintegration and desistance (e.g. LeBel et al., 2008; Maguire & Raynor, 2006) and at the ways in which post-release social circumstances and individual characteristics influence each other.

The importance of such dynamic social circumstances or variables has not yet been clearly established for released sex offenders. This work package sets out to focus on dynamic variables (variables very likely to change depending on a range of circumstances, e.g. occupation...) and their relationship with reintegration, desistance and recidivism of all conditionally released sex offenders in Belgium in 2003-2005 (including a differentiation among sex offenders).

Conditionally released prisoners are minimally 2 years under supervision, mostly the supervision in the community is 5 years and in some cases, it even is 10 years. During the supervision period, so-called justice assistants (probation officers) repeatedly contact the ex-prisoner and check a number of dynamic variables (occupation, housing, relationships...). The reports by justice assistants are all gathered in release files, currently with the Courts for the Execution of Sentences (*tribunaux de l'application des peines / strafuitvoeringsrechtbanken*). Access to these files is sought, so that information about the sample can be coded from the files.

The information pertains to: psychological data (reports of the psychosocial service in prisons; this information is not updated after release), with particular attention for test results and diagnostics, and information on a range of life domains. Reintegration plans of prisoners that are granted conditional release include information about housing, occupation (vocational training/work), treatment upon release (especially but not exclusively for sex offenders). Post-release reports by the justice assistants provide updates on the situation of the conditionally released sex offender and such in principle at least every 6 months for the entire duration of the conditional release. The information from these reports would allow the construction of at least 4 (and at most 20) additional moments during which data about the ex-prisoner is mentioned (unless the ex-prisoner has been re-imprisoned).

This information will provide answers about the extent to which changes in social circumstances affect the criminal behaviour of sex offenders.

The objective of this work package is to provide a detailed understanding of the impact of time-varying life circumstances, like housing, employment, and romantic relationships, on the criminal career patterns of convicted sex offenders using detailed longitudinal post-prison supervision data on a sample of conditionally released Belgian sex offenders.

Work package 4: Desistance (annex 6)

Life course theory stresses the importance of human agency – the purposeful execution of choice and individual will (Matza, 1964; Wikström 2005) – in transforming transitions into turning points. Human beings are active participants in their own life course that through their own decision-making can shape future development (Laub & Sampson, 2003). If we accept that criminal careers of sex offenders are not, or not only, determined by psychological or structural factors, and that people have agency, it becomes important to understand the conscious and unconscious choices sex offenders have made during their lives and how these choices were shaped by them being labelled a sex offender upon their conviction.

Additionally, the research in narrative psychology undertaken by Maruna (2001), identified links between the role and place of offending and the narratives of criminal career offenders desisting from crime with others who were persisting in offending. In-depth interviews would allow a construction of the narrative of released sex offenders, including how they present themselves and their offences, the place of agency in their narrative, how their identity relates to the offences for which they have been convicted and imprisoned and how they look at the future after prison. This work package thus addresses a number of important issues that remain absent in the previous work packages. It draws on the personal experiences of sex offenders, thus adding an extra dimension to the research.

This work package takes on a much more open-ended approach, with in-depth qualitative interviews on the basis of a topic list. Interviews have been conducted with recently released sex offenders in the South and North of Belgium, but will further focus only on sex offenders released in the North of Belgium (Flanders) for reasons that will be highlighted further. These interviews will make it possible to highlight the experiences of released sex offenders and their outlook on life after prison, their experiences with the (double) stigma of being a convicted sex offender.

The objective of this work package is to gain an in-depth understanding of the ways in which being labelled as a sex offender through conviction and sanctioning, impacts the subsequent life-course of convicted sex offenders.

Work package 5: Sex offender criminal policies (annex 7)

Over the last decades, ideas about evidence-based policy and practice have gained importance in criminal justice systems. Yet, the relationship between scientific evidence and policy remains a complex issue. As Tonry states (2010: 785), *“evidence sometimes influences criminal justice policies and practices. Other times, it does not. The reasons are usually straightforward. Some subjects raise powerful normative and ideological issues.”* The use of evidence can vary widely, as policy analysts have shown (e.g. Weis, in an important article in 1979, distinguishes between 7 different types of ‘research utilization’). In the context of sex offender policy-making, the relationship between evidence and policy is particularly important, as sex offender research evidence has only accumulated throughout the years, while at the same time, sex offender policies in many jurisdictions have turned towards more strict, controlling, punitive options.

In this work package, several sex offender criminal policies in Belgium will be studied. The following three legislative initiatives are selected, as they contain a number of specific measures or sentences oriented towards sex offenders and they are of recent date. 1) The Act of 17 May 2006 related to the external legal position of persons convicted to a deprivation of liberty, which governs the early release of convicted offenders to a prison sentence. It includes a number of passages that focus on sex offences, including the mandatory assessment of sex offenders by a specialized team so as to establish whether they require treatment upon release. Prior to the Act of 2006, changes had already been implemented in the conditional release of sex offenders, as if a prelude to what was to follow in the release act of 2006; given that the previous changes in conditional release have set the scene for the Act of 2006, changes of conditional release for sex offenders prior to 2006 are also included. 2) The Act of 26 April 2007 concerning offenders at the disposal of the Court for the Execution of Sentences includes the possibility to place certain offenders at the disposal of the Court for periods of 5 up to 15 years. For certain sex offenders, upon conviction, they automatically are given an additional minimum period during which the Court can either keep them in prison or under supervision in the community. 3) Thirdly, the Act of 14 December 2012 aimed at improving the fight against sexual abuse and acts of paedophilia in the context of an authority relation has brought to life the prohibition for certain sex offenders to (continue to) live in the vicinity of the victim.

The focus of this policy analysis is to look at the objectives of the selected policies, the ideas about sex offenders that transpire from them and the ways in which use has been made of existing research on sex offenders and of other types of sources. The analysis will try to answer to what extent these sex offender policies are linked to existing research about sex offenders and what other types of sources, information, and goals have influenced these policies.

The objective is to analyse recent Belgian criminal justice policies that target sex offenders, with a particular focus on the objectives of these policies, the ideas about sex offenders in these policies, and the ‘research utilization’ about sex offenders by policy-makers.

3. METHODOLOGY

Work package 1: Criminal careers (based on annex 1 and 2)

This work package draws on national populations. The data include all persons convicted in 1995 in Belgium (n = 136.530) and all persons convicted in the Netherlands (n = 153.252), including all their convictions prior to the index year (1995 or 1997) and following the index conviction in 1995 or 1997, up to November 2013 for Belgium and the end of 2015 for the Netherlands.

In this work package, three different analyses have been conducted. The first two are interrelated and refer to the entire criminal career, the third refers to convictions prior to the index conviction in 1995 (Belgium) or 1997 (the Netherlands).

Based on convictions of all sex offenders and a random sample of ca 10% of non-sex offenders, criminal career parameters are described. These involve descriptions (median, IQR: inter quartile range, and the minimum and maximum) of the onset (i.e. the age at the first conviction), the duration of the criminal career (i.e. the difference between the first and last conviction in the data), the termination (i.e. the last conviction in the data), the frequency (i.e. the number of convictions during the entire criminal career) and the crime mix (i.e. the number of types of offences that led to a conviction, based on a categorisation used by Statistics Netherlands (CBS), comprising 8 separate categories: sex offence, violent offence, property offence with violence, property offence without violence, traffic offence, drug offence, offences of public order and a miscellaneous group of 'other' offences).

Differences between sex offender and non-sex offender criminal career parameters are calculated per country. This is done using t-tests and for crime mix based on the 8 categories, a Mann-Whitney test is calculated. Due to the large sample sizes, which easily leads to statistical significance, effect sizes have been calculated, using Hedges' *g* as an alternative for Cohen's *d* (Cohen, 1992) and such as a correction for the different sample sizes of the groups.

A second test involves estimating a group-based trajectory model (GBTM) for both sex offenders and non-sex offenders in Belgium and the Netherlands. This technique, developed for criminological applications (e.g. Nagin, 2016: 356-357), is based upon the premise that a population consists of different subgroups with divergent criminal career patterns over time (e.g. years). Based on statistical probability, all subjects are appointed to a particular trajectory group (Nagin, 1999: 140). The number of trajectory groups that follow from a GBTM is arrived at on the basis of statistical grounds - i.e. the Bayesian Information Criterion (BIC) and Akaike's Information Criterion (AIC) are used to determine the optimal model (model fit). The GBTMs in this study are calculated using STATA 15.

The third analysis involves a latent class analysis (LCA) that focuses on the criminal history prior to the index conviction (1995 in Belgium, 1997 in the Netherlands) for sex offenders and for non-sex offenders. The past convictions are analysed based on a distinction between age (between 12 years and 25 years, referring to youth and early adulthood, and after 25 years). Convictions prior to the index conviction were also analysed using the CBS categorisation into 8 groups of types of offences. For the sex offenders, a further distinction is made between hands-on versus hands-off offences, age of the victim (adult versus minor). The LCA is calculated using the *poLCA* package in R (Drew & Linzer, 2011). 20 dichotomous indicators are used. 10 indicators relate to the period up to 25 years, 10 to the period after 25 years. Latent class models are estimated from 2 up to 5 classes. Like in the GBTM, BIC and AIC are used to assess model fit. Identification of the optimal model was also based on the posterior probabilities and the resulting patterns in the item response probabilities (Collins & Lanza, 2010).

Work package 2: Recidivism (see annex 3 and 4)

In this work package, several analyses have been conducted on three different data sets representing three different cohorts: a cohort of convicted persons ($n = 136,530$), a cohort of ex-prisoners previously convicted to a prison sentence ($n = 14,754$), and a cohort of released sex offenders who have been/are under ambulatory treatment ($n = 342$).

For each cohort, (especially prevalence-related) descriptives have been calculated. For the cohort of ex-prisoners, descriptives for sex offenders and non-sex offenders are calculated. Differences in the profiles of sex offenders and non-sex offenders have been tested based on measures of association and t-tests for continuous variables.

The time to recidivism (proportional hazard ratio's) has been calculated on the basis of Cox regression models and Kaplan-Meier survival curves. Multivariate Cox regression models are calculated in order to check whether differences in (time to) recidivism remain, taking into account other predictive factors.

For the 'treatment cohort', item scores on Static-99R and Static-2002R are used to identify static factors predictive for (sexual) recidivism.

Work package 3: Dynamic variables upon release from prison (annex 5)

In work package 3, the objective was to shed light on the impact of dynamic variables in the re-entry and recidivism of conditionally released sex offenders. Unsuccessful termination of conditional release has been operationalized as a return to prison for either a violation of the conditions or for a new offence, or both.

For this work package, the files of all persons convicted for (among others) a sex offence, who have been conditionally released in the years 2003-2005, are studied. In 2003-2005, a total of 220 sex offenders were granted conditional release. Due to a range of problems (destroyed files, incomplete files, files that could not be retrieved), less than half of this number was available for the study. This led to the inclusion of a few additional files of sex offenders released in 2001 and 2002, but due to the time restraints and difficulties that came up in finding these additional files, in total, at the end, only 119 files have been consulted. Files included information about the release date, the conditions and information about the end of the conditional release (new offence, violation of conditions that led to a revocation, the date of incarceration if any).

Descriptive analyses have been conducted, with a particular focus on negative changes in the registered conditions. These include the meetings with the justice assistant (the parole officer), victim-related conditions (an interdiction to contact the victims and/or a prohibition to come into certain places), housing, employment/occupation, therapy and substance (ab)use.

'Successful' prisoners (i.e. those that did not return to prison) are compared to those who returned to prison; when possible (given the small numbers), distinctions have been made between a group that returned to prison for violating the conditions and a group that returned due to recidivism. Differences between three groups are calculated on the basis of mean

rank scores (Mann-Whitney's U), and further comparisons have been done based on a two by two basis.

Work package 4: Desistance (annex 6)

This work package had the objective to illuminate the narratives of sex offenders who have been released from prison and who are still under conditional release. The idea was to have interviews with ex-prisoners in the North and South of the country. At the end, only data gathered in the North of Belgium have been used in the final analysis. In the South of Belgium, it was not possible to get access to a sufficient number of released sex offenders. After many efforts over an extended period of time, only a handful of persons had participated, and in the time available, it was no longer realistic to continue the attempts and so the Francophone data collection had to be discontinued. The limited number of respondents is not analysed further. In part, the problems in recruiting conditionally released sex offenders may be due to a differential approach as arranged by the Houses of Justice in contacting sex offenders. In the end, 19 conditionally released sex offenders have been interviewed in the North of Belgium.

Face-to-face interviews were held in a location they preferred. 15 interviews took place in the home of the interviewee, 1 at the work of the interviewee and 3 in a House of Justice (parole service). Interviewees were handed out a consent form and were asked permission to tape the interview. The interviews were conducted using a topic list that included important subjects such as prison experiences, obstacles and support when returning to the community, the process of desisting from sex crimes.

All but one interview were conducted by 2 female interviewers; one was conducted by a female and a male interviewer. Interviews lasted between 2 and 6.5 hours, with an average of 3.5 hours. After the interview, respondents received 25 euros for their collaboration.

Interviews were transcribed verbatim, with a check by a Flemish speaker for local dialects or Flemish expressions. Important non-verbal expressions, such as crying, smoking and long periods of silence, were also noted in the transcripts.

Transcripts were analysed deductively and inductively. Broad topics first were coded (e.g. desistance, redemption, identity), and then were refined in further rounds of coding.

Analyses of the transcripts were completed and triangulated with observations and personal impressions of the two interviewers.

Work package 5: Sex offender criminal policies (annex 7)

In this work package, we look at three recent pieces of legislation that focus on sex offenders. The three policies focused upon are the residential restriction for sex offenders, the mandatory assessment for imprisoned sex offenders (focused upon whether they need a specialized treatment or not in case of early release) and the optional additional sentence of 5 up to 15 years that can be handed out when punishing an offender for a sex offence.

Particular attention goes to whether and which scientific literature has been mobilized, in which context, how it is mobilised and what its importance is in the policy. In order to do this, a citation analysis and a content analysis are conducted. The number of scientific publications is turfed per policy and in all publicly available preparatory documents leading to the policy. In terms of the content, we look at how the research is mentioned.

The idea was to situate the mentioned literature in terms of methodological quality criteria such as those in the Maryland Scientific Scale of Methods (MSSM, see Sherman et al., 1996).

In all, 44 preparatory documents have been analysed. 24 in the context of the mandatory assessment of imprisoned sex offenders, 7 in the context of the additional sentence for sex offences and 13 in the context of the residential restrictions.

4. SCIENTIFIC RESULTS

Work package 1: Criminal careers (annex 1 and 2)

The entire criminal career findings are first described here. We then zoom in on the subgroup on which the latent class analysis has been conducted. The LCA is only calculated for those persons with convictions prior to the index conviction.

Table I provides an overview of descriptive information about the sex offenders and non-sex offenders in Belgium and the Netherlands.

TABLE I. Descriptive information

		Belgium (in 1995)		Netherlands (in 1997)	
		Sex offenders	Non-sex offenders	Sex offenders	Non-sex offenders
N		885	13,380	1677	13,481
Age	Median	35 (3 miss)	32 (126 miss)	33	31
	IQR	17	17	24	18
	Min-max	12 – 88	12 – 88	12 – 75	11 – 80
Sex	Man (%)	94.6% (6 miss)	83% (86 miss)	98.3% (2 miss)	84.7% (36 miss)
Country of birth	Born in the Netherlands (proxy)			77.9% (1 miss)	70.2% (95 miss)
	Born in Belgium (proxy)	68.2% (172 miss)	66,8% (2640 miss)		

The criminal career parameters of these groups are presented in Table II. Onset, duration, termination, frequency and crime mix are included in the table, with the median, the interquartile range (IQR) and the minimum and maximum values for onset, duration, termination and frequency. For crime mix, an average is given of the number of types of crime (with a maximum of 8 types), including the standard deviation.

TABLE II. Descriptives criminal career parameters

		Belgium		Netherlands	
		Sex offenders	Non-sex offenders	Sex offenders	Non-sex offenders
Onset	Median	24	26	26	25
	IQR	14	14	22	16
	Min-max	12-88	12-88	12-75	12-97
Duration	Median	12	9	8	8
	IQR	19	18	18	18
	Min-max	0-63	0-63	0-48	0-56
Termination	Median	40	39	39	38
	IQR	17	18	20	19
	Min-max	13-88	12-92	13-80	12-97
Frequency	Median	4	3	2	3
	IQR	6	6	5	5
	Min-max	1-70	1-119	1-57	1-84
Crime mix	Average	2,71	2,02	2,68	2,28
	SD	1,579	1,253	1,840	1,569

As expected, and due to the large samples, almost all parameters of the criminal career show a statistically significant difference. For all but one of the comparisons between sex offenders and non-sex offenders per country and per criminal career parameter, effect sizes are calculated. These show that only two of the differences are moderate or strong (see Table III). White cells refer to there being no difference between sex offenders and non-sex offenders (which is only the case for the data concerning termination). The grey scale refers to a weak effect size (light grey) over moderate up to a strong effect size (dark grey). For the crime mix, no effect sizes have been calculated. Only for offenders in Belgium, a statistically significant difference with a strong effect size could be found in terms of the length of the criminal career. Sex offenders in Belgium have a longer criminal career than non-sex offenders. In terms of frequency, a statistically significant difference with a moderate effect size could be found between sex offenders and non-sex offenders in the Netherlands: non-sex offenders have a higher frequency in offending than sex offenders.

TABLE III. Effect sizes

	Belgium		Netherlands	
	Sex offenders	Non-sex offenders	Sex offenders	Non-sex offenders
Onset	<		>	
Duration	>		>	
Termination	>		=	
Frequency	>		<	
Crime mix	No effect sizes calculated Mann-Whitney p = .000		No effect sizes calculated Mann-Whitney p = .000	

The results of the trajectory analysis are presented in annex 1. The GBTM shows 2 remarkable results. First of all, the proportions of the trajectories across all four models are quite similar, with a group of ca 65% (a low-risk group who rarely receives a conviction), a group of ca 17.5% (adolescence-limited offenders), a group of ca 12.5% (a group of adult onset-offenders) and a group of ca 5% (chronic persistent offenders). Secondly, as figures I-IV show (see also annex 1), the patterns of the trajectories across each 4-group model show

many similarities (and a few differences too). The trajectories resemble the four groups that appear in the work by Moffitt (1992; 2006). Each subset, be they sex offenders or non-sex offenders in Belgium or the Netherlands, contains a trajectory of life course persistent offenders, a trajectory of adolescent-limited offenders, and in addition a trajectory of late onset offenders and of low-level chronics. One remarkable difference is the very high frequency for sex offenders in Belgium, higher than all other groups (*mind the Y-axes in the figures*). The late onset offenders among sex offenders in Belgium are at the zenith of their criminal career in their mid 30ies, whereas this is 40 for the other three subsets. Overall, in spite of these differences, the figures show highly similar trajectories.

FIGURE I. 4-group model sex offenders (B)

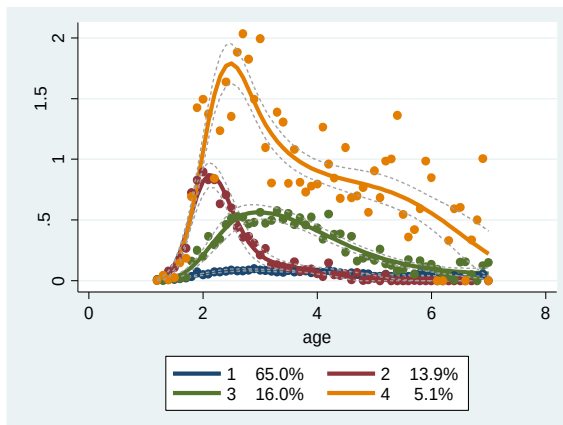

FIGURE II. 4-group model non-sex offenders (B)

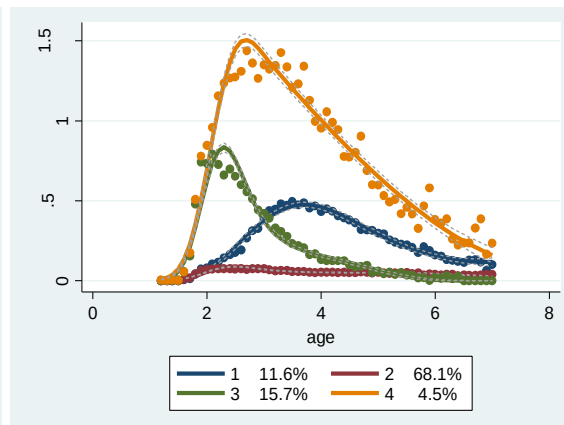

FIGURE III. 4-group model sex offenders (N)

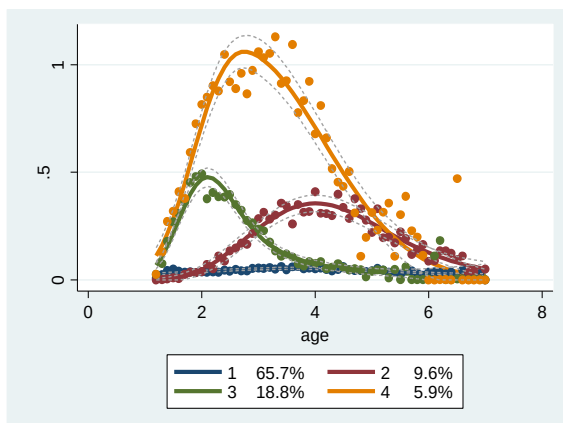
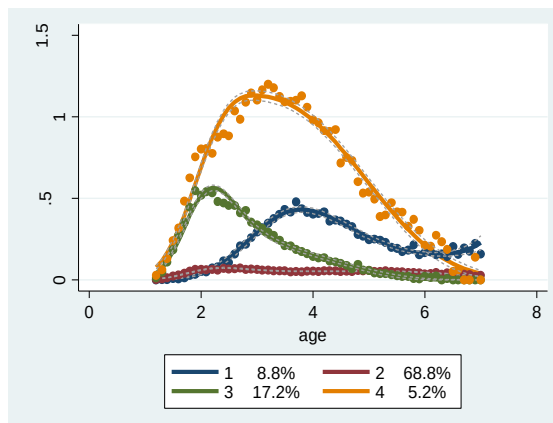

FIGURE IV. 4-group model non-sex offenders (N)

In all, these analyses show that few statistical differences exist between sex offenders and non-sex offenders in Belgium and in the Netherlands. These findings at the very least cast a shadow over the differential approach criminal justice policies make between sex offenders and non-sex offenders.

Based on a Belgian and Dutch sample of individuals convicted for a sexual offense in 1995 and 1997 respectively, who had at least one prior conviction (for either a sexual or nonsexual offense, or both), and applying latent class analysis, we distinguished four criminal career patterns based on the nature and timing of individuals' offending prior to the index year.

Three of these patterns: ‘persistent violent generalist’, ‘juvenile delinquent’, and ‘adult onset’ are found in both datasets.

Those in the ‘persistent violent generalist’ class show criminal career patterns characterized by persistence across the juvenile and adult period, diversity in the type of offending, and a high offending frequency. In contrast, the ‘juvenile delinquent’ pattern is characterized by discontinuity of offending from the juvenile to the adult period (though for the Belgian sample this might be an arte fact of the young age of offenders in this class). The criminal career of individuals in the ‘adult onset’ class is also characterized by discontinuity. Individuals in this class rarely have been convicted prior to age 25, yet their sexual offense in the index year seems part of a more general pattern of delinquent behavior.

Additional analysis show that such a classification of offenders based on their criminal history is only weakly associated with the type of sexual offense these individuals were convicted for in 1995 and 1997 respectively. In other words, those characterized as ‘hands-off sex offenders’ based on the index offense, are found in all four latent classes, and so are hands-on offenders with child victims and hands-on offenders with adult victims.

The results of these analyses indicate that, contrary to popular misconceptions about sex offenders, only a minority of offenders in the Dutch sample shows an offending pattern that is persistent and specialized in sexual offending. Whereas such a specialized pattern is even absent in the Belgian sample. These results therefore question the treatment of sexual offenders as a ‘special group’ warranting special attention.

Work package 2: Recidivism (see annex 3 and 4)

In the two annexes 3 and 4, all results are presented. Table IV shows the prevalence statistics for the three cohorts. These cohorts differ from each other. The group of convicted offenders is put together on the basis of conviction records, regardless the type of conviction. Sex offenders here (Table IV) are those with a sex offence in the reference conviction. The cohorts of released offenders are convicted offenders who were released after they served their sentence in prison. Those who (at least once in their detention career) served a sentence for a sex offence (only for a sex offence or in combination with other types of offences) are counted as a sex offender here. As for the treatment cohort, these are offenders who were previously detained and then released with treatment in the community. These are only sex offenders.

TABLE IV. Prevalence of recidivism of sex offenders – 3 cohorts

		N	Follow-up	Prevalence recidivism
Convicted offenders	Primary – sex	374	Ca 18 y	43.4%
	Primary – non-sex	66.898		40.3%
Released prisoners	Sex	1637	10 y	37.6%
	Non-sex	13117		48.6%
Treatment cohort	Sex	342	Variable; after 5 y	17.9%
			After 9,6 y (mean)	25.1%

With respect to the recidivism of convicted offenders, it appeared that for those who had never been convicted in the past (before 1995; ‘first offenders’) 43.3% of the sex offenders was reconvicted within a period of ca. 18 years. Of the first offenders who were convicted for a non-sex offence in 1995, 40.3% was reconvicted within this follow-up period (see table IV). Recidivism prevalence rates of sex and non-sex offenders are thus close to each other where ‘first offenders’ are concerned. Although the prevalence of convicted offenders is slightly higher for sex offenders, this is in part related to the profile and limited comparability of sex offenders with non-sex offenders. Non-sex offenders for example include also persons who only have a traffic-related conviction.

For the ex-prisoner cohort, the comparability is better in terms of seriousness of offence and severity of punishment imposed, as those offenders by definition are convicted to a term of (at least partly) effective imprisonment and served time in prison and/or under electronic monitoring.

For this cohort of convicted offenders released from prison (N= 14,754), recidivism was defined as ‘re-incarceration’, either for a new conviction or due to a violation of parole conditions. It was observed that, within each of the follow-up periods studied (1, 2, 3, 5 and 10 years), less sex offenders were re-incarcerated compared to non-sex offenders. Within a period of 10 years slightly more than one-third (37.6%) of the sex offenders was re-incarcerated at least once, whereas nearly half (48.6%) of the non-sex offenders returned to prison (see table IV). More than a quarter (25.3%) of all convicted prisoners released from prison ended up behind bars again within 2 years after release (26.0% of the non-sex offenders vs. 19.0% of the sex offenders). The hazard ratio, calculated via Cox regression, is 0.717 and statistically significant, and shows that non-sex offenders are 1.39 more likely to recidivate, taking into account time to re-incarceration (inverse HR: $1/0.717 = 1.39$).

This initially observed difference in risk of re-incarceration between sex and non-sex offenders remains when controlling for other variables, such as gender, age, and detention history (prior incarcerations, and length of prior detention periods). There is a significant effect of type of offence (sex vs. non-sex offences) both in the total prisoner population as in prisoners without prior detentions (‘first-time prisoners’). This impact of the offence is even more pronounced in first-time prisoners [hazard ratio, or Exp (B) = 0.765; see table V], compared to the total prisoner population [Exp(B)=0.885].

TABLE V. Output Cox regression – models first-time, sex offenders and non-sex offenders

Variables	First-time prisoners		Only sex-offenders		Only non-sex offenders	
	Exp(B)	S.E.(B)	Exp(B)	S.E.(B)	Exp(B)	S.E.(B)
Type offence (ref: non-sex)	0.765**	0.101	NA	Nat	NA	NA
Sex (ref: male)	0.609***	0.100	0.741	0.262	0.686***	0.062
Age at time of release	0.962***	0.003	0.945***	0.004	0.961***	0.002
N prior detentions	NA	NA	1.144***	0.009	1.113***	0.003
N (missings)	5675 (6)		1637		13,111(6)	

p = * < 0.05 ** ≤ 0.01 *** ≤ 0.001

Age and detention history are predictive for re-incarceration in both sex offenders and non-sex offenders (table V). Gender only has a significant effect in non-sex offenders. Although male and female sex offenders thus seem not to differ regarding their risk of re-incarceration, this result should be interpreted with caution, given the small number of women in the sex offender population.

For the group of (male) sex offenders released from prison and subjected to specialised treatment a rate of general recidivism (GR; reconviction) of 17.9% was observed over a 5-year period, and 25.1% when measured over the total follow-up period (on average 9.6 years; see table IV). For more specific types of recidivism even lower scores were obtained: 6.6% resp. 12.7% for sexual recidivism (SR), 4.3% resp. 4.6% for violent-(but non-sexual) recidivism (VR), and 9.8% resp. 11.3% for neither violent nor sexual recidivism (NVNSR).

TABLE VI. Correlations static risk factors (mean item scores Static-99R and Static-2002R) and type of recidivism (Spearman correlation coefficients; n=308-310)

	GR	SR	VR	NVNSR
STATIC-99R				
1 Age at release	.25**	.15*	.18**	.16**
2 Ever lived with lover for at least two years	.10	.14*	.06	-.01
3 Index non-sexual violence – Any convictions	.15**	-.00	.10	.17**
4 Prior non-sexual violence – Any convictions	.13*	.01	.11	.18*
5 Prior sex offences (charges / convictions)	.14*	.10	-.01	.13*
6 Prior sentencing dates (excluding index) (3 or less – 4 or more)	.09	.00	.09	.15**
7 Any convictions for non-contact sex offences	.10	.19**	-.04	.01
8 Any unrelated victims	.12*	.16**	.06	.01
9 Any stranger victims	.13*	.12*	.06	.05
10 Any male victims	.07	.15**	.06	-.01
Total score	.31**	.21**	.18**	.21**

	GR	SR	VR	NVNSR
STATIC-2002R				
1 Age at release	.25**	.12*	.19**	.15**
Persistence of sexual offending	.11	.12*	-.05	.09
2 Prior sentencing occasions for sexual offences	.12*	.12*	-.04	.12*
3 Any juvenile arrest for a sexual offence and convicted as an adult for a separate sexual offence	.04	.03	-.03	.03
4 Rate of sexual offending	.12*	.12*	-.03	.11*
Deviant sexual interests	.09	.23**	.02	-.04
5 Any sentencing occasion for non-contact sex offences	.09	.16**	-.04	.03
6 Any male victim	.07	.15**	.06	-.01
7 Young, unrelated victims	.02	.16**	-.02	-.06
Relationship to victims	.13*	.16**	.08	.02
8 Any unrelated victim	.10	.15**	.06	-.01
9 Any stranger victim	.12*	.11	.06	.04
General criminality	.18**	.03	.12**	.22**
10 Any prior involvement with the criminal justice system	.13*	-.01	.09	.19**
11 Prior sentencing occasions for anything	.11*	.02	.08	.17**
12 Any community supervision violation	.20**	.06	.08	.18**
13 Years free prior to index sex offence	.22**	.07	.13*	.25**
14 Any prior non-sexual violence sentencing occasion	.06	-.02	.06	.11
Total score	.27**	.21**	.14*	.17**

p = * < 0.05 ** ≤ 0.01

The analysis of (bivariate) correlations between the item scores on the *Static-99R* and *Static-2002R* and various types of recidivism indicates, among other things, that the majority of static factors that refer to deviant sexual interests, are positively associated with sexual recidivism. This is also particularly the case for (a young) age at release, the absence of living with a lover for at least 2 years, the number of prior sex offences and rate of sexual offending, the presence of convictions for non-contact (*hands off*) sex offences and the victimisation of male, young unrelated victims (see similarly: Hanson & Bussière, 1998; Helmus & Thornton, 2015) (see table VI).

Further multivariate analyses (logistic regressions) found three variables to be particularly predictive towards sexual recidivism. These are the young age of the offender at the time of release from prison, the number of previous sexual offences and having a male victim.

Work package 3: Dynamic variables upon release from prison (annex 5)

In this work package, 119 files of conditionally released sex offenders have been coded and analysed. In the two tables below, descriptive information is mentioned about the files.

TABLE VII. Type of sex offender based on the type of offence (n = 119)

	N	%
Contact offence	103	86.6
Non-contact offence	7	5.9
Mixed (contact & non-contact)	9	7.6

TABLE VIII. Descriptive information of the conditions upon release

	N	M	SD	range
N conditions	113	9.52	2.07	5-16
N negative changes	109	2.95	3.35	0-13
Justice assistant (parole officer)	109	2.52	1.29	2-11
Housing	109	2.65	1.07	1-6
Victim-related condition	109	0.06	0.28	0-2
Occupation	109	0.97	1.42	0-6
Therapy	109	0.57	1.05	0-6
No recidivism	109	0.23	0.57	0-3
Substance-dependence	109	0.31	1.01	0-8
Violating conditions	109	0.90	1.50	0-8

Correlations between dynamic variables and success upon conditional release are shown in table IX. 6 variables are shown to correlate with a successful termination of the follow-up under conditional release (age, period of follow-up, therapy, no recidivism, substance-dependence and violating conditions).

Table IX. Correlations between successful termination of conditional release and dynamic variables

	N	P
Age at release	118	.21**
Period of follow-up	109	.56*
N conditions	108	-.02
N negative changes	105	-.16
Justice assistant (parole officer)	105	-.13
Housing	105	-.01

Victim-related condition	105	-.10
Occupation	105	.00
Therapy	105	-.21*
No recidivism	105	-.24*
Substance-dependence	105	-.28*
Violating conditions	105	-.43*

Several of these correlations could be expected: the period of follow-up is longer for those who are successful, the lack of recidivism and the non-violation of conditions is more important (logically) for the group that successfully ended its conditional release. Of particular interest are the age at release, therapy and substance-dependency issues.

Furthermore, logistic regression models are calculated to identify the impact of certain covariates upon successfully finalising conditional release.

TABLE X. Logistic regressions between dynamic variables and the successful termination of conditional release (n = 107)

Model	Variables	bêta	SE	W	R ²	X ²
1	Age at release	0.00	.03	.04	.62	66.5*
	Period of follow-up	1.50	.34	19.67*		
	Therapy	-.34	.98	.82		
	No recidivism	-1.00	.74	1.82		
	Substance-dependence	-.28	.50	.31		
	Violating conditions	-.60	.32	3.55		
2	Period of follow-up	1.50	.34	19.78*	.62	44.97*
	Therapy	-.34	.38	.82		
	No recidivism	-1.00	.74	1.84		
	Substance-dependence	-.29	.50	.34		
	Violating conditions	-.61	.31	3.84**		
3	Period of follow-up	1.48	.33	20.09*	.62	42.14*
	Therapy	-.41	.36	1.33		
	No recidivism	-1.09	.71	2.37		
	Violating conditions	-.65	.30	4.72**		
4	Period of follow-up	1.44	.32	19.74*	.61	36.06*
	No recidivism	-1.02	.71	2.06		
	Violating conditions	-.80	.27	8.49*		
5	Period of follow-up	1.40	.32	19.39*	.59	21.80*
	Violating conditions	-.90	.26	11.66*		

A description and mean rank test of three separate groups is then shown in Table XI. Next to the number of conditions, therapy and substance-dependence are shown to be statistically significant. A significant impact of the follow-up duration, no recidivism and violating conditions could be expected (as these are prime indicators for a lack of success) and were found in the description.

TABLE XI. Comparison of dynamic variables between groups 'success', 'non-respect' and 'recidivism'

	Success		Non-respect		Recidivism		K-W	p
	M	Mean rank	M	Mean rank	M	Mean rank		
Follow-up	3.88	66.13	1.81	29.21	2.09	31.71	30.19	.00*
N conditions	9.51	54.03	10.23	68.24	9.00	41.30	6.14	.05*
N negative changes	2.74	49.64	3.44	60.97	3.92	62.81	3.56	.17
Justice assistants	2.53	51.11	2.69	59.97	2.38	55.46	2.19	.33

Housing	2.67	53.03	2.37	47.69	2.85	59.42	1.41	.50
Victim-related conditions	.05	53.08	0.06	54.25	.00	51.00	0.76	.68
Occupation	1.04	53.07	.50	45.25	1.15	62.12	2.76	.25
Therapy	.45	49.20	1.37	71.63	.38	52.27	9.94	.00*
No recidivism	.14	50.03	.19	51.19	.77	72.62	15.05	.00*
Substance-dependence	.16	49.44	.81	60.94	.46	64.04	8.94	.01*
Violating conditions	.59	46.04	1.87	69.72	1.54	72.12	19.08	.00*

Again, these results are to some extent expected (especially for the lengths of the follow-up, the lack of recidivism and the violation of conditions). The link with the number of conditions imposed upon conditional release is interesting, as is the link with (negative change in) therapy and with substance-dependence.

In all, this work package suffers from an insufficient number of cases that could be analysed. Further research should attempt to include larger samples. Based on the above, only changes in dynamic variables during the period under conditional release are observed and this period is very variable among the 119 cases. More cases with similar periods of conditional release (2 years, between 5 and 10 years and 10 years) should ideally be compared (success versus revocation versus recidivism). The above is mostly descriptive, further analyses are less meaningful on the basis of the current sample. An exploratory test has been conducted (Kaplan-Meier survival method); this is not represented here (but see annex 5), as it lacks a sufficient number of cases with the same legal period under conditions (2 years, between 5 and 10 years and 10 years). For this reason, those results are not part of the main results of the study.

Work package 4: Desistance (annex 6)

The 19 in-depth interviews held with individuals that were sentenced to imprisonment for committing sexual offences against children and who were now under supervision of the justice assistants, focused on identity, agency, and redemption.

Central to Maruna's narrative theory of redemption is the notion that ex-offenders need to bridge the gap between their former criminal identity and their current conventional identity by narrative means. According to the theory, successfully desisting offenders accomplish this by constructing a redemption narrative. In a redemption narrative the offender is able to make a dramatic change, usually with the help from an outsider, and is able to reveal his or her true self. Former deviance is interpreted as a necessary prologue to the present and ex-offenders claim that their experiences have made them stronger, better persons. Ex-offenders also often voice the need to pay back to society, to make good for their past crimes. In short, the redemption narrative requires offenders to use their agency and make the conscious choice to change their identity thus revealing their true potential.

The 19 individuals convicted for sexual offences interviewed in the current study do not seem to experience a gap between their former identity and their current identity. Instead, most strongly reject the 'paedophile' identity: they are 'certainly not' paedophiles. As such, they experience no disjunction between their present and former self and do not feel the need to 'bridge a gap'. Given the current social stigma associated with the paedophile sex offender

status, claiming such an identity would likely result in 'social suicide' and knife-off any possibility of resocialisation.

The interviewees do report agency, but their agency seems to be focused on changing their behaviour rather than changing their identity. Respondents talk about their self-raised mental and physical barriers they have put in place to prevent them from relapsing. While all respondents make clear that they do not intend to re-offend, they also state one can never be 100% certain.

Redemption does not appear to be a prominent theme in the narratives collected for this study. To regain trust and to enable these men to be part of society again, the narratives instead suggest that respondents have sacrificed some of their autonomy and voluntarily put themselves under the control of others – family, partners – who are asked to keep a watchful eye.

Taken together, rather than a redemption script, the interviewees' narratives reflect a 'behavioural script' in which agency is focused on changing behaviour rather than identity, and in which redemption is replaced by the partial sacrifice of autonomy.

Work package 5: Sex offender criminal policies (annex 7)

The results of the citation analysis can be presented in a very concise manner. References to specific research about sex offenders or sex offending remain absent about the specific three policies.

The content analysis is limited in scope, only addressing scientific references or less explicit mentions of scientific findings in preparatory documents leading to three legal texts. In terms of the types of 'research utilisation', the way research is used refers mostly to symbolic use and to a lesser degree to instrumental use of knowledge.

As the Act of 17 May 2006 shows, a mandatory assessment for sex offenders applying for a type of early release is arranged. This is a watered-down version of what was mentioned in a previous act, the Act of 5 March 1998, which, in the immediate post-Dutroux era, included mandatory assessment and treatment. The mandatory assessment is more in line with international scientific findings related to sex offenders, in that not every offender who has committed a sex offence would profit or have advantage when being subjected to treatment.

In terms of the additional sentence that is optional in case of sex offences, no scientific findings seem to have been used, not even implicitly.

The same can be said for the residential restriction for sex offenders who have committed their offence against minors and/or with the help of a minor. No scientific reference is made and neither is there a scientific basis to install such a prohibition.

In conclusion, the results of this work package indicate a near-absence in the use of scientific evidence, in that no explicit references related to these three policies were retrieved and only

in the context of one of the three policies, the content seemed to be in line with scientific evidence, after a prior policy was watered down (the mandatory treatment was dropped).

5. RECOMMENDATIONS

In this section, we provide recommendations that relate to: 1) data; 2) science; 3) policy and 4) wider society.

Recommendations related to data

Throughout the SOC project, the network had to face up to challenges that related to data. Drawing on these experiences, the following can be recommended:

1- Digitalising paper files

In order to safeguard information that may at a later phase be of interest (for criminal justice purposes or for research), a digital copy of paper files should be made (and a future change towards digital files, with only a paper file if absolutely needed). This would also preclude the loss of information when physical files are destroyed, as was the case with a part of the files for this study.

2- A common filing system in court files

Older paper files of conditionally released sex offenders were consulted in different Clerck's Offices in courts. The filing systems in use in the different courts differed, with files that were either not retrievable, files that were split up (the reports of the justice assistants / parole officers), and other files that were still integrated. A common filing system could help retrieve information more easily for future consultation.

3- A common identifier in data bases

As far as the Belgian register data are concerned, it is paramount to have a common identifier across data bases. For the most part, analyses cannot be done drawing on linked data from multiple data bases. Currently, this situation is changing for the better, with more data bases that include the national registration number of persons, thus enabling in a more precise manner to link data from one data base with another.

Recommendations related to science

Based on the five work packages, a range of recommendations arise for future research.

1- Heterogeneity among sex-offenders

In terms of the criminal careers, remarkable similarities have been found among the criminal careers of sex offenders and non-sex offenders. Further research should

delve more deeply into potential subtypes of sex offenders (child molesters, rapists, non-contact sex offenders). The heterogeneity among sex offenders could be further studied in order to assess more specifically the differences between their criminal careers and in terms of their recidivism. Such heterogeneity is also found in terms of risk of recidivism based on structured risk assessments, with many sex offenders predominantly in lower and medium risk groups and only a few in the higher risk groups (at least according to Static 99R and Static 2002R). Whether and how these groups overlap should be studied more in depth in the future (child molesters, rapists and non-contact sex offenders – low, medium and high-risk sex offenders).

2- Aetiological questions

The comparison of criminal careers shows highly comparable trajectories among sex offenders and non-sex offenders in Belgium and in the Netherlands. This raises a further question related to the aetiology of sexual offending. On the one hand these findings might be taken to reflect the commonality of aetiological factors underlying both non-sexual and sexual offending. This would suggest that sex offender research should turn to more general criminological theories, like the dual taxonomy, rather than offense specific theories to explain sexual offending. On the other hand, the commonality in criminal trajectories between sexual and non-sexual offenders may also be taken to reflect that the factors giving rise to sexual offending are completely separate from those giving rise to non-sexual offending. Such an interpretation would suggest that the commonality in criminal trajectories found simply reflects that sex offenders are found in all offender strata. To resolve this issue, future research could focus on within individual change in offending, rather than on between individual differences in criminal trajectories.

3- More and better data for the study of recidivism and criminal careers

Criminal career research based on official data suffers from dark figure bias, caused by not all offences coming to the attention of the police, being solved, and being brought before a judge. Dark figure bias may be especially prominent in officially registered sexual offending, with many sexual offences not being reported to the police, or registered as such due to foreseen evidentiary problems. As such, sole reliance on official data may underestimate both participation, frequency and persistence in sexual offending. Ideally, recidivism and criminal careers should therefore be studied drawing on a mix of self-report information and official information (conviction records). Furthermore, to be able to fully chart all dimensions of the criminal career, analyses should (ideally) be based on offenders that are no longer active, so as to be able to arrive at firm conclusions about criminal career parameters, recidivism and the entire criminal career trajectory. At the very least, to account for the sometimes long periods of non-offending between two subsequent offences, criminal career studies should employ sufficiently long follow up periods as to capture long-term developments in (sexual) offending.

Data should also include corrections for the time at risk (i.e. correcting for the time in detention) as especially sexual offenders are liable to serve long periods in detention or residential treatment and this impacts the time these offenders are 'at risk' of re-offending. Finally, to be able to explain sexual and non-sexual criminal career patterns among individuals convicted for sex offences, longitudinal data on significant life events and transitions should be gathered (e.g. employment, housing, affective relationships, debts, income...). Such data are needed to unravel the impact of stable and dynamic variables upon the criminal trajectories of sexual offenders.

With regard to qualitative research on desistance in sexual offenders, sex offenders with a different index offense (not only child molesters) should be sampled. Ideally, this could be done drawing on a prospective sample of sex offenders interviewed prior to release and at different intervals after release, so as to assess more in depth the impact of life-changing events, dynamic variables such as housing, occupation, financial situation, affective relationships, and the ways these offenders narrate their desistance from sex offending. The inclusion of other sex offenders in interviews about desistance could help to put the finding of a behavioural script among child molesters to the test. Would a similar script be found among rapists or non-contact sex offenders?

4- A more comprehensive study of sex offender policies

The study of sex offender policies should be completed, not drawing only on preparatory documents, but also on interviews with the policy-makers involved in the sex offender policy.

5- Public perceptions of sex offenders

Research should also delve into why sex offenders are deemed a different group, a group of offenders that are particularly troublesome. During discussions with other scholars at different conferences, we were confronted with statements such as "sex offences are particularly harmful". Although this cannot be denied in some instances, the wide variation among sex offences means that people tend to think only of the worst types of sex offences. Why is it that sex offenders have such a stigma? What are the underlying ideas and perceptions about sex offenders that explain the negative emotions related to sex offenders? This asks for further research.

Recommendations related to policy

On the basis of the study, a number of policy-related recommendations can be mentioned.

1- Scientific evidence in sex offender policies

Specific policy attention oriented to sex offenders should be based upon or at the very least in line with the best available scientific evidence. It is not sufficient to create new legislation that is legally checked, new legislation should also be tested in terms of its contents. Although an analogy with medicine is not entirely warranted, imagine

that policy-making about health would not take into account scientific findings from medicine, including the effects of treatments and interventions. Would people find it acceptable that a grave disease is treated with aspirin or that a mere cold would be tackled using chemotherapy?

One possibility could be to either consult experts when a draft of the legislation is ready, another possibility could be to install an expert committee that provides feedback about policy initiatives in the sphere of criminal justice. This would help to bring more scientific findings into criminal justice policy-making.

Although this may sound naïve, a similar check is done for legislative aspects of new legislation, so why could it not be done for the content too?

2- Scientific evidence and practice

The focus on sex offenders, both in policies as well as in practice, should be based on the best possible available instruments to assess these offenders. As sex offenders are found to be a highly heterogeneous group (in terms of risks), it would be advisable to orient more attention to those who are much more at risk of recidivism, while those who are moderate or low risks should be not treated as if they represent a similar high risk of recidivism. Policies and practices involving legal and/or therapeutic supervision should be calibrated on the basis of such scientific findings, not merely on the basis of the type of offence that a person has committed.

Policies should also draw on findings about the criminal career, recidivism and desistance.

3- 'Responsible speech'

Researchers should communicate more directly with policy-makers about the findings of their research and the impact of such findings towards policy. This means researchers should take on a more active role in the public debate on sex offenders and sex offending, communicating actively about what is known and not known.

Recommendations relevant to society

The key recommendation about sex offenders refers to the previous point: researchers should inform the wider public about findings on sex offenders' criminal careers, recidivism, risks, desistance. Researchers involved in the study of sex offending / sex offenders need to proactively step out and communicate important research findings about recidivism, treatment, desistance, criminal careers and other elements to the wider public. This relates to ideas of 'responsible speech' and responsible scholarship and also connects to debates about the 'public' nature of scientific research (i.e. the different tasks and meanings of 'public sociology' and 'public criminology').

6. DISSEMINATION AND VALORISATION

Organisation of events (on behalf of the SOC network)

- Organisation of a Symposium 'Sex Offenders In and Out of Crime', Brussel, Koninklijke Vlaamse Academie van België voor Wetenschappen en Kunsten (KVAB), 8 March 2018.
During the Symposium, key findings of the SOC project were presented, alongside keynote speeches by world-renown experts in the field of sex offender research.
Over 150 persons from 5 countries registered for the event, which was free.
- Organisation of a seminar (invitation only) on sex offenders, NICC, Brussel, 9 March 2018.
- Organisation of three meetings with the follow-up committee, comprised of people working in policy-relevant fields and/or in several organisations that are specialised in working with sex offenders. During these meetings, plans and results have been discussed and an exchange took place about the relevance of the findings, feedback and relevance of the findings for policy and practice.

Scientific presentations related to the project

- Robert, L. (2019). *Dark Sides and Black Holes. Sex offender policies and criminological knowledge in Belgium two decades after Dutroux*. International Conference Criminology and Democratic Politics, 24-25 April, Leuven (invited presentation).
- Spaan, P. & Robert, L. (2018). *Hoe 'anders' zijn de criminele carrières van seksuele delinquenten? Een vergelijking van seksuele met niet-seksuele delinquenten op basis van nationale veroordelingsdata in België en Nederland*. Presentatie studiedag Seksueel grensoverschrijdend gedrag, seksuele delinquentie en seksueel strafrecht, Boekenpodium Maklu, Panopticon i.s.m. Maklu, 12 december, Antwerpen (no abstract).
- Maes, E. (2018). *Twee decennia na Dutroux. Wat weten we in België over de recidive van seksuele delinquenten?* Presentatie studiedag Seksueel grensoverschrijdend gedrag, seksuele delinquentie en seksueel strafrecht, Boekenpodium Maklu, Panopticon i.s.m. Maklu, 12 december, Antwerpen (no abstract).
- Spaan, P., Blokland, A., Blom, M., Robert, L., Maes, E. & De Blander, R. (2018). *Differentiating sex offenders: a latent class analysis of the criminal careers of sex and non-sex offenders*. 18th Annual Conference, ESC, 29 August-1 September 2018, Sarajevo.
- Robert, L., Deblock, M. & Maes, E. (2018). *Hoe onderzoeksgebaseerd is het beleid inzake seksuele delinquenten in België? Een analyse van drie wetten*. NVC congres, 21-22 juni 2018, Leiden.
- De Blander, R., Spaan, P., Blokland, A. & Robert, L. (2018). *Zijn zedendaders anders? Een vergelijking van criminele voorgeschiedenis in zedendaders en niet-zedendaders in België en Nederland met Latent Class Analysis*. NVC congres, 21-22 juni 2018, Leiden.
- Spaan, P., Robert, L. & Blokland, A. (2018). *Zijn zedendaders anders? Trajectanalyse van criminele carrières in zedendaders en niet-zedendaders in België en Nederland*. NVC congres, 21-22 juni 2018, Leiden.
- Maes, E. (2018). *De gevangenisbevolking en de situatie in gevangenschap: een penale en maatschappelijke contextualisering – Cijfermatige benadering*. Gespecialiseerde opleiding voor toekomstige magistraten van de strafuitvoeringsrechtbanken (Instituut voor Gerechtelijke Opleiding, FOD Justitie), Leuven, Hotel Park Inn, 25 september 2018.
- Delannoy, D., Telle, E., Robert, L., Strzoda, I. & Pham, T.H. (2018). *Dynamic factors and desistance among sex offenders: impact on reintegration in the society*. 15th International Conference of the International Association for the Treatment of Sexual Offenders (IATSO), 28-31 August, Vilnius, Lithuania.
- Telle, E., Strzoda, I., Delannoy, D. & Pham, T.H. (2018). *Static factors in sex offenders and sexual recidivism*. 15th International Conference of the International Association for the Treatment of Sexual Offenders (IATSO), 28-31 August, Vilnius, Lithuania.
- Maes, E., Telle, E. & Pham, Th. (2018). *Sex offender recidivism in Belgium. A state of affairs*. Symposium 'Sex Offenders In and Out of Crime', Brussel, Koninklijke Vlaamse Academie van België voor Wetenschappen en Kunsten (KVAB), 8 maart 2018.

- Robert, L. (2018). *Comparing criminal careers: sex offenders versus non-sex offenders*. Symposium 'Sex Offenders In and Out of Crime', Brussel, Koninklijke Vlaamse Academie van België voor Wetenschappen en Kunsten (KVAB), 8 maart 2018.
- Robert, L., De Blander, R., Detry, I., Maes, E., Mine, B. & Vanneste, Ch., (2018). *Recidivism research at the NICC*. Seminar Series 20 years OD Criminology, Brussels, NICC, 6 March 2018.
- Delannoy, D., Strzoda, I., Robert, L., Blokland, A., Deblock, M. & Pham, Th. (2017). *Paroled sex offenders in Belgium. An assessment of the impact of dynamic variables on (the failure of) re-entry*. 2017 American Society of Criminology (ASC) (thematic session 'Criminal Career and Life-course Perspectives on Sex Crime'), Philadelphia, PA (Verenigde Staten), 15 November 2017.
- Robert, L., Pauwels, L., Maes, E. & De Blander, R. (2017). *In search for differences among sex offenders? A latent class analysis of sex offenders on Belgian register data*. 2017 American Society of Criminology (ASC) Meeting (thematic session 'Criminal Career and Life-course Perspectives on Sex Crime'), Philadelphia, PA (Verenigde Staten), Philadelphia Marriott Downtown, 15 November 2017.
- Robert, L., Blokland, A., Spaan, P., Maes, E., Pauwels, L. & Blom, M. (2017). *Are sex offenders really different? A comparison of criminal career dimensions of sex offenders and non-sex offenders in Belgium and the Netherlands*. 17th Conference of the European Society of Criminology (panel session 'Sexual offending, perpetrators and treatment'), Cardiff (Wales, UK), 14 September 2017.
- Robert, L. (2016). *Are sex offenders really different? A comparison of criminal career dimensions of sex offenders and non-sex offenders in Belgium and the Netherlands*. Symposium Sex Offenders: A Criminal Career Approach, NSCR & KNAW, Amsterdam, 15-16 December.
- Blom, M., Robert, L., Blokland, A., Maes, E. & Pauwels, L. (2016). *Are sex offenders really different? A comparison of criminal career dimensions of sex offenders and non-sex offenders in Belgium and the Netherlands*. 2016 American Society of Criminology (ASC) Meeting (panel session 'Sexual Offenders over the Life Course'), New Orleans (Verenigde Staten), LA, 18 November 2016.

7. PUBLICATIONS

- De Kruijff, L. & Berckmoes, L. (2018). Desistance onder zedendaders: Narratieven van mannen veroordeeld voor zedenmisdrijven tegen minderjarigen in België. *Panopticon*, Vol.39(5), 435-454.
- Maes, E., Telle, E., Strzoda, I., Delannoy, D., Pham, T.H., Robert, L. & De Blander, R. (2018). Twee decennia na Dutroux. Wat weten we in België over de recidive van seksuele delinquenten? *Panopticon*, Vol.39(6), 540-561.
- Robert, L., Spaan, P., Blokland, A., Maes, E., Pauwels, L., Blom, M. & Wartna, B.S.J. (2018). Hoe 'anders' zijn de criminele carriers van seksuele delinquenten? Een vergelijking van seksuele met niet-seksuele delinquenten op basis van nationale veroordelingsdata in België en Nederland. *Panopticon*, Vol.39(6), 519-539.

Future publications in preparation. BELSPO will be informed about these publications as soon as they are accepted for publication.

8. ACKNOWLEDGEMENTS

All organisations who collaborated in the research: Centraal Strafregister/Casier Central; DG EPI; SURB/TAP, especially for providing access to the old files and for all the logistic help in retrieving files, Justitiehuizen (Flemish) & Maisons de Justice (Francophone), sex offenders willing to participate in the interview part.

We also wish to thank all the members of the follow-up committee who have actively participated in the meetings and who provided us with food for further thoughts, research and recommendations.

Our thanks also go to BELSPO for financing this study and for its administrative and logistical support.

ANNEX 1

Hoe ‘anders’ zijn de criminele carrières van seksuele delinquenten? Een vergelijking van seksuele met niet-seksuele delinquenten op basis van nationale veroordelingsdata in België en Nederland

Luc ROBERT, Pascale SPAAN, Arjan BLOKLAND, Eric MAES, Lieven PAUWELS, Martine
BLOM & Bouke WARTNA

INLEIDING

Er bestaan meerdere wijdverspreide ideeën en opvattingen over het delinquent gedrag van personen die op een bepaald ogenblik een seksueel strafbaar feit gepleegd hebben. Zo zouden seksuele delinquenten geneigd zijn tot recidive, met een sterke neiging tot het plegen van (dezelfde) seksuele delicten, zonder daarmee zelf te kunnen stoppen (Lussier & Blokland, 2017). Dergelijke opvattingen over seksuele delinquenten bij de bredere bevolking staan echter ver af van wetenschappelijke bevindingen over recidive onder deze groep (zie bijvoorbeeld Levenson et al., 2007).

Zulke misvattingen laten hun sporen na op beleidsvoorbereidend werk en wetgeving over seksuele delinquenten (zie hierover o.a. Simon, 2000; Blokland & Lussier, 2015: 4; Zara & Farrington, 2016: 285; Lussier, 2018: 12-14). Zowel Sutherland (1950) als Tappan (1951) stelden ruim 60 jaar geleden al vast dat beleidsinitiatieven en wetgeving haaks stonden op de wetenschappelijke basis van weleer. De afgelopen decennia is de beleidsaandacht voor seksuele delinquenten in de meeste Westerse landen nog sterk toegenomen (ook voor minderjarige seksuele delinquenten, zie bv. Letourneau & Miner, 2005), onder meer door toedoen van bijzonder ernstige delicten die via massamedia snel tot ver overheen de landsgrenzen verspreid geraken. Zo duiken verwijzingen naar de Dutroux affaire zelfs op in Canadese werken (bv. Lussier, 2018: 46). In België heeft de affaire Dutroux de al eerder bestaande aandacht voor seksuele delinquenten nog versterkt. Sindsdien zagen we de introductie van bijkomende straffen, additionele voorwaarden en andere vrijheidsbeperkingen voor plegers van seksuele feiten (zie bv. De Decker, 2009).

Ondanks eerder criminologisch onderzoek over seksuele delinquentie en seksuele delinquenten, bleef dit toch een relatief ongekend terrein voor de criminologie (Blokland & Lussier, 2015: 13-14; Lussier & Blokland, 2017: 243). Criminologen hielden zich grotendeels weg van deze feiten en plegers. Lussier (2018: 1) spreekt in dat verband van “*un phénomène dans l’angle mort de la criminologie*”. Seksuele delinquentie is tot voor kort voornamelijk door seksuologen, klinisch psychologen en psychiaters onderzocht, met veel nadruk op de biologische en psychologische – afwijkende – dimensies (zie ook Lussier & Beauregard, 2018: 3): “*up until recently, the field of research on sex offending has grown independently from criminological theory and research*”.

De afgelopen jaren besteden criminologen echter meer aandacht aan seksuele delinquentie en seksuele delinquenten. Het criminele carrière paradigma heeft er sterk aan bijgedragen dat dergelijke feiten en hun plegers sterker onder de criminologische aandacht gekomen zijn (zie bv. Blokland, 2018; Blokland & Lussier, 2015; Lussier, 2018).

In deze bijdrage sluiten we bij die onderzoekslijn aan en vergelijken we seksuele met niet-seksuele delinquenten op een aantal criminele carrièreparameters. Criminele carrièreparameters vervullen een interessante beschrijvende functie. Zij laten toe het verloop van criminele carrières tot in detail te analyseren. We doen dat hier op basis van nationale veroordelingsdata voor zowel België als Nederland. Deze internationaal vergelijkende dimensie laat toe om na te gaan of de bevindingen niet eigen zijn aan één land (zie verder). Hiermee schetsen wij een gedetailleerd beeld van het criminele carrièreverloop onder seksueel delinquenten en – door gebruik te maken van vergelijkbare gegevens voor een groep personen die (nog) niet werden veroordeeld voor een seksueel feit - beantwoorden we tevens de vraag of (en hoe) seksuele delinquenten in termen van hun criminele carrière verschillen van niet-seksuele delinquenten. Het antwoord op die vraag heeft belangrijke implicaties voor wetenschap, beleid en bredere publieke kennis. Als de criminele carrières van seksuele delinquenten sterk overeenkomen met die van niet-seksuele delinquenten, dan werpt dat vragen op over de beperkte criminologische aandacht die er tot voor kort was, onder meer voor de etiologische dimensie van seksuele feiten. In dat geval rijst de vraag of achter beide vormen van delinquent gedrag grotendeels dezelfde oorzaken schuilgaan (zie Blokland & Lussier, 2015: 16). Daarnaast heeft de studie van criminele carrières van seksuele delinquenten ook beleidsmatige implicaties. Gesteld dat blijkt dat de criminele carrières van seksuele delinquenten niet langer duren (in jaren) en delicten niet met hoge(re) frequentie gepleegd worden, dan volgt daaruit dat bepaalde ‘mythische’ ideeën over het gedrag van seksuele delinquenten ontkracht worden. Het is dan vervolgens de vraag hoe beargumenteerd kan worden dat plegers van seksuele delicten in sterkere mate gevisieerd worden en in hogere mate bepaalde maatregelen opgelegd krijgen (bv. het woonverbod, de bijzondere assessment naar de noodzaak bij veroordeelde seksuele delinquenten die een vrijheidsstraf ondergaan om al dan niet behandeling te ondergaan, ...). Zonder wetenschappelijke evidentie is zoiets moeilijk te verantwoorden. Ook voor publieke denkbeelden over seksuele delinquenten kan inzicht in criminele carrières waardevol zijn. Empirisch onderzoek kan bijdragen tot een meer realistische blik over seksuele delinquenten en seksuele delinquentie.

CRIMINELE CARRIÈRES

Sinds eind jaren '80 kent criminologisch onderzoek naar criminele carrières grote opgang. Met name de publicatie van een rapport van de *National Academies of Sciences* in de Verenigde Staten van America introduceerde het idee van een criminele carrière als “*the characterization of the longitudinal sequence of crimes committed by an individual offender*” (Blumstein et al., 1986: 12), met inbegrip van een “*assessment of the factors that affect that pattern*” (Blumstein & Cohen, 1987: 985). Het komt er bij deze benadering op aan om het patroon van delinquentie van een individu overheen een lange periode te bekijken. Die

benadering staat haaks op een focus op geaggregeerde aantallen daders of feiten op een bepaald ogenblik (cross-sectionele data), maar vergt longitudinale data, bij voorkeur paneldata, waarbij dezelfde individuen over verschillende jaren gevolgd worden.

Criminele carrières kunnen zinvol beschreven worden aan de hand van parameters die adequate informatie bevatten, die het verloop van een criminele carrière goed beschrijven. In de literatuur worden onder meer onderscheiden: *participation* ofwel of iemand al dan niet delicten begaat; *age of onset*, het begin van de criminele carrière (op welke leeftijd pleegt men een eerste feit); *duration* of de lengte van de criminele carrière overheen het leven van een persoon; *termination* of het eind van de criminele carrière (op welke leeftijd stopt men met het plegen van feiten); *crime mix* of het plegen van verschillende types van feiten en daarmee samenhangende vragen aangaande specialisatie of juist verscheidenheid qua de gepleegde types feiten (zie bv. Blumstein et al., 1986; Blumstein & Cohen, 1987; Piquero et al., 2003; Blumstein, 2016).

Het criminele carrièreparadigma is a-theoretisch, het hangt niet specifiek samen met één bepaalde theoretische benadering, maar is gebaseerd op empirische inzichten. Bij de breed gedragen vaststellingen die uit onderzoek naar criminele carrières zijn voortgekomen, horen onder meer (naar de synthese van Farrington, 2003: 223-225): 1) de prevalentie van delinquent gedrag piekt tijdens de adolescentie; 2) de meesten beginnen met delinquent gedrag tussen 8 en 14 jaar en stoppen tussen 20 en 29 jaar; 3) te jonger men begint met delinquent gedrag, te meer waarschijnlijk dat men een lange criminele carrière zal hebben, met uiteenlopende types feiten; 4) continuïteit in delinquentie en antisociaal gedrag is opvallend tussen de kindertijd en adolescentie en volwassenheid; 5) een kleine groep pleegt een groot aandeel van alle delicten; 6) delinquentie is eerder gekenmerkt door verscheidenheid (*versatility*) qua types feiten, eerder dan specialisatie in een type feit; 7) delicten vormen een onderdeel van een bredere problematiek van antisociale gedragingen; 8) delicten gepleegd tot in de late tienerjaren zijn veelal met anderen gepleegd, terwijl delicten vanaf de leeftijd van 20 voornamelijk alleen gepleegd worden; 9) redenen of motieven voor delinquentie variëren sterk tijdens de tienerjaren, met utilitaire motieven (bv. wraak), opwinding of genot of omdat men kwaad werd, terwijl utilitaire motieven vanaf de leeftijd van 20 jaar de overhand krijgen; 10) verschillende types delicten worden doorgaans op een verschillende leeftijd gepleegd (Farrington verwijst onder meer naar winkeldiefstal die typisch voor diefstal gepleegd wordt en diefstal voor een overval). Deze inzichten verwijzen naar patronen, niet naar specifieke percentages, proporties of aantallen.

In deze bijdrage sluiten we aan bij het criminele carrièreonderzoek en passen we dit voor het eerst toe op nationale data over seksuele delinquenten in België. Daarmee knopen we aan bij internationaal onderzoek dat criminele carrières van seksuele delinquenten onder de loep neemt (zie het recente verzamelwerk van Blokland & Lussier, 2015). Het criminele carrièreperspectief is tot op heden in België zeer weinig aan bod gekomen (een eerste publicatie ging over de criminele carrières van jongeren die in een jeugdinstituut verbleven, zie Born et al., 1997; verder is er ook Brussels onderzoek naar uit handen gegeven jongeren, zie o.a. Nuytiens et al., 2006; en er is onderzoek naar de criminele carrière van druggebruikers, zie Colman, 2015). Analyses aan de hand van nationale data over

delinquent gedrag van seksuele delinquenten zijn in ons land tot op heden een rariteit. Met dit onderzoek dragen we op basis van nationale data over seksuele én niet-seksuele delinquenten bij tot de studie van criminele carrières.

Daarenboven bevat deze studie een vergelijking met Nederlandse gegevens. Die vergelijkende dimensie is zeldzaam in criminele carrièreonderzoek. Ondanks het toenemend aantal criminele carrièreonderzoeken stellen Elonheimo en collega's vast dat "*only very few have actually compared criminal career dimensions across national boundaries*" (Elonheimo et al., 2017: 142). Vergelijkend onderzoek naar criminele carrières "*would help to determine the extent to which criminal career results are truly universal and replicable*" (Farrington, 2015: 390). De vergelijking laat toe om vast te stellen of resultaten overheen België en Nederland overeenkomen, dan wel om na te gaan wat de verschillen zijn en hoe die kunnen verklaard worden. Het onderzoek dat hier voorligt, komt overeen met wat Farrington omschrijft als '*the collaborative method*', namelijk een samenwerking tussen onderzoekers van beide landen (2015: 387).

De centrale vraag betreft: hoe zien de criminele carrières van personen veroordeeld voor een seksueel feit er uit en in welke mate verschillen de criminele carrières van seksuele delinquenten van de criminele carrières van niet-seksuele delinquenten? Om die vraag te beantwoorden, vergelijken we seksuele en niet-seksuele delinquenten op een aantal criminele carrièreparameters. In welke mate kunnen verschillen ontdekt worden qua aanvang, duur, beëindiging, frequentie en *crime mix* tussen de criminele carrières van seksuele delinquenten en die van niet-seksuele delinquenten in België en in Nederland. Vervolgens gebruiken we een courante methode in criminele carrièreonderzoek, de zogenaamde trajectanalyse (*group-based trajectory model*) (zie bv. Nagin, 1999; 2016; Nagin & Odgers, 2010; Piquero, 2008; voor een toelichting in het Nederlands, zie Bijleveld et al., 2015: 213-242).

DATA

Criminele carrièreonderzoek vergt een zicht op het delinquent gedrag van de personen die bestudeerd worden; er moet met andere woorden '*a detectable rate of offending during some period*' zijn (Blumstein et al., 1986: 2).¹ Enerzijds worden bij onderzoek naar criminele carrières zelfrapportagecijfers gebruikt, anderzijds doen onderzoekers vaak een beroep op officiële criminaliteitscijfers, gaande van arrestaties over veroordelingen tot veroordelingen tot een vrijheidsstraf. Elk type databron heeft eigen voor- en nadelen (Blumstein, 2016: 297). Zelden zijn beide databronnen beschikbaar voor dezelfde grote cohort (twee interessante voorbeelden zijn: Farrington et al., 2003; Farrington et al., 2013).

¹ Daarmee verwijst Blumstein naar aloude uitdagingen in criminografisch onderzoek. Bepaalde strafbare feiten zullen nooit door de autoriteiten gekend zijn (*dark number*), sommige daders worden nooit gevat (*grey number*) en andere daders zullen wegens gebrekkige bewijzen een formele strafrechtelijke veroordeling door een rechter ontlopen (*impunity bias*) (Zara & Farrington, 2016). Ook voor gekende daders geldt het *dark number* en de *impunity bias*. Wat we wel weten over het delinquent gedrag van personen, of dat nu op basis van zelfrapportage of registerdata is, komt altijd tot op bepaalde hoogte neer op het werken met *guestimates* (de Castelbajac, 2014).

In deze studie baseren we ons op officiële gegevens, te weten de veroordelingen voor alle personen die tijdens indexjaar 1995 in België en 1997 in Nederland een veroordeling wegens een seksueel of een niet-seksueel delict gekregen hebben. Een seksuele delinquent is in dit onderzoek dus iemand die in het indexjaar veroordeeld is geweest voor (o.a.) een seksueel delict. Niet-seksuele delinquenten werden niet in het index jaar, noch in de jaren daarvoor veroordeeld voor een seksueel feit, maar kunnen wel na het indexjaar zijn veroordeeld voor een seksueel feit. Voor België zijn dit gegevens uit het Centraal Strafregister, voor Nederland betreffen het gegevens uit de Onderzoeks- en Beleidsdatabase Justitiële Documentatie aangeleverd door het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) op basis van de Recidivemonitor (Wartna, Blom & Tollenaar, 2011). De Belgische data bestaan uit alle personen die in 1995 veroordeeld zijn ($n = 136.530$), waaronder alle personen die dat jaar wegens een seksueel feit zijn veroordeeld ($n = 885$). De Nederlandse data bestaan uit alle personen die in 1997 veroordeeld zijn ($n = 153.252$), waaronder alle personen die in dat jaar wegens een seksueel feit zijn veroordeeld ($n = 1.677$). Omwille van de grote aantallen zijn verdere analyses gebeurd op een 10% *random sample* van de niet-seksuele delinquenten. Respectievelijk gaat het over 13.380 niet-seksuele delinquenten voor België en 13.481 niet-seksuele delinquenten voor Nederland.

Voor alle personen in beide datasets zijn er zeer lange opvolgingsperiodes. De data bevatten informatie vanaf de leeftijd van 12 jaar, dus alle veroordelingen voor het indexjaar zijn eveneens opgenomen. De personen in de Belgische data zijn opgevolgd tot november 2013, die in de Nederlandse dataset tot begin 2016, wat dus neerkomt op ca. 18 jaar na het indexjaar. Dit zorgt voor zeer vergelijkbare longitudinale data voor beide landen. De data zijn gecensureerd op basis van de datatrekking, zonder dat de criminele carrières van de personen in deze groepen al per se ten einde zijn gekomen. Dat houdt het risico in dat voor bepaalde personen de criminele carrière nog doorloopt. De resultaten hierna onderschatten dus mogelijks enkele van de criminele carrièreparameters, want sommige personen kunnen ook nog na de datatrekking nieuwe feiten gepleegd hebben, wat gevolgen heeft voor de beschrijving van de criminele carrièreparameters (bv. de beëindiging van de criminele carrière schuift bij latere veroordelingen dan verder op).

De Belgische gegevens zijn eerder gebruikt voor een onderzoek naar recidive, waaruit beperkingen naar voor kwamen (bv. onbetrouwbare of onvolledige registratie) bij bepaalde variabelen zoals nationaliteit. Ook de geboortedatum ontbreekt soms in de Belgische data, wat verklaart waarom er verderop enkele ontbrekende waarden zijn (voor meer toelichting, zie Mine et al., 2015). In tabel I staan basisgegevens over beide datasets. Voor nationaliteit is er een *proxy* variabele opgenomen voor de Belgische data, het geboorteland. De Nederlandse data zijn van zeer goede kwaliteit.

De mediaanleeftijd in het indexjaar is voor de seksuele delinquenten in België 35 jaar, voor die in Nederland 33 jaar. Voor de niet-seksuele delinquenten in België is dat 32 jaar en voor die in Nederland is dat 31 jaar. De overgrote meerderheid van alle seksuele delinquenten in 1995 is een man; voor de niet-seksuele delinquenten is dat niet anders, doch bij deze groep zijn er 10% meer vrouwen. Ongeveer evenveel seksuele als niet-seksuele delinquenten zijn geboren in België, wat een indicatie is voor de nationaliteit. Dezelfde patronen tekenen zich

af in de Nederlandse data: in 1997 geregistreerde seksueel delinquenten zijn bijna allemaal mannen, waarvan meer dan driekwart geboren is in Nederland. Niet-seksueel delinquenten zijn vaker vrouw en vaker geboren buiten Nederland.

TABEL I. Basisgegevens Belgische en Nederlandse data

		België (in 1995)		Nederland (in 1997)	
		Seksuele delinquenten	Niet-seksuele delinquenten	Seksuele delinquenten	Niet-seksuele delinquenten
Leeftijd	Mediaan	35 (3 miss)	32 (126 miss)	33	31
	Interkwartiel-afstand	17	17	24	18
	Min-max	12 – 88	12 – 88	12 – 75	11 – 80
Geslacht	Man (%)	94,6% (6 miss)	83% (86 miss)	98,3% (2 miss)	84,7% (36 miss)
Geboorteland	Geboren in Nederland (proxy)			77,9% (1 miss)	70,2% (95 miss)
	Geboren in België (proxy)	68,2% (172 miss)	66,8% (2640 miss)		

Op één vlak vergden de data bijkomend werk. De vele detailcodes voor strafrechtelijke feiten zouden een vergelijking al snel onwerkbaar maken. De Belgische data tellen niet minder dan 7000 mogelijke feitencodes, zonder dat die tot een gemakkelijk hanteerbaar aantal groepen terug te leiden zijn. Om die reden zijn de Belgische feitencodes op basis van de Nederlandse indeling van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) herleid in acht grote groepen, bestaande uit seksuele delicten, geweldsdelicten (met uitsluiting van seksuele delicten), eigendomsdelicten zonder geweld, eigendomsdelicten met geweld, verkeersdelicten, drugsdelicten, delicten van openbare orde (o.a. vandalisme) en een restgroep. Dit laat inhoudelijke vergelijkingen meer toe. Verder zijn seksuele delicten in vier grote groepen ingedeeld, namelijk verkrachting, aanranding van de eerbaarheid, openbare zedenschennis en een restgroep seksuele feiten (bv. *grooming*, kinderporno, ...).

METHODEN

In twee stappen worden de seksuele delinquenten met de niet-seksuele delinquenten vergeleken. Eerst vergelijken we per land de seksuele delinquenten met de niet-seksuele delinquenten. We gaan in op de aanvang, de duur en de beëindiging van de criminele carrière, de frequentie van veroordelingen en het aantal types feiten dat gepleegd wordt door personen in beide groepen. Per groep geven we de mediaan, de interkwartielafstand (het verschil tussen het 25ste en 75ste percentiel, verder IQR, voor *Inter Quartile Range*) en het minimum en maximum. Verder is telkens per land nagegaan of beide groepen statistisch van elkaar verschillen (t-testen). Omwille van de grote aantallen zijn ook effectgroottes berekend (*Hedges' g* als een alternatief voor de meer gebruikelijke *Cohen's d* (zie Cohen, 1992), wegens de verschillende aantallen in de twee groepen). Voor het aantal types feiten is een eenvoudige frequentieverdeling berekend. Het verschil tussen beide groepen is op basis van een Mann-Whitney test nagegaan.

In een tweede fase presenteren we de resultaten van een trajectmodeltest (verder ook: GBTM, kort voor *group-based trajectory model*) voor Belgische en Nederlandse seksuele en niet-seksuele delinquenten. Deze techniek is ontwikkeld voor criminologische toepassingen (zie Nagin, 2016: 356-357), wordt zeer vaak toegepast in criminologisch onderzoek (zie bv. Piquero, 2008, die in een overzichtsstudie een decennium geleden al zo'n 80 studies oplijstte) en kent ook in toenemende mate toepassingen buiten de criminologie, o.a. in klinisch psychologisch onderzoek, in epidemiologisch onderzoek en in medisch onderzoek (zie Nagin & Odgers, 2010: 446; Nagin, 2016: 361-364).

Trajectmodellen zijn gebaseerd op de veronderstelling dat een populatie bestaat uit verschillende subgroepen met uiteenlopende patronen overheen de tijd (bijvoorbeeld jaren). Zo kunnen er theoretisch groepen gevonden worden die vroeg starten met het plegen van feiten en een heel lange carrière hebben, andere groepen kunnen slechts heel tijdelijk betrokken zijn bij het plegen van delicten, ... Om dergelijke patronen zichtbaar te maken, is het gebruik van trajectmodellen handig. Alle subjecten worden op basis van statistische waarschijnlijkheid in één van de groepen ingedeeld (Nagin, 1999: 140). Zoals Bijleveld en collega's stellen (2015: 217): "*het trajectory model is bij uitstek geschikt om longitudinale gegevens over gedrag of een andere variabele samen te vatten en te beschrijven: het geeft een inzichtelijk beeld van het verloop van gedrag of de ontwikkeling op een bepaalde variabele over de leeftijd voor verschillende subgroepen.*" Het *trajectory model* heeft als voordeel boven het vooraf categoriseren van verschillende dadergroepen, bijvoorbeeld op basis van het al of niet hebben van een criminele geschiedenis, of de omvang van die criminele geschiedenis, dat deze modellen zich bij het indelen van de verschillende groepen tegelijkertijd baseren op meerdere dimensies van de criminele carrière (bv. aanvang, frequentie en duur). Belangrijk is zich te realiseren dat het optimale aantal groepen louter wordt bepaald op statistische gronden (zie hieronder); de theoretische en praktische relevantie van de resulterende indeling zal door nader vergelijk aannemelijk dienen te worden gemaakt (zie voor een uitgebreide discussie over de voor- en nadelen van trajectmodellen: Nagin & Tremblay, 2005; Nagin, 2016; Skardhamar, 2010).

In dit onderzoek zetten we het aantal veroordelingen per persoon per jaar af tegen de leeftijd van de persoon. De vraag is nu hoe we kunnen besluiten hoeveel ontwikkelingstrajecten in een gegeven populatie onderscheiden kunnen worden. Er zouden immers verschillende statistische oplossingen gevonden kunnen worden. Daartoe worden geaccepteerde criteria gebruikt. Aan de hand van het *Bayesian Information Criterion* (BIC) en/of *Akaike's Information Criterion* (AIC) kunnen we het optimaal model selecteren (*model fit*). Het trajectmodel is berekend aan de hand van STATA 15. De hoogste (minst negatieve) BIC en/of AIC bepaalt de keuze voor het trajectmodel, naast eventuele "*meer subjectieve en inhoudelijke gronden waarbij de interpretatie van het model voorop staat*" (Bijleveld et al., 2015: 223), zoals het aantal ontwikkelingstrajecten dat zinvol is om te bestuderen of de aansluiting met bestaande literatuur, etc. (Nagin & Tremblay, 2005).

BESCHRIJVENDE RESULTATEN

Aanvang van de criminele carrière

In Tabel II staan de resultaten voor de aanvang (*onset*) van de criminele carrières voor seksuele delinquenten en niet-seksuele delinquenten in België en Nederland. De mediaanleeftijd bij aanvang verschilt amper. Voor België bedraagt dit 24 jaar bij de seksuele delinquenten en 26 jaar bij de niet-seksuele delinquenten, in Nederland is het respectievelijk 26 jaar en 25 jaar. De seksuele delinquenten in België beginnen vroeger dan de niet-seksuele delinquenten, terwijl dat in Nederland omgekeerd is. In beide landen geldt een statistisch significant verschil in de leeftijd bij aanvang van de criminele carrière, doch dit blijft relatief beperkt (zwakke effectgroottes).

TABEL II. Aanvang: vergelijkende resultaten

	België		Nederland	
	Seksuele delinquenten	Niet-seksuele delinquenten	Seksuele delinquenten	Niet-seksuele delinquenten
N	882 (3 miss.)	13254 (126 miss.)	1677	13481
Mediaan leeftijd	24	26	26	25
IQR	14	14	22	16
Min	12	12	12	12
Max	88	88	75	97
t-test	p = .005		p = .001	
Hedges' g	.0098 (zwakke effectgrootte)		.01002 (zwakke effectgrootte)	

Beëindiging van de criminele carrière

De resultaten voor de beëindiging van de criminele carrière (*termination*) staan in Tabel III. In beide landen verschillen seksuele delinquenten van de niet-seksuele delinquenten. Hun laatst geregistreerde veroordeling komt op een latere leeftijd dan de niet-seksuele delinquenten, maar ook hier blijft het verschil beperkt (zwakke effectgroottes). De mediaanleeftijd bij de laatste geregistreerde veroordeling in België is 40 jaar voor de seksuele delinquenten, 39 jaar voor de niet-seksuele delinquenten, in Nederland is het 39 jaar en 38 jaar. De maximumleeftijd bij de laatste veroordeling ligt voor de vier groepen op een zeer hoge leeftijd.

TABEL III. Beëindiging: vergelijkende resultaten

	België		Nederland	
	Seksuele delinquenten	Niet-seksuele delinquenten	Seksuele delinquenten	Niet-seksuele delinquenten
N	882 (3 miss.)	13254 (126 miss.)	1677	13481
Mediaan leeftijd	40	39	39	38
IQR	17	18	20	19
Min	13	12	13	12
Max	88	92	80	97
t-test	p = .034		p = .006	
Hedges' g	.0074 (zwakke effectgrootte)		.0076 (zwakke effectgrootte)	

Duur van de criminele carrière

Wat de duur van de criminele carrière betreft, die hier gemeten is aan de hand van het verschil tussen de laatste en de eerste veroordeling, valt op dat de gegevens voor beide landen uiteenlopen. In België verschillen seksuele delinquenten op dat vlak van niet-seksuele delinquenten op een statistisch significante manier. De mediaanduur voor seksuele delinquenten ligt een stuk hoger dan die van niet-seksuele delinquenten; ze beginnen vroeger en stoppen later. In de Nederlandse data kan dat verschil niet bevestigd worden. De mediaanduur van de criminele carrière is hetzelfde voor seksuele delinquenten en niet-seksuele delinquenten; de t-test wijst ook niet op een verschil.

TABEL IV. Duur: vergelijkende resultaten

	België		Nederland	
	Seksuele delinquenten	Niet-seksuele delinquenten	Seksuele delinquenten	Niet-seksuele delinquenten
N	885	13380	1677	13481
Mediaan (n jaren)	12	9	8	8
IQR	19	18	18	18
Min	0	0	0	0
Max	63	63	48	56
t-test	p = .000		p = .284	
Hedges' g	.8817 (sterke effectgrootte)		.0027 (zwakke effectgrootte)	

Een bijkomend opvallend gegeven is de maximale duur van criminele carrières. Voor de Belgische data is de maximale duur 63 jaar (in beide groepen). In Nederland is dit ook ongeveer een halve eeuw voor beide groepen.

Frequentie van veroordelingen

Wat de frequentie van veroordelingen betreft, valt een verschil op te tekenen tussen beide landen. Seksuele delinquenten in België hebben significant meer veroordelingen dan niet-seksuele delinquenten (de effectgrootte blijft wel beperkt). De Nederlandse data tonen een omgekeerd beeld. Niet-seksuele delinquenten hebben significant meer veroordelingen dan de seksuele delinquenten en de effectgrootte van het verschil is matig.

TABEL V. Frequentie: vergelijkende resultaten

	België		Nederland	
	Seksuele delinquenten	Niet-seksuele delinquenten	Seksuele delinquenten	Niet-seksuele delinquenten
N	885	13380	1.677	13.481
Mediaan	4	3	2	3
IQR	6	6	5	5
Min	1	1	1	1
Max	70	119	57	84
t-test	p = .011		p = .000	
Hedges' g	.0088 (zwakke effectgrootte)		.6583 (matige effectgrootte)	

Crime mix of verschillend aantal types feiten

Aan de hand van de acht feitengroepen gebaseerd op de indeling van het CBS kan hier worden nagegaan of de *crime mix* bij seksuele delinquenten verschilt van die bij niet-seksuele delinquenten. Voor elke groep delen we alle personen in volgens het totale aantal types delicten waarvoor ze veroordeeld zijn geweest.

Voor de niet-seksuele delinquenten stellen we in beide landen een kleinere *crime mix* vast dan voor de seksuele delinquenten. De verschillen van de gemiddelden zijn statistisch significant. Met andere woorden, seksuele delinquenten plegen meer verschillende types delicten dan niet-seksuele delinquenten.

TABEL VI. *Crime mix*: vergelijkende resultaten

N verschillende types delicten	België		Nederland	
	Seksuele delinquenten (%)	Niet-seksuele delinquenten (%)	Seksuele delinquenten (%)	Niet-seksuele delinquenten (%)
N	885	13.370 (10 miss)	1.672 (5 miss)	13.470 (11 miss)
1	28,6	47,0	37,0	45,7
2	24,6	25,2	20,8	20,6
3	17,3	13,9	13,8	12,6
4	13,6	8,2	10,6	9,0
5	9,5	4,2	6,9	6,7
6	5,2	1,4	5,9	4,2
7	1,2	0,1	3,5	1,2
8	/	/	1,3	0,1
Gemiddelde	2,71	2,02	2,68	2,28
Standaardafwijking	1,579	1,253	1,840	1,569
Mann-Whitney	p = .000		p = .000	

RESULTATEN VAN HET TRAJECTMODEL

Bij de berekening van het optimale model komen er twee mogelijkheden naar voor die overheen de vier groepen een optimaal resultaat geven: een vierpadenmodel of een vijfpadenmodel.²

Het zou binnen het bestek van deze bijdrage te ver leiden om beide modellen op te nemen. We presenteren hier het vierpadenmodel. Dit betekent dat de seksuele delinquenten en de niet-seksuele delinquenten in zowel België als Nederland op te delen zijn in vier groepen met elk een onderscheiden traject van delinquentie (op basis van veroordelingen) overheen hun levensloop.

² We schatten het verloop van de criminele carrière in elk van de groepen aan de hand van derdegraads curves. Om te voorkomen dat de geschatte trajecten tegen het einde van de observatieperiode een opgang vertonen die louter het gevolg is van het gebruik van derdegraads curves en niet wordt gedreven door een daadwerkelijk geobserveerde toename in veroordelingen, is gebruik gemaakt van een 'spline' met als knooppunt leeftijd 20 of 30 (zie Blokland & Nieuwbeerta, 2005).

TABEL VII. BIC en AIC

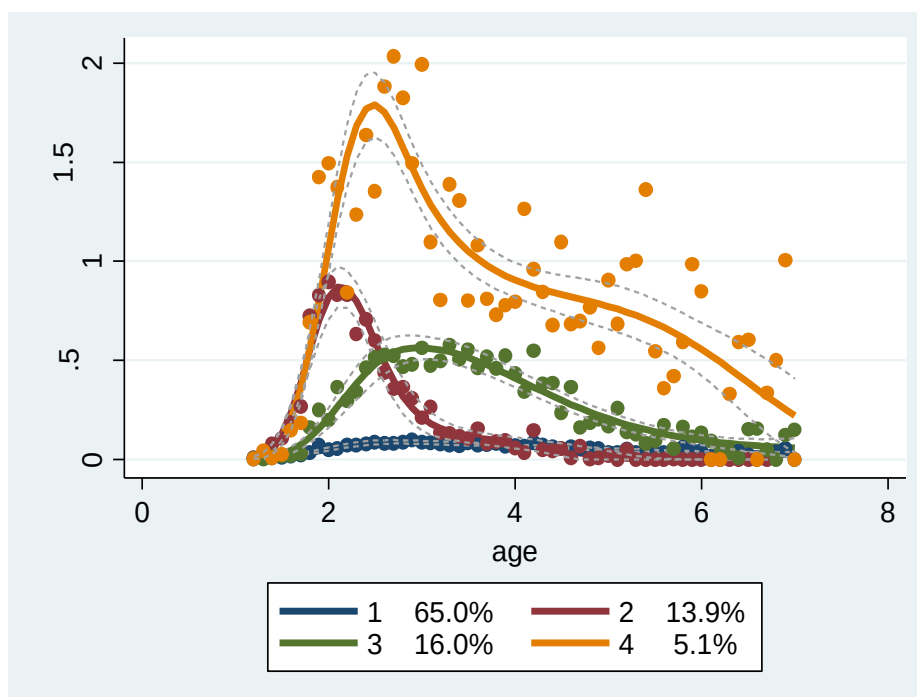
Land		Aantal groepen	BIC		AIC	
Nederland	S	4 groepen - spline 20	-22922,56	-22879,78	-22817,40	22794,40
	S	4 groepen - spline 30	-22945,08	-22902,30	-22839,92	22816,92
	S	5 groepen - spline 30	-22909,82	-22855,89	-22777,23	22748,23
	NS	4 groepen - spline 20	-197310,49	-197267,96	-197181,60	197158,60
	NS	4 groepen - spline 30	-197533,90	-197491,37	-197405,01	197382,01
	NS	5 groepen - spline 30	-205939,52	-205885,55	-205776,91	205747,91
België	S	5 groepen - spline 30	-15278,62	-15224,39	-15155,04	15126,04
	S	4 groepen - spline 30	-15379,95	-15336,95	-15281,94	15258,94
	S	4 groepen - spline 20	-15391,17	-15338,17	-15283,16	15260,16
	NS	5 groepen - spline 30	-205939,52	-205885,55	-205776,91	205747,91
	NS	4 groepen - spline 30	-207547,90	-207505,10	-207418,94	207395,94
	NS	4 groepen - spline 20	/	/	/	/

S: seksuele delinquenten; NS: niet-seksuele delinquenten

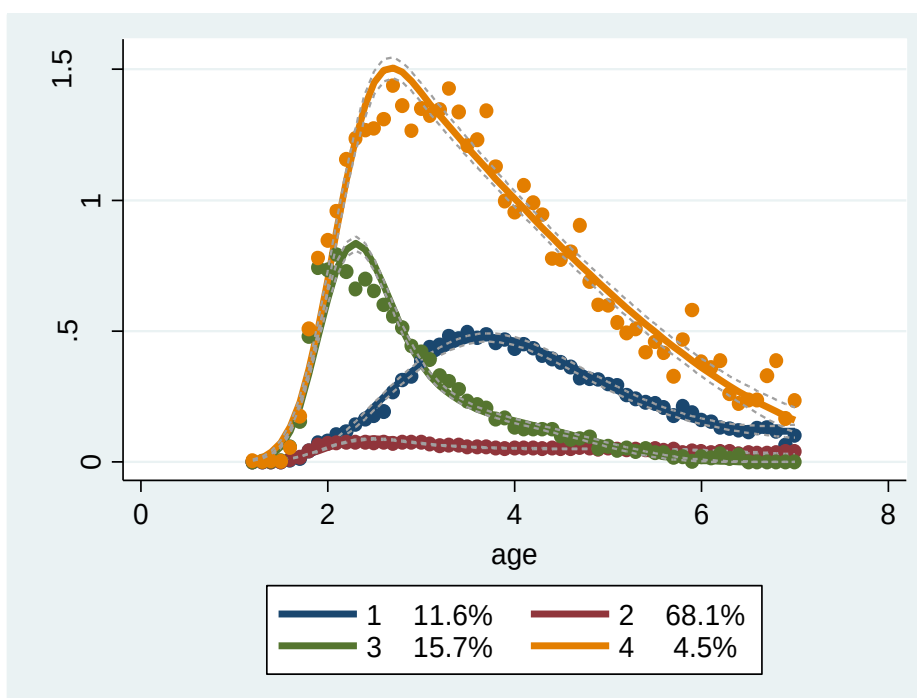
De resultaten van de GBTM zijn weergegeven in Figuren I tot en met IV. Op de X-as zien we de leeftijd (de 2 staat voor 20 jaar, etc.), op de Y-as de frequentie van veroordelingen per jaar.

Eén opvallend resultaat betreft de gelijkaardige indeling (in percentages) overheen de trajecten. Telkens is er een groep van ca. 65%, een groep van ongeveer 17,5%, een groep van ca. 12,5% en een groep van 5%. Een tweede opvallend resultaat betreft het opmerkelijk vergelijkbare patroon van de vier trajecten bij de vier groepen. De in omvang grootste trajectgroep is een laag-risico groep die zelden in hun criminele carrière een veroordeling krijgt. De tweede trajectgroep verzamelt hoofdzakelijk tijdens de adolescentie en jongvolwassenheid veroordelingen en stopt daarna zeer snel met delinquentie. Een derde groep bestaat uit late starters, met de piek van het traject na de leeftijd van 30 jaar. Bij de Nederlandse seksuele en niet-seksuele delinquenten piekt dat traject rond de 40 jaar, terwijl dat voor de Belgische seksuele delinquenten iets na de 30 jaar en bij de niet-seksuele delinquenten op ca. 35 jaar ligt. De vierde trajectgroep bestaat uit een groep zeer persistente of chronische daders die in de adolescentie en jongvolwassenheid een grote piek in hun delinquent gedrag kennen, maar die ook overheen hun levensloop veel veroordelingen blijven opstapelen. De frequentie van veroordelingen bij de persistente seksuele delinquenten in België ligt overigens het hoogst van alle groepen, hoger dan de persistente niet-seksuele delinquenten.

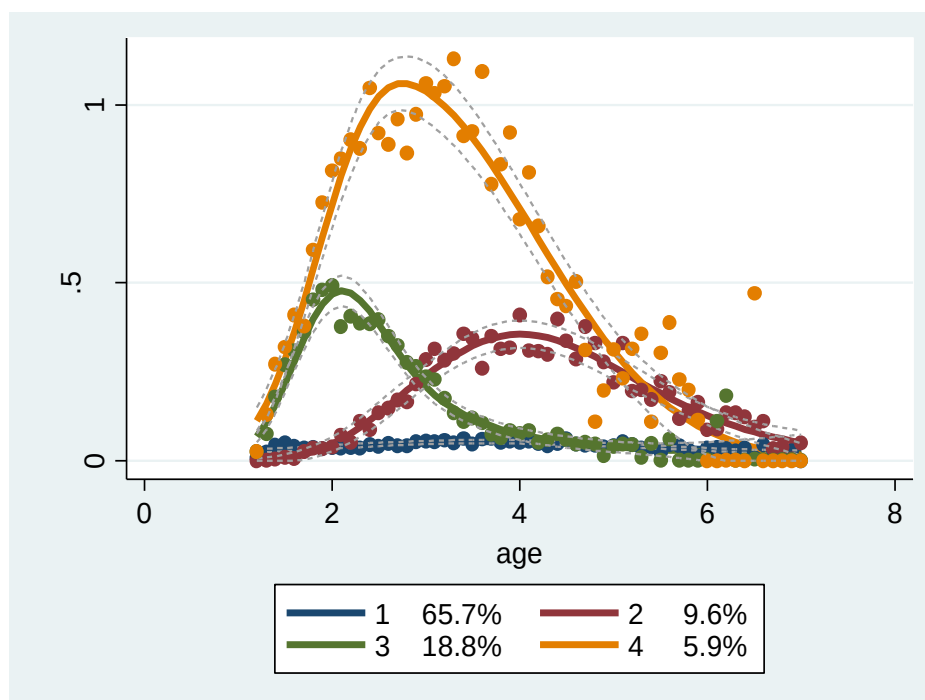
FIGUUR I. Vierpadenmodel seksuele delinquenten (België)

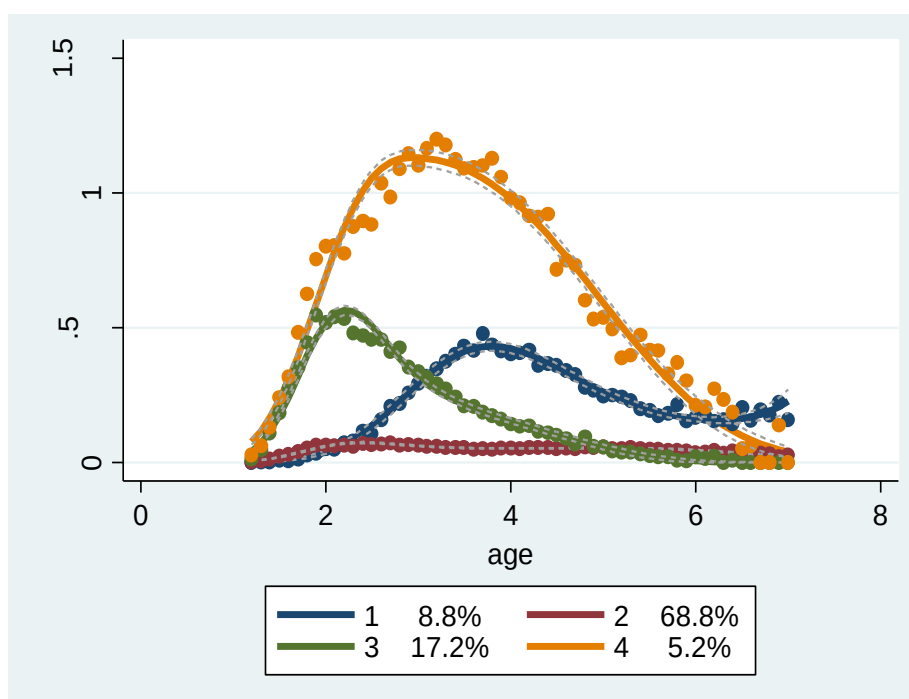
FIGUUR II. Vierpadenmodel niet-seksuele delinquenten (België)

FIGUUR III. Vierpadenmodel seksuele delinquenten (Nederland)

FIGUUR IV. Vierpadenmodel niet-seksuele delinquenten (Nederland)

DISCUSSIE EN CONCLUSIE

Het beeld dat uit het beschrijvend gedeelte naar voor komt, is allesbehalve eenduidig. Seksuele delinquenten in België krijgen eerder een eerste veroordeling dan niet-seksuele delinquenten. De Nederlandse data tonen net het tegenovergestelde: de niet-seksuele delinquenten beginnen op jongere leeftijd aan hun criminele carrière. Zowel in België als in Nederland beëindigen seksuele delinquenten hun criminele carrière op latere leeftijd dan de niet-seksuele delinquenten. De duur van de criminele carrière van seksuele delinquenten in België is langer dan die van de niet-seksuele delinquenten. In de Nederlandse data verschilt de duur van de criminele carrières van beide groepen niet. De seksuele delinquenten in de Belgische dataset hebben statistisch significant meer veroordelingen dan de niet-seksuele delinquenten. Voor de Nederlandse data geldt het omgekeerde: de niet-seksuele delinquenten hebben meer veroordelingen dan de seksuele delinquenten. Op het vlak van *crime mix* stellen we hetzelfde verschil vast voor de Belgische en de Nederlandse data: seksuele delinquenten plegen een meer uiteenlopende mix van types feiten dan niet-seksuele delinquenten.

Aan de hand van deze resultaten kunnen we voorzichtig concluderen dat de criminele carrières van seksuele delinquenten verschillen van de criminele carrières van niet-seksuele delinquenten. Toch moeten we dit meteen nuanceren. De verschillen tussen seksuele en niet-seksuele delinquenten zijn niet constant overheen beide landen; soms gaat het verschil in dezelfde richting (bv. bij de *crime mix* vertonen de criminele carrières van seksuele delinquenten meer variatie, ze plegen meer uiteenlopende types delicten), soms is het net tegenovergesteld (bv. de aanvang: in België eerder, in Nederland later bij seksuele delinquenten). Waarom dat zo is, kan op basis van deze gegevens niet blootgelegd worden, maar één hypothese betreft verschillen tussen beide landen in het fenomeen van seksuele delinquentie. Het is mogelijk dat in één van deze twee landen meer personen zijn die seksuele delicten plegen, en/of dat seksuele delicten sneller door slachtoffers gerapporteerd worden, en/of dat seksuele feiten sneller doorstromen doorheen de strafrechtsketen en dus vaker tot een veroordeling leiden. Het valt in dat verband op dat het aantal veroordeelde seksuele delinquenten in België in 1995 ongeveer de helft bedraagt van dat in Nederland in 1997 (885 versus 1677), terwijl de totale populaties veroordeelden meer in proportie staan (136.530 in België, 153.252 in Nederland, verre van het dubbel). Anderzijds blijven de verschillen tussen seksuele en niet-seksuele delinquenten vrij beperkt en soms statistisch afwezig (bv. de duur van de criminele carrières in Nederland verschilt niet tussen beide groepen). Dat maakt het plaatje vrij complex. Een duidelijke conclusie kan op basis van het beschrijvend deel van dit onderzoek dus niet getrokken worden.

Uit de trajectanalyse blijkt dat elke groep in vier of vijf subgroepen op te delen is (cf. BIC en AIC). Het vierpadenmodel dat hier is opgenomen, vertoont opvallende gelijkenissen overheen de groepen seksuele en niet-seksuele delinquenten. Die overeenkomsten zijn zowel kwantitatief (gelijkaardige groottes van de vier trajectgroepen overheen de seksuele en niet-seksuele delinquenten in België en in Nederland) als kwalitatief (gelijkaardig verloop van delinquentie bij elk van de vier groepen). Op basis van de trajectanalyse komt naar voor dat er sterk gelijkende patronen in de criminele carrières teruggevonden worden. De figuren

kunnen, op enkele onderlinge verschillen na (zoals de maximale frequentie), bijna over elkaar heen geschoven worden. De GBTM resultaten doen eerder uitschijnen dat er beperkte verschillen bestaan tussen seksuele en niet-seksuele delinquenten en tussen België en Nederland, maar dat er voornamelijk overlap is in de vier trajectgroepen.

De trajecten van de criminele carrières van seksuele delinquenten en niet-seksuele delinquenten in België en Nederland doen sterk denken aan het werk van Terrie Moffitt. Moffitt introduceerde in 1993 een zeer gekende ontwikkelingstaxonomie waarbij ze twee verschillende ontwikkelingstrajecten onderscheidde: een kleine groep die persistentie in antisociaal gedrag (waaronder delinquentie) vertoont overheen de levensloop (*life-course persists*), een groep die uit minder dan 10% zou bestaan (zie Moffitt, 1993: 676) en een grote groep die antisociaal gedrag (waaronder delinquent gedrag) vertoont tijdens de adolescentie en de jongvolwassenheid, waarna dat gedrag daarna snel afneemt (*adolescence-limited offenders*) (Moffitt, 1993: 685). Later voegde Moffitt twee bijkomende ontwikkelingstrajecten toe aan haar model, de '*low level chronic*' die persistent antisociaal gedrag vertoont, zij het met een lage frequentie van antisociaal gedrag, en de '*adult-onset offender*' die pas in de volwassenheid antisociaal gedrag (inclusief delicten) begint te plegen (Moffitt, 2006: 283-287). Deze vier groepen lijken sterk overeen te komen met de resultaten van de trajectanalyse, zowel bij de seksuele als bij de niet-seksuele delinquenten.

De resultaten van dit onderzoek werpen een ander licht op seksuele delinquentie dan de gekende stereotypen. Wetenschappelijk gezien tonen onze resultaten aan dat de criminele carrières van seksuele delinquenten gelijkaardige patronen vertonen dan die van niet-seksuele delinquenten, zelfs al zitten er ook statistisch significante verschillen (weliswaar met veel zwakke effectgroottes) in. Met deze vergelijking dragen we bij tot meer beschikbare gegevens en inzichten in criminele carrières van seksuele delinquenten en hoe die zich verhouden tot niet-seksuele delinquenten. Voor België is dit onderzoek uniek, want gericht op nationale data over seksuele delinquenten en met een focus op en beschrijving van de criminele carrière. Voor Nederland, waar het criminele carrièreparadigma sterk bestudeerd is, biedt de internationale vergelijkende dimensie interessante perspectieven. Op basis van dit onderzoek rijzen meerdere vragen. Zou het mogelijk zijn om op basis van criminele carrière-inzichten risicofactoren voor niet-seksuele delinquentie te kunnen identificeren die tevens voorspellend zijn voor seksuele delinquentie? Bestaat er een verschil in het antisociaal gedrag van seksuele versus niet-seksuele delinquenten dat toelaat te verklaren waarom bijvoorbeeld sommige *life-course persists* wel overgaan tot het plegen van een seksueel delict, terwijl dat voor anderen niet het geval is?

De resultaten van dit onderzoek werpen een schaduw over de negatieve beleidsfocus ten aanzien van seksuele delinquenten. Als de criminele carrières van seksuele delinquenten niet sterk verschillen van die van niet-seksuele delinquenten en niet gekenmerkt zijn door een hoge mate aan specialisatie in seksuele delicten (zie de *crime mix* die bij seksuele delinquenten hoger ligt), dan kunnen we ons de vraag stellen waarop dergelijke beleidsfocus gebaseerd is. Waarop heeft de beleidsmaker zich gebaseerd om een woonverbod of andere beperkingen voor seksuele delinquenten in te voeren? Ware het niet beter om beleidsinitiatieven af te stemmen op de criminele carrière en het verloop daarvan, om zo

desistance en beëindiging van de criminele carrière te stimuleren? Is het mogelijk dat bepaalde beleidsinitiatieven ten aanzien van seksuele delinquenten negatieve effecten hebben op verder delinquent gedrag (inclusief seksuele delicten), zoals dat bijvoorbeeld in de V.S. vastgesteld is voor het woonverbod?

Voor het bredere publiek gelden seksuele delinquenten als de baarlijke duivels (*folk devils*) die uit ons midden moeten gebannen worden. Wat uit deze studie naar voor komt, is net dat er zeer veel overeenkomsten zitten tussen seksuele en niet-seksuele delinquenten. Zowel bij de seksuele als bij de niet-seksuele delinquenten kunnen vier ontwikkelingspaden geïdentificeerd worden die zeer sterke overlap vertonen. Seksuele delinquentie zou wel eens één specifieke vorm van antisociaal gedrag kunnen zijn, naast vele andere al dan niet strafbaar gestelde vormen van antisociaal gedrag. Met deze bijdrage hopen we ook naar een breder publiek toe iets meer nuance te kunnen verschaffen over seksuele delinquenten.

Afsluitend is het belangrijk te benadrukken dat dit onderzoek gebaseerd is op veroordelingsdata. Er zijn geen zelfrapportagegegevens beschikbaar voor deze populaties. Ook zijn er geen bijkomende data over risicofactoren, psychologische kenmerken en sociale omstandigheden van de personen in dit onderzoek. Dergelijke informatie zou toelaten om deze studie uit te breiden tot een volwaardig onderzoek naar de levensloop van seksuele en niet-seksuele delinquenten, terwijl de focus hier ligt op de criminele carrière aan de hand van veroordelingen.

Seksuele delinquenten staan in deze bijdrage voor personen die veroordeeld zijn wegens een seksueel delict, wat een selectie inhoudt van alle personen die seksuele feiten plegen. Of en hoe de bevindingen veralgemeend kunnen worden naar seksuele delinquenten waar men (enkel) zelfrapportagegegevens van heeft of naar personen zonder een veroordeling, maar met een andere officiële registratie (bv. een arrestatie, een vervolging zonder veroordeling (bv. seponering)), daarover kan het huidige onderzoek geen conclusies trekken. Verder onderzoek naar het *dark number*, *grey number* en de *impunity bias* dient zich aan, onder andere over de vergelijking van seksuele delicten met andere types delicten.

LITERATUUR

- Bijleveld, C.C.J.H., van de Weijer, S.G.A., Ruiter, S. & van der Geest, V.R. (2015). *Analysetechnieken voor Niet-Experimentele Gegevens*. Den Haag: Boom Lemma Uitgevers.
- Blokland, A. (2018). Taking a criminal career approach to sex offending. In: P. Lussier & E. Beauregard (Eds.), *Sexual offending. A criminological perspective* (pp 141-155). Londen: Routledge.
- Blokland, A. & Lussier, P. (2015). The Criminal Career Paradigm and Its Relevance to Studying Sex Offenders. In: A. Blokland & P. Lussier (Eds.), *Sex Offenders. A Criminal Career Approach* (pp 3-21). Chichester: Wiley Blackwell.
- Blumstein, A. (2016). From Incapacitation to Criminal Careers. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 53(3), 291-305.
- Blumstein, A., Cohen, J., Roth, J.A. & Visher, C.A. (1986). *Criminal Careers and "Career Criminals": Volume I. Report of the National Academy of Sciences Panel on Research on Criminal Careers*. Washington, D.C.: National Academy Press.
- Blumstein, A. & Cohen, J. (1987). Characterizing Criminal Careers. *Science*, 237, 985-991.
- Born, M., Chevalier, V. & Humblet, I. (1997). Resilience, desistance and delinquent career of adolescent offenders. *Journal of Adolescence*, 20(6), 679-694.
- Cohen, J. (1992). Quantitative Methods in Psychology. A Power Primer. *Psychological Bulletin*, 112(1), 155-159.
- Colman, C. (2015). *Stoppen met druggebruik en criminaliteit: een verhaal van vallen en opstaan, van rugzakjes en vangnetten*. Den Haag: Boom Lemma Uitgevers.
- De Castelbajac, M. (2014). Brooding Over the Dark Figure of Crime. The Home Office and the Cambridge Study Institute of Criminology in the Run-up to the British Crime Survey. *British Journal of Criminology*, 54(4), 928-945.
- De Decker, S. (2009). Seks verandert alles?: het bijzondere regime bij de uitvoering van strafrechtelijke sancties. In: A. Masset (Ed.), *La poursuite et le traitement des auteurs d'infractions à caractère sexuel / De vervolging en behandeling van daders van seksuele misdrijven* (pp 115-159). Brussel: La Charte.
- Elonheimo, H., Frederiksen, S., Bernasco, W. & Blokland, A. (2017). Comparing criminal careers across three national cohorts: Finland, Denmark, and the Netherlands. In: A. Blokland & V. van der Geest (Eds.), *The Routledge International Handbook of Life-Course Criminology* (pp 140-155). Londen: Routledge.
- Farrington, D.P. (2003). Developmental and Life-Course Criminology: Key Theoretical and Empirical Issues – The 2002 Sutherland Award Address. *Criminology*, 41(2), 221-255.
- Farrington, D.P. (2015). Cross-national comparative research on criminal careers, risk factors, crime and punishment. *European Journal of Criminology*, 12(4), 386-399.
- Farrington, D.P., Jolliffe, D., Hawkins, J.D., Hill, K.G. & Kosterman, R. (2003). Comparing Delinquency Careers in Court Records and Self-reports. *Criminology*, 41(3), 933-958.
- Farrington, D.P., Auty, K.M., Coid, J.W. & Turner, R.E. (2015). Self-Reported and Official Offending from Age 10 to Age 56. *European Journal of Criminal Policy and Research*, 19, 135-151.
- Letourneau, E.J. & Miner, M.H. (2005). Juvenile Sex Offenders: A Case Against the Legal and Clinical Status Quo. *Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment*, 17(3), 293-312.
- Levenson, J.S., Brannon, Y.N., Fortney, T. & Baker, J. (2007). Public Perceptions About Sex Offenders and Community Protection Policies. *Analyses of Social Issues and Public Policy*, 7(1), 137-161.
- Lussier, P. (2018). *La délinquance sexuelle. Au-delà des dérives idéologiques, populistes et cliniques*. Québec: Presses de l'Université Laval.
- Lussier, P. & Beauregard, E. (2018). 'Sex offender' theory and research in context: the relative absence of a criminological perspective. In: P. Lussier & E. Beauregard (Eds.), *Sexual offending. A criminological perspective* (pp 3-11). Londen: Routledge.
- Lussier, P. & Blokland, A.A.J. (2017). A developmental life-course perspective of juvenile and adult sexual offending. In: T. Sanders (Ed.), *The Oxford Handbook of Sex Offences and Sex Offenders* (pp 241-269). Oxford: University Press.
- Mine, B., Robert, L. & Maes, E. (2015). *Recidive na een rechterlijke beslissing. Nationale cijfers op basis van het Centraal Strafregister / La récidive après une décision judiciaire. Des chiffres nationaux sur la base du Casier judiciaire central*. Brussel: NICC (onuitgegeven onderzoeksrapport).
- Moffitt, T.E. (1993). Adolescence-Limited and Life-Course-Persistent Antisocial Behavior: A Developmental Taxonomy. *Psychological Review*, 100(4), 674-701.

- Moffitt, T.E. (2006). A Review of Research on the Taxonomy of Life-Course Persistent Versus Adolescence-Limited Antisocial Behavior. In: F.T. Cullen, J.P. Wright & K.R. Blevins (Eds.), *Taking Stock. The Status of Criminological Theory. Advances in Criminological Theory. Volume 15* (pp 277-311). Londen, New Brunswick: Transaction Publishers.
- Nagin, D.S. (1999). Analyzing Developmental Trajectories: A Semiparametric, Group-Based Approach. *Psychological Methods*, 4(2), 139-157.
- Nagin, D.S. (2016). Group-based Trajectory Modeling and Criminal Career Research. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 53(3), 356-371.
- Nagin, D.S. & Odgers, C.L. (2010). Group-Based Trajectory Modeling (Nearly) Two Decades Later. *Journal of Quantitative Criminology*, 26, 445-453.
- Nuytiens, A., Christiaens, J. & Eliaerts, C. (2006). *Trajecten van uithanden gegeven jongeren in het strafrecht*. Gent: Academia Press.
- Piquero, A.R. (2008). Taking Stock of Developmental Trajectories of Criminal Activity over the Life Course. In: A.M. Liberman (Ed.), *The Long View of Crime: A Synthesis of Longitudinal Research* (pp 23-78). New York: Springer.
- Piquero, A.R., Farrington, D.P. & Blumstein, A. (2003). The Criminal Career Paradigm. *Crime and Justice*, 30, 359-506.
- Simon, J. (2000). Megan's Law: Crime and Democracy in Late Modern America. *Law & Social Inquiry*, 25(4), 1111-1150.
- Sutherland, E.H. (1950). The Sexual Psychopath Laws. *Journal of Criminal Law and Criminology*, 40(5), 543-554.
- Tappan, P.W. (1951). Sentences for Sex Criminals. *Journal of Criminal Law and Criminology*, 42(3), 332-337.
- Wartna, B.S.J., Blom, M., & Tollenaar, N. (2011). *De WODC-Recidivemonitor: 4e, herziene versie*. Den Haag: WODC. Memorandum 2011-3.
- Zara, G. & Farrington, D.P. (2016). *Criminal Recidivism. Explanation, Prediction and Prevention*. Londen: Routledge.

ANNEX 2

Naar een empirisch gefundeerde typologie van personen veroordeeld voor een zedendelict: resultaten uit een Belgisch en een Nederlands veroordeeldencohort

Pascalie SPAAN, Arjan BLOKLAND, Rembert DE BLANDER, Luc ROBERT, Eric MAES,
Martine BLOM & Bouke WARTNA

INLEIDING

Theorievorming en empirisch onderzoek naar het ontstaan en ontwikkelen van seksueel delinquent gedrag heeft zich grotendeels afgescheiden ontwikkeld van criminologische theorieën over het ontstaan en de ontwikkeling van crimineel gedrag in het algemeen. Hierdoor ligt de nadruk in de bestaande typologieën van zedendaders sterk op de psychologie van de dader en zijn of haar motieven voor het gepleegde delict (Lussier & Mathesius, 2018). Deze motieven worden op hun beurt in belangrijke mate gevoed door (deviante) seksuele fantasieën en voorkeuren, hetgeen heeft geleid tot het classificeren van daders op basis van kenmerken van hun delict of kenmerken van hun slachtoffer (Finkelhor, 1984; Hall & Hirschman, 1991; Malamuth, 1998; Marshall & Barbaree, 1990; Ward & Siegert, 2002). Veelvuldig gehanteerde dadercategorieën zijn *hands-off* versus *hands-on* daders, en kindermisbruikers versus daders die volwassen slachtoffers maken. Dergelijke typologieën zijn vaak gebaseerd op een specifiek delict, bijvoorbeeld het meest recente, terwijl informatie over mogelijk voorafgaande delicten buiten beschouwing wordt gelaten.

Binnen de ‘algemene’ criminologie hebben dadertypen op basis van een enkel delict sinds de introductie van het levensloop-criminologisch perspectief plaats gemaakt voor dadertypologieën die gebaseerd zijn op verschillende aspecten – bijvoorbeeld start, frequentie, duur – van het totale patroon aan crimineel gedrag dat daders vertonen. Belangrijk(st)e exponent van dergelijke typologieën is die van Moffitt (1993). Zij onderscheidt in haar duale taxonomie ten minste twee dadergroepen. De levensloop persistente daders laten een vroege start, hoge frequentie, grote diversiteit en continuïteit in delinquent gedrag zien. Adolescentie gelimiteerde daders daarentegen, kenmerken zich door een criminele carrière die later begint, minder divers is en korter duurt. Persoonskenmerken en vroege gezinsomstandigheden spelen volgens de duale taxonomie een belangrijke rol in het verklaren van delinquent gedrag van levensloop persistente daders, terwijl het criminele carrièrepatroon van adolescentie gelimiteerde daders juist sterker wordt beïnvloed door externe factoren. In latere versies van deze typologie zijn nog andere dadertypen toegevoegd, die elk gekenmerkt worden door een specifiek crimineel carrièrepatroon met elk een eigen achterliggende verklaring (Moffitt, 2006).

Recentelijk zijn levensloopcriminologen begonnen met het toepassen van ideeën en methoden uit de criminele carrière en levensloopcriminologie op daders van zedencriminaliteit (Blokland & Lussier, 2015; Lussier & Blokland, 2017). Dit onderzoek laat

zien dat veel daders van zedendelicten zich ook schuldig maken aan andere vormen van crimineel gedrag, hetgeen vragen oproept over de toepasselijkheid van het label ‘zedendaders’ en over de mogelijke overlap in oorzaken van zeden- en niet-zedencriminaliteit (Blokland, 2018). Dit onderzoek laat echter ook zien dat criminele antecedenten niet gelijkmatig zijn verdeeld binnen de groep daders veroordeeld voor een zedendelict. Zo blijken personen veroordeeld voor aanranding en verkrachting doorgaans een omvangrijker crimineel verleden te hebben dan personen veroordeeld voor het misbruiken van kinderen (bijvoorbeeld: Lussier, LeBlanc & Proulx, 2005).

Tegen deze achtergrond beantwoorden we in deze bijdrage twee onderzoeksvragen:

1. Kunnen binnen de groep daders veroordeeld voor een zedendelict betekenisvolle klassen worden onderscheiden op basis van hun criminele geschiedenis?
2. In welke mate komt een dergelijke classificatie van daders veroordeeld voor een zedendelict op basis van hun criminele geschiedenis overeen met een indeling van diezelfde daders op basis van het door hen gepleegde zedendelict?

Bij wijze van replicatie voeren wij dezelfde analyses uit op twee verschillende, grootschalige, nationaal representatieve longitudinale datasets uit respectievelijk België en Nederland. Dit stelt ons in staat na te gaan of de gevonden klassen in belangrijke mate afhankelijk zijn van de eigenaardigheden van de specifieke steekproef, of dat zij meer algemeen geldende patronen representeren binnen deze dadergroep.

DATA EN METHODE

De Belgische steekproef

De Belgische steekproef bestaat uit alle personen die in 1995 in België werden veroordeeld. De criminele carrières van deze personen zijn gereconstrueerd op basis van recent beschikbaar gekomen gegevens uit het Centraal Strafregister (Mine, Robert & Maes, 2015). In totaal werden in 1995 in België ruim 136 duizend personen veroordeeld voor het plegen van een strafbaar feit. Achthonderd vijfentachtig van hen werden veroordeeld voor een zedenfeit. Omdat de huidige analyses zich richten op mogelijke patronen in de criminele carrières van personen veroordeeld voor een zedendelict, nemen we alleen die daders mee in onze analyse die (a) veroordeeld zijn voor een zedendelict in 1995, (b) die in 1995 ten minste 25 jaar oud waren en (c) die voorafgaand aan hun delict ten minste een keer eerder waren veroordeeld. Na het toepassen van deze selectiecriteria resteert voor België een steekproef van 496 personen (56% van alle veroordeelde zedendaders).

De Nederlandse steekproef

De Nederlandse steekproef bestaat uit alle personen die in 1997 door een Nederlandse rechter werden veroordeeld vanwege een strafbaar feit (Wartna, Blom & Tollenaar, 2011). Gegevens aangaande de criminele geschiedenis van deze personen zijn afkomstig van de door het WODC bijgehouden Onderzoeks- en Beleidsdatabase Justitiële Documentatie (OBJD) – een schaduwbestand van het justitiële informatiesysteem dat speciaal voor

onderzoeksdoeleinden wordt bijgehouden. Het totale Nederlandse veroordeeldencohort uit 1997 bestaat uit ruim 153 duizend personen, waaronder 2100 personen veroordeeld voor een zedenfeit. Ook uit het Nederlandse cohort nemen we alleen die personen mee in de analyse die ten minste 25 jaar oud waren en ten minste een keer eerder veroordeeld waren ten tijde van hun veroordeling voor hun zedenfeit in 1997. In de Nederlandse data voldoen 748 personen (36% van de zedendaders) aan deze criteria.

Voor de personen in beide steekproeven is vervolgens de criminele geschiedenis voorafgaand aan het indexjaar (respectievelijk 1995 en 1997) in kaart gebracht. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen de periode van leeftijd 12 tot en met 25 jaar, waarnaar we hier refereren als 'jeugd/jongvolwassenheid', en de periode na het 25ste jaar – de 'volwassenheid'. Delicten waarvoor een persoon voorafgaand aan het index delict was veroordeeld werden gecategoriseerd als: zedencriminaliteit, geweldscriminaliteit, gewelddadige vermogenscriminaliteit, niet-gewelddadige vermogenscriminaliteit, vandalisme en misdrijven tegen het openbaar gezag, drugscriminaliteit, verkeersmisdrijven en een restcategorie 'overig'. Binnen de categorie zedencriminaliteit werd op basis van het aan de betreffende veroordeling ten grondslag liggende wetsartikel, nog nader onderscheid gemaakt tussen *hands-off* delicten (schennis), *hands-on* delicten met een volwassen slachtoffer (aanranding, verkrachting) en *hands-on* delicten met een kind als slachtoffer (kindermisbruik). Wanneer de dader zelf nog minderjarig was, werd er, bij het ontbreken van nadere informatie over het delict, vanuit gegaan dat dit eveneens gold voor het slachtoffer. Wanneer binnen een zaak sprake was van meerdere zedenfeiten, prevaleerden *hands-on* delicten over *hands-off* delicten en delicten met een minderjarig slachtoffer boven die met een meerderjarig slachtoffer.

Om onderscheid te maken tussen verschillende criminele carrièrepatronen passen we een latente klasse model toe op de data. We gebruiken hiervoor poLCA in R (Drew & Linzer, 2011). Latente klasse modellen kunnen worden gebruikt om patronen te ontdekken in een serie vooraf gegeven indicatoren. In dit geval gebruiken we als indicatoren 20 dichotome variabelen die aangeven of de betreffende persoon voorafgaand aan het indexdelict wel of niet is veroordeeld voor een delict van een bepaald type. Tien van deze indicatoren slaan op de periode tot aan het 25ste jaar. De andere 10 op de 'volwassen' jaren na leeftijd 25 (tot aan het index delict). We schatten latente klasse modellen met twee tot vijf klassen en gebruikten de BIC en AIC (lagere waarden ter indicatie van beter passende modellen), de *posterior probabilities* (hoe hoger, hoe beter) en de resulterende patronen in de *item response probabilities* (hoe meer onderscheidend tussen klassen, hoe beter) om het optimale model te identificeren (Collins & Lanza, 2010). De *item response probabilities* geven voor elk van de onderscheiden delict typen (en leeftijdsperioden) aan hoe groot de kans is dat een persoon ingedeeld in een bepaalde klasse een delict van dat type in zijn of haar criminele geschiedenis heeft. Voor beide datasets bleek een indeling in vier latente klassen het best passende model.

RESULTATEN

Totale steekproef

De uitkomsten van het latente klasse model met vier klassen zijn voor respectievelijk de Belgische en Nederlandse data weergegeven in Tabel 1 en 2. De eerste kolom van beide tabellen geeft de kans op een veroordeling voor een bepaald delict voor de totale steekproef. De volgorde van de delicten is gebaseerd op de mate van voorkomen.

Op basis van de *item response probabilities* in de totale steekproef zien we dat in de Belgische data 6,3% van de personen veroordeeld voor een zedendelict in 1995 tot hun 25ste al eens werd veroordeeld voor een *hands-off* zedendelict, terwijl 4,4% tot het 25ste levensjaar ten minste een eerdere veroordeling heeft voor een zedendelict met een minderjarig slachtoffer. Eerdere zedendelicten met volwassen slachtoffers komen in die leeftijdsperiode minder vaak voor (1,2%) wat deels verklaard kan worden uit de voornoemde leeftijdsrestricties die gelden voor dit type delict.¹ Vaker hebben in België voor een zedendelict veroordeelde personen met een criminele voorgeschiedenis een geschiedenis van zedendelicten na het 25ste jaar. Een op de tien personen in de Belgische steekproef heeft ten minste een eerdere veroordeling voor een *hands-off* zedendelict tijdens de volwassenheid. Ruim 9% is eerder veroordeeld voor kindermisbruik. Bijna tweeënhalf procent kwam na hun 25ste al eens in aanraking met justitie voor aanranding of verkrachting.

Daders in de Nederlandse steekproef lijken sterk op daders in de Belgische steekproef waar het gaat om hun geschiedenis van eerdere zedendelicten, maar er zijn ook verschillen. Van de personen in 1997 in Nederland voor een zedendelict veroordeelde personen die reeds eerder met justitie in aanraking kwamen, heeft 6,6% een eerdere veroordeling voor een *hands-off* zedendelict tot het 25ste jaar, 4,7% een eerdere veroordeling voor een *hands-on* delict met een minderjarig slachtoffer en is 4,1% tot hun 25ste eerder in aanraking gekomen met justitie voor een *hands-on* delict met een volwassen slachtoffer. Na het 25ste jaar is 13,9% eerder veroordeeld voor een *hands-off* zedendelict. Een op de tien personen in de Nederlandse steekproef is na zijn of haar 25ste jaar, maar voorafgaand aan de veroordeling in 1997, ten minste een keer veroordeeld voor een *hands-on* delict met kind als slachtoffer. Ongeveer zeven procent werd in diezelfde periode veroordeeld voor een zedendelict met een volwassen slachtoffer. Vergeleken met de Belgische steekproef hebben veroordeelden voor een zedendelict in Nederland dus vaker zedendelicten met volwassen slachtoffers in hun criminele geschiedenis.

Voor zedendelicten veroordeelde personen in zowel de Belgische als de Nederlandse steekproef blijken een grote kans te hebben in het verleden al eens voor niet-zedendelicten te zijn veroordeeld. Zo zijn ruim vier op de tien daders in de Belgische data (43,6%) na het 25ste jaar al eens veroordeeld voor een verkeersmisdrijf, terwijl een vijfde (20,6%) in die leeftijdsperiode al eens met justitie in aanraking kwam voor een vermogensfeit. Ook in de Nederlandse steekproef komt een geschiedenis van verkeers- of vermogensmisdrijven vaak

¹ Omdat een persoon eerder veroordeeld kan zijn voor meer dan één type zedendelict, tellen de genoemde percentages niet op tot het totale percentage personen dat eerder werd veroordeeld voor een zedendelict.

voor (respectievelijk 33,2% en 38,2% na het 25ste jaar). Meer daders in België (29,4%) dan in Nederland (21,3%) zijn sinds hun 25ste veroordeeld voor een geweldsfeit.

TABEL I. *Item response probabilities* (IRPs) voor een 4-klassen model, gebaseerd op de criminele geschiedenis van Belgische steekproef (N=496)

		Latente klasse labels en prevalenties			
		1	2	3	4
		persistente gewelddadig generalist	persistente generalist	jeugdig delinquent	volwassen start
Item response probabilities		0,113	0,224	0,319	0,345
Zeden, jeugd					
	Hands-off	0,063	0,268	0,000	0,101
	Hands-on kind	0,044	0,179	0,000	0,076
	Hands-on volwassen	0,012	0,000	0,000	0,032
Zeden, volwassenheid					
	Hands-off	0,101	0,446	0,025	0,123
	Hands-on kind	0,091	0,429	0,025	0,099
	Hands-on volwassen	0,024	0,107	0,006	0,029
Niet-zeden, jeugd					
	Verkeer	0,359	0,411	0,622	0,544
	Vermogen	0,232	0,411	0,378	0,317
	Geweld	0,222	0,339	0,369	0,317
	Vermieling / Openbare orde	0,129	0,196	0,252	0,158
	Vermogen met geweld	0,046	0,018	0,054	0,101
	Drugs	0,040	0,107	0,045	0,057
	Overig	0,010	0,018	0,009	0,019
Niet-zeden, volwassenheid					
	Verkeer	0,436	0,696	0,766	0,538
	Geweld	0,294	0,607	0,451	0,363
	Vermieling / Openbare orde	0,212	0,339	0,396	0,246
	Vermogen	0,206	0,625	0,342	0,170
	Drugs	0,087	0,107	0,198	0,006
	Vermogen met geweld	0,032	0,089	0,072	0,000
	Overig	0,022	0,071	0,027	0,000

IRPs > 0,4 zijn lichtgrijs en IRPs > 0,5 zijn donkergrijs gearceerd om interpretatie van de gevonden patronen te vergemakkelijken

TABEL II. *Item response probabilities* (IRPs) voor een 4-klassen model, gebaseerd op de criminele geschiedenis van Nederlandse steekproef (N=748)

		Latente klasse labels en prevalenties				
			1	2	3	4
		Totale steekproef	persistent gewelddadig generalist	jeugdig delinquent	persistent specialist	volwassen start
Item response probabilities			0,1761	0,2486	0,2238	0,3516
Zeden, jeugd						
	Hands-off	0,066	0,090	0,048	0,168	0,000
	Hands-on kind	0,047	0,113	0,043	0,072	0,000
	Hands-on volwassen	0,041	0,112	0,038	0,043	0,008
Zeden, volwassenheid						
	Hands-off	0,139	0,129	0,040	0,475	0,000
	Hands-on kind	0,100	0,079	0,000	0,386	0,000
	Hands-on volwassen	0,075	0,196	0,006	0,174	0,000
Niet-zeden, jeugd						
	Vermogen	0,299	0,724	0,659	0,037	0,000
	Verniel. / Openb. orde	0,158	0,421	0,336	0,000	0,000
	Verkeer	0,132	0,363	0,268	0,009	0,000
	Geweld	0,110	0,353	0,186	0,006	0,000
	Overig	0,071	0,178	0,148	0,012	0,000
	Vermogen met geweld	0,035	0,128	0,049	0,000	0,000
	Drugs	0,021	0,077	0,032	0,000	0,000
Niet-zeden, volwassenheid						
	Vermogen	0,382	0,846	0,102	0,160	0,490
	Verkeer	0,322	0,530	0,137	0,208	0,422
	Geweld	0,213	0,536	0,067	0,143	0,198
	Verniel. / Openb. orde	0,203	0,582	0,050	0,084	0,198
	Overig	0,142	0,251	0,023	0,058	0,224
	Drugs	0,052	0,159	0,026	0,007	0,046
	Vermogen met geweld	0,044	0,220	0,005	0,006	0,008

IRPs > 0,4 zijn lichtgrijs en IRPs > 0,5 zijn donkergrijs gearceerd om interpretatie van de gevonden patronen te vergemakkelijken

Uitkomsten per latente klasse

Tabellen I en II geven ook de patronen in *item response probabilities* per onderscheiden latente klasse. Tabel I beschrijft de prevalenties en criminele carrièrepatronen van de vier in de Belgische data onderscheiden klassen. Tabel II laat de in de Nederlandse data onderscheiden criminele carrièrepatronen zien. De resultaten worden ook nog eens visueel weergegeven in Figuur I, waarbij de linkerhelft van de figuur betrekking heeft op de Belgische data en de rechterhelft op de Nederlandse.

In de eerste klasse onderscheiden in de Belgische data vallen personen met een ‘persistent gewelddadig generalistisch’ criminele carrièrepatroon. Dit carrièrepatroon wordt gekenmerkt door een ten opzichte van andere klassen hoge kans op veroordeling voor een zedendelict tot het 25ste jaar en een nog hogere kans (de hoogste van alle onderscheiden klassen) op ten minste een eerdere veroordeling voor een zedendelict na het 25ste jaar. Zowel tijdens de jeugd/jongvolwassenheid als tijdens volwassenheid hebben personen ingedeeld in deze klasse bovendien een relatief grote kans veroordeeld te worden voor verschillende typen niet-zedenfeiten. Vooral de hoge percentages veroordeeld voor geweld en vermogensfeiten in de volwassen periode vallen op. Ruim een op de tien personen (11,3%) in de Belgische

steekproef wordt op basis van zijn of haar criminele verleden ingedeeld in het ‘persistent geweldsadige generalistische’ criminele carrièrepatroon, daarmee is dit carrièrepatroon het minst voorkomende patroon.

Personen in de als tweede onderscheiden klasse (22,4%) vertonen een crimineel carrièrepatroon dat gekenmerkt wordt door de afwezigheid van eerdere zedenfeiten. Wel zien we een gevarieerd patroon aan eerdere justitiecontacten voor niet-zedenfeiten, zowel voor als na het 25ste jaar. De criminele carrières van daders ingedeeld in deze klasse vertonen veel overeenkomsten met die van daders ingedeeld in de eerste onderscheiden klasse, zij het dat daders ingedeeld in de tweede klasse minder vaak zijn veroordeeld voor geweld of vermogensfeiten tijdens de volwassen periode. We noemen het criminele carrièrepatroon geïdentificeerd door deze klasse daarom ‘persistent generalistisch’.

Het ‘jeugdig delinquent’ carrièrepatroon (31,9%) kenmerkt zich door een hoge kans op een eerdere veroordeling voor een zedendelict tot het 25ste jaar en een veel lagere kans op een eerdere zedenveroordeling na het 25ste jaar. De kans op ten minste een niet-zeden veroordeling is voor daders ingedeeld in deze klasse bovendien het hoogst tijdens de jeugd/jongvolwassenheid; de kans op een niet-zedenveroordeling na het 25ste is zeer klein. Het seksueel delinquent gedrag van deze groep tot het 25ste jaar lijkt daarom onderdeel van een breder spectrum aan crimineel gedrag in die leeftijdsperiode.

De vierde klasse onderkend in de Belgische data (34,5%) ten slotte, kenmerkt zich door de afwezigheid van een geschiedenis van jeugdige/jongvolwassen zedendelicten. Deze personen vertonen geen eerdere veroordelingen voor zeden of niet-zedenfeiten in de jaren tot het 25ste jaar. Er is wel sprake van eerdere veroordelingen voor zedendelicten na het 25ste jaar, met name *hands-off* feiten (12,3%) en *hands-on* feiten met kindslachtoffers (9,9%). We noemen dit criminele carrièrepatroon daarom ‘volwassen start’.

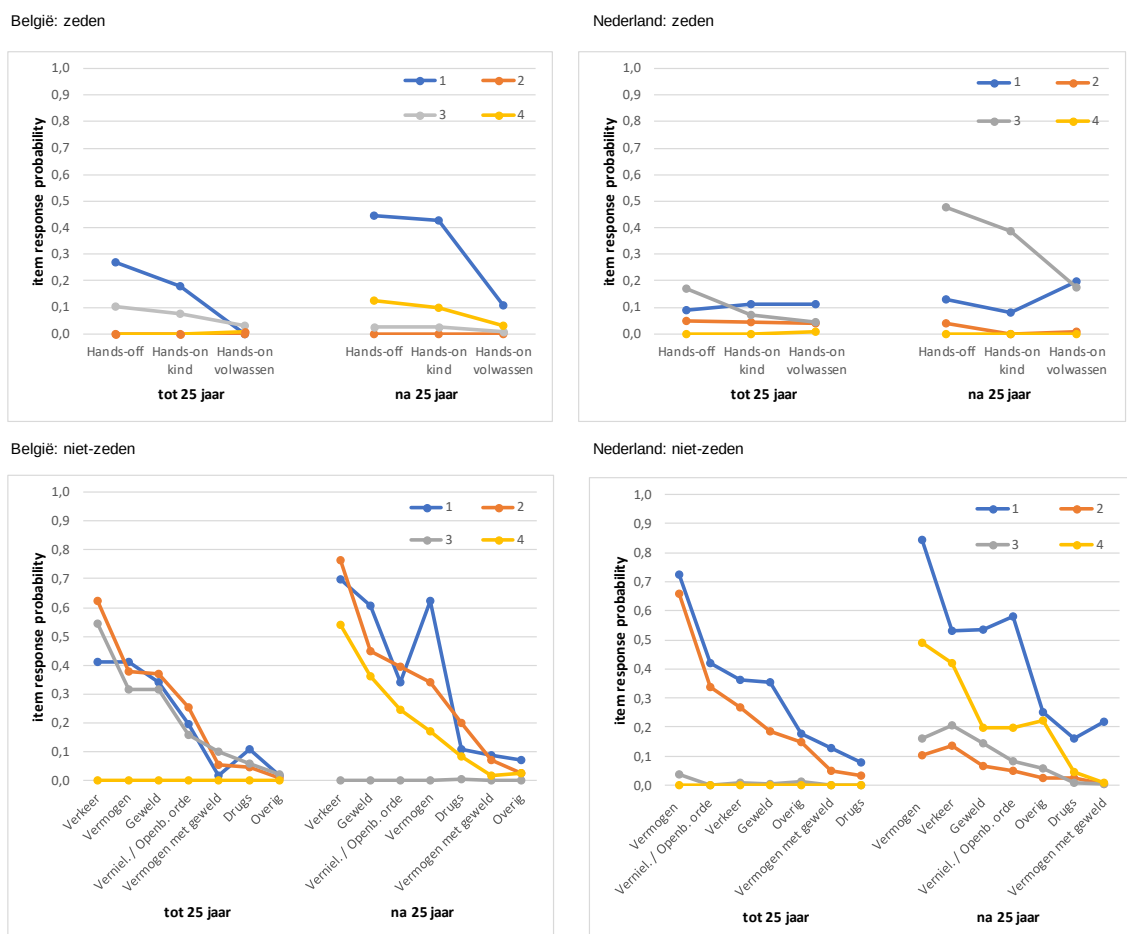
Kolom 2 tot en met 5 van Tabel II laten de *item response probabilities* voor de in de Nederlandse data onderscheiden klassen zien. Personen in 1997 veroordeeld voor een zedendelict ingedeeld in de eerste klasse hebben een grote kans (de grootste van alle klassen) om eerder veroordeeld te zijn voor een *hands-on* zedendelict tot het 25ste jaar. Personen in deze klasse hebben eveneens de grootste kans na het 25ste jaar ten minste een keer eerder te zijn veroordeeld voor kindermisbruik of de aanranding of verkrachting van een volwassene. Net als in de Belgische data hebben personen ingedeeld in deze klasse een grote kans eerder veroordeeld te zijn voor niet-zedendelicten, zowel in de periode tot aan als na het 25ste jaar. In deze klasse zien we ook relatief veel daders eerder veroordeeld voor geweld. Net als in de Belgische data duiden we dit criminele carrièrepatroon daarom aan met de term ‘persistent geweldsadig generalistisch’.

Klasse 2, het ‘jeugdig delinquent’ patroon, laat een hogere kans zien op een eerdere veroordeling voor een zedendelict tijdens de jeugd/jongvolwassenheid dan tijdens de volwassen jaren. Personen ingedeeld in dit criminele carrièrepatroon laten eveneens een geschiedenis zien van verschillende typen niet-zedendelicten met name tijdens de jeugd/jongvolwassenheid. Na het 25ste jaar is de kans op eerdere veroordelingen klein(er).

Personen in klasse 3 hebben een grote kans op een justitiecontact wegens een *hands-off* zedendelict gepleegd tot het 25ste jaar en een grote kans om eerder een *hands-off* zedendelict of een *hands-on* zedendelict met een minderjarig slachtoffer te hebben gepleegd na het 25ste jaar. De kans op een eerdere veroordeling voor een niet-zedendelict is laag zowel tijdens de jeugd/jongvolwassenheid als tijdens de volwassenheid. Vanwege de hoge kans op een zedendelict zowel tijdens de jeugd/jongvolwassenheid als tijdens de volwassen periode en de lage kans op veroordelingen voor niet-zedendelicten, noemen we het criminele carrièrepatroon geïdentificeerd door deze klasse het ‘persistent specialistische’ patroon.

De vierde en laatste in de Nederlandse data onderscheiden klasse is, net als in de Belgische data, die van de ‘volwassen start’. Personen ingedeeld in deze klasse hebben een zeer lage kans eerder veroordeeld te zijn voor een zedendelict en zijn in het geheel niet eerder veroordeeld voor een niet-zedendelict tijdens hun jeugd/jongvolwassenheid. Na het 25ste jaar is er echter sprake van een uitgebreider patroon van niet-zedencriminaliteit.

FIGUUR I. Grafische weergave van de *item response probabilities* per leeftidsperiode, per latente klasse, voor zowel de Belgische (links) als de Nederlandse (rechts) steekproef

Tabellen III en IV geven een beschrijving van de persoons- en criminele carrière kenmerken van de in respectievelijk Belgische en Nederlandse data onderscheiden klassen. Deze resultaten laten duidelijk zien dat personen ingedeeld in de beide ‘persistent generalistische’

carrièrepatronen de meest omvangrijke criminele geschiedenissen hebben voorafgaand aan hun veroordeling in 1995/1997. Personen in de ‘volwassen start’ klasse hebben de hoogste gemiddelde leeftijd van eerste veroordeling. Verder valt de relatief jonge leeftijd ten tijde van de veroordeling in 1995 van personen in de Belgische steekproef ingedeeld in de ‘jeugdig delinquente’ klasse op. Dit verklaart wellicht de kleine kans op veroordelingen in de volwassen periode voor deze klasse.

TABEL III. Beschrijvende statistieken per klasse, Belgische steekproef (N=496)

	Klasse							
	1		2		3		4	
	persistent gewelddadig generalist (N = 56)		persistent generalist (N = 111)		jeugdig delinquent (N = 158)		volwassen start (N = 171)	
	gem.	std	gem.	std	gem.	std	gem.	std
Persoonskenmerken								
Vrouw	0,00	0,00	0,05	0,21	0,05	0,25	0,07	0,28
leeftijd in 1995	42,61	10,40	37,82	8,24	26,98	7,27	44,40	10,86
Criminele carrière kenmerken								
totaal aantal delicten	11,59	8,43	9,84	11,02	2,77	3,03	2,98	3,14
Startleeftijd	20,18	2,12	20,76	2,09	19,47	2,49	32,14	7,16
tot 25 jaar								
aantal seksuele delicten	0,55	0,76	0,00	0,00	0,25	0,56	0,01	0,08
aantal niet-seksuele delicten	2,57	2,77	3,36	3,91	2,50	3,01	0,00	0,00
na 25 jaar								
aantal seksuele delicten	1,88	3,50	0,00	0,00	0,06	0,27	0,36	0,90
aantal niet-seksuele delicten	6,59	6,00	6,48	8,84	0,01	0,08	2,61	2,97

TABEL IV. Beschrijvende statistieken per klasse, Nederlandse steekproef (N=748)

	Klasse							
	1		2		3		4	
	persistent gewelddadig generalist (N = 121)		jeugdig delinquent (N = 188)		persistent specialist (N = 176)		volwassen start (N = 263)	
	gem.	std	gem.	std	gem.	std	gem.	std
Persoonskenmerken								
Vrouw	0,00	0,00	0,00	0,07	0,00	0,00	0,01	0,09
leeftijd in 1997	36,41	6,89	32,88	5,87	44,00	11,04	45,61	10,14
Criminele carrière kenmerken								
totaal aantal delicten	20,71	15,28	4,10	4,05	4,31	4,86	2,73	2,81
Startleeftijd	18,83	4,12	18,96	3,02	30,65	11,05	35,21	8,18
tot 25 jaar								
aantal seksuele delicten	0,44	0,92	0,19	0,63	0,40	1,00	0,01	0,09
aantal niet-seksuele delicten	7,21	7,10	3,26	3,83	0,15	0,51	0,00	0,00
na 25 jaar								
aantal seksuele delicten	0,71	1,39	0,05	0,29	2,57	4,05	0,00	0,00
aantal niet-seksuele delicten	12,36	11,97	0,60	0,95	1,19	1,91	2,72	2,81

In Tabel V en VI ten slotte is de klasse waarin personen op basis van hun criminele carrièrepatroon zijn ingedeeld afgezet tegen de aard van het zedendelict waarvoor zij in 1995/1997 werden veroordeeld. Hoewel in beide datasets een significant verband gevonden wordt tussen het type criminele carrièrepatroon en het type zedendelict in het indexjaar (respectievelijk $\chi^2(df) = 13,616$; $p = 0,034$ en $\chi^2(df) = 74,282$; $p = 0,000$), blijkt dit verband niet sterk (Cramer's $V < 0,25$). In de Belgische data hebben personen veroordeeld voor een *hands-off* zedendelict en personen veroordeeld voor een zedendelict met een volwassen slachtoffer de grootste kans te worden ingedeeld in het 'volwassen start' carrièrepatroon (respectievelijk 37,9% en 36,5%). Personen veroordeeld voor een *hands-on* delict met een kindslachtoffer worden het vaakst (25,3%) ingedeeld in de 'jeugdig delinquente' klasse. In de Nederlandse data worden personen die in 1997 werden veroordeeld voor een *hands-off* zedendelict het vaakst (41,3%) ingedeeld in het 'persistent specialistische' criminele carrièrepatroon. Personen veroordeeld voor kindermisbruik en personen veroordeeld voor aanranding of verkrachting van een volwassene hebben de grootste kans te worden gekenmerkt door een 'volwassen start' criminele carrièrepatroon (33,6% en 44,2%). Hoewel sommige carrièrepatronen dus vaker voorkomen onder personen veroordeeld voor bepaalde typen delicten, valt vooral op dat alle carrièrepatronen voorkomen onder personen veroordeeld voor elk van de verschillende types zedendelicten.

TABEL V. Uitgangsdelict (1995) per klasse, aantal (rijpercentage)(kolompercentage), Belgische steekproef (N=496)

Klasse	Klasse label	Hands-off	Hands-on kind	Hands-on volwassene	Totaal
1	persistent gewelddadig generalist	20 (35,7) (11,0)	9 (16,1) (10,7)	27 (48,2) (11,7)	56 (100) (11,3)
2	persistent generalist	39 (35,1) (21,4)	17 (15,3) (20,2)	55 (49,5) (23,9)	111 (100) (22,4)
3	jeugdig delinquent	54 (34,2) (29,7)	40 (25,3) (47,6)	64 (40,5) (27,8)	158 (100) (31,9)
4	volwassen start	69 (40,4) (37,9)	18 (10,5) (21,4)	84 (49,1) (36,5)	171 (100) (34,5)
Totaal		182 (36,7) (100)	84 (16,9) (100)	230 (46,4) (100)	496 (100) (100)

$\chi^2 = 13.616$; $p = 0.034$; Cramer's $V = 0.117$

TABEL VI. Uitgangsdelict (1997) per klasse, aantal (rijpercentage)(kolompercentage), Nederlandse steekproef (N=748)

Klasse	Klasse label	Hands-off	Hands-on kind	Hands-on volwassene	Totaal
1	persistent gewelddadig generalist	23 (19,0) (12,5)	60 (49,6) (24,3)	38 (31,4) (12,0)	121 (100) (16,2)
2	jeugdig delinquent	45 (23,9) (24,5)	74 (39,4) (30,0)	69 (36,7) (21,8)	188 (100) (25,1)
3	persistent specialist	76 (43,2) (41,3)	30 (17,0) (12,1)	70 (39,8) (22,1)	176 (100) (23,5)
4	volwassen start	40 (15,2) (21,7)	83 (31,6) (33,6)	140 (53,2) (44,2)	263 (100) (35,2)
Totaal		184 (24,6) (100)	247 (33,0) (100)	317 (42,4) (100)	748 (100) (100)

$\chi^2 = 74.282$; $p = 0.000$; Cramer's $V = 0.223$

CONCLUSIE

Gebruikmakend van latente klasse analyse identificeerden we vier carrièrepatronen in de criminele geschiedenis van personen veroordeeld voor een zedendelict die reeds eerder met justitie in aanraking kwamen. Drie van die patronen – het ‘persistent gewelddadig generalistische’ patroon, het ‘jeugdig delinquent’ patroon en het ‘volwassen start’ patroon – werden gevonden in beide landen. We lieten verder zien dat een indeling op basis van patronen in de criminele geschiedenis weinig overlap vertoont met een indeling gebaseerd op het type zedendelict in 1995/1997. Een longitudinale, door levensloop-criminologische inzichten geïnspireerde typologie van personen veroordeeld voor zedendelicten roept daarom nieuwe empirische en theoretische vragen op aangaande de ontwikkeling van zedendelinquentie.

De criminele geschiedenis van personen ingedeeld in de ‘persistent gewelddadig generalistische’ klasse wordt gekenmerkt door continuïteit, grote diversiteit en een hoge frequentie van delinquent gedrag en vertoont veel overeenkomsten met die van de in Moffitt’s (1993) typologie onderscheiden levensloop persistente dadergroep. Dit roept de vraag op of dat het zedendelinquent gedrag binnen deze groep gezien kan worden als een uitwas van een algemeen criminele inslag of gedeelde risicofactoren voor zeden- en niet-zedendelicten binnen deze dadergroep, of dat de oorzaken voor zedencriminaliteit onder deze daders juist volledig los staan van de factoren die aanleiding geven voor hun persistente patroon van niet-zedencriminaliteit.

Ook het ‘volwassen start’ carrièrepatroon is eerder aangetoond in criminele carrièreonderzoek onder niet-zedendaders, hoewel er nog onduidelijkheid bestaat over de achterliggende oorzaken van dit patroon (Van Koppen, Blokland, Van der Geest, Bijleveld & Van de Weijer, 2014). De discontinuïteit in delinquent gedrag die kenmerkend is voor dit patroon, doet echter vermoeden dat externe omstandigheden hierin mogelijk een belangrijkere rol spelen dan stabiele individuele kenmerken.² Toekomstig onderzoek zou zich daarom kunnen richten op de effecten van belangrijke omstandigheden en veranderingen in het leven van daders, zoals het vinden of verliezen van betaald werk, aangaan en verbreken van romantische relaties en periodes van middelengebruik en/of slechte psychische gezondheid (zie ook: Blokland & Van der Geest, 2015).

Het criminele carrièrepatroon gekenmerkt door jeugdige delinquentie is wellicht, met name in de Belgische data, minder robuust. Toekomstig onderzoek onder andere cohorten zal duidelijkheid moeten verschaffen in welke mate deze klasse betekenisvol is in het verklaren van zedencriminaliteit, of dat zij voornamelijk resulteert uit toevalligheden specifiek voor de hier gebruikte dataset.

Slechts een klein deel van de personen veroordeeld voor een zedendelict in de Nederlandse data volgt het ‘persistent specialistische’ carrièrepatroon dat wordt gekenmerkt door continuïteit van zedendelicten gecombineerd met een relatieve afwezigheid van niet-

² Hoewel sommige auteurs van mening zijn dat het criminele gedrag van volwassenstarters veroorzaakt wordt door individuele kenmerken die pas vrij spel krijgen als met het toenemen van de leeftijd het toezicht op deze daders afneemt.

zedendelicten. Dit betreft, afgaand op het zedendelict in 1997, met name plegers van *hands-off* zedendelicten, hoewel het carrièrepatroon voor deze groep ook *cross-over* laat zien naar met name kindermisbruik (zie ook: Blokland & Van Wijk, 2008). De zeldzaamheid van een groep daders gespecialiseerd in zedencriminaliteit relativeert de heersende publieke opinie en plaatst vraagtekens bij het aanduiden van personen veroordeeld voor zedendelicten als ‘zedendaders’ in beleid en onderzoek (Beauregard & Lussier, 2018).

Sterke punten van de huidige studie zijn het gebruik van grote, landelijk representatieve steekproeven van personen veroordeeld voor een zedendelict afkomstig uit twee verschillende landen en de beschikbaarheid van longitudinale gegevens aangaande de criminele geschiedenis van deze personen. Nadeel van het gebruik van registratie gegevens is dat een groot deel van de gepleegde criminaliteit niet leidt tot officieel geregistreerde justitiecontacten. Met name bij zedendelicten lijkt er sprake van een groot *dark number* (Bijleveld, 2007; Tjaden & Thoennes, 2006). Replicatie van de huidige studie op basis van zelf-rapportage gegevens is daarom aanbevolen. Tweede nadeel is dat in de voor deze studie beschikbare data geen gegevens voorhanden zijn die de gevonden patronen kunnen helpen begrijpen. De waarde van de gevonden dadertypologieën voor behandeling, beleid en onderzoek wordt voor een belangrijk deel bepaald door de mate waarin we in staat blijken (het ontstaan van) de gevonden criminele carrièrepatronen ook te verklaren. Hiervoor kan het onderzoek naar daders van zedencriminaliteit putten uit het brede scala aan beïnvloedende factoren dat bekend is uit het levensloopcriminologisch onderzoek onder de algemene daderpopulatie. Het aantal vrouwelijke daders in beide steekproeven ten slotte, is zeer gering. Hierdoor zijn de gevonden carrièrepatronen in belangrijke mate bepaald door de criminele geschiedenissen van mannelijke daders. Levensloopcriminologisch onderzoek maakt aannemelijk dat er belangrijke verschillen bestaan tussen criminele carrièrepatronen van mannen en vrouwen (Block, Blokland, Van de Werff, Van Os & Nieuwbeerta, 2010). Vervolgonderzoek onder een (grote) groep vrouwen veroordeeld voor een zedendelict is daarom wenselijk.

De hier gebruikte analysetechniek maakt een holistische kijk op de criminele geschiedenis van personen veroordeeld voor een zedendelict mogelijk, die verder gaat dan enkel het al of niet hebben van een crimineel verleden, of het aantal eerdere veroordelingen. De huidige resultaten laten ook belangrijke verschillen zien in zowel de aard als de timing van eerdere delicten. Het combineren van informatie over verschillende aspecten van dat criminele verleden maakt een meer genuanceerde blik mogelijk, die kan bijdragen tot een beter begrip van de relevante factoren in de ontwikkeling van zedencriminaliteit en, in het verlengde daarvan, tot een optimale maatschappelijke reactie om herhaling te voorkomen.

LITERATUUR

- Beauregard, E. & Lussier, P. (2018). From the 'sex offender' to sex offending: a necessary conceptual shift. In: P. Lussier & E. Beauregard (Eds.) *Sexual Offending a Criminological Perspective* (pp. 392-399). New York: Routledge.
- Bijleveld, C. (2007). Sex offenders and sex offending. *Crime and Justice: A Review of Research*, 35, 319-387.
- Block, R., Blokland, A., Van der Werff, N., Van Os, R. & Nieuwbeerta, P. (2010). Long-term patterns of offending in women. *Feminist Criminology*, 5, 1, 73-107.
- Blokland, A. (2018). Taking a criminal career approach to sexual offending. In: P. Lussier & E. Beauregard (Eds.) *Sexual Offending a Criminological Perspective* (pp. 141-157). New York: Routledge.
- Blokland, A. & Lussier, P. (2015). *Sex Offenders: A Criminal Career Approach*. Chichester, UK: Wiley Blackwell.
- Blokland, A. & Van der Geest, V. (2015). Life-Course Transitions and Desistance in Sex Offenders. In: A. Blokland & P. Lussier (Eds.) *Sex Offenders: A Criminal Career Approach* (pp. 257-288). Chichester, UK: Wiley Blackwell.
- Blokland, A. & Van Wijk, A.Ph. (2008). Criminal careers of Dutch adolescent sex offenders; a criminological perspective. In: M.J. Smith (Ed.) *Childhood Sexual Abuse: Issues and Challenges* (pp. 203-219). Hauppauge, NY: Nova Publishers.
- Collins, L.M. & Lanza, L.M. (2010). *Latent Class and Latent Transition Analysis with Applications in the Social, Behavioral, and Health Sciences*. New York: Wiley.
- Finkelhor, D. (1984). *Child Sexual Abuse: New Theory and Research*. New York: The Free Press.
- Hall, G.C. & Hirschman, R. (1991). Toward a theory of sexual aggression: a quadripartite model. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 59, 662-669.
- Linzer, D.A. & Lewis, J.B. (2011). polCA: An R package for polytomous variable latent class analysis. *Journal of Statistical Software*, 42, 10, 1-29.
- Lussier, P. & Blokland, A. (2017). A developmental life-course perspective of juvenile and adult sex offending. In: T. Sanders (Ed.) *The Oxford Handbook of Sex Offences and Sex Offenders* (pp. 241-269). New York: Oxford University Press.
- Lussier, P., LeBlanc, M. & Proulx, J. (2005). The generality of criminal behavior: A confirmatory factor analysis of the criminal activity of sex offenders in adulthood. *Journal of Criminal Justice*, 33, 177-189.
- Lussier, P. & Mathesius, J. (2018). Integrating general and specific theories of sex offending: a path-breaking perspective. In: P. Lussier & E. Beauregard (Eds.) *Sexual Offending a Criminological Perspective* (pp. 12-43). New York: Routledge.
- Malamuth, N.M. (1998). The confluence model as an organizing framework for research on sexually aggressive men: Risk moderators, imagined aggression, and pornography consumption. In: R.G. Green & E. Donnerstein (Eds.) *Human Aggression: Theories, Research, and Implications for Social Policy* (pp. 229-245). San Diego, CA: Academic Press.
- Marshall, W.L. & Barbaree, H.E. (1990). An integrated theory of the etiology of sexual offending. In: L.W. Marshall, R.D. Laws & H.E. Barbaree (Eds.) *Handbook of Sexual Assault: Issues, Theories and Treatment of the Offender* (pp. 257-275). New York: Plenum.
- Mine, B., Robert, L. & Maes, E. (2015). *Recidive na een rechterlijke beslissing. Nationale cijfers op basis van het Centraal Strafregister / La récidive après une décision judiciaire. Des chiffres nationaux sur la base du Casier judiciaire central*. Brussel: NICC (onuitgegeven onderzoeksrapport).
- Moffitt, T. (1993). Adolescence-Limited and Life-Course-Persistent Antisocial Behavior: A Developmental Taxonomy. *Psychological Review*, 100, 4, 674-701.
- Moffitt, T. (2006). A Review of the Research on the Taxonomy of Life-Course Persistent Versus Adolescence-Limited Antisocial Behavior. In: F.T. Cullen, J.P. Wright & K.R. Blevins (Eds.) *Taking Stock: The Status of Criminological Theory* (pp. 277-311). New Brunswick, NJ: Transaction Publishers.
- Tjaden, P. & Thoennes, N. (2006). *Extent, Nature, and Consequences of Rape Victimization: Findings From the National Violence Against Women Survey*. Washington, DC: U.S. Department of Justice, Office of Justice Programs, National Institute of Justice.
- Van Koppen, V., Blokland, A., Geest, V. van der, Bijleveld, C. & Weijer, S. van de (2014). Late blooming offending. In: M. Tonry (Ed.) *Oxford Handbook Online Criminology*. Oxford: Oxford University Press. DOI:10.1093/oxfordhob/9780199935383.013.56

- Ward, T. & Siegert, R.J. (2002). Toward a comprehensive theory of child sexual abuse: A theory knitting perspective. *Psychology, Crime & Law*, 8, 319-351.
- Wartna, B.S.J., Blom, M. & Tollenaar, N. (2011). *De WODC-Recidivemonitor: 4e, herziene versie*. Den Haag: WODC. Memorandum 2011-3.

ANNEX 3

Recidive bij seksuele delinquenten op basis van officieel geregistreerde nationale penitentiaire- en strafregisterdata (België)

Eric MAES, Luc ROBERT & Rembert DE BLANDER

CENTRALE FOCUS EN ONDERZOEKSVRAGEN

In deze bijdrage die rapporteert op basis van Belgische officieel geregistreerde penitentiaire- en strafregisterdata, is de focus gericht op de recidive van seksuele delinquenten (vs. niet-seksuele delinquenten) en specifieke types van seksuele delinquenten (onderscheiden seksuele delicten), de invloed van statische predictoren (waaronder misdrijftype) op recidive en de effecten van sanctietype en/of invrijheidstellingsmodaliteit.

Centrale onderzoeksvragen die in deze bijdrage worden behandeld, zijn onder meer de volgende:

- Verschilt de lange termijn-recidive van seksuele delinquenten van deze van niet-seksuele delinquenten;
- Bestaan er verschillen in recidive naargelang type seksueel delinquent?
- Welke statische predictoren voorspellen recidive van seksuele (en niet-seksuele) delinquenten?
- Wat is het effect van sanctietype en/of invrijheidstellingsmodaliteit op de recidive van seksuele (en niet-seksuele) delinquenten (vervroegde/voorwaardelijke invrijheidstelling vs. strafeinde)?

ONDERZOEKSPOPULATIES EN DATA

De analyse van de (lange termijn) recidive bij seksuele en niet-seksuele delinquenten is uitgevoerd bij twee onderscheiden cohorten. Het eerste cohort (veroordeeldencohort) heeft betrekking op een populatie van personen die in 1995 – al dan niet voor een seksueel misdrijf – werd ‘veroordeeld’ (of correcter: een veroordelingsbericht liet optekenen). Het tweede cohort (gedetineerdencohort) betreft veroordeelde gedetineerden die in de periode 2003-2005 uit de gevangenis (of vanuit het regime van elektronisch toezicht) werden ontslagen.

Voor de samenstelling van de onderzoekscohorten (veroordeelden- en gedetineerdencohort) en berekening van respectieve recidivecijfers is gebruik gemaakt van verschillende datasets:

- Voor het veroordeeldencohort zijn de data onttrokken aan de databank van het Centraal Strafregister en is gebruik gemaakt van de dataset die ook al in eerder (meer algemeen) Belgisch recidive-onderzoek werd bestudeerd (zie Mine, Robert & Maes, 2015a; Robert, Mine & Maes, 2015; Mine, Robert & Maes, 2015b). Het gaat hier om een door ons bewerkte data-extractie die, voor alle (minder- en meerderjarige) personen die in 1995

een ‘veroordelingsbulletin’ (uitgesproken door een Belgische jurisdictie) ontvingen (N=136.350), alle voorgaande veroordelingsbulletins omvat, alsook alle (eventueel) navolgende bulletins tot op datum van 13 november 2013 (uitgesproken door Belgische of buitenlandse jurisdicties) (dataset 1). De geselecteerde veroordelingsbulletins hebben niet enkel betrekking op strafrechtelijke veroordelingen (tot gevangenisstraf, geldboete, ... al dan niet met uitstel), maar tevens beslissingen tot opschorting of maatregelen zoals internering of een jeugdbeschermingsmaatregel.

- Voor de samenstelling van het gedetineerdencohort is gebruik gemaakt van een dataset die werd opgebouwd en geanalyseerd in het kader van een eerder onderzoek naar ‘wederopsluiting na vrijlating uit de gevangenis’ (zie Robert & Maes, 2012). De oorspronkelijk geconstrueerde dataset omvatte, voor alle gedetineerden die in de periode 2003-2005 werden vrijgelaten (vanuit de gevangenis of na een periode onder elektronisch toezicht; N=39.450 ‘unieke’ individuen), diverse gegevens met betrekking tot de referentiedetentie of –opsluiting (d.i. de detentie van waaruit de invrijheidstelling plaatsvond), alsook vroegere en eventuele latere detentieperiodes (tot op datum van 8 augustus 2011). Hieruit zijn voor de analyses in voorliggende bijdrage enkel die gedetineerden geselecteerd die onder het statuut van definitief veroordeelde de gevangenis verlieten (N=14.754). Met het oog op de analyse van recidive in termen van ‘wederopsluiting’, werd deze dataset bovendien verder geactualiseerd door eventueel latere detenties mee in rekening te brengen tot op datum van 15 maart 2017 (dataset 2; uitbreiding van de vorige periode vanaf 8 augustus 2011). Voor een subgroep van seksuele delinquenten – nl. gedetineerden die in 2003-2005 als definitief veroordeelde werden vrijgesteld en tijdens hun referentiedetentie voor een seksueel feit waren gedetineerd (n=1.244) – zijn eveneens strafregisterdata opgevraagd (uit het Centraal Strafregister: gegevens waren beschikbaar voor 1.228 van deze gedetineerden), met 20 april 2018 als afsluitingsdatum (dataset 3; datum van onherroepelijk worden van meest recente nieuwe veroordeling).

‘Recidive’ is op twee verschillende wijzen gedefinieerd:

- Voor het veroordeeldencohort is aan de hand van strafregisterdata nagegaan of een *nieuw ‘veroordelingsbericht’* werd geregistreerd, na een eerdere veroordeling. Voor een subgroep vrijgelaten veroordeelde gedetineerden voor seksuele feiten – geselecteerd uit het gedetineerdencohort – werd eenzelfde indicator gehanteerd, voor een periode volgend op de vrijlating uit de gevangenis. Aangezien de pleegdatum van de feiten die aanleiding geven tot een veroordeling niet steeds – correct – geregistreerd is in het Centraal Strafregister (zeker wanneer het gaat om gegevens die verder teruggaan in de tijd), is uitgegaan van de datum van de uitspraak van het vonnis dat definitief in kracht van gewijsde is getreden. Niettegenstaande dat deze keuze wellicht een (lichte) overschatting van de recidive inhoudt, valt aan te nemen dat de vastgestelde tendensen niet wezenlijk wijzigen.
- Recidive werd geanalyseerd in termen van ‘wederopsluiting’ na invrijheidstelling (penitentiare data) voor de ganse groep tussen 2003-2005 vrijgelaten veroordeelde gedetineerden. Wat deze laatste indicator betreft, gaat het niet noodzakelijk om wederopsluiting omwille van het plegen van nieuwe feiten (waarvoor men al dan niet

opnieuw veroordeeld is), maar kan het bv. ook gaan om een wederopsluiting naar aanleiding van het niet-naleven van voorwaarden die aan een vervroegde invrijheidstelling zijn verbonden. Daarnaast is het ook zo dat niet alle nieuwe veroordelingen aanleiding geven tot een nieuwe (registratie van) opsluiting (bv. veroordelingen tot werkstraf, geldboete, ...) wat leidt tot een 'onderschatting' van recidive in de meer strikte en courantere betekenis als 'nieuwe veroordeling' (na een eerdere veroordeling).

De termijnen waarbinnen 'recidive' is nagegaan (observatieperiode of *follow up*-termijn), zijn variabel en verschillen naargelang cohort en operationalisering van recidive (en bijbehorende dataset). Voor het veroordeeldencohort uit 1995 is recidive nagegaan tot 13 november 2013 en bedraagt de *follow-up* periode tussen 17 jaar en 10,5 maanden (minimum) en 18 jaar en 10,5 maanden (maximum). Voor het gedetineerdencohort uit 2003-2005 varieert de termijn, waar het gaat om 'wederopsluiting', van 11 jaar en 2,5 maanden tot 14 jaar en 2,5 maand, naargelang precies tijdstip van vrijstelling, en van 12 jaar en 3,5 maanden tot 15 jaar en 3,5 maand wanneer recidive wordt geoperationaliseerd in termen van nieuwe veroordeling na vrijlating.

TABEL I. Samenvatting basiskennmerken van de geanalyseerde cohorten en recidive-indicatoren

Cohort	Databron	Omschrijving selectiecriteria	N	Opvolgstermijn (afsluitingsdatum)	Definitie recidive
Veroordeelden	Centraal Strafregister	minstens één veroordelingsbulletin in 1995	136.350	tot en met 13 november 2013	nieuw veroordelingsbulletin
Gedetineerden	Penitentiaire databank SIDIS-Griffie (Sidis-Suite)	minstens één invrijheidstelling in periode 2003-2005	14.754	tot en met 15 maart 2017	wederopsluiting na vrijlating
Gedetineerden	Penitentiaire databank SIDIS-Griffie (Sidis-Suite) & Centraal Strafregister	minstens één invrijheidstelling in periode 2003-2005 met seksueel delict in referentiedetentie	1.228	tot en met 20 april 2018	nieuw veroordelingsbulletin na vrijlating

In een volgende paragraaf worden de belangrijkste resultaten van de analyses meer in detail uiteengezet. De focus zal daarbij vooral gericht zijn op het gedetineerdencohort. Dit gebeurt niet alleen omwille van het feit dat de seksueel delinquenten uit het veroordeeldencohort zich in bepaald opzicht 'moeilijk' laten vergelijken met de niet-seksueel delinquenten binnen dit cohort, maar vooral ook omdat dit cohort voorwerp uitmaakt van meer gedetailleerde en uitgebreidere analyses naar de ganse criminele carrières, en dus niet enkel het eerste recidivefeit (zie concreet, bijlage 1). Meer aandacht wordt in voorliggende bijdrage dus besteed aan het gedetineerdencohort. Voor deze populatie wordt in de resultatensectie, naast een algemene profielbeschrijving, nader ingegaan op recidiveprevalentie, -snelheid en -frequentie van seksuele en niet-seksuele delinquenten, en eveneens bekeken, of, en welke statische factoren voorspellend zijn voor recidive bij de volledige groep vrijgelaten veroordeelde gedetineerden en voor beide groepen apart (seksuele vs. niet-seksuele delinquenten).

Verschillen in profiel tussen seksuele en niet-seksuele delinquenten zijn getoetst op statistische significantie en sterkte van samenhang aan de hand van χ^2 -testen en de associatiemaat Phi voor categorische variabelen op nominaal niveau, en *independent samples* t-testen voor wat de continue variabelen betreft (vergelijking van gemiddelde scores). Of er verschil bestaat in de recidivegraad (prevalentie) resp. tijd tot recidive werd op bivariaat getoetst met behulp van enkelvoudige logistische regressie (berekening van *odds ratio's*) – waar het gaat om recidive binnen een vast tijdsvenster, hier concreet: na 10 jaar (zie model 1 in tabel VII: output logische regressie) –, resp. enkelvoudige Cox regressie

(berekening van *hazard ratio*'s; zie model 1 in tabel VI: output Cox regressie) en een Kaplan-Meier overlevingsduurcurve – voor recidive waarbij 'gecorrigeerd' wordt voor de variabiliteit in de observatietermijn.

Gelijkaardig is op multivariaat niveau – d.w.z. controlerend voor de mogelijke invloed van andere variabelen – bekeken of (eventueel) eerder gevonden verschillen in 'recidive' tussen seksuele en niet-seksuele delinquenten nog steeds stand houden en welke andere factoren desgevallend voorspellend zijn voor recidive. Dit gebeurde aan de hand van meervoudige logistische regressie (wederopsluiting binnen 10 jaar na vrijlating) en Cox *proportional hazards* regressie waarbij rekening wordt gehouden met de variatie in *follow-up* termijn. Bijkomende analyses werden verricht naar mogelijke causale effecten van invrijheidstellingsmodaliteit op wederopsluiting of nieuwe veroordelingen.

Kaplan-Meier-overlevingsduurcurves visualiseren in welke mate, bekeken doorheen de tijd, de verschillende analyse-eenheden binnen de onderzoekspopulatie of steekproef al dan niet een bepaalde gebeurtenis of *event* hebben meegemaakt (bv. wederopsluiting). Voor elk tijdstip kan zo worden geanalyseerd welke proportie van de onderzochte populatie de gebeurtenis heeft ondergaan (of juist niet, cf. de term *survival* of overleving). Daarbij kan ook worden gecorrigeerd voor zgn. *censored cases* (gecensureerde gevallen), d.w.z. cases die om één of andere reden niet lang(er) opgevolgd kunnen worden; in de context van de hier beschreven analyses is op die manier rekening gehouden met het feit dat niet elk analyse-eenheid (gedetineerde) even lang werd opgevolgd. Dergelijke curves kunnen bovendien uitgetekend worden voor de verschillende meetwaarden of categorieën van een bepaald kenmerk (bv. type misdrijf: seksueel vs. niet-seksueel) zodanig dat ook zichtbaar wordt in welke mate de ene (sub)groep meer 'overlevingskansen' heeft dan andere groepen (bv. seksueel delinquenten vs. niet-seksueel delinquenten).

De techniek van Cox regressie is eveneens een vorm van overlevingsduuranalyse die, vergelijkbaar met de methoden van multiële lineaire regressie – in deze bijdrage echter niet aan de orde – of logistische regressie, toelaat het effect van *meerdere* predictoren op de afhankelijke variabele te analyseren (anders dan hogervermelde Kaplan-Meier overlevingsduuranalyse die hoogstens beperkt blijft tot de meting van het effect van verschillende meetwaarden of categorieën van *één* verklarende variabele op de criterium- of afhankelijke variabele) (zie ook Bijleveld & Commandeur, 2009: 146 e.v.). Bij deze bijzondere vorm van regressieanalyse wordt – anders dan bij logistische regressie waar het enkel gaat om het al dan niet voorkomen van de gebeurtenis binnen een bepaalde tijdspanne (bv. wederopsluiting: ja/nee) – in feite met twee afhankelijke variabelen gewerkt: een statusvariabele die aangeeft of een bepaalde gebeurtenis heeft plaatsgevonden (bv. wederopsluiting: ja/nee) en een numerieke variabele die weergeeft hoe lang het duurde eer deze gebeurtenis plaatsvond (Wartna, 2009: 87).

Behoudens voor continue variabelen, wordt bij Cox regressie voor elke (categorische) predictor- of onafhankelijke variabele (ook wel co-variaat genoemd) één meetwaarde aangeduid als referentiecategorie (waaraan een *hazard ratio* van 1 wordt toebedeeld). De via Cox (of logistische) regressie berekende coëfficiënten (de exponent bèta: $\text{Exp}(B)$) drukken

dan uit in welke mate de kans (op de gebeurtenis bekeken doorheen de tijd) voor de andere meetwaarden hoger of lager ligt dan de kans voor de betreffende referentiecategorie, er bijkomend van uitgaande dat de scores op de andere kenmerken (co-varianten) gelijk zijn. Is de *hazard ratio* ($\text{Exp}(B)$) groter dan 1 (bij logistische regressie spreekt men van zgn. *odds ratio's*), dan is de (relatieve) kans (bv. de kans op wederopsluiting) hoger. Is de *hazard ratio* kleiner dan 1, dan is deze kans lager. Voor wat de verschillende meetwaarden of categorieën van de co-varianten betreft, is er enkel sprake van een statistisch significant effect indien het getal 1 ('geen effect') buiten het 95%-betrouwbaarheidsinterval rond de *hazard ratio's* (of bij logistische regressie: *odds ratio's*) ligt (Bijleveld & Commandeur, 2009: 165). Voor continue variabelen (zie bv. aantal eerdere detenties of leeftijd) dient de *hazard ratio* zo gelezen te worden dat de kansen op recidive op zodanige manier toe- of afnemen per verandering in eenheid van de respectieve variabele.

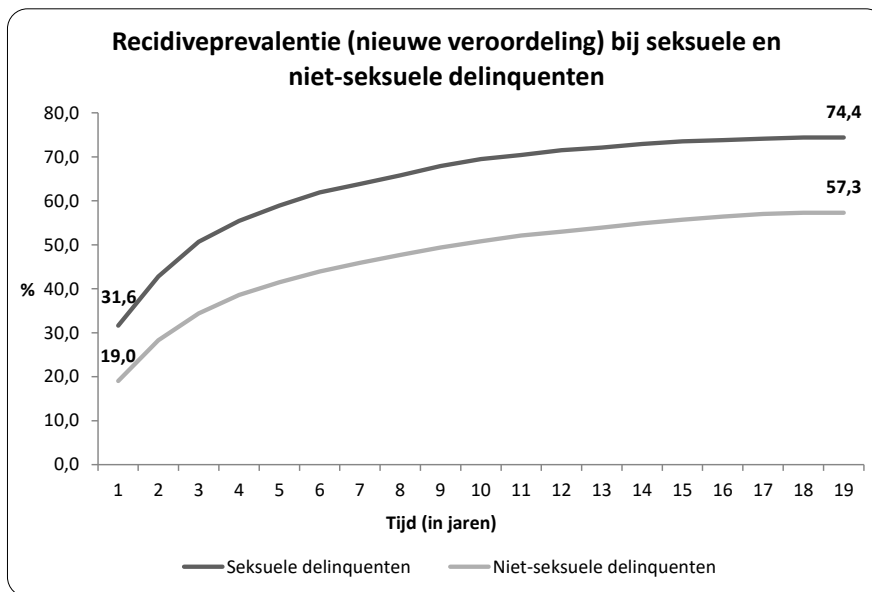
BELANGRIJKSTE RESULTATEN

Veroordeeldencohort 1995 (Centraal Strafregister)

Zoals eerder al aangegeven, bestaat het veroordeeldencohort, d.i. het aantal personen met op zijn minst één veroordelingsbulletin in 1995, in totaal uit 136.350 personen. Het aantal seksuele delinquenten, hier gedefinieerd als die personen die in hun strafrechtelijk verleden tot en met hun (eerste of enige) veroordeling in 1995 minstens één keer (onder meer) wegens een seksueel delict veroordeeld zijn, bedraagt 2.638 (of 1,9% van alle personen die in 1995 veroordeeld zijn). Van de totale groep van 136.350 personen werden er 67.272 voor het eerst veroordeeld in 1995 (d.i. primair gestraften). En van deze groep werden 374 personen veroordeeld wegens op zijn minst één seksueel feit (d.i. primair veroordeelde seksueel delinquenten; het gaat hier om 0,56% van alle personen die in 1995 hun eerste veroordeling kregen). Als we de totale veroordelingsgeschiedenis bekijken, dan zijn er in totaal 3.925 personen (of zo'n 2,88% van alle personen die in 1995 veroordeeld zijn) die minstens één keer een rechterlijke beslissing opgelegd kregen voor een seksueel feit.

We bekeken ook apart primair veroordeelden (uit 1995), aangezien de eerste (brede) definitie van seksuele delinquent (op zijn minst één seksueel feit in de ganse carrière tot en met de referentieveroordeling in 1995) kan leiden tot een zekere statistische scheeftrekking; het label van seksueel delinquent wordt toegewezen aan éénieder die ooit voor een zedendelict werd veroordeeld (daarom niet per se in 1995). Het feit dat we bij de ene groep (seksueel delinquenten) dus in overweging nemen of er al iets in het verleden is gebeurd, kan leiden tot een oververtegenwoordiging van personen met eerdere strafrechtelijke feiten binnen deze groep (in vergelijking met de niet-seksueel delinquenten), wat ook bevestigd wordt door statistische testen (*independent t-tests*). Om die reden wordt, naast de globale groep van seksueel en niet-seksueel delinquenten, tevens de recidive van seksuele delinquenten die in 1995 hun eerste veroordeling opliepen ($n = 374$), vergeleken met deze van de niet-seksuele primaire delinquenten ($n = 66.898$).

FIGUUR I. Recidiveprevalentie (nieuwe veroordeling) bij seksuele en niet-seksuele delinquenten

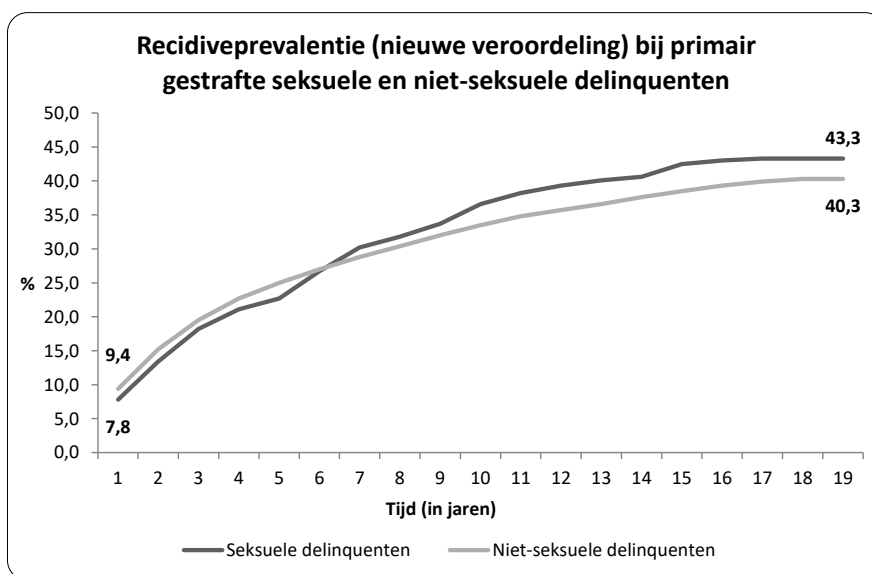
Zoals blijkt uit figuur I, recidiveert bij de gehele groep seksuele delinquenten (n=2.638, volgens de brede definitie), bijna 3 op 4 (algemene recidive): 74,1% loopt na de veroordeling in 1995 binnen de ca. 19 jaren opnieuw een veroordeling op. Al eerder werd echter opgemerkt dat deze groep, omwille van zijn samenstelling (met voornamelijk mensen met al een veroordeling wegens seksuele feiten vóór 1995), erg verschillend is van de groep niet-seksuele delinquenten. Bij deze laatste groep (n=133.892) recidiveert 57,3% binnen de ca. 19 jaren na de veroordeling in 1995.

TABEL II. Duur tot recidive, in aantal jaren, voor seksuele en niet-seksuele delinquenten (veroordeeldencohort 1995)

Duur tot recidive (na x jaar)	% recidive van seksuele delinquenten (n = 2.638)	% recidive van niet-seksuele delinquenten (n = 133.892)
1	31,6	19,0
2	42,8	28,3
3	50,7	34,4
4	55,4	38,6
5	58,9	41,5
6	61,9	43,9
7	63,8	45,9
8	65,8	47,7
9	67,9	49,4
10	69,5	50,8
11	70,4	52,1
12	71,5	53,0
13	72,1	53,9
14	72,9	54,9
15	73,5	55,7
16	73,8	56,4
17	74,1	57,0
18	74,4	57,3
19	74,4	57,3

Bekijken we de recidive enkel voor wie in het verleden (vóór 1995) nog nooit was veroordeeld, dan blijkt dat van de primair gestraften wegens seksuele feiten (n=374) 43,3% recidiveert na ca. 19 jaren. Voor de primair gestraften wegens niet-seksuele feiten (n=66.898) bedraagt het percentage na ca. 19 jaren 40,3%. De cijfers liggen nu met andere woorden veel dichterbij elkaar wanneer enkel de primair veroordeelden met elkaar worden vergeleken. Zoals figuur II verder uitwijst, recidiveren tot 6 jaar na de veroordeling in 1995 minder seksueel delinquenten dan niet-seksueel delinquenten, al wijzigt dit beeld nadien wel enigszins. Eén en ander kan te wijten zijn aan het type straf dat men (in 1995) kreeg (seksuele delinquenten vaker gevangenisstraf dan de niet-seksuele delinquenten) en aan de duur van de gevangenisstraffen (gemiddelde of mediaan bij seksuele delinquenten langer).

FIGUUR II. Recidiveprevalentie (nieuwe veroordeling) bij primair gestrafte seksuele en niet-seksuele delinquenten

TABEL III. Duur tot recidive, in aantal jaren, voor seksuele en niet-seksuele delinquenten – *primair veroordeelden* (veroordeeldencohort 1995)

Duur tot recidive (na x jaar)	% recidive van seksuele delinquenten (n = 374)	% recidive van niet-seksuele delinquenten (n = 66.898)
1	7,8	9,4
2	13,4	15,2
3	18,2	19,5
4	21,1	22,7
5	22,7	25,0
6	26,7	27,0
7	30,2	28,8
8	31,8	30,4
9	33,7	32,0
10	36,6	33,5
11	38,2	34,8
12	39,3	35,7
13	40,1	36,6
14	40,6	37,6
15	42,5	38,5
16	43,0	39,3
17	43,3	39,9
18	43,3	40,3
19	43,3	40,3

Wijzen deze cijfers aldus uit dat de recidiveprevalentie van seksuele delinquenten niet wezenlijk verschilt van deze van niet-seksuele delinquenten wanneer abstractie wordt gemaakt van het criminele verleden, dan moet evenwel ook rekening worden gehouden met het feit dat beide groepen zich ook op ander vlak (dan het gerechtelijk verleden) moeilijk met elkaar laten vergelijken. Het veroordeeldencohort bestaat immers uit personen die veroordeeld werden tot eender welke straf (gevangenisstraf, geldboete, etc.) voor eender welk delict, dus ook delicten die met lagere maximumstraffen strafbaar zijn (dan deze voor seksuele delicten), zoals verkeersmisdrijven: een zeer groot deel van het cohort (bijna 70%) is in 1995 overigens veroordeeld voor (minstens) een verkeersdelict. Bovendien is de recidive hier ook zeer ruim bemeten, nl. als nieuwe veroordeling tot eender welke straf voor eerder welk type delict. Beter met elkaar vergelijkbaar zijn alleszins de seksuele en niet-seksuele delinquenten binnen het gedetineerdencohort. Daar gaat het per definitie om veroordeelden die tot (op zijn minst deels) effectieve gevangenisstraf werden veroordeeld en enige tijd in de gevangenis en/of onder elektronisch toezicht verblijven. Qua delicternst en zwaarte van de straf lijken de groepen daardoor nauwer bij elkaar aan te sluiten.

Een bijkomend element dat we hier kunnen meegeven, betreft de mate van specialisatie van alle personen die minstens één keer wegens een seksueel feit het voorwerp van een rechterlijke beslissing uitgemaakt hebben. Specialisatie verwijst in deze context naar twee mogelijke dimensies, maar hier beperken we ons hier tot de eerste dimensie. Specialisatie heeft te maken met het plegen van *seksuele delicten versus andere types delicten*. Is iemand met seksuele feiten alleen maar veroordeeld wegens seksuele feiten of heeft de persoon ook andere types feiten gepleegd die tot een rechterlijke beslissing geleid hebben¹? De Belgische veroordelingen zijn qua feitengroepen op basis van een Nederlandse indeling gecodeerd tot acht categorieën (zie bijlage 1: *crime mix*): seksuele delicten, geweldsdelicten, eigendomsdelicten met geweld, eigendomsdelicten zonder geweld, drugdelicten, verkeersdelicten, delicten van openbare orde (bv. vandalisme) en een restcategorie. Een ratio is berekend op basis van het totaal aantal veroordelingen wegens seksuele feiten ten overstaan van het totaal aantal veroordelingen. Voor de 3.925 personen die minstens één veroordeling wegens een seksueel feit hebben, komen we tot volgende vaststellingen: de mediaan is 11% (dus 50% van alle 3.925 personen die minstens één keer wegens een seksueel delict veroordeeld zijn geweest, hebben een maximale specialisatie in seksuele delicten van 11%, m.a.w. ca. één op tien van hun veroordelingen betreft een seksueel delict). Het gemiddelde is 21,15%, met een bereik tussen 0,6% en 100%. Het 25ste percentiel van de specialisatiegraad is 5,5%, het 75ste percentiel bedraagt 25%. Dit betekent dat personen die we gemakkelijk oormerken als 'seksueel delinquent', zelden echt gespecialiseerd zijn in seksuele feiten, maar vooral meer andere, niet-seksuele feiten plegen².

¹ Een tweede dimensie van specialisatie heeft te maken met het type seksuele feiten dat men gepleegd heeft (bv. uitsluitend verkrachtingen). Daarop gaan we hier niet verder in (maar zie elders in dit rapport, waaronder bijlagen 1, 2 en 4).

² In welke mate men opnieuw hervalt in hetzelfde type delict is voor de verdere analyses met 'wederopsluiting' als uitkomstmaat voor recidive (zie *infra*) niet nagegaan, omdat bij wederopsluiting na vervroegde invrijheidstelling ook oude veroordelingen (opnieuw) in uitvoering (kunnen) komen. Dit heeft te maken met de pro-rata, simultane (i.p.v. chronologische) wijze van uitvoering van gevangenisstraffen, waardoor in geval van vervroegde vrijlating voor verschillende straffen nog

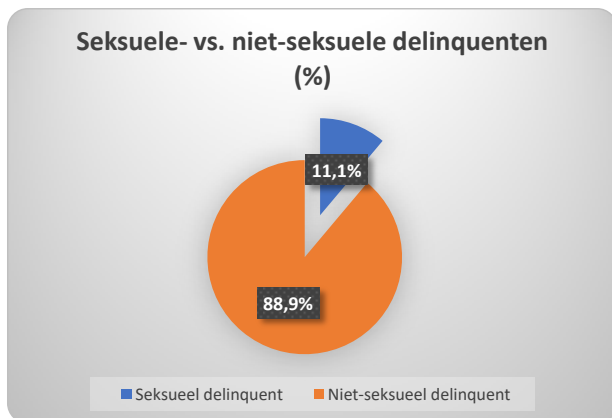
Gedetineerdencohort 2003-2005 (Sidis-Griffie/Sidis Suite & Centraal Strafregister)

Tussen 1 januari 2003 en 31 december 2005 werden in totaal 14.754 veroordeelde gedetineerden (op zijn minst één maal) in vrijheid gesteld, al dan niet na een voorafgaande periode van elektronisch toezicht.

Achtergrondkenmerken van seksuele en niet-seksuele gedetineerde veroordeelden

Zo'n 11% van deze groep van 14.754 vrijgelaten veroordeelde gedetineerden is seksueel delinquent, hier gedefinieerd in de zin dat hij/zij in zijn/haar gehele detentiecarrière (tot aan de referentievrijlating) ooit minstens voor één of ander seksueel delict was opgesloten (n=1.637).

FIGUUR III. Aandeel seksueel en niet-seksueel veroordeelden binnen het gedetineerdencohort (vrijlating in 2003-2005)

Bijna de helft van deze seksueel delinquenten (45,8%) combineert verschillende types – categorieën – van seksuele feiten (categorieën zoals omschreven in tabel IV; en zie tabel VIII voor de verschillende voorkomende combinaties). Bijna drie-kwart van de seksueel delinquenten heeft een detentiehistoriek voor ten minste een feit van verkrachting, en zowat de helft voor een feit van aanranding van de eerbaarheid (zie tabel IV). Iets meer dan 7 op 10 seksueel delinquenten heeft ook een detentiehistoriek voor niet-seksuele feiten; voor de overige 3 op 10 (enkel seksuele delicten; n=473) geldt dat het vaak gaat om primair gedetineerden (in 67% van de gevallen).

TABEL IV. Verdeling van seksueel delinquenten binnen het gedetineerdencohort naar type van seksueel misdrijf (combinaties mogelijk)

Type seksueel misdrijf	%	n
Verkrachting	72,4	1.185
Aanranding eerbaarheid	49,8	816
Openbare zedenschennis	17,2	282
Ontucht-prostitutie	14,8	243
Totaal aantal seks. del.	-	1.637

strafrestanten blijven bestaan die bij herroeping uitvoerbaar worden (zie voor meer details, Maes, i.s.m. Deltenre & Van Den Bergh, 2006).

De groep seksuele delinquenten verschilt van de groep niet-seksueel delinquenten op vlak van diverse achtergrondkenmerken (zie tabel V), zoals geslacht, leeftijd, detentiehistoriek, etc. De groep seksueel delinquenten telt verhoudingsgewijs minder vrouwen (3,2% vs. 6,0%; $\chi^2=22,095$; $df=1$; $p=0,000$; $\Phi=-0,039$; $p=0,000$), is ouder qua leeftijd op het ogenblik van zowel (referentie)vrijlating (41,0 vs. 33,2 jaar; $t=-26,031$; $df=1937,844$; $p=0,000$) als (aller)eerste opsluiting (30,9 vs. 26,7 jaar; $t=-12,623$; $df=1863,423$; $p=0,000$), en bestaat voor een groter deel uit EU-burgers (86,9% vs. 75,6%; $\chi^2=103,648$; $df=1$; $p=0,000$; $\Phi=0,084$; $p=0,000$).

Zij zijn verhoudingsgewijs ook vaker opgesloten geweest in het verleden (gemiddeld 2,8 keer vs. 2,1; $t=-6,995$; $df=1930,889$; $p=0,000$) en gemiddeld genomen ook voor een langere totale duur (incl. referentiedetentie: 1218,5 vs. 720,5 dagen; $t=-14,289$; $df=1920,427$; $p=0,000$). Een groter aandeel seksuele delinquenten is veroordeeld tot straffen waarvan het totaal de 3 jaar overstijgt (33,3% vs. 20,8%; $\chi^2=130,496$; $df=1$; $p=0,000$; $\Phi=0,094$; $p=0,000$), verlaat de gevangenis via het 'gewone' detentieregime (d.w.z. stroomt minder vaak uit via een intermediair regime, met name beperkte detentie of elektronisch toezicht; 85,7% vs. 77,9%; $\chi^2=53,030$; $df=1$; $p=0,000$; $\Phi=-0,060$; $p=0,000$), en verblijft in (of is toegewezen aan) een 'open' – en dus minder hoog beveiligde – gevangenis (19,7% vs. 5,6%; $\chi^2=441,462$; $df=1$; $p=0,000$; $\Phi=-0,173$; $p=0,000$). Daarbij valt ook te noteren dat seksueel delinquenten qua beveiligingsniveau van de gevangenis sterker vertegenwoordigd zijn in beide extreme categorieën (laag én hoog), daar waar een verhoudingsgewijs grotere groep niet-seksueel delinquenten verblijft in gevangnissen met een 'gematigd' beveiligingsniveau. Één en ander lijkt met name ook te maken te hebben met het spreidingsbeleid van gedetineerden die veroordeeld zijn voor seksuele misdrijven en met de daarmee gepaard gaande beschikbaarheid van gespecialiseerde psycho-sociale teams in sommige gevangnissen.

TABEL V. Achtergrondkenmerken van seksuele en niet-seksuele delinquenten binnen het gedetineerdec cohort

Kenmerken (ALLE veroordeelde gedetineerden)	Seks.	Niet-seks.
Vrouwelijke gedetineerden (%)	3,2	6,0
Leeftijd bij vrijlating (gemidd.)	41,0	33,2
Leeftijd bij eerste opsluiting (gemidd.)	30,9	26,7
Staatsburgerschap (% EU)	86,9	75,6
Aantal vroegere detenties (gemidd.)	2,8	2,1
Duur van de totale detentiehistoriek tot referentievrijlating (gemidd., in dagen)	1218,5	720,5
Duur van de vroegere detentiehistoriek, voorafgaand aan referentiedetentie (gemidd., in dagen)	522,1	348,4
Gemiddelde duur voorgaande detenties [duur vroegere detentiehistoriek/aantal vroegere detenties] (gemidd.)	131,2	87,6
Duur referentiedetentie (gemidd., in dagen)	696,4	372,2
Opgelegde strafduur referentiedetentie (% +3 jaar)	33,3	20,8
Detentieregime bij vrijlating (% gewoon regime)	85,7	77,9
Type gevangenis bij vrijlating (% open gevangenis)	19,7	5,6
Beveiligingsniveau gevangenis bij vrijlating (% laag-hoog)	19,7-16,0	5,6-10,5
Invrijheidstellingsmodaliteit (% strafeinde)	21,0	4,3
Invrijheidstellingsmodaliteit (% strafeinde cat. +3 jaar)	32,8	16,2

Veroordeelde gedetineerden die (ooit) voor seksuele delicten in de gevangenis verbleven, zitten niet enkel een langer straftotaal uit (cf. *supra*), maar hebben tijdens de detentieperiode die leidt tot invrijheidstelling tussen 2003 en 2005 (referentiedetentie), gemiddeld genomen ook veel meer tijd effectief uitgezeten (696,4 vs. 372,2 dagen; $t=-14,120$; $df=1882,819$; $p=0,000$). In dit perspectief is het ook belangrijk te noteren dat verhoudingsgewijs meer

seksuele delinquenten 'strafeinde' doen, met andere woorden hun volledige straf uitzitten en geen vervroegde invrijheidstelling wensen of krijgen of via een andere modaliteit zijn vrijgesteld (bij de strafcategorie +3 jaar: 32,8% strafeinde vs. 16,2%; $\chi^2=81,865$; $df=1$; $p=0,000$; $\Phi=0,158$; $p=0,000$).

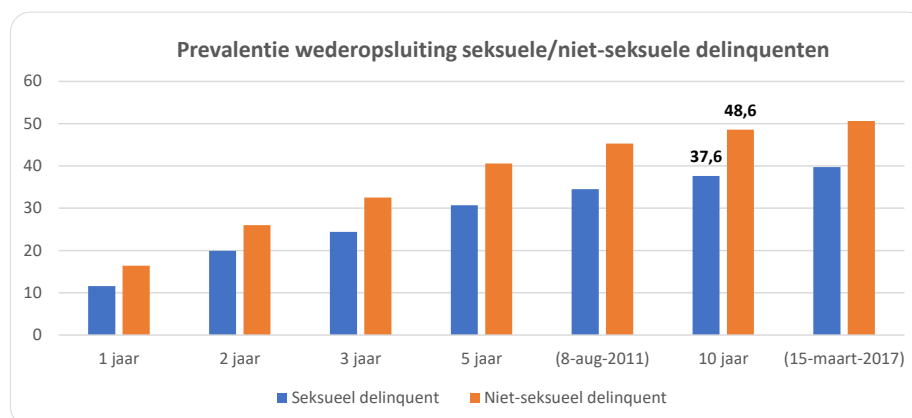
Het is opmerkelijk dat de groep van seksueel delinquenten op alle hoger vermelde kenmerken (statistisch) significant verschilt van de groep niet-seksuele delinquenten.

Recidive in termen van wederopsluiting (Sidis-Griffie/Sidis Suite)

Voor de totale groep personen van 14.754 vrijgelaten veroordeelde gedetineerden is bekeken of zij, na hun (eerste of enige) vrijlating in de periode 2003-2005, vóór 16 maart 2017 opnieuw werden opgesloten (bv. omdat zij nieuwe feiten pleegden of de hen opgelegde voorwaarden niet naleefden). Een terugkeer naar de gevangenis vanuit elektronisch toezicht geldt daarbij (officieel) niet als nieuwe opsluiting, maar enkel als een wijziging in detentieregime, net zoals toekenning van elektronisch toezicht in termen van de penitentiaire statistiek geen invrijheidstelling inhoudt (zie bv. DGEPI, 2017: 52-53).

Wat deze wederopsluitingsgraad betreft, stellen we vast dat seksueel delinquenten, voor elk van de door ons geanalyseerde opvolgingsperiodes (1, 2, 3, 5 en 10 jaar), een lager percentage laten optekenen: over een periode van 10 jaar is iets meer dan één-derde (37,6%) van de seksueel delinquenten op zijn minst 1 keer wederopgesloten, tegenover bijna de helft (48,6%) van de niet-seksuele delinquenten (zie figuur prevalentie wederopsluiting). Opvallend is eveneens dat meer dan een kwart (25,3%) van alle vrijgelaten veroordeelde gedetineerden al binnen de 2 jaar opnieuw achter de tralies belandt (26,0% bij de niet-seksuele delinquenten vs. 19,0% bij de seksuele delinquenten).

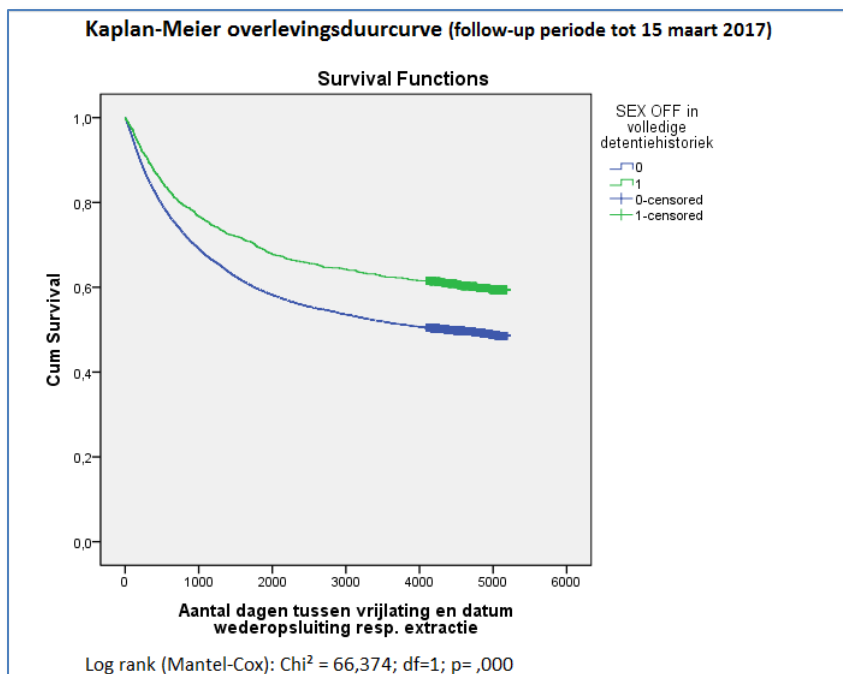
FIGUUR IV. Prevalentie wederopsluiting seksuele/niet-seksuele delinquenten

Voor wie hervalt ('wederopgesloten' wordt), geldt dat dit sneller gebeurt wanneer het gaat om niet-seksueel delinquenten, en dat, wanneer het gebeurt, het dan ook vaker gebeurt. Seksueel delinquenten worden, in voorkomend geval, gemiddeld genomen opnieuw opgesloten na 1.165,28 dagen [tegenover 1.079,18 dagen bij niet-seksuele delinquenten; dit verschil is echter niet statistisch significant ($t=-1,857$; $df=768,683$; $p=0,064$)] en, wanneer ze worden wederopgesloten, gebeurt dat gemiddeld genomen 2,26 keer (tegenover 2,52 keer bij niet-seksuele delinquenten; $t=4,020$; $df=823,222$; $p=0,000$).

Uitgedrukt in kansverhouding kan worden gesteld dat niet-seksuele delinquenten 1,56 keer meer kans hebben om binnen de 10 jaar wederopgesloten te worden in vergelijking met seksueel delinquenten (gespiegelde *odds ratio* of $\text{Exp}(B)$: 1/0,639; zie model 1 in tabel VII). Eén en ander wordt ook gevisualiseerd in de Kaplan-Meier overlevingsduurcurve (figuur V) waarin de gehele observatie- of *follow-up* termijn tot en met 15 maart 2017 in rekening is gebracht: de curves, uitgetekend voor seksuele en niet-seksuele delinquenten, laten zien dat op elk tijdstip (uitgedrukt in dagen, op de horizontale as) een grotere proportie (verticale as) seksuele delinquenten (bovenste curve) blijft ‘overleven’ in vergelijking met niet-seksuele delinquenten (onderste curve). Dit verschil in duur tot wederopsluiting is bovendien statistisch significant zoals de Log rank (Mantel-Cox)-statistiek aangeeft. De *hazard ratio* ($\text{Exp}(B)$), berekend via enkelvoudige Cox regressie (zie model 1 in tabel VI), bedraagt hier 0,717 en wijst er op dat niet-seksueel delinquenten 1,39 meer kans hebben op recidive rekening houdend met de tijd tot wederopsluiting (gespiegelde HR: $1/0,717=1,39$).

FIGUUR V. Kaplan-Meier overlevingsduurcurve (*follow-up* periode tot 15 maart 2017)

Deze verschillen in wederopsluitingsrisico tussen seksuele en niet-seksuele delinquenten houden ook stand wanneer rekening wordt gehouden met onderlinge verschillen in geslacht, leeftijd, en detentiehistoriek (vroegere opsluitingen, en duur van eerdere detentieperiodes) (output van diverse modellen in tabellen VI, VII en X). In tabellen VI en X zijn de resultaten van diverse (Cox regressie) modellen samengevat: in model 1 is enkel het type delict als predictor opgenomen, terwijl de andere modellen meerdere variabelen bevatten (zoals geslacht, leeftijd en detentiehistoriek). Gelijkaardig zijn in tabel VII resultaten van enkele logistische regressie-analyses opgenomen waarbij gekeken is naar de voorspelling van wederopsluiting binnen 10 jaar na vrijlating. Uit de (Cox-regressie) analyses blijkt niet alleen dat, zoals reeds eerder aangehaald, seksuele delinquenten minder kans hebben op wederopsluiting (in vergelijking met niet-seksueel delinquenten; zie model 1 in tabel VI en tabel VII), maar hetzelfde ook geldt voor vrouwen, voor wie ouder is op het ogenblik van

vrijlating, voor wie minder eerdere detenties heeft, en voor wie in het verleden minder lang was opgesloten (zie modellen 2 t.e.m. 5 in tabel VI, en modellen 2 en 3 in tabel VII). Het effect van type delict verdwijnt niet wanneer rekening wordt gehouden met andere achtergrondkenmerken, zowel bij gedetineerden met als zonder detentieverleden (cf. primaire gedetineerden; model 6 in tabel VI): de invloed van het type delict is zelfs meer uitgesproken bij primair gedetineerden [$\text{Exp}(B)=0,765$]. Leeftijd en detentiehistoriek zijn zowel bij de groep seksueel delinquenten als bij niet-seksueel delinquenten voorspellend voor wederopsluiting (modellen 7 en 8 in tabel VI, en modellen 4 en 5 in tabel VII). Het geslacht heeft echter enkel een statistisch significante invloed bij niet-seksuele delinquenten; met andere woorden, is er geen verschil in wederopsluiting tussen mannelijke en vrouwelijke seksueel delinquenten.

TABEL VI: Output Cox-regressie – diverse modellen

COX REGRESSIE (follow-up tot en met 15 maart 2017)			ALLE GEDETINEERDEN							
Variabelen	Model 1		Model 2		Model 3		Model 4		Model 5	
	Exp(B)	S.E.(B)	Exp(B)	S.E.(B)	Exp(B)	S.E.(B)	Exp(B)	S.E.(B)	Exp(B)	S.E.(B)
Type delict detentiehistoriek (ref.=niet-seksueel)	0,717***	0,041	0,885**	0,042	0,814***	0,814	0,872***	0,042	nvt	nvt
Geslacht (ref.=mannelijk)	-	-	0,692***	0,061	0,662***	0,662	0,711***	0,061	0,709***	0,061
Leeftijd op ogenblik van vrijlating	-	-	0,959***	0,001	0,965***	0,965	0,957***	0,001	0,957***	0,001
Aantal eerdere detenties	-	-	1,117***	0,003	-	-	1,113***	0,003	1,112***	0,003
Totale duur detentiehistoriek (inc. ref.det.)	-	-	-	-	1,00023***	0,000	-	-	-	-
Gemiddelde duur vroegere detenties (excl. ref. det.)	-	-	-	-	-	-	1,00056*	0,00004	1,00056***	0,00004
Type seksueel delict detentiehistoriek										
Verkrachting	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	0,959	0,057
Aanranding van de eerbaarheid	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	0,756***	0,075
Openbare zedenschennis	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	1,119	0,094
Ontucht-prostitutie	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	0,901	0,105
N (missings)	14.754		14.748 (6)		14.748 (6)		14.748 (6)		14.748 (6)	
significantie B=0: ° < 0.1 * < 0.05 ** ≤ 0.01 *** ≤ 0.001										

Variabelen	PRIMAIR GEDETINEERDEN		ENKEL SEKS.		ENKEL NIET-SEKS.	
	Model 6	Model 7	Model 8	Model 9	Model 10	Model 11
	Exp(B)	S.E.(B)	Exp(B)	S.E.(B)	Exp(B)	S.E.(B)
Type delict detentiehistoriek (ref.=niet-seksueel)	0,765**	0,101	nvt	nvt	nvt	nvt
Geslacht (ref.=mannelijk)	0,609***	0,100	0,741	0,262	0,686***	0,062
Leeftijd op ogenblik van vrijlating	0,962***	0,003	0,945***	0,004	0,961***	0,002
Aantal eerdere detenties	nvt	nvt	1,144***	0,009	1,113***	0,003
N (missings)	5.675 (6)		1.637		13.111 (6)	
significantie B=0: ° < 0.1 * < 0.05 ** ≤ 0.01 *** ≤ 0.001						

TABEL VII: Output Logistische regressie – diverse modellen

LOGISTISCHE REGRESSIE (wederopsluiting binnen 10 j.)		ALLE GEDETINEERDEN						ENKEL SEKS.		ENKEL NIET-SEKS.	
Variabelen	Model 1		Model 2		Model 3		Model 4		Model 5		
	Exp(B)	S.E.(B)	Exp(B)	S.E.(B)	Exp(B)	S.E.(B)	Exp(B)	S.E.(B)	Exp(B)	S.E.(B)	
Type delict detentiehistoriek (ref.=niet-seksueel)	0,639***	0,054	0,786***	0,060	0,765***	0,060	nvt	nvt	nvt	nvt	
Geslacht (ref.=mannelijk)	-	-	0,633***	0,079	0,653***	0,079	0,789	0,332	0,643***	0,081	
Leeftijd op ogenblik van vrijlating	-	-	0,946***	0,002	0,945***	0,002	0,929***	0,006	0,947***	0,002	
Aantal eerdere detenties	-	-	1,223***	0,007	1,202***	0,007	1,231***	0,018	1,194***	0,008	
Totale duur detentiehistoriek (inc. ref.det.)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Gemiddelde duur vroegere detenties (excl. ref. det.)	-	-	-	-	1,001***	0,00010	1,001**	0,00021	1,001***	0,00012	
Constante	0,944***	0,017	3,952***	0,064	3,930***	0,065	5,698***	0,223	3,629***	0,068	
N (missings)	14.754		14.748 (6)		14.748 (6)		1.637		13.111 (6)		
Nagelkerke R ² - Cox & Snell R ²	0,006 - 0,005		0,144 - 0,108		0,151 - 0,113		0,249 - 0,182		0,134 - 0,100		
significantie B=0: ° < 0.1 * < 0.05 ** ≤ 0.01 *** ≤ 0.001											

Qua type seksueel delict blijkt dat het risico op wederopsluiting verhoogd is wanneer er sprake is van openbare zedenschennis ($\text{Exp}(B)=1,119$; model 5 in tabel VI), doch dit effect is statistisch niet significant ($p=0,235$). Wél significant daarentegen is het effect van ‘aanranding van de eerbaarheid’: gedetineerden die (ooit) voor minstens dit type delict in de gevangenis verbleven, hebben minder kans op wederopsluiting (in vergelijking met andere seksuele delinquenten of niet-seksuele delinquenten; $\text{Exp}(B)=0,756$). Zoals eerder aangegeven, gaat het hier om een vrij omvangrijke groep: ongeveer de helft van alle seksuele delinquenten pleegde ooit op zijn minst één feit van ‘aanranding van de eerbaarheid’ (zie *supra*, tabel IV).

Dat aanranders beter scoren dan andere delinquenten, in het bijzonder andere seksuele delinquenten die geen aanranding pleegden, valt ook af te leiden uit tabel VIII waarin onder meer ruwe recidivepercentages zijn vermeld per (specifieke combinatie van) type seksueel misdrijf. Uit deze tabel kan bijvoorbeeld worden afgelezen dat aanranding van de eerbaarheid vaak gecombineerd is met verkrachting – binnen de globale detentiecarrière (bij bijna 3 op de 10 seksueel delinquenten; 29,4%) – en minder vaak alleen voorkomt (10,3%). Lage recidivepercentages vallen met name te noteren bij het misdrijf ‘aanranding van de eerbaarheid’, als enig misdrijf of in combinatie met andere seksuele misdrijven: de percentages variëren van 25,7% (‘aanranding van de eerbaarheid’ gecombineerd met ‘verkrachting’) tot 32,5% (‘aanranding van de eerbaarheid’ als enig misdrijf); ook hoge recidivepercentages worden geobserveerd doch in die gevallen gaat het over zeer kleine – en statistisch gezien verwaarloosbare – aantallen (AOP: $n=3$; VAOP: $n=6$).

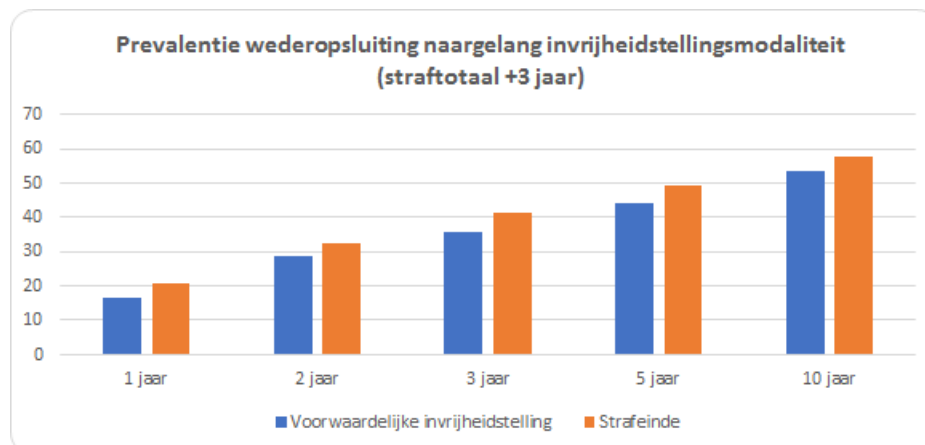
TABEL VIII. Combinaties van types seksuele delicten binnen het gedetineerdencohort: relatief aandeel en respectieve wederopsluitingspercentages

Combinaties type seksueel delict	%	n	% REC
VOP	0,2	4	100,0
AOP	0,2	3	100,0
VAOP	0,4	6	66,7
O	4,4	72	58,3
VP	1,4	23	56,5
OP	0,2	4	50,0
V	29,2	478	48,7
VO	4,4	72	48,6
P	10,3	168	35,7
A	10,3	169	32,5
VAO	5,6	92	31,5
AO	1,8	29	31,0
AP	0,4	7	28,6
VAP	1,7	28	28,6
VA	29,4	482	25,7
Totaal	100,0	1.637	

A = aanranding van de eerbaarheid
O = openbare zedenschennis
P = ontucht-prostitutie
V = verkrachting

Eerder vermeldden we ook al dat seksueel delinquenten meer dan niet-seksueel delinquenten hun straf volledig uitzitten. Van de 545 seksuele delinquenten met een straftotaal van meer dan drie jaar, deden er 179 'strafeinde', d.i. 32,8% (het percentage voorwaardelijke invrijheidstelling bedraagt hier 45,3%; $n=247$). Daartegenover telt de groep niet-seksuele delinquenten met een straftotaal van meer dan 3 jaar ($n=2.734$) veel meer voorwaardelijk invrijheidgestelden ($n=1.693$ of 61,9%), en minder strafeindes (16,2%; $n=443$). Qua recidivepercentages (wederopsluiting) blijkt, voor de totale groep gedetineerden met straftotaal van meer dan drie jaar ($n=3.279$), dat voorwaardelijk invrijheidgestelden binnen elk van de geanalyseerde opvolgingstermijnen (iets) beter scoren dan wie strafeinde doet: het verschil tussen beide groepen schommelt rond de 4 à 6 procentpunten (zie figuur VI). Het is dan ook enigszins opmerkelijk dat seksueel delinquenten, die verhoudingsgewijs vaker strafeinde doen – wat globaal genomen een groter risico op wederopsluiting inhoudt –, toch minder vaak opnieuw worden opgesloten in vergelijking met niet-seksueel delinquenten (zie *supra*, figuur IV). Eén en ander betekent dat de effecten van invrijheidstellingsmodaliteit verschillend zijn naargelang het gaat om seksuele of niet-seksuele delinquenten.

FIGUUR VI. Prevalentie wederopsluiting naargelang invrijheidstellingsmodaliteit (straftotaal +3 jaar)

Zoals blijkt uit tabellen IX en X, scoren seksueel delinquenten (met straftotaal van meer dan 3 jaar) die strafeinde doen (SE), beter dan zij die voorwaardelijk in vrijheid (VI) worden gesteld (tabel IX: 31,3% wederopsluiting na 10 jaar vs. 43,7%; $\chi^2=6,783$; $df=1$; $p=0,009$; $\Phi=-0,126$; $p=0,009$), doch dit effect is in de Cox-regressie (model 9 in tabel X) niet (meer) significant op ten minste 0,05-niveau ($p=0,099$), d.w.z. wanneer rekening wordt gehouden met andere achtergrondkenmerken (wederopsluiting tot op datum van 15 maart 2017)¹.

¹ Bijkomende tests (*Harrell's C concordance statistic* en schattingen met interacties met tijdsduur) wijzen uit dat voor al de eindmodellen waarbij de invrijheidstellingsmodaliteit als co-variant werd opgenomen, aan de achterliggende assumptie van *proportional hazards* voldaan is. Deze aanname impliceert dat het effect van een factor op de *hazard ratio* constant is doorheen de tijd (zie bv. ook Wartna 2009: 89).

TABEL IX. Wederopsluitingspercentages voor langgestrafte (+ 3 jaar) seksuele en niet-seksuele delinquenten naargelang invrijheidstellingsmodaliteit, per opvolgingstermijn

jaar/datum	SEKS.		NIET-SEKS.	
	VI	SE	VI	SE
1	15,4	9,5	16,7	25,5
2	24,7	15,6	29,1	39,1
3	29,1	19,6	36,4	50,1
5	36,4	24,0	45,5	59,4
10	43,7	31,3	55,1	68,4
15/03/2017	45,3	33,0	57,8	70,2

Bij de niet-seksueel delinquenten is er daarentegen wél sprake van een statistisch significante invloed van invrijheidstellingsmodaliteit ($\chi^2=25,429$; $df=1$; $p=0,000$; $\Phi=0,109$; $p=0,000$), ook in de Cox-regressie ($p=0,034$; model 10 in tabel X), bovendien in omgekeerde richting: niet-seksuele delinquenten die een voorwaardelijke invrijheidstelling krijgen toegekend, worden minder vaak opnieuw opgesloten (55,1% binnen 10 jaar) dan hun tegenhangers die op het eind van hun straf werden vrijgesteld (68,4%).

TABEL X. Output Cox-regressie – modellen voor seksueel en niet-seksueel delinquenten, met type invrijheidstellingsmodaliteit

COX REGRESSIE (follow-up tot en met 15 maart 2017)				
Variabelen	ENKEL SEKS.		ENKEL NIET-SEKS.	
	Model 9		Model 10	
	Exp(B)	S.E.(B)	Exp(B)	S.E.(B)
Geslacht (ref.=mannelijk)	1,503	0,719	0,781	0,189
Leeftijd op ogenblik van vrijlating	0,943***	0,008	0,948***	0,004
Aantal eerdere detenties	1,127***	0,018	1,114***	0,007
Gemiddelde duur vroegere detenties (excl. ref. det.)	1,00026	0,00021	1,00042***	0,000071
Invrijheidstellingsmodaliteit (ref.=VI)	0,759°	0,167	1,153*	0,067
N (missings)	426 (0)		2.136 (0)	
significantie B=0: ° < 0.1 * < 0.05 ** ≤ 0.01 *** ≤ 0.001				

De resultaten van de Cox-regressie mogen echter niet zomaar in termen van *causaliteit* worden geïnterpreteerd. Wie VI krijgt (én aanvaard) kan qua profiel immers ook op andere dan de door ons geobserveerde kenmerken verschillen van wie strafeinde doet, en daarbij speelt dus ook een selectieproces via besluitvorming door de (toenmalige) commissies voor de voorwaardelijke invrijheidstelling. Met andere woorden is er dan sprake van zogenaamde 'ongeobserveerde heterogeniteit' (Bijleveld & Commandeur, 2009: 151), waarvan de omvang wordt bepaald door wat wél geobserveerd is kunnen worden (d.i. wat in de respectieve datasets is geregistreerd en in de regressiemodellen is opgenomen). Des te meer relevante variabelen mee in het model kunnen worden gestopt, des te meer controle op heterogeniteit van de groepen (onafhankelijke variabelen). Mogelijks konden factoren die van invloed zijn op de verkregen uitkomsten in termen van wederopsluiting én het al dan niet verkrijgen van de modaliteit, niet in rekening worden gebracht – omwille van beperkingen op vlak van beschikbare informatie in de datasets. In dat geval is dan niet zozeer strafeinde of

VI bv. de *oorzaak* van meer of minder wederopsluiting, maar is het effect te wijten aan sommige niet-geobserveerde kenmerken die zowel de kans op het krijgen van VI als het risico op wederopsluiting bepalen.

Om na te gaan in welke mate de invrijheidstellingsmodaliteit een causaal effect heeft op wederopsluiting, zijn aparte analyses uitgevoerd, en dit gebeurde in twee stappen. In een eerste stap zijn de kansen op VI vs. strafeinde geschat op basis van beschikbare informatie met betrekking tot een aantal kenmerken (geslacht, leeftijd, detentieverleden, en karakteristieken van de gevangenis, zoals type, grootte en beveiligingsniveau). In een tweede stap is vervolgens rekening gehouden met niet-geobserveerde heterogeniteit door bij het schatten van het al dan niet recidiveren, naast diverse geobserveerde kenmerken, in het model een bijkomende variabele op te nemen die gegeneraliseerd residu² wordt genoemd. De resultaten van deze bijkomende analyses wijzen onder meer uit dat de invrijheidstellingsmodaliteit (VI vs. strafeinde) zowel voor seksuele als voor niet-seksuele delinquenten uiteindelijk weliswaar samenhang vertoont met wederopsluiting (zie hoger tabel 10), maar er geen causaal effect op heeft (zie tabel XI).

TABEL XI. Uitkomsten *2nd stage Estimation of Cox Proportional Hazard*, met invrijheidstellingsmodaliteit voor seksuele en niet-seksuele delinquenten (uitkomstmaat wederopsluiting)

<i>Seksuele delinquenten</i>						
_t	Haz. Ratio	Std. Err.	z	P> z	[95% Conf. Interval]	
leeftijd_vrijlating	.940735	.0095992	-5.99	0.000	.9221079	.9597384
n_vroegere_detenties	1.125768	.0201024	6.63	0.000	1.087049	1.165865
gem_duur_vroegere_detenties	1.000227	.0002317	0.98	0.328	.9997726	1.000681
geslacht	1.593065	1.17265	0.63	0.527	.3764153	6.742175
strafeinde_SO	.9824406	.6928373	-0.03	0.980	.2466162	3.913732
res1SB	.8470926	.3738428	-0.38	0.707	.3566766	2.011811
<i>Niet-seksuele delinquenten</i>						
_t	Haz. Ratio	Std. Err.	z	P> z	[95% Conf. Interval]	
leeftijd_vrijlating	.9480453	.004489	-11.27	0.000	.9392877	.9568846
n_vroegere_detenties	1.112873	.0166535	7.15	0.000	1.080707	1.145997
gem_duur_vroegere_detenties	1.000417	.0000879	4.74	0.000	1.000244	1.000589
geslacht	.7805645	.1478416	-1.31	0.191	.5385032	1.131434
strafeinde_NSO	1.179548	.6101676	0.32	0.750	.4279549	3.251121
res1SA	.9868338	.29743	-0.04	0.965	.5466298	1.781537

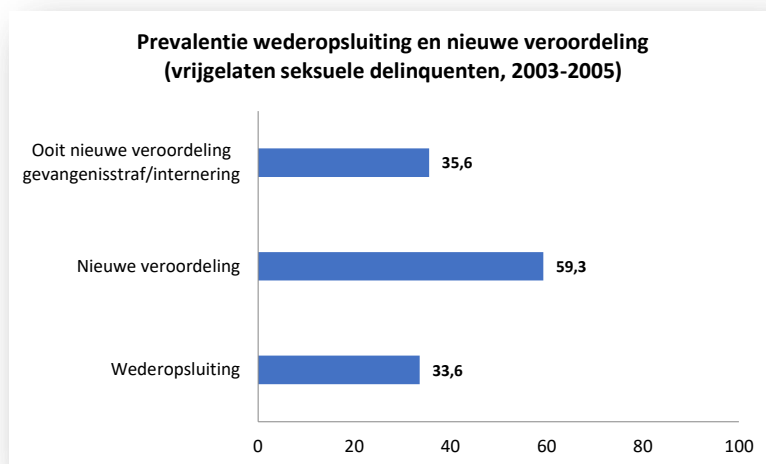
² Het gegeneraliseerd residu is een maat voor de niet-geobserveerde heterogeniteit bij het verkrijgen van VI vs. strafeinde. De coëfficiënt van deze extra variabele in de recidive-schatting, geeft aan in welke mate deze niet-geobserveerde heterogeniteit ook de recidivekans beïnvloedt.

Recidive van vrijgelaten veroordeelde seksueel delinquenten in termen van nieuwe veroordeling (Centraal Strafrechtregister)

Van de 1.637 vrijgelaten veroordeelde gedetineerden die ooit in hun detentiecarrière in de gevangenis zaten (of onder elektronisch toezicht waren geplaatst) voor een zedendelict, waren er 1.244 die voor dergelijk misdrijf waren opgesloten in hun referentiedetentie (d.i. de hechtenis van waaruit zij in de periode 2003-2005 in vrijheid werden gesteld). Voor deze subgroep van 1.244 seksuele delinquenten werden strafregisterdata opgevraagd: het totaal aantal dat in de databank van het Centraal Strafrechtregister (voldoende accuraat) kon worden geïdentificeerd én waarvoor de veroordelingshistoriek was geregistreerd, bedraagt 1.228 (98,7%). Voor deze groep gedetineerden is nagegaan of zij opnieuw werden opgesloten na hun vrijlating in 2003-2005 (tot op datum van 15 maart 2017) en of zij een nieuw veroordelingsbulletin ontvingen (tot op datum van 20 april 2018).

De meeste van deze veroordeelde gedetineerden zijn verkrachters en/of aanranders (67,4% resp. 60,2%), en een kleinere groep was gedetineerd voor openbare zedenschennis en/of ontucht-prostitutie (12,9% resp. 12,5%). Iets meer dan de helft (53,5%) verbleef in de gevangenis voor één enkel type van zedendelict (53,5%); in 4 op de 10 gevallen was er sprake van 2 categorieën seksuele misdrijven.

FIGUUR VII. Prevalentie wederopsluiting en nieuwe veroordeling (vrijgelaten seksuele delinquenten, 2003-2005)

Qua prevalentie van wederopsluiting en-veroordeling blijkt dat ongeveer één-derde (33,6%) opnieuw werd opgesloten binnen de observatietermijn, terwijl bijna 6 op 10 (59,3%) een nieuwe veroordeling (tot eender welke straf voor eender welk type delict) opliep (zie figuur VII). Van wie opnieuw werd veroordeeld, liep 29,7% als eerste veroordeling opnieuw een gevangenisstraf (al dan niet met uitstel) op (berekend op de totale groep vrijgelaten seksueel delinquenten gaat het om 17,8%); 10,4% werd bij de eerstvolgende veroordeling bestraft met een werkstraf, 70,8 met geldboete, 2,7 met een maatregel in het kader van het jeugd(beschermings)recht, 1,5% liep een interneringsmaatregel op, en 46,9% (ook) een andere straf of maatregel. Iets meer dan één-derde van de totale groep liep ooit – dus

ongeacht of het gaat om de eerste of een latere nieuwe veroordeling – een nieuwe veroordeling tot gevangenisstraf of een interneringsmaatregel op (zie figuur VII).

Uit deze groep van seksuele delinquenten met een seksueel delict in de referentieopsluiting en registratie in het Centraal Strafrechtregister (n=1.228) zijn voor verdere analyses diegenen geselecteerd met een straftotaal van meer dan 3 jaar en een invrijheidstellingsmodaliteit van voorwaardelijke invrijheidstelling of strafeinde (n=368; 159 SE en 209 VI). Cox-regressies wijzen hier uit dat de groep die VI krijgt, verhoudingsgewijs meer kans heeft om wederopgesloten te worden dan wie strafeinde (SE) doet (zie model 11, in tabel XII, en figuur VIII; zie ook *supra*, model 9 in tabel X), maar verhoudingsgewijs minder risico loopt om opnieuw veroordeeld te worden tot een gevangenisstraf (al dan niet met uitstel) of een interneringsmaatregel op te lopen (zie model 12, in tabel XII).

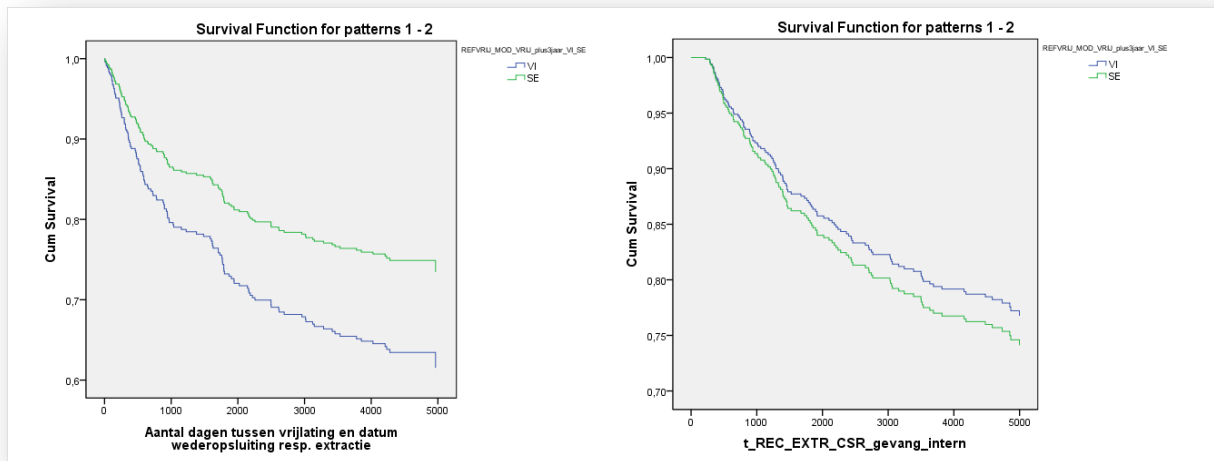
TABEL XII. Output Cox-regressie – modellen voor seksueel delinquenten, met type invrijheidstellingsmodaliteit, naar uitkomstmaat (wederopsluiting vs. nieuwe veroordeling tot gevangenisstraf/interneringsmaatregel)

COX REGRESSIE (follow-up tot en met 15 maart 2017 / 20 april 2018)				
Variabelen	WEDEROPSLUITING		NIEUWE VEROORDELING (gevang/internering)	
	Model 11		Model 12	
	Exp(B)	S.E.(B)	Exp(B)	S.E. (B)
Geslacht (ref.=mannelijk)	1,571	0,722	0,000	207,729
Leeftijd op ogenblik van vrijlating	0,939***	0,009	0,926***	0,010
Aantal eerdere detenties	1,180***	0,024	1,190***	0,025
Gemiddelde duur vroegere detenties (excl. ref. det.)	1,000	0,000	1,000°	0,000
Invrijheidstellingsmodaliteit (ref.=VI)	0,636*	0,193	1,133	0,125
N	368		368	
significantie B=0: ° < 0.1 * < 0.05 ** ≤ 0.01 *** ≤ 0.001				

Mogelijks speelt hier enerzijds zowel het effect van de scherpere opvolging en controle in het kader van de voorwaardelijke invrijheidstelling en de daarmee gepaard gaande besluitvorming door de strafuitvoeringsrechtbanken (bij ongunstig VI-verloop) als (tijdelijke) incapacitatie in geval van nieuwe opsluiting(en). De samenhang tussen modaliteit en uitkomstmaat voor recidive is echter enkel statistisch significant wanneer het gaat om wederopsluiting (meer gunstige uitkomst bij strafeinde; $p=0,019$), niet voor wat nieuwe veroordelingen betref ($p=0,521$).

Dezelfde reserves als voorheen dienen aan de dag gelegd te worden in verband met een causale interpretatie van de geobserveerde verbanden. De voorheen beschreven twee-staps methode werd ook hier toegepast. Aangezien de bevindingen overeenkomen met deze van Tabel XII, tweede luik – namelijk het effect van de invrijheidstellingsmodaliteit op het verwerven van een nieuwe veroordeling is niet significant ($p = 0.696$) –, werd geen volledig nieuwe tabel meer opgenomen.

FIGUUR VIII. Cox overlevingsduurcurves voor VI vs. strafeinde, naargelang uitkomstmaat voor recidive (wederopsluiting vs. nieuwe veroordeling tot gevangenisstraf/internering)

LITERATUUR

- Bijleveld, C. & Commandeur, J. (2009). *Multivariate analyse. Een inleiding voor criminologen en andere sociale wetenschappers*. Den Haag: Boom Juridische uitgevers.
- DGEPI (Directoraat-Generaal Penitentiare Inrichtingen) (2017). *Jaarverslag 2016*. Brussel: Federale Overheidsdienst Justitie.
- Maes, E. (i.s.m. Deltenre, S. & Van Den Bergh, W.) (2006). *Strafbecijfering en –uitvoering in België anno 2006. Analyse van de actuele praktijk en voorstelling van enkele alternatieve denkpistes* (onderzoeksnota, nr. 18). Brussel: Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie, Hoofdafdeling Criminologie, 26 september 2006, 37 p. + bijl.
- Mine, B., Robert, L. & Maes, E. (2015a). *Recidive na een rechterlijke beslissing. Nationale cijfers op basis van het Centraal Strafregister/La récidive après une décision judiciaire. Des chiffres nationaux sur la base du Casier judiciaire central* (onderzoeksrapport nr. 38). Brussel: NICC, Operationele Directie Criminologie, 62 p. + bijl./annexes.
http://nicc.fgov.be/upload/publicaties/rapport_38.pdf
- Mine, B., Robert, L. & Maes, E. (2015b). Chronique de criminologie. Soulever un coin du voile sur la récidive en Belgique. La prévalence de la récidive à partir des données du Casier judiciaire central, *Revue de Droit Pénal et de Criminologie*, 95(6), 620-650.
- Robert, L., Mine, B. & Maes, E. (2015). Recidive na een rechterlijke beslissing. De eerste nationale cijfers over recidiveprevalentie op basis van het Centraal Strafregister, *Panopticon, Tijdschrift voor strafrecht, criminologie en forensisch welzijnswerk*, 36(3), 173-189.
- Robert, L. & Maes, E. (promotor) (2012). *Wederopsluiting na vrijlating uit de gevangenis, Eindrapport* (onderzoeksrapport nr. 27). Brussel: Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie, Operationele Directie Criminologie, 26 januari 2012, 151 p. + bijlagen.
http://nicc.fgov.be/upload/publicaties/rapport_27.pdf
- Wartna, B. (2009). *In de oude fout. Over het meten van recidive en het vaststellen van het succes van strafrechtelijke interventies*. Den Haag: Boom Juridische uitgevers/WODC.

ANNEX 4

Récidive des délinquants sexuels : facteurs statiques et type de sanction

Emilie TELLE, Ilena STRZODA, Denis DELANNOY & Thierry Hoang PHAM

INTRODUCTION

La délinquance sexuelle demeure un sujet encore mal appréhendé générant de la peur, d'ailleurs soutenue par la focalisation des médias sur les crimes sexuels les plus extrêmes et sensationnels (Malinen, Willis & Johnston, 2014 ; Pickett, Mancini & Mears, 2013 ; Quinn, Forsyth & Mullen-Quinn, 2004). Effectivement, les délinquants sexuels sont communément perçus comme un groupe homogène de prédateurs violents et hautement récidivistes, insensibles au traitement et, de fait, non réinsérables au sein de la société (Ewing, 2011 ; Harris & Socia, 2016 ; Malinen *et al.*, 2014 ; Sample & Bray, 2003). Certains chercheurs constatent que les considérations publiques à leur égard sont connotées plus négativement que celles relatives aux autres criminels (Quinn *et al.*, 2004), menant à adopter des politiques plus punitives (Mears, Mancini, Gertz & Bratton, 2008) malgré la diminution apparente du taux de délits sexuels constatés au cours des dernières décennies (Bureau of Justice Statistics, 2013 ; Eurostat, 2017 ; Sims & Johnston, 2004). De plus, les chiffres officiels semblent également indiquer que la délinquance sexuelle constitue un phénomène relativement isolé au sein de la criminalité. En Belgique, bien que le nombre de détenus condamnés pour infractions sexuelles ne soit pas explicitement renseigné, le nombre de violences sexuelles répertoriées par la police fédérale correspond à moins de 1% du total des procès-verbaux initiaux recensés (Police Fédérale, 2016).

Ainsi, la revue de la littérature qui suit vise à explorer la notion de récidive chez les délinquants sexuels ainsi que le rôle des facteurs de risque identifiés chez ces derniers et associés, voire prédicteurs, de cette récidive.

LA RÉCIDIVE ET LA NOTION DE RISQUE DE RÉCIDIVE

La récidive correspond à un comportement légalement sanctionné par une nouvelle condamnation à la suite d'une première infraction (De Beaurepaire & Pham, 2010 ; Moulin & Gasser, 2012 ; Proulx & Lussier, 2001). Peu de pays recensent officiellement et systématiquement l'état de la récidive des délinquants sexuels. Cependant, la littérature scientifique rapporte qu'ils représentent une population hétérogène (victimes, infractions, etc.) dont la récidive n'est pas aussi marquée que ce qui est attendu.

La littérature relative à ce domaine s'accorde sur le fait que les délinquants sexuels récidivent plus fréquemment de manière non sexuelle que sexuelle (Blokland & van der Geest, 2015) avec des taux de récidive générale plus faibles que ceux des autres types de délinquants (Beaudry-Cyr, Jennings, Zgoba & Tweksbury, 2015). La méta-analyse de

Hanson, Thornton, Helmus et Babchishin (2016) évalue la récidive générale à près de 41% sur une période de *follow-up* de 8,50 ans (N = 8 805). Toutefois, une faible proportion des délinquants sexuels récidive sexuellement, les taux variant de 4 à 15% sur des périodes de suivi de 5 à 8,50 ans (Hanson & Bussière, 1998 ; Hanson & Morton-Bourgon, 2005 ; Hanson *et al.*, 2016 ; Helmus, Hanson, Thornton, Babchishin & Harris, 2012 ; Nisbet, Wilson & Smallbone 2004 ; Sample & Bray, 2003 ; Sipe, Jensen & Everett, 1998 ; Tewksbury, Jennings & Zgoba, 2012 ; Vandiver, 2006 ; Waite, Keller, McGarvey & Wieckowski, 2005). Par contre, il apparaît que certains délinquants sexuels présentent des taux de récidive sexuelle plus élevés que d'autres. Par exemple, ceux présentant des niveaux de risque élevés ont des taux de récidive sexuelle estimés entre 56 à 70% sur une période de *follow-up* de 10 ans (Beggs & Grace, 2010 ; Olver, Wong, Nicholaichuk & Gordon, 2007). De plus, même si le risque de récidive sexuelle est plus élevé durant les premières années de libération, celui-ci diminue fortement après 10 à 15 ans (Hanson, Harris, Helmus & Thornton, 2014 ; Hanson, Harris, Letourneau, Helmus & Thornton, 2017).

Au regard de ces résultats, la récidive ne semble donc pas constituer un phénomène inhérent à la remise en liberté, mais correspond davantage à un processus qui varie au cours du temps. Certains sous-groupes de délinquants sexuels sont identifiés à plus haut risque de récidive sans pour autant le rester à vie (Hanson *et al.*, 2013). C'est la raison pour laquelle, la probabilité d'apparition de récidive est à prévoir afin d'en réduire le risque. De fait, l'évaluation du risque de récidive se réalise par l'inclusion de différents facteurs statiques et dynamiques, ainsi que de facteurs protecteurs pour certains outils tels que la *Structured Assessment of Protective Factors for Violence Risk* (SAPROF ; de Vogel, de Ruiter, Bouman & de Vries Robbé, 2012). Plusieurs outils, pour ne citer que les plus connus, permettent cette évaluation tels que la *Statique-99R* (Hanson & Thornton, 1999, 2002 ; Harris, Phenix, Hanson & Thornton, 2003) ou la *Statique-2002R* (Hanson & Thornton, 2003 ; Helmus, Thornton, Hanson & Babchishin, 2012) pour le risque de récidive sexuelle ou la *Violence Risk Appraisal Guide-Revised* (VRAG-R ; Harris, Lowenkamp & Hilton, 2015 ; Harris, Rice, Quinsey & Cormier, 2015) pour le risque de récidive violente. Il existe également des échelles incluant des facteurs plus dynamiques telles que la *Historical, Clinical, Risk Management-20 Version 3* (HCR-20v3 ; Douglas, Hart, Webster & Belfrage, 2013), la *Stable et l'Acute 2007* (Hanson, Harris, Scott & Helmus, 2007), la *Sexual Violence Risk-20* (SVR-20 ; Boer, Hart, Kropp & Webster, 1997) ou la *Risk for Sexual Violence Protocol* (RSVP ; Hart, Kropp, Laws, Klaver, Logan & Watt, 2003). Certains facteurs de risque, statiques ou dynamiques, sont liés, voire prédictors, de la récidive sexuelle ou non des délinquants sexuels (Blokland & van der Geest, 2015 ; Hanson & Bussière, 1998 ; Hanson & Morton-Bourgon, 2005).

LES FACTEURS DE RISQUE DE LA RÉCIDIVE

Les facteurs de risque sont des caractéristiques dont l'influence négative est impliquée dans la potentialité de récidive et à l'aide desquels l'évaluation du risque est réalisée. Les facteurs de risque statiques correspondent à des éléments, généralement historiques, pas ou peu variables au cours du temps comme l'âge, le sexe, le nombre d'antécédents judiciaires, le

nombre de victimes, etc. (Andrews & Bonta, 2010 ; Cortoni, 2009 ; Hanson, Morton-Bourgon & Safety, 2004). Quant aux facteurs dynamiques, ils sont davantage fluctuants. Certains sont stables (exemple : intérêts sexuels déviants, distorsions cognitives, incapacité à entretenir des relations de couple au long cours, etc.), d'autres plus aiguës, donc impliqués dans l'imminence du passage à l'acte (exemple : effondrement émotionnel, intoxication à une substance, accès aux victimes, préoccupations sexuelles, etc.) (Andrews & Bonta, 2010 ; Babchishin, 2013 ; Cortoni, 2009 ; Hanson & Harris, 2000 ; Helmus, Hanson, Babchishin & Mann, 2013 ; Hanson *et al.*, 2007 ; Hanson & Morton-Bourgon, 2005, Mann, Hanson & Thornton, 2010). Les facteurs de risque statiques représentent les meilleurs prédicteurs de la récidive, y compris sexuelle (Andrews & Bonta, 2010 ; Cortoni, 2009).

Les prédicteurs de la récidive générale identifiés par la littérature correspondent au jeune âge du délinquant, à l'abus de substances, aux troubles mentaux, au vécu d'abus durant l'enfance, à la fréquentation de milieux criminogènes et au nombre d'infractions antérieures (Benda, Corwyn & Toombs, 2001 ; Benda, Toombs & Peacock, 2003 ; Benedict & Huff-Corzine, 1997 ; Sadeh & McNiel, 2015 ; Vandiver, 2006 ; Vigessaa, 2013 ; Walters & Crawford, 2013). Ces derniers sont similaires aussi bien pour les délinquants sexuels que pour les autres types de criminels (Katsiyannis, Whitford, Zhang & Gage, 2017). Les facteurs présentant la meilleure validité prédictive concernant la récidive sexuelle sont le nombre d'antécédents judiciaires, particulièrement sexuels, la présence de troubles mentaux, la colère ou l'hostilité, la délinquance juvénile, la victimisation de personnes étrangères ou non-parentes et le fait de n'avoir jamais été marié (Hanson & Bussière, 1998). Des recherches additionnelles, confirmant ces observations, mettent également en exergue la diversité des délits sexuels, l'instabilité de l'emploi ou l'inoccupation professionnelle, l'intérêt sexuel marqué envers les victimes extrafamiliales et jeunes (Abel, Mittelman, Becker, Rathner & Rouleau, 1988; Gibbens, Soothill & Way, 1981; Hanson, Morton & Harris, 2003 ; Hanson, Steffy & Gauthier, 1993; Hanson & Yates, 2013 ; Lang, Pugh & Langevin, 1988; Maletzky, 1993; McGrath, 1991; Prentky, Knight & Lee, 1997; Proulx, Paradis, McKibben, Aubut & Ouimet, 1997 ; Quinsey, Lalumière, Rice & Harris, 1995). Ce qui différencie donc les facteurs prédicteurs de la récidive sexuelle par rapport à la récidive générale est donc constitué, en majeure partie, de caractéristiques relatives aux délits et aux intérêts sexuels.

L'objectif de cette contribution est d'évaluer l'influence des facteurs statiques, incluant différentes caractéristiques (âge, antécédents criminels, types de victimes, etc.), et du type de sanction pénale sur la récidive auprès d'une population spécifique de délinquants sexuels en Belgique francophone.

MÉTHODOLOGIE

Population

La population étudiée recense 342 délinquants sexuels, de sexe masculin, libérés entre 1991 et 2015. Ils ont été ou sont en cours de traitement sous mandat auprès de 6 équipes de santé spécialisées en Région wallonne (Belgique) entre 2001 à 2002. Leur moyenne

d'âge est de 43,17 ans à la libération ($\sigma = 11,70$; $E = 14,27 - 79,22$). La durée moyenne de la libération est de 9,60 ans ($\sigma = 5,75$; $E = 0 - 25,08$).

Procédure

Les données de cette contribution sont issues d'une base de données exploitée dans le cadre du projet d'évaluation en continu des caractéristiques délictueuses, des aspects diagnostiques, socio-environnementaux et de la prise en charge des délinquants sexuels par des équipes de santé spécialisées en Région wallonne (Belgique) (Pham, Ducro, Pihet & Martin, 2010). Elles ont été collectées à partir de la consultation des casiers judiciaires au sein des bâtiments administratifs du Ministère de la Justice (Bruxelles) et ont permis de renseigner les informations relatives aux caractéristiques des victimes, de la libération et à la récidive (toute nouvelle condamnation). Cette base de données a été étendue et inclut, désormais, notamment l'évaluation du risque de récidive statique évalué à l'aide de la *Statique-99R* et la *Statique-2002R*.

Instruments

L'évaluation du niveau de risque de récidive sexuelle et des différents facteurs de risque a été réalisée à partir des échelles actuarielles les plus couramment utilisées : la *Statique-99R* (Hanson & Thornton, 1999, 2002 ; Harris, Phoenix, Hanson & Thornton, 2003) et la *Statique-2002R* (Hanson & Thornton, 2003 ; Helmus, Hanson, Thornton & Babchishin, 2012).

La *Statique-99R* comprend 10 items parcourant les domaines démographiques et l'historique criminel, général et sexuel. Elle détermine 5 niveaux de risque allant de très faible à très élevé (-3 à 6 et plus). Elle est dotée d'une grande fiabilité d'évaluation (ICC = .89 ; McGrath, Lasher & Cumming, 2012) ainsi que d'une capacité modérée à distinguer les récidivistes sexuels des non-récidivistes (AUC = .69 ; IC = .66 - .72 ; $k = 22$; $N = 8\,033$; Helmus *et al.*, 2012).

La *Statique-2002R* recense 14 items en partie similaires à la *Statique-99R* et comprend 4 sous-échelles : la persistance des délits sexuels, l'intérêt sexuel déviant, les relations avec les victimes et la criminalité générale. Elle définit 5 niveaux de risque allant de faible à élevé (-2 à 7 et plus). Cette dernière permet de prédire la récidive sexuelle (AUC = .68 ; IC = .66 - .71 ; $k = 8$; $N = 3\,034$), violente (AUC = .70 ; IC = .68 - .72 ; $k = 7$; $N = 2\,836$) et générale (AUC = .71 ; IC = .69 - .73 ; $k = 7$; $N = 2\,836$) que la *Statique-99R* (Hanson, Helmus & Thornton, 2010 ; Stalans, Hacker & Talbot, 2010).

Objectifs

Cette contribution étudie la variabilité des facteurs de risque statiques présents chez différents groupes de délinquants sexuels. De plus, l'influence de ces facteurs statiques, incluant différentes caractéristiques (âge, antécédents criminels, types de victimes, etc.), et du type de remise en liberté sur la récidive sexuelle sont explorées.

Analyse des données

Suite aux analyses descriptives destinées à représenter la distribution des délinquants sexuels, des comparaisons de groupes (non-paramétriques) entre récidivistes sexuels, non-sexuels et non-récidivistes ont été réalisées selon l'âge à la libération, la durée de la période de libération et les scores aux items à la *Statique-99R* et la *Statique-2002R*. De plus, les délinquants sexuels ont été comparés selon l'âge à la libération, la durée de libération et le taux de récidive en fonction de leur profil délictueux (âge et relation avec les victimes) et du type de libération. Ensuite, la prédiction des facteurs de risque sur la récidive, particulièrement sexuelle, est explorée à l'aide des corrélations de Spearman et des régressions logistiques multivariées. Enfin, le modèle de Cox a été appliqué afin de déterminer les délinquants sexuels qui récidivent sexuellement plus rapidement et selon quelles caractéristiques associées.

RÉSULTATS

Analyses descriptives

Les délinquants sexuels sont répartis selon l'âge et le lien aux victimes :

- L'âge des victimes : 61,40% d'entre eux ont des victimes de moins de 14 ans, 23,10% des victimes de 14 ans et plus, et 15,50% d'âge mixte (N = 329).
- La relation avec les victimes : 61,39% sont intrafamiliaux, 21,78% extrafamiliaux et 16,83% ont un lien aussi bien intrafamilial qu'extrafamilial (mixte) avec leurs victimes (N = 202).
- La relation intrafamiliale avec les victimes (moins de 14 ans) : parmi les abuseurs intrafamiliaux, une proportion équivalente est incestueuse (exemple : père) (44,35%) ou pseudo-incestueuse biologique ou non biologique (exemple : beau-père, grand-père, oncle) (45,16%). Les délinquants sexuels ayant lien mixte, incestueux et pseudo-incestueux, sont estimés à 10,48% (N = 124).

La plupart des délinquants sexuels ont bénéficié d'une libération anticipée (64,12%) alors que 35,88% d'entre eux ont été libérés en fin de peine (N = 340). Les délinquants sexuels allant en fin de peine n'ont pas l'obligation d'entamer un suivi thérapeutique à la sortie mais peuvent l'entamer sur base volontaire, déjà durant leurs congés pénitenciers. Parmi les libérations anticipées (N = 218) :

- Libérations conditionnelles (57,34%) : pour des condamnations de 3 ans d'emprisonnement ou plus ; sous réserve d'une série de conditions à respecter (se soumettre à une tutelle stricte et régulière auprès des services des Maisons de Justice, interdiction de rencontrer les victimes, entamer un suivi spécialisé, etc.) ;
- Libérations provisoires (28,90%) : pour des condamnations à des peines de moins de 3 ans) ; sous réserve d'une série de conditions à respecter ;
- Libérations à l'essai (5,96%) : pour les personnes sous statut d'internés c'est-à-dire atteintes d'un trouble mental et qui ont commis un crime ou un délit ; sous réserve d'une série de conditions à respecter ;

- Autres (7,80%) : autres formes de remise en liberté tels que les congés pénitentiaires, la surveillance électronique, la détention préventive.

Les taux de récidive sont estimés sur 5 ans et sur la période totale de *follow-up* (9,60 ans) ($\sigma = 5,75$; $E = 0 - 25,08$). Ces taux sont, respectivement, de 17,90% et 25,10% de récidive générale, 6,60% et 12,70% de récidive sexuelle, 4,30% et 4,60% de récidive violente (non sexuelle), et 9,80% et 11,30% de récidive non violente et non sexuelle ($N = 342$).

L'échantillon présente un score moyen à la *Statique-99R* de 2,05 ($\sigma = 2,29$; $E = -3 - 8$) ($N = 309$). Selon le niveau de risque, les délinquants sexuels se répartissent de la manière suivante : 2,30% de très faible, 27,20% de faible, 41,10% de moyen, 22% de moyen élevé et 7,40% de très élevé. À la *Statique-2002R*, ils ont un score moyen faible de 3,35 ($\sigma = 2,50$; $E = -2 - 11$) ($N = 308$). Une proportion importante d'entre eux présente un niveau de risque faible (41,90%), 26,60% ont un niveau moyen faible, 18,80% moyen, 8,80% moyen élevé et 3,90% élevé.

Comparaison des récidivistes sexuels, non-sexuels et non-récidivistes

L'analyse comparative révèle que les deux groupes constitués de délinquants sexuels récidivistes sexuels et récidivistes non-sexuels sont plus jeunes à la libération et traversent une période de libération plus courte que les non-récidivistes (Tableau I). Les récidivistes non sexuels présentent davantage de criminalité générale que les non-récidivistes ($U = 3058$; $p < .01$), principalement traduite par davantage de démêlés avec la justice ($U = 3487$; $p < .01$), d'antécédents judiciaires ($U = 3848$; $p \leq .01$) et de violation des conditions de surveillance ($U = 3462$; $p < .01$). Les récidivistes sexuels, quant à eux, diffèrent davantage par rapport aux caractéristiques liées aux délits sexuels. En effet, ils présentent plus d'intérêts sexuels déviants ($U = 3051$; $p < .01$), victimisant particulièrement plus de personnes inconnues ($U = 3849$; $p = .03$), sans lien de parenté ($U = 3539$; $p \leq .01$), jeunes ($U = 3851$; $p < .05$) ou de sexe masculin ($U = 3699$; $p \leq .01$). Ils comptabilisent également davantage d'antécédents sexuels ($U = 3883$; $p < .05$) avec une fréquence plus soutenue ($U = 3906$; $p < .05$), notamment les délits sexuels sans contact ($U = 3722$; $p \leq .01$).

Enfin, la comparaison de groupe entre les récidivistes sexuels et les récidivistes non-sexuels laisse apparaître des divergences principalement en termes d'intérêts sexuels déviants, d'antécédents non sexuels violents et de complications avec le système de justice criminel. Les récidivistes sexuels présentent plus d'intérêts sexuels déviants ($U = 427$; $p < .01$) principalement marqués par la victimisation de personnes jeunes ($U = 580$; $p < .01$), sans lien de parenté ($U = 645$; $p \leq .05$) et de sexe masculin ($U = 631$; $p < .05$) ainsi que davantage d'antécédents sexuels sans contact ($U = 652$; $p < .05$). Parallèlement, les récidivistes non-sexuels connaissent une période de libération significativement plus courte ($U = 383$; $p < .01$) et comptabilisent davantage d'antécédents violents (non sexuel) ($U = 626$; $p < .05$) et de désagrément avec le système judiciaire ($U = 632$; $p < .05$).

TABLEAU I. Comparaison des délinquants sexuels récidivistes non sexuels, sexuels et non récidivistes sur l'âge à la libération, la période de *follow-up* et les scores moyens aux items de la Statique-99R et la Statique-2002R

	Récidivistes non-sexuels (N = 40-42)		Récidivistes sexuels (N = 38-40)		Non-récidivistes (N = 229-259)		
	M	σ	M	σ	M	σ	H
Âge à la libération (variable continue)	36,57	10,38	40,29	10,44	44,69	11,66	20,30**
Période de <i>follow-up</i>	2,68	2,15	5,60	3,33	11,35	5,28	101,52**
Statique-99R							
(1) Âge à la libération (item inversé)	0,10	0,92	-0,08	0,91	-0,65	1,11	19,84**
(2) Cohabitation avec un conjoint durant 2 années consécutives (item inversé)	0,22	0,42	0,38	0,49	0,20	0,40	5,90*
(3) Infractions répertoriées avec violence non sexuelle	0,56	0,50	0,33	0,47	0,28	0,45	12,12**
(4) Infractions antérieures avec violence non sexuelle	0,56	0,50	0,38	0,49	0,33	0,47	8,18*
(5) Infractions sexuelles antérieures	0,39	0,67	0,48	0,82	0,22	0,50	5,98*
(6) Prononcés de peine antérieurs (sauf infraction répertoriée)	0,29	0,46	0,18	0,38	0,15	0,36	4,71
(7) Condamnations pour infractions sexuelles sans contact	0,15	0,36	0,40	0,50	0,18	0,38	11,18**
(8) Au moins une victime d'agression sexuelle sans lien de parenté	0,54	0,50	0,75	0,44	0,50	0,50	8,39**
(9) Au moins une victime d'agression sexuelle inconnue	0,22	0,42	0,26	0,44	0,14	0,35	4,30
(10) Au moins une victime d'agression sexuelle de sexe masculin	0,22	0,42	0,45	0,50	0,26	0,44	7,05*
Score total	3,24	2,28	3,46	2,41	1,60	2,09	30,00**
Statique-2002R							
(1) Âge à la libération (item inversé)	1,10	0,89	0,92	0,90	0,38	1,11	19,62**
Persistance des délits sexuels	0,46	0,84	0,70	1,04	0,37	0,79	4,88
(2) Prononcés de peines antérieurs pour infractions sexuelles	0,34	0,66	0,48	0,82	0,23	0,54	5,26
(3) Arrestations pour infraction sexuelle en tant que mineur d'âge et condamnations à l'âge adulte pour d'autres infractions sexuelles	0,03	0,16	0,03	0,16	0,01	0,11	0,51
(4) Fréquence des infractions sexuelles	0,22	0,42	0,30	0,46	0,15	0,36	5,45
Intérêts sexuels déviants	0,38	0,74	1,13	0,94	0,60	0,91	19,06**
(5) Condamnations relatives à des infractions sexuelles sans contact	0,17	0,38	0,38	0,49	0,19	0,39	7,61*
(6) Au moins une victime d'agression sexuelle de sexe masculin	0,22	0,42	0,45	0,50	0,26	0,44	7,05*
(7) Jeunes victimes sans lien de parenté	0,05	0,22	0,33	0,47	0,17	0,37	10,80**
Relations avec les victimes	0,73	0,81	0,97	0,74	0,62	0,71	8,01*
(8) Au moins une victime d'agression sexuelle sans lien de parenté	0,51	0,51	0,73	0,45	0,50	0,50	7,09*
(9) Au moins une victime d'agression sexuelle qui est un inconnu	0,22	0,42	0,28	0,46	0,14	0,35	5,21
Criminalité générale	1,61	1,05	1,18	1,15	0,95	0,99	13,88**
(10) Démêlés antérieurs avec le système de justice pénale	0,83	0,38	0,60	0,50	0,57	0,50	9,66**
(11) Prononcés de peine antérieurs pour n'importe quelle infraction	0,49	0,67	0,30	0,52	0,24	0,46	5,99*
(12) Violation des conditions de la surveillance dans la collectivité	0,46	0,50	0,33	0,47	0,20	0,40	14,00**
(13) Nombre d'années sans infraction avant l'infraction répertoriée	0,51	0,51	0,35	0,48	0,21	0,41	17,77**
(14) Condamnations antérieures pour infractions pour violence non sexuelle	0,51	0,51	0,38	0,49	0,38	0,49	2,63
Score total	4,25	2,34	4,87	2,70	2,93	2,35	23,70**

* p ≤ .05 ; ** p ≤ .01

Comparaison selon le profil délictueux

Des analyses complémentaires ont été réalisées sur le profil délictueux (âge et lien avec les victimes). Ces dernières révèlent que les délinquants sexuels ayant des victimes plus âgées (14 ans et plus) (N = 76 ; M = 39,12 ; σ = 10,52) sont significativement plus jeunes à la libération que ceux ayant des victimes plus jeunes (moins de 14 ans) (t = 5,44 ; p < .01) dont les intra- et extrafamiliaux (N = 34 ; M = 46,44 ; σ = 11,81), les incestueux (N = 54 ; M = 45,85 ; σ = 10,22) et les incestueux et pseudoincestueux (mixte) (N = 13 ; M = 49,98 ; σ = 7,17). Aussi, la période de libération est plus longue pour les incestueux (N = 54 ; M =

11,01 ; $\sigma = 5,72$) par rapport aux extrafamiliaux ($N = 44$; $M = 8,51$; $U = 1038,50$; $p < .05$) ou ayant des victimes d'âges mixtes ($N = 50$; $M = 8,66$; $U = 870$; $p < .05$). De plus, des taux de récidive sexuelle plus faibles sont observés chez ceux ayant les victimes les plus âgées ($N = 76$; 5,30%) comparativement à ceux ayant des victimes d'âges mixtes ($N = 51$; 19,60% ; Test exact de Fisher = 6,40 ; $p < .05$), extrafamiliaux ($N = 44$; 25% ; Test exact de Fisher = 9,92 ; $p < .01$) et intra- et extrafamiliaux ($N = 34$; 20,60% ; Test exact de Fisher = 6,40 ; $p < .05$). Aussi, les extrafamiliaux présentent également des taux de récidive plus élevés que les intrafamiliaux, c'est-à-dire incestueux ($N = 55$; 7,30% ; Test exact de Fisher = 5,97 ; $p < .05$), pseudoincestueux ($N = 56$; 8,90% ; Test exact de Fisher = 4,73 ; $p \leq .05$) et incestueux et pseudoincestueux ($N = 13$; 0% ; Test exact de Fisher = 4,03 ; $p \leq .05$).

Comparaison selon le type de libération

Les analyses complémentaires effectuées sur les mêmes variables dépendantes selon le type de libération dont a bénéficié l'échantillon ne révèlent aucune différence quant à l'âge à la libération et aux scores aux échelles de risque. Cependant, les résultats indiquent que les délinquants sexuels libérés provisoirement ($N = 63$; $M = 10,56$; $\sigma = 5,72$) expérimentent une durée de libération significativement plus longue que ceux allant en fin de peine ($N = 122$; $M = 9,12$; $\sigma = 4,96$; $U = 3094$; $p < .05$). De plus, les délinquants sexuels ayant bénéficié d'autre type de libération (exemple : congés pénitenciers, surveillance électronique, etc.) ($N = 17$) présentent des taux de récidive générale (58,80%) et sexuelle (35,30%) supérieurs à ceux libérés conditionnellement ($N = 125$; RG : 24% ; Test exact de Fisher = 8,97 ; $p \leq .01$; RS : 10,40% ; Test exact de Fisher = 8,01 ; $p \leq .01$), provisoirement ($N = 63$; RG : 15,90% ; Test exact de Fisher = 13,17 ; $p < .01$; RS : 7,90% ; Test exact de Fisher = 8,45 ; $p \leq .01$) et ceux allant en fin de peine ($N = 122$; RG : 23,80% ; Test exact de Fisher = 9,08 ; $p \leq .01$; RS : 13,10% ; Test exact de Fisher = 5,51 ; $p < .05$).

Prédicteurs statiques de la récidive sexuelle

L'analyse corrélationnelle indique que la majorité des facteurs statiques en lien avec les intérêts sexuels déviants sont positivement corrélés avec la récidive sexuelle (Tableau II). C'est, particulièrement, le cas pour le jeune âge, l'absence de cohabitation significative de plus de 2 ans, le nombre et la fréquence des antécédents sexuels, le nombre d'antécédents sexuels sans contact et la victimisation d'individus de sexe masculin, jeune et sans lien de parenté. La récidive générale est positivement corrélée à l'âge à la libération, les antécédents sexuels et non sexuels, ainsi que leur fréquence et leur caractère violent et le nombre de problèmes en lien avec le système de justice criminel. Le jeune âge et la criminalité générale sont également positivement associés à la récidive violente (non sexuelle). Enfin, les variables positivement liées à la récidive non violente non sexuelle sont : le jeune âge, le nombre d'antécédents violents (non sexuels) et sexuels, la victimisation de personnes sans lien de parenté ou inconnue et la criminalité générale. Cependant, la force de ces corrélations varie de faible à moyenne du fait de la faiblesse de l'effectif (Cohen, 1988).

Bien qu'aucun modèle ne se révèle significatif, l'analyse par régression logistique multivariée indique que trois variables sont plus particulièrement prédictives de la récidive sexuelle : le jeune âge à la libération, la victimisation de personne de sexe masculin et le nombre d'antécédents sexuels. Ce modèle permet de prédire 11% de la variance.

TABLEAU II. Corrélations de Spearman entre les facteurs de risque statiques (scores moyens aux items) et les types de récidives (N = 308-310)

	<i>RG</i>	<i>RS</i>	<i>RV</i>	<i>RNVNS</i>
Statique-99R				
(1) Âge à la libération (item inversé)	.25**	.15*	.18**	.16**
(2) Cohabitation avec un conjoint durant 2 années consécutives (item inversé)	.10	.14*	.06	-.01
(3) Infractions répertoriées avec violence non sexuelle	.15**	-.00	.10	.17**
(4) Infractions antérieures avec violence non sexuelle	.13*	.01	.11	.18*
(5) Infractions sexuelles antérieures	.14*	.10	-.01	.13*
(6) Prononcés de peine antérieurs (sauf infraction répertoriée)	.09	.00	.09	.15**
(7) Condamnations pour infractions sexuelles sans contact	.10	.19**	-.04	.01
(8) Au moins une victime d'agression sexuelle sans lien de parenté	.12*	.16**	.06	.01*
(9) Au moins une victime d'agression sexuelle inconnue	.13*	.12*	.06	.05
(10) Au moins une victime d'agression sexuelle de sexe masculin	.07	.15**	.06	-.01
Score total	.31**	.21**	.18**	.21**
Statique-2002R				
(1) Âge à la libération (item inversé)	.25**	.12*	.19**	.15**
Persistance des délits sexuels	.11	.12*	-.05	.09
(2) Prononcés de peines antérieurs pour infractions sexuelles	.12*	.12*	-.04	.12*
(3) Arrestations pour infraction sexuelle en tant que mineur d'âge et condamnations à l'âge adulte pour d'autres infractions sexuelles	.04	.03	-.03	.03
(4) Fréquence des infractions sexuelles	.12*	.12*	-.03	.11*
Intérêts sexuels déviants	.09	.23**	.02	-.04
(5) Condamnations relatives à des infractions sexuelles sans contact	.09	.16**	-.04	.03
(6) Au moins une victime d'agression sexuelle de sexe masculin	.07	.15**	.06	-.01
(7) Jeunes victimes sans lien de parenté	.02	.16**	-.02	-.06
Relations avec les victimes	.13*	.16**	.08	.02
(8) Au moins une victime d'agression sexuelle sans lien de parenté	.10	.15**	.06	-.01
(9) Au moins une victime d'agression sexuelle qui est un inconnu	.12*	.11	.06	.04
Criminalité générale	.18**	.03	.12**	.22**
(10) Démêlés antérieurs avec le système de justice pénale	.13*	-.01	.09	.19**
(11) Prononcés de peine antérieurs pour n'importe quelle infraction	.11*	.02	.08	.17**
(12) Violation des conditions de la surveillance dans la collectivité	.20**	.06	.08	.18**
(13) Nombre d'années sans infraction avant l'infraction répertoriée	.22**	.07	.13*	.25**
(14) Condamnations antérieures pour infractions pour violence non sexuelle	.06	-.02	.06	.11
Score total	.27**	.21**	.14*	.17**

*p ≤ .05 ; **p ≤ .01

TABLEAU III. Régression logistique des variables prédictives de la récidive sexuelle (dernier modèle)

	β	<i>ES</i>	<i>W</i>	<i>R</i> ²	χ^2
Âge à la libération (item inversé)	.56	.19	9,06**		
Au moins une victime d'agression sexuelle de sexe masculin	.99	.38	6,82**	.11	4,11
Prononcés de peines antérieurs pour infractions sexuelles	.62	.25	6,41*		

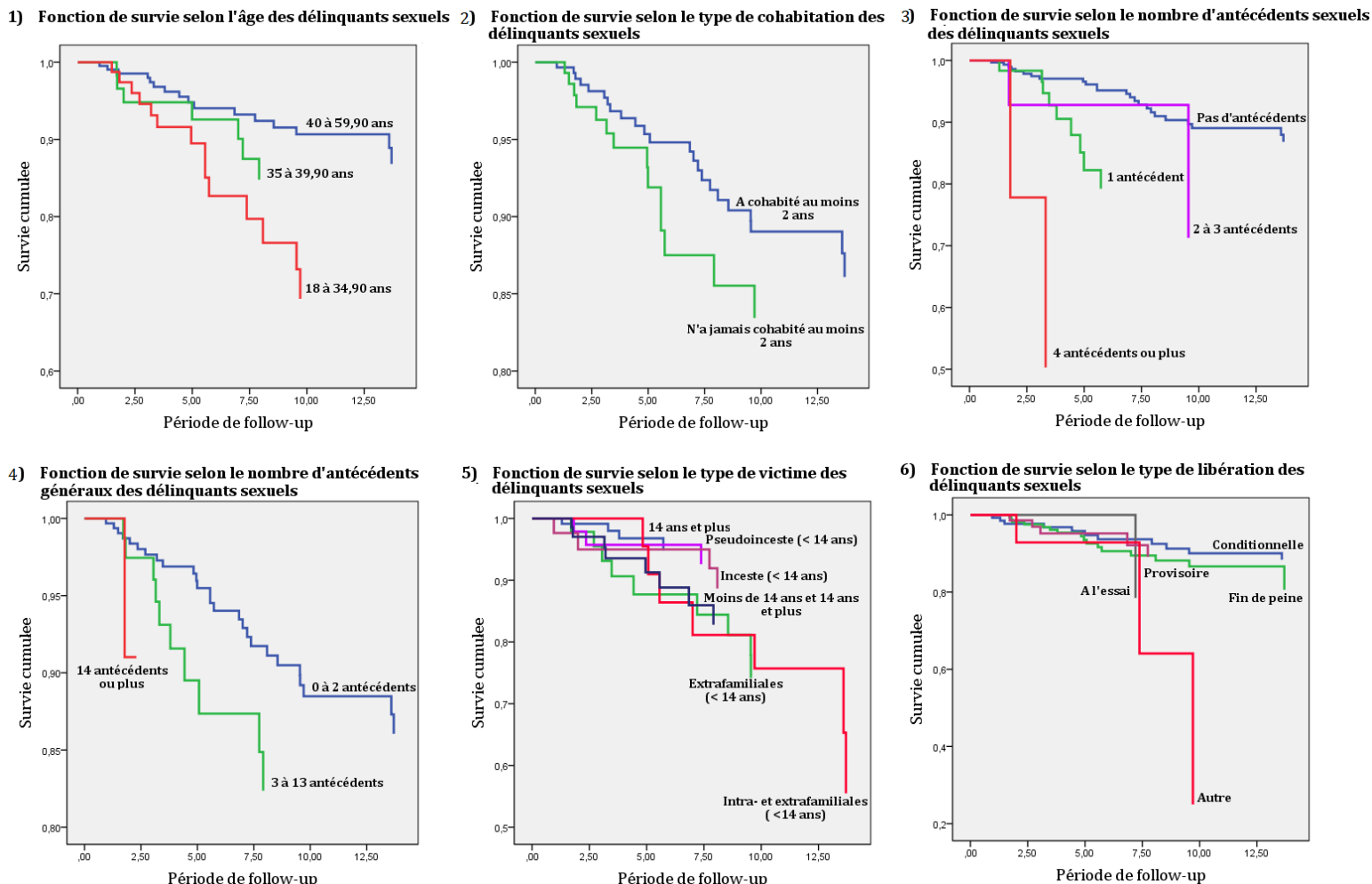
*p ≤ .05 ; **p ≤ .01

Courbes de survie

Finalement, les courbes de survie de la récidive sexuelle basées sur le modèle de Cox (1975) ont été appliquées en tenant compte de l'âge, du type de cohabitation, du nombre

d'antécédents sexuels et non sexuels, du profil délictueux et du type de libération (Figure I). Les délinquants sexuels les plus jeunes, âgés de 18 à 34,90 ans, récidivent sexuellement davantage et plus rapidement que ceux étant plus âgés ($\chi^2 = 16,04$; $p = .00$), et ce, particulièrement après la troisième année de libération. De même, les délinquants sexuels n'ayant jamais expérimenté une cohabitation significative de plus de 2 ans récidivent sexuellement plus vite que les autres après un an de libération ($\chi^2 = 25,29$; $p = .00$). Concernant les antécédents judiciaires, les délinquants sexuels, comptabilisant le plus de délits sexuels ($\chi^2 = 19,72$; $p = .00$) ou non sexuels ($\chi^2 = 27,86$; $p = .00$) au cours de leur parcours, récidivent davantage et plus rapidement durant les trois premières années de *follow-up*. Ceux qui ne présentent pas, voire peu, d'antécédents criminels expérimentent de plus longues périodes de liberté avec des taux de récidive moins élevés. Les extrafamiliaux, intra- et extrafamiliaux ainsi que les délinquants sexuels victimisant des personnes de tout âge ont également de plus hauts taux de récidive sexuelle et se distinguent des autres groupes particulièrement après 5 ans de ($\chi^2 = 19,60$; $p = .00$). Enfin, la récidive sexuelle varie également au cours du temps en fonction du type de remise en liberté ($\chi^2 = 28,40$; $p = .00$). Les délinquants sexuels libérés via d'autres alternatives (exemple : congés pénitentiaires, surveillance électronique, détention préventive) récidivent plus que ceux libérés conditionnellement ou ceux allant en fin de peine, particulièrement après 5 à 6 ans de *follow-up*.

FIGURE I. Courbes de survie de la récidive sexuelle des délinquants sexuels selon l'âge (1), la cohabitation (2), les antécédents sexuels (3), les antécédents non sexuels (4), le profil délictueux (5) et le type de libération (6)

La période située entre la date de remise en liberté et 5 ans semble également être charnière, la récidive sexuelle tend à s'y accentuer, quel que soit le type de délinquants sexuels, qu'ils présentent ou pas des caractéristiques à risque.

DISCUSSION

Malgré le développement de la recherche, il subsiste une dichotomie particulièrement marquée entre les considérations publiques à l'égard des délinquants sexuels et les observations effectuées par la littérature internationale. L'objectif de la présente contribution était d'étudier la récidive, spécifiquement sexuelle, de cette population ainsi que les caractéristiques délictueuses et individuelles (facteurs de risque statiques) prédisant la participation ultérieure à une activité criminelle sexuelle. Sur base d'un échantillon de délinquants sexuels belges ayant été suivis ou étant encore en traitement, les résultats convergent avec ceux de la littérature.

Les taux de récidive évalués auprès de la cohorte correspondent à 25,10% de récidive générale, 12,70% de récidive sexuelle, 4,60% de récidive violente (non sexuelle) et 11,30% de récidive non violente non sexuelle sur une période de *follow-up* de près de 10 ans. À savoir que la récidive générale et la récidive sexuelle augmentent particulièrement, doublant même pour la seconde, entre les 5 et 10 ans de suivi. Cependant, ces taux restent relativement faibles et indiquent que les délinquants sexuels récidivent donc plus fréquemment non sexuellement que sexuellement (Blokland & van der Geest, 2015 ; Hanson & Bussière, 1998 ; Hanson & Morton-Bourgon, 2005 ; Hanson *et al.*, 2016 ; Helmus *et al.*, 2012 ; Nisbet *et al.* 2004 ; Sample & Bray, 2003 ; Sipe *et al.*, 1998 ; Tewksbury *et al.*, 2012 ; Vandiver, 2006 ; Waite *et al.*, 2005). Ces résultats déconstruisent les croyances populaires selon lesquelles les individus ayant commis un délit sexuel représentent un danger constant. Ces considérations négatives, ayant pour rôle de maintenir auprès de ces personnes aussi bien le poids de leur crime que l'étiquette d'individus « dangereux » peuvent entraver leur processus de désistance. Effectivement, la récidive sexuelle et son risque peuvent varier au cours du temps. Une personne ayant commis un délit sexuel ne reste pas un délinquant sexuel à vie (Hanson *et al.*, 2017), tout comme ceux identifiés à haut risque ne le sont pas nécessairement tout au long de leur vie (Hanson *et al.*, 2014). Le risque de récidive peut, en effet, varier en fonction des conditions et des choix de vie, de l'avancée en âge et des interventions psycho-judiciaires.

Concernant l'identification des facteurs statiques, les prédicteurs de la récidive sexuelle sont la jeunesse, l'agression de victime de sexe masculin et le nombre d'antécédents sexuels. On peut s'attendre, en augmentant l'effectif de la cohorte, à ce que les caractéristiques recensées correspondent davantage à ce que la littérature rapporte. Pour rappel, outre les variables précédemment confirmées, les facteurs statiques du risque de récidive sexuelle sont : l'âge au départ de la carrière criminelle, le fait de n'avoir jamais été marié, la variété des délits sexuels et l'intérêt sexuel marqué envers des victimes extrafamiliales (connues ou sans lien de parenté) et jeunes (Abel *et al.*, 1988 ; Gibbens *et al.*, 1981 ; Hanson & Bussière, 1998 ; Hanson *et al.*, 1993 ; Hanson *et al.*, 2003 ; Hanson & Yates, 2013 ; Lang *et al.*, 1988 ;

Maletzky, 1993; McGrath, 1991 ; Prentky *et al.*, 1997; Proulx *et al.*, 1997 ; Quinsey *et al.*, 1995). De plus, nos résultats indiquent que les délinquants sexuels qui récidivent sexuellement présentent principalement des caractéristiques relatives aux intérêts sexuels déviants en comparaison aux récidivistes non-sexuels et non-récidivistes. Ce serait donc ceux ayant tendance à se spécialiser dans les crimes sexuels et animés par un intérêt déviant envers certains types de victimes qui récidivent davantage. Ces derniers représentant une faible proportion de la population. Ces observations sont également confirmées par l'analyse de survie de la récidive sexuelle. En effet, les délinquants sexuels récidivent davantage et plus rapidement lorsqu'ils sont plus jeunes, entretiennent une relation extrafamiliale ou intra- et extrafamiliales avec leurs victimes, expérimentent moins de relation significative et ont des plus hauts taux d'antécédents sexuels ou non sexuels. Néanmoins, les facteurs dynamiques de la récidive n'ayant pas été pris en compte ainsi que le manque de précision quant aux caractéristiques des délits sexuels et l'absence de groupe témoin (non traités), nous invitent à considérer avec prudence l'interprétation de ces résultats. Il serait également intéressant d'appliquer une procédure similaire auprès des autres types de récidives (générale, violente non sexuelle et non sexuelle non violente) afin d'apprécier les prédicteurs statiques de ces dernières spécifiquement à cette population. Il serait également intéressant de comparer les différents groupes de libération entre eux.

RECOMMANDATIONS

Certaines implications politiques aussi bien que cliniques peuvent être émises. Effectivement, les taux de récidive sont faibles et la récidive sexuelle est moins fréquente que ce qui est communément attendu. De plus, certains auteurs mettent en avant que la mise en place de politiques trop punitives, au détriment des politiques de prise en charge, n'a qu'un moindre effet sur la diminution de la récidive (Letourneau, Levenson, Bandyopadhyay, Armstrong & Sinha, 2010 ; Tewksbury & Jennings, 2010 ; Zandbergen, Levenson & Hart, 2010). C'est la raison pour laquelle l'inclusion et le maintien de l'évaluation du risque à la sortie de prison ainsi que dans le cadre de la prise en charge psycho-médicale ou judiciaire, ont toute leur importance. A ce titre, une réflexion peut être menée sur le cadre officiel de cette évaluation et sa systématisation auprès des professionnels impliqués aussi bien dans la prise en charge thérapeutique que dans le suivi judiciaire des délinquants sexuels. De plus, la littérature recommande fortement d'adapter la prise en charge en fonction du niveau de risque des délinquants sexuels, de leurs besoins criminogènes et des capacités individuelles (Andrews & Bonta, 2010).

BIBLIOGRAPHIE

- Abel, G. G., Mittelman, M., Becker, J. V., Rathner, J. & Rouleau, J. L. (1988). Predicting child molesters' response to treatment. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 528(1), 223-234.
- Andrews, D. A. & Bonta, J. (2010). Rehabilitating criminal justice policy and practice. *Psychology, Public Policy and Law*, 16(1), 39.
- Babchishin, K. M. (2013). *Sex offenders do change on risk-relevant propensities: Evidence from a longitudinal study of the ACUTE-2007*. Doctoral dissertation, Carleton University Ottawa, Canada.

- Beaudry-Cyr, M., Jennings, W. G., Zgoba, K. M. & Tewksbury, R. (2017). Examining the continuity of juvenile sex offending into adulthood and subsequent patterns of sex and general recidivism. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 61(3), 251-268.
- Beggs, S. M. & Grace, R. C. (2010). Assessment of dynamic risk factors: An independent validation study of the Violence Risk Scale: Sexual Offender Version. *Sexual Abuse*, 22(2), 234-251.
- Benda, B. B., Corwyn, R. F. & Toombs, N. J. (2001). Recidivism among adolescent serious offenders: Prediction of entry into the correctional system for adults. *Criminal Justice and Behavior*, 28(5), 588-613.
- Benda, B. B., Toombs, N. J. & Peacock, M. (2003). An empirical examination of competing theories in predicting recidivism of adult offenders five years after graduation from boot camp. *Journal of Offender Rehabilitation*, 37(2), 43-75.
- Benedict, W. R. & Huff-Corzine, L. (1997). Return to the scene of the punishment: Recidivism of adult male property offenders on felony probation, 1986-1989. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 34(2), 237-252.
- Blokland, A. & van der Geest, V. (2015). Life-Course Transitions and Desistance in Sex Offenders: An Event History Analysis. In A.A.J. Blokland & P. Lussier (Eds.) *Sex offenders: A Criminal Career Approach* (pp. 257-288). UK: Wiley Blackwell. DOI:10.1002/9781118314630.ch12.
- Boer, D.R., Hart, S.D., Kropp, P.R. & Webster, C.D. (1997). *Manual for Sexual Violence Risk-20. Professional guidelines for assessing risk of sexual violence*. Vancouver British Columbia: Institute against Family Violence.
- Bureau of Justice Statistics. (2013). *Criminal victimization*, 2012. Repéré à <http://www.bjs.gov/content/pub/pdf/cv12.pdf>.
- Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences 2nd edn*.
- Cortoni, F. (2009). Factors associated with sexual recidivism. In A.R. Beech, L.A. Craig & K.D. Browne (Eds.). *Assessment and Treatment of Sex Offenders: A Handbook* (pp. 39-52). Wiley.
- Cox, D.R. (1975). Partial Likelihood. *Biometrika*, 62, 269-276.
- de Beaurepaire, C., & Pham, T. (2010). Peut-on prédire la récidive chez les sortants de prison? Is it possible to predict recidivism in criminal offenders released from prison ?. *Psychiatrie Sciences Humaines Neurosciences*, 8(3), 126-137.
- de Vogel, V., de Ruiter, C., Bouman, Y., & de Vries Robbé, M. (2012). *SAPROF. Guidelines for the assessment of protective factors for violence risk (2nd ed.)*. Utrecht: De Forensische Zorgspecialisten.
- Douglas, K.S., Hart, S.D., Webster, C.D., & Belfrage, H. (2013). *HCR-20V3 : Assessing risk of violence – User guide*. Mental Health, Law, and Policy Institute, Simon Fraser University, Burnaby, Canada.
- Eurostat. (2017). *Crime and criminal justice statistics*. Repéré à http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Crime_and_criminal_justice_statistics.
- Ewing, C. P. (2011). *Justice perverted: Sex offense law, psychology, and public policy*. Oxford University Press.
- Gibbens, T. C., Soothill, K. L., & Way, C. K. (1981). Sex offences against young girls: A long-term record study. *Psychological Medicine*, 11(2), 351-357.
- Hanson, R. K. & Bussière, M. T. (1998). Predicting relapse: a meta-analysis of sexual offender recidivism studies. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 66(2), 348-362.
- Hanson, R. K. & Harris, A. J. (2000). Where should we intervene? Dynamic predictors of sexual offense recidivism. *Criminal Justice and Behavior*, 27(1), 6-35.
- Hanson, R. K., Harris, A. J., Letourneau, E., Helmus, L. M. & Thornton, D. (2017). Reductions in risk based on time offense-free in the community: Once a sexual offender, not always a sexual offender. *Psychology, Public Policy and Law*, 24(1), 48.
- Hanson, R. K., Harris, A. J., Helmus, L. & Thornton, D. (2014). High-risk sex offenders may not be high risk forever. *Journal of Interpersonal Violence*, 29(15), 2792-2813.
- Hanson, R.K., Harris, A.J.R., Scott, T. & Helmus, L. (2007). *Assessing the risk of sexual offenders on community supervision : The dynamic supervision project*. Public Safety, Canada.
- Hanson, R. K., Helmus, L. & Thornton, D. (2010). Predicting recidivism amongst sexual offenders: A multi-site study of Static-2002. *Law and Human Behavior*, 34(3), 198-211.
- Hanson, R. K. & Morton-Bourgon, K. E. (2005). The characteristics of persistent sexual offenders: a meta-analysis of recidivism studies. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 73(6), 1154-1163.
- Hanson, R. K., Morton, K. E. & Harris, A. J. (2003). Sexual offender recidivism risk. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 989(1), 154-166.

- Hanson, R. K., Morton-Bourgon, K. & Safety, P. (2004). *Predictors of sexual recidivism: An updated meta-analysis*.
- Hanson, R.K. & Thornton, D. (1999). *Statique-99 : Une amélioration des évaluations actuarielles du risque chez les délinquants sexuels*. Rapport pour spécialistes n°1999-02. Ottawa : Ministère du Solliciteur général du Canada.
- Hanson, R.K. & Thornton, D. (2002). *Statique-99 : Une amélioration des évaluations actuarielles du risque chez les délinquants sexuels*. Ottawa : Ministère Solliciteur Général du Canada.
- Hanson, R. K. & Thornton, D. (2003). *Notes sur l'élaboration de la Statique-2002*. Solliciteur général Canada.
- Hanson, R. K., Thornton, D., Helmus, L. M. & Babchishin, K. M. (2016). What sexual recidivism rates are associated with Static-99R and Static-2002R scores?. *Sexual Abuse*, 28(3), 218-252.
- Hanson, R. K., Steffy, R. A. & Gauthier, R. (1993). Long-term recidivism of child molesters. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 61(4), 646-652.
- Hanson, R. K. & Yates, P. M. (2013). Psychological treatment of sex offenders. *Current Psychiatry Reports*, 15(3), 348.
- Harris G. T., Lowenkamp C. T. and Hilton N. Z. (2015). Evidence for Risk Estimate Precision: Implications for Individual Risk Communication. *Behavioral Sciences & the Law*, 33, 111–127. DOI: 10.1002/bsl.2158.
- Harris, A.J.R., Phenix, A., & Hanson, R.K & Thornton, D. (2003). *Statique-99 règles de codage révisées*, Ontario, Canada.
- Harris, G.T., Rice, M.E., Quinsey, V.L. & Cormier, C.A. (2015). *Violent offender appraising and managing risk (3rd ed.)*. Washington, DC: American Psychological Association.
- Harris, A. J. & Socia, K. M. (2016). What's in a name? Evaluating the effects of the "sex offender" label on public opinions and beliefs. *Sexual Abuse*, 28(7), 660-678.
- Hart, S., Kropp, P.R., Laws, D.R., Klaver, J., Logan, C. & Watt, K.A. (2003). *The Risk for Sexual Violence Protocol (RSVP): Structured professional guidelines for assessing risk of sexual violence*. Vancouver, BC: The Institute Against Family Violence.
- Helmus, L., Hanson, R. K., Babchishin, K. M. & Mann, R. E. (2013). Attitudes supportive of sexual offending predict recidivism: A meta-analysis. *Trauma, Violence, & Abuse*, 14(1), 34-53.
- Helmus, L., Hanson, R.K., Thornton, D. & Babchishin, K.M. (2012). Improving the predictive accuracy of Static-99 and Static-2002 with older sex offenders: revised age weights. *Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment*, 24, 64-101.
- Katsiyannis, A., Whitford, D. K., Zhang, D. & Gage, N. A. (2018). Adult Recidivism in United States: A Meta-Analysis 1994–2015. *Journal of Child and Family Studies*, 27(3), 686-696.
- Lang, R. A., Pugh, G. M. & Langevin, R. (1988). Treatment of incest and pedophilic offenders: A pilot study. *Behavioral Sciences & the Law*, 6(2), 239-255.
- Letourneau, E. J., Levenson, J. S., Bandyopadhyay, D., Sinha, D. & Armstrong, K. S. (2010). *Evaluating the Effectiveness of Sex Offender Registration and Notification Policies for Reducing Sexual Violence Against Women: Final Report for National Institute of Justice*. MUSC, Medical University of South Carolina.
- Maletzky, B. M. (1993). Factors associated with success and failure in the behavioral and cognitive treatment of sexual offenders. *Annals of Sex Research*, 6(4), 241-258.
- Malinen, S., Willis, G. M. & Johnston, L. (2014). Might informative media reporting of sexual offending influence community members' attitudes towards sex offenders? *Psychology, Crime & Law*, 20(6), 535-552.
- Mann, R. E., Hanson, R. K. & Thornton, D. (2010). Assessing risk for sexual recidivism: Some proposals on the nature of psychologically meaningful risk factors. *Sexual Abuse*, 22(2), 191-217.
- McGrath, R. J. (1991). Sex-offender risk assessment and disposition planning: A review of empirical and clinical findings. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 35(4), 328-350.
- McGrath, R. J., Lasher, M. P., & Cumming, G. F. (2012). The Sex Offender Treatment Intervention and Progress Scale (SOTIPS) psychometric properties and incremental predictive validity with Static-99R. *Sexual Abuse*, 24(5), 431-458.
- Mears, D. P., Mancini, C., Gertz, M., & Bratton, J. (2008). Sex crimes, children, and pornography: Public views and public policy. *Crime & Delinquency*, 54(4), 532-559.
- Moulin, V., & Gasser, J. (2012). Intérêt et limites de l'évaluation. *Rev Med Suisse*, 8, 1775-80.
- Nisbet, I. A., Wilson, P. H., & Smallbone, S. W. (2004). A prospective longitudinal study of sexual recidivism among adolescent sex offenders. *Sexual abuse: a Journal of Research and Treatment*, 16(3), 223-234.

- Olver, M. E., Wong, S. C., Nicholaichuk, T., & Gordon, A. (2007). The validity and reliability of the Violence Risk Scale-Sexual Offender version: Assessing sex offender risk and evaluating therapeutic change. *Psychological Assessment*, 19(3), 318.
- Pham, T., Ducro, C., Martin, M. & Pihet, B. (2010, July). Projet d'évaluation en continu des caractéristiques délictueuses, des aspects diagnostiques, de l'environnement social et de la prise en charge des auteurs d'infractions à caractère sexuel (AICS) au sein d'équipes de santé spécialisées en Région wallonne. In *Annales Médico-psychologiques, revue psychiatrique* (Vol. 168, No. 6, pp. 458-461). Elsevier Masson.
- Pickett, J. T., Mancini, C. & Mears, D. P. (2013). Vulnerable victims, monstrous offenders, and unmanageable risk: Explaining public opinion on the social control of sex crime. *Criminology*, 51(3), 729-759.
- Police Fédérale. (2016). *Rapports statistiques de criminalité*.
Repéré à <http://www.stat.policefederale.be/statistiquescriminalite/rapports/>.
- Prentky, R. A., Knight, R. A. & Lee, A. F. (1997). Risk factors associated with recidivism among extrafamilial child molesters. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 65(1), 141-149.
- Proulx, J. & Lussier, P. (2001). La prédiction de la récidive chez les agresseurs sexuels. *Criminologie*, 34(1), 9-29.
- Proulx, J., Pellerin, B., Paradis, Y., McKibben, A., Aubut, J. & Ouimet, M. (1997). Static and dynamic predictors of recidivism in sexual aggressors. *Sexual Abuse*, 9(1), 7-27.
- Quinn, J. F., Forsyth, C. J. & Mullen-Quinn, C. (2004). Societal reaction to sex offenders: A review of the origins and results of the myths surrounding their crimes and treatment amenability. *Deviant Behavior*, 25(3), 215-232.
- Quinsey, V. L., Lalumière, M. L., Rice, M. E. & Harris, G. T. (1995). Predicting sexual offences. In J.C. Campbell (Ed.). *Assessing dangerousness: Violence by sexual offenders, batterers, and child abusers* (pp. 114-137). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Sadeh, N. & McNiel, D. E. (2015). Posttraumatic stress disorder increases risk of criminal recidivism among justice-involved persons with mental disorders. *Criminal justice and behavior*, 42(6), 573-586.
- Sample, L. L. & Bray, T. M. (2003). Are sex offenders dangerous? *Criminology & Public Policy*, 3(1), 59-82.
- Sims, B. & Johnston, E. (2004). Examining public opinion about crime and justice: A statewide study. *Criminal Justice Policy Review*, 15(3), 270-293.
- Sipe, R., Jensen, E. L. & Everett, R. S. (1998). Adolescent sexual offenders grown up: Recidivism in young adulthood. *Criminal Justice and Behavior*, 25(1), 109-124.
- Stalans, L. J., Hacker, R. & Talbot, M. E. (2010). Comparing nonviolent, other-violent, and domestic batterer sex offenders: Predictive accuracy of risk assessments on sexual recidivism. *Criminal Justice and Behavior*, 37(5), 613-628.
- Tewksbury, R. & Jennings, W. G. (2010). Assessing the impact of sex offender registration and community notification on sex-offending trajectories. *Criminal Justice and Behavior*, 37(5), 570-582.
- Tewksbury, R., Jennings, W. G. & Zgoba, K. M. (2012). A longitudinal examination of sex offender recidivism prior to and following the implementation of SORN. *Behavioral Sciences & the Law*, 30(3), 308-328.
- Vandiver, D. M. (2006). A prospective analysis of juvenile male sex offenders: Characteristics and recidivism rates as adults. *Journal of Interpersonal Violence*, 21(5), 673-688.
- Vigesaa, L. E. (2013). Abuse as a form of strain among Native American and White female prisoners: Predictors of substance-related offences and recidivism. *Journal of Ethnicity in Criminal Justice*, 11(1-2), 1-21.
- Waite, D., Keller, A., McGarvey, E. L., Wieckowski, E., Pinkerton, R. & Brown, G. L. (2005). Juvenile sex offender re-arrest rates for sexual, violent nonsexual and property crimes: A 10-year follow-up. *Sexual Abuse: a Journal of Research and Treatment*, 17(3), 313-331.
- Walters, G. D. & Crawford, G. (2013). In and out of prison: do important factors predict all forms of misconduct or just the more serious ones? *Journal of Criminal Justice*, 41, 407-413. DOI: .1016/j.jcrimjus.2013.08.001.
- Zandbergen, P. A., Levenson, J. S. & Hart, T. C. (2010). Residential proximity to schools and daycares: An empirical analysis of sex offense recidivism. *Criminal Justice and Behavior*, 37(5), 482-502.

ANNEX 5

Après la prison, les facteurs dynamiques dans la réintégration et la désistance

Denis DELANNOY, Emilie TELLE, Luc ROBERT, Ilana STRZODA & Thierry Hoang PHAM

INTRODUCTION

La carrière criminelle tout comme le fonctionnement du processus de désistance des délinquants sexuels constituent un champ de recherches très vaste (Lussier, Corrado & McCuish, 2016 ; LeBel, Burnett, Maruna & Bushway, 2008 ; Laub, Nagin, & Sampson, 1998). Les études portant sur le sujet sont majoritairement qualitatives et disposent de peu de données empiriques (Stone, 2016 ; Liem & Richardson, 2014). Dans cette partie, nous définirons la théorie de la désistance dans un premier temps. Nous ferons ensuite un point sur les facteurs protecteurs pouvant influencer ce processus.

Le processus de désistance

Le processus de désistance reste encore méconnu sur le plan empirique. En cause, la multitude de définitions existantes amène une difficulté à observer l'absence d'évènements définissant ce processus. En effet, la désistance se caractérise par l'absence de nouveaux faits qualifiés d'infraction. Blokland et van der Geest (2015 ; p.257) la définissent comme suit: *“La désistance est un processus universel par lequel les délinquants les plus actifs cessent de commettre des délits”*.

De plus, ce processus relève d'une intention volontaire inscrite chez le délinquant à ne plus récidiver (Maruna & Toch, 2005 ; Nugent & Schinkel, 2016). Mais la désistance n'est pas un processus unique. D'ailleurs, ces auteurs identifient deux types de désistance :

- a) La désistance primaire : Il s'agit du temps ou des périodes de non-récidive ;
- b) La désistance secondaire : Il s'agit du passage d'un comportement de non récidive à un changement dans l'identité lorsque la personne ne se perçoit plus comme un délinquant. Il y a une réorganisation du fonctionnement psychologique et sociale.

La frontière entre désistance primaire et secondaire est parfois fragile. Certains facteurs sont amenés à influencer la désistance primaires plutôt que secondaires.

Plusieurs facteurs généraux sont décrits comme influençant ces processus :

- 1) L'âge : La maturité joue un rôle sur la récidive et le processus de désistance (Hanson, 2002 ; Laws & Ward, 2011). Des chercheurs ont démontré que le pic de la délinquance se situe vers la fin de l'adolescence et le début de l'âge adulte (Maruna & Lebel, 2010). L'âge participerait essentiellement à un processus de désescalade du comportement criminel (Laub & Sampson, 2001) ;
- 2) L'emploi : Le fait d'avoir un travail influence également la désistance. Avoir une activité professionnelle développerait un sentiment d'accomplissement et offrirait un

but dans la vie (McNeill & Weaver, 2010). La satisfaction au travail serait primordiale dans le maintien du processus de désistance (Harper, 2010) ;

- 3) Les relations positives : Il est démontré que le tissage de relations interpersonnelles positives (famille, conjoint(e) ou groupe de pairs) peut avoir un impact sur la désistance. Il est important que l'environnement social comprenne un soutien solide afin de maintenir la motivation à sortir de la délinquance (McNeill and Weaver, 2010) ;
- 4) L'identité et l'estime de soi : Il est particulièrement compliqué de concilier l'étiquette "délinquant" avec la mise en place du processus de désistance (Maruna, Lebel, Mitchell & Naples, 2004). Le développement d'une identité positive ainsi que d'une bonne estime de soi constituent des facteurs primordiaux dans ce processus (Maruna, 2001).

L'ensemble de ces caractéristiques sont inhérentes à la théorie sur le processus de désistance. Cependant, certains facteurs ont été spécifiés afin d'apporter plus de nuance dans leur mise en place, et ce, dans plusieurs contextes. D'autres facteurs peuvent être ajoutés à cette liste non exhaustive.

Les facteurs protecteurs

L'existence de facteurs protecteurs spécifiques aux délinquants sexuels n'est pas encore établie au plan empirique. Un consensus n'a toujours pas été dégagé quant à leur définition (Dufour, 2014 ; Serin, Chadwick & Lloyd, 2016 ; Farrington, Ttofi & Piquero, 2016). Certains les définissent comme une absence ou une opposition aux facteurs de risque (Harris & Rice, 2015 ; Webster, Martin, Brink, Nicholls & Desmarais, 2015). D'autres stipulent que ces facteurs influencent la récidive ou sont des prédicteurs de la désistance (de Vogel, de Ruiter, Bouman & de Vries Robbé, 2012 ; Loeber & Farrington, 2012). Toutefois, ces perceptions nous renvoient au modèle de la désistance primaire et secondaire.

Des échelles ont été développées afin de mesurer les facteurs protecteurs en lien avec la désistance. La *Structured Assessment of Protective Factors for violence risk* est la plus connue (SAPROF ; de Vogel, de Ruiter, Bouman & de Vries Robbé, 2011). Il s'agit d'une échelle d'évaluation structurée utilisée en complémentarité avec les évaluations et de la gestion du risque comme le HCR-20 ou la SVR-20 (Douglas, Hart, Webster & Belfrage, 2013 ; de Vogel, de Ruiter, Bouman & de Vries Robbé, 2007 ; Boer, Hart, Kropp & Webster, 1997). La SAPROF est composé de 17 facteurs protecteurs généraux regroupés en trois catégories (Facteurs internes, Facteurs liés à la motivation et Facteurs externes). Une version adaptée aux délinquants sexuels est en cours de développement.

A l'heure actuelle, il n'existe pas d'échelle concernant les facteurs protecteurs spécifiques aux délinquants sexuels. Par ailleurs, des modèles théoriques évoquent de tels facteurs influençant la désistance des délinquants sexuels (De Vries Robbé, Mann, Maruna & Thornton, 2015). L'utilisation complémentaire des « forces » dans la prise en charge permet de palier plusieurs critiques liées à l'évaluation des « faiblesses » de l'individu (De Vries Robbé et al., 2015). D'abord, cela permet d'améliorer la validité prédictive des échelles de risque (De Vries Robbé, de Vogel & Douglas, 2013). Ensuite, se focaliser sur une seule

facette du risque peut amener à une surévaluation du risque. Cela appauvrit également la gestion du risque et la mise en place d'un traitement adéquat (Rogers, 2000). Enfin, la focalisation de l'évaluation sur le plan du déficit peut se révéler stigmatisante pour le justiciable (Attril & Liell, 2007). Ces modèles aident à définir le programme de prise en charge.

Ces mêmes auteurs proposent 8 domaines et leurs aspects concrets :

- a) Les intérêts sexuels sains : Il s'agit d'un intérêt sexuel envers des adultes consentants manifestant une pulsion sexuelle d'intensité modérée et donc non pathologique. La médication est proposée comme facteur protecteur ;
- b) La capacité d'intimité émotionnelle : Il s'agit de la capacité à maintenir des relations émotionnellement proches et satisfaisantes avec d'autres adultes. Sont également incluses, des attitudes positives envers les femmes ainsi que la faculté à se soucier des autres. Les facteurs protecteurs relatifs à ce domaine sont l'empathie, un attachement sécure durant l'enfance et le développement de relations intimes saines ;
- c) Le réseau de soutien social et professionnel constructif : Cela correspond à la capacité de développer des relations constructives avec d'autres adultes. Il peut s'agir de personnes avec un rôle de soutien et d'autorité professionnels. Les personnes sont amenées à accepter les règles et la supervision ainsi qu'être en présence d'un réseau social respectueux des lois. Les facteurs protecteurs sont la motivation au traitement, les attitudes positives envers l'autorité ainsi que des soins dispensés par des professionnels ;
- d) Une vie orientée par un but : Il s'agit de la capacité d'établir des objectifs et de planifier les activités quotidiennes afin de pouvoir les réaliser. Les facteurs protecteurs sont la capacité à gérer ses finances, avoir des buts dans la vie ainsi que des capacités cognitives adéquates ;
- e) La résolution des problèmes : Il s'agit de l'efficacité à résoudre les problèmes quotidiens sans se laisser envahir ou avoir recours à des stratégies anti-sociales. Le facteur protecteur est la présence de capacités d'adaptation fonctionnelle communément appelées « stratégies de coping » ;
- f) L'investissement dans l'emploi ou les activités de loisirs : Il s'agit d'avoir une activité constructive. Cette activité mène à un sentiment de satisfaction et de réalisation intrinsèque. Le travail et les activités de loisirs en sont les facteurs protecteurs ;
- g) La sobriété : Il s'agit de la capacité à ne pas consommer de l'alcool ou des drogues illicites. Le fait d'avoir un emploi se révèle être un facteur protecteur ;
- h) Les attitudes optimistes et motivées envers la désistance : Il s'agit de faire appel à des modèles cognitifs optimistes améliorant le changement. Pour ce faire, la personne devra se focaliser sur le positif lorsque des événements négatifs surviendront. Les facteurs protecteurs sont la thérapie comme un tournant dans la vie ainsi que la médication.

OBJECTIF

L'objectif de cette contribution est d'analyser la relation et l'effet des changements négatifs au cours du suivi judiciaire sur l'achèvement de ce dernier. Nous avons formulé plusieurs hypothèses en nous basant sur la littérature :

- 1) Les changements négatifs au sein des supra-catégories sont négativement corrélés à l'achèvement du suivi judiciaire ;
- 2) Les changements négatifs prédisent négativement l'achèvement du suivi judiciaire ;
- 3) Le groupe ayant mené à terme le suivi judiciaire (Achèvement) présente moins de changements négatifs comparativement au groupe ayant été révoqué (Révocation) ;
- 4) Le groupe ayant mené à terme le suivi judiciaire (Achèvement) présente moins de changements négatifs comparativement aux groupes Révocation (Récidive et Non-respect) ;
- 5) Le groupe "Achèvement" manifeste moins rapidement de changements négatifs en comparaison au groupe "Révocation" ;

Au vu de la méthodologie novatrice, certaines hypothèses, dites « exploratoires », ne se basent pas sur une revue de littérature empirique.

MÉTHODOLOGIE

Population

La cohorte se compose de 119 délinquants sexuels libérés sous condition entre 2000 et 2005 en Belgique. La période moyenne de libération conditionnelle est de 3.23 ans ($\sigma = 2.06$; $E = 0 - 10.01$) ($N = 112$). L'âge moyen est de 39.74 ans au moment de la libération ($\sigma = 10.85$; $E = 22.07 - 67.18$; $N = 118$).

Un tiers de l'échantillon (30.9%) voit sa liberté remise en cause par une révocation, celle-ci ayant lieu en cas de récidive ou de non-respect des conditions. Tandis que 69.1% arrivent au terme de ce suivi ($N = 110$). Parmi les délinquants sexuels révoqués, la répartition est de 50% de récidivistes et 50% de non-respect des conditions.

Enfin, la cohorte présente un taux de récidive générale de 15.20% et un taux de récidive sexuelle de 1.80% ($N = 112$). Il est important de préciser que la fluctuation de l'effectif provient de données manquantes dans les dossiers consultés au sein des Tribunaux d'Application des Peines (TAP).

Procédure

Recueil de données

Dans un premier temps, l'INCC a effectué les demandes d'accès aux dossiers auprès du collège des procureurs généraux. Après accord de ces derniers, l'INCC et l'UMONS ont pris contact avec les différents TAP (Mons, Bruxelles FR/NL, Liège, Anvers et Gand). Sur place,

les dossiers ont été extraits des archives. 118 dossiers délinquants sexuels ont pu être consultés, bien qu'un plus grand nombre (220) aient été prévu. En effet, une grande partie des dossiers n'ont pu être retrouvés du fait de : l'absence de rapport des assistants de justice, les inondations des archives du TAP de Liège et les différentes méthodes de classement d'archives. Afin de maximiser la récolte d'informations, un protocole a préalablement été élaboré entre les deux partenaires. Ce protocole se focalise sur les informations liées aux infractions sexuelles actuelles (date de l'infraction, date de condamnation, détails contextuels et victimologies, etc.), la présence d'antécédents d'infractions à caractère sexuel, les informations relatives à la libération conditionnelle (date et énoncés des conditions), les changements présents dans les rapports des assistants de justice, les interruptions de libération (et leurs causes) et les raisons de la fin du suivi. Au vu du nombre de conditions, ces dernières ont été regroupées par thème dans des supra-catégories (Tableau I). Optionnellement, des informations relatives aux antécédents d'adversité étaient prévues dans le protocole. Cependant, elles se sont avérées souvent manquantes dans les dossiers consultés pour être exploitées.

TABLEAU I. Supra-catégories des conditions de libération

Supra-catégories des conditions de libération

- Assistant de justice (AJ) : Se soumettre à une tutelle stricte et régulière exercée par les services des Maisons de Justice.
- Accessibilité aux victimes : Interdiction de rentrer en contact avec les victimes. Ne pas s'approcher de lieu pouvant accueillir de potentielles victimes. Interdiction de se rendre dans certaines localités.
- Logement : Informer l'assistant de justice de toute modification de lieu de résidence et de domicile.
- Occupation : Rechercher activement un emploi. Fournir des preuves de revenus à l'AJ. Informer l'AJ de toute modification socioprofessionnelle. Suivre une formation professionnelle.
- Thérapie : Entamer un suivi spécialisé dans la guidance ou le traitement des délinquants sexuels.
- Ne plus récidiver : Ne plus commettre de nouveaux faits constitutifs d'infraction.
- Dépendance : Interdiction de fréquenter les milieux toxicophiles. Interdiction d'abuser de boissons alcoolisées.
- Violation des conditions : Violation de tous types de condition mentionnée par la Commission de Libération Conditionnelle.

Analyse de données

Les analyses sont menées à l'aide du logiciel SPSS-22 (2013).

Après avoir vérifié les conditions de normalité et effectué des transformations (racine carré, logarithme, réciproque), la majorité des variables ne suivent pas la loi de la normalité à l'exception de l'âge à la libération ($KS = .08$; $p = .06$). Des analyses non-paramétriques pour ces variables ont, donc, été appliquées.

Dans un premier temps, nous avons effectué des analyses corrélationnelles entre l'achèvement du suivi judiciaire et les changements négatifs (Rho de Spearman) interprétées selon les normes de Cohen (1992).

Dans le cadre des corrélations significatives, nous avons ensuite appliqué des régressions logistiques afin de vérifier si les changements négatifs ainsi que d'autres variables (assistant de justice, accessibilité aux victimes, logement, occupation, thérapie, ne plus récidiver, dépendance, violation des conditions) sont prédictives de l'achèvement du suivi judiciaire.

Ensuite, nous avons effectué des comparaisons de rangs moyens entre les groupes « Achèvement » et « Révocation » selon des variables dynamiques liées aux changements négatifs dans les conditions de libération (U de Mann-Whitney). Afin de dégager de potentielles spécificités, une comparaison de trois groupes (Achèvement, Non-respect, Récidive) deux par deux a été menée.

Enfin, nous avons calculé des courbes de survie selon la méthode Kaplan Meier afin de comparer l'influence des variables dynamiques sur les différents groupes (Achèvement/Révocation (Non-respect/Récidive)).

RÉSULTATS

Analyses descriptives

Caractéristiques des victimes

Les délinquants sexuels sont d'abord classés selon le sexe, l'âge et la relation aux victimes (Tableau II). La majorité des victimes est de sexe féminin (84.8%). Les victimes sont plutôt des mineurs d'âge (64.3%). Enfin, la proportion de victimes issue du milieu intrafamilial est assez proche des victimes extrafamiliales (connues et inconnues).

TABLEAU II. Répartition des délinquants sexuels selon le genre, l'âge et le lien avec la victime

		<i>N</i>	%
Genre des victimes (<i>N</i> = 112)	<i>Féminin</i>	95	84.8
	<i>Masculin</i>	10	8.9
	<i>Mixte</i>	7	6.3
Age des victimes (<i>N</i> = 115)	<i>Adulte</i>	25	21.7
	<i>Mineurs</i>	74	64.3
	<i>Mixte</i>	16	13.6
Lien avec les victimes (<i>N</i> = 115)	<i>Intrafamilial</i>	55	47.8
	<i>Extrafamilial connue</i>	29	25.2
	<i>Extrafamilial inconnue</i>	28	24.3
	<i>Mixte Connue</i>	3	2.6

Type d'infractions sexuelles

La majorité de la cohorte tend à commettre davantage d'infractions sexuelles avec contact (attentat à la pudeur, viol, etc.) (Tableau III). De plus, 14,30% d'entre eux présentent des

antécédents sexuels alors que 11,80% ont des antécédents, tous types d'infractions confondues (N = 119 ; Tableau III).

TABLEAU III. Répartition des délinquants sexuels selon le type d'infraction (N = 119)

	<i>n</i>	<i>%</i>
<i>Contact</i>	103	86.6
<i>Sans contact</i>	7	5.9
<i>Mixte</i>	9	7.6

Conditions de libérations et changements négatifs durant la libération conditionnelle

De manière générale, il y a environ 9 conditions de libération imposées aux justiciables de la cohorte. Les plus grands nombres de changements négatifs sont liés aux supra-catégories « Assistant de Justice » et « Logement ».

TABLEAU IV. Données descriptives du nombre de conditions, des changements négatifs et des violations de conditions durant le suivi socio-judiciaire

	<i>n</i>	<i>M</i>	<i>σ</i>	<i>E</i>
<i>Nombre de conditions</i>	113	9.52	2.07	5-16
<i>Nombre de changements négatifs</i>	109	2.95	3.35	0-13
<i>Assistant de Justice*</i>	109	2.52	1.29	2-11
<i>Logement*</i>	109	2.65	1.07	1-6
<i>Accessibilité aux victimes*</i>	109	0.06	0.28	0-2
<i>Occupation*</i>	109	0.97	1.42	0-6
<i>Thérapie*</i>	109	0.57	1.05	0-6
<i>Ne plus récidiver*</i>	109	0.23	0.57	0-3
<i>Dépendance*</i>	109	0.31	1.01	0-8
<i>Violation de conditions*</i>	109	0.90	1.50	0-8

* Supra-catégories reprenant les conditions de libération orientées autour d'une situation commune

Corrélations

Nous observons une corrélation positive avec une magnitude faible entre l'âge à la libération et l'achèvement du suivi judiciaire. Ainsi qu'une corrélation positive avec une magnitude élevée entre la période de libération et l'achèvement du suivi judiciaire. Ensuite, des corrélations négatives faibles entre l'achèvement du suivi judiciaire et les changements négatifs ayant lieu dans le cadre du suivi thérapeutique (compliance, etc.), le fait de commettre de nouveaux faits qualifiés d'infraction et la fréquentation de milieux en lien avec l'addiction aux substances sont également relevées. Finalement, il existe une corrélation négative avec une magnitude modérée entre l'achèvement du suivi judiciaire et le fait de violer les conditions de libération (Tableau V).

TABLEAU V. Corrélations entre l'achèvement du suivi judiciaire et les variables dynamiques (supra-catégories)

	<i>N</i>	<i>ρ</i>
<i>Age à la libération</i>	118	.21**
<i>Période de follow-up</i>	109	.56*
<i>Nombre de conditions</i>	108	-.02
<i>Nombre de changements négatifs</i>	105	-.16
<i>AJ</i>	105	-.13
<i>Logement</i>	105	-.01
<i>Accessibilité aux victimes</i>	105	-.10
<i>Occupation</i>	105	.00
<i>Thérapie</i>	105	-.21*
<i>Ne plus récidiver</i>	105	-.24*
<i>Dépendance</i>	105	-.28*
<i>Violation de conditions</i>	105	-.43*

* $p \leq .01$ (bilatérale) ; ** $p \leq .05$

Régression

L'analyse par régression logistique indique que l'ensemble des modèles de prédiction sont significatifs, expliquant 59 à 62% de la variance selon la prise en compte des variables dynamiques. Cela signifie donc que la concomitance de ces facteurs permet d'émettre une prédiction relative au succès du suivi judiciaire et de la libération conditionnelle (Tableau VI).

TABLEAU VI. Régressions logistiques entre les variables dynamiques et l'achèvement du suivi judiciaire (N = 107)

<i>Modèle</i>	<i>Variables prédictives</i>	<i>β</i>	<i>ES</i>	<i>W</i>	<i>R²</i>	<i>X²</i>
1	<i>Age à la libération</i>	0.00	0.03	.04	.62	66.5*
	<i>Période de follow-up</i>	1.50	0.34	19.67*		
	<i>Thérapie</i>	-0.34	0.98	.82		
	<i>Ne plus récidiver</i>	-1.00	0.74	1.82		
	<i>Dépendance</i>	-0.28	0.50	.31		
	<i>Violation des conditions</i>	-0.60	0.32	3.55		
2	<i>Période de follow-up</i>	1.50	0.34	19.78*	.62	44.97*
	<i>Thérapie</i>	-0.34	0.38	.82		
	<i>Ne plus récidiver</i>	-1.00	0.74	1.84		
	<i>Dépendance</i>	-0.29	0.50	.34		
	<i>Violation des conditions</i>	-0.61	0.31	3.84**		
3	<i>Période de follow-up</i>	1.48	0.33	20.09*	.62	42.14*
	<i>Thérapie</i>	-0.41	0.36	1.33		
	<i>Ne plus récidiver</i>	-1.09	0.71	2.37		
	<i>Violation des conditions</i>	-0.65	0.30	4.72**		
4	<i>Période de follow-up</i>	1.44	0.32	19.74*	.61	36.06*
	<i>Ne plus récidiver</i>	-1.02	0.71	2.06		
	<i>Violation des conditions</i>	-0.80	0.27	8.49*		
5	<i>Période de follow-up</i>	1.40	0.32	19.39*	.59	21.80*
	<i>Violation des conditions</i>	-0.90	0.26	11.66*		

* $p \leq .01$ (bilatérale) ; ** $p \leq .05$

Cependant, deux modalités se révèlent indépendamment prédictives de la réussite de la libération conditionnelle : la durée de la période de libération et la violation des conditions. Il apparaît que plus la durée de la période de libération est longue, plus la probabilité de

succès de la libération conditionnelle est grande, notamment lorsqu'il n'existe pas d'autres facteurs négatifs.

De manière attendue, la violation de conditions se révèle négativement prédictive de la réussite de la libération conditionnelle. Plus les délinquants sexuels ont tendance à violer leurs conditions de sortie, plus la probabilité de mener à bien leur libération conditionnelle est compromise, également en présence d'autres facteurs négatifs et même lorsque la période de libération est longue.

Comparaisons de groupes

Délinquants sexuels - Achèvement versus Révocation

Age. Les groupes diffèrent quant à l'âge à la libération ($t = -2.8$; $p = .00$). Les délinquants sexuels en situation de révocation ($N = 34$; $M = 35.28$) sont significativement plus jeunes que ceux menant à terme leur période de libération conditionnelle ($N = 76$; $M = 41.28$; Tableau VII).

TABLEAU VII. Comparaison de l'âge à la libération entre les groupes « Achèvement » et « Révocation ».

	<i>n</i>	<i>M</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
<i>Achèvement</i>	76	41.28	-2.5	.00
<i>Revocation</i>	34	35.28		

Follow-up, nombre de conditions et changements négatifs durant la libération conditionnelle. Il existe également une différence significative entre les groupes concernant la période de liberté conditionnelle. La durée de la liberté conditionnelle pour les délinquants sexuels révoqués est significativement plus brève comparativement à celle des délinquants sexuels ayant mené à terme le suivi. Les groupes ne diffèrent pas quant au nombre de conditions. On remarque que le groupe « Achèvement » présente moins d'évènements négatifs au cours de leur suivi judiciaire notamment concernant le suivi thérapeutique, le fait de ne plus récidiver et de consommer des substances. De plus, ils tendent moins à violer les conditions définies lors de leur mise en liberté conditionnelle (Tableau VIII).

TABLEAU VIII. Comparaison des variables dynamiques entre les groupes « Achèvement » et « Révocation ».

	Achèvement N = 75-76		Revocation N = 29-34		U	p
	M	Mean Rank	M	Mean Rank		
<i>Follow-up</i>	3.88	66.13	1.95	30.46	440.5	.00*
<i>Nombre de conditions</i>	9.51	54.03	9.66	55.61	1180.5	.80
<i>Nombre de changements négatifs</i>	2.74	49.64	3.65	61.79	847	.06
<i>AJ</i>	2.53	51.11	2.55	57.95	958.5	.17
<i>Logement</i>	2.67	53.02	2.59	52.95	1100.5	.99
<i>Accessibilité aux victimes</i>	.05	53.08	.03	52.79	1096	.90
<i>Occupation</i>	1.04	53.07	.79	52.81	1096.5	.96
<i>Thérapie</i>	.45	49.2	.93	62.95	913.5	.01*
<i>Ne plus récidiver</i>	.14	50.03	.45	60.79	876	.01*
<i>Dépendance</i>	.16	49.44	.65	62.33	831.5	.00*
<i>Violation de conditions</i>	.58	46.04	1.72	71.24	573	.00*

* $p \leq .01$ (bilatérale) ; ** $p \leq .05$ Délinquants sexuels avec Achèvement versus Non-respect versus Récidive

Age. Les groupes diffèrent quant à l'âge à la libération ($F = 4.67$; $p = .01$). La comparaison 2 à 2 révèle une différence entre les récidivistes et ceux ayant mené leur suivi à terme ($t = -2.96$, $p = .00$). Les récidivistes ($M = 33.13$) sont significativement plus jeunes que le groupe « Achèvement » ($M = 41.28$). Par contre, nous n'observons pas de différence entre les groupes « Récidive » et « Non-Respect ».

Follow-up, nombre de conditions et changements négatifs durant la libération conditionnelle. Les groupes diffèrent uniquement pour les événements négatifs lors de la thérapie, le fait de ne pas commettre d'acte, la consommation de substances et la violation des conditions. Le groupe « Achèvement » présente moins de changements négatifs en ce qui concerne ces supra-catégories (Tableau IX).

L'analyse 2 à 2 révèle des différences entre le groupe « Achèvement » et les deux autres groupes. Cependant, les deux groupes de révocation (Non-respect et Récidive) ne diffèrent pas.

TABLEAU IX. Comparaison des variables dynamiques entre les groupes « Achèvement », « Non-respect » et « Récidive ».

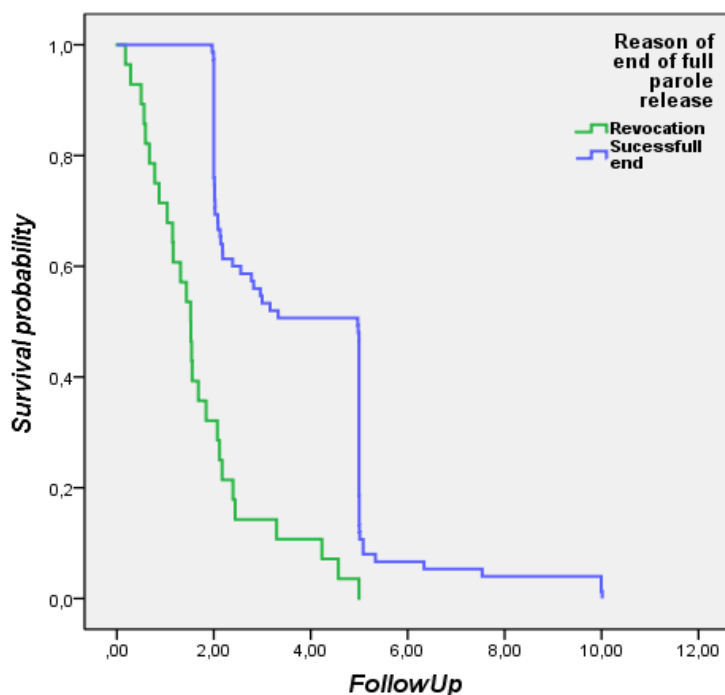
	<i>Achèvement</i> <i>N = 75-76</i>		<i>Non-respect</i> <i>N = 16-17</i>		<i>Récidive</i> <i>N = 13-17</i>		<i>K-W</i>	<i>p</i>
	<i>M</i>	<i>Mean Rank</i>	<i>M</i>	<i>Mean Rank</i>	<i>M</i>	<i>Mean Rank</i>		
<i>Follow-up</i>	3.88	66.13	1.81	29.21	2.09	31.71	30.19	.00*
<i>Nombre de conditions</i>	9.51	54.03	10.23	68.24	9.00	41.30	6.14	.05*
<i>Nombre de changements négatifs</i>	2.74	49.64	3.44	60.97	3.92	62.81	3.56	.17
<i>AJ</i>	2.53	51.11	2.69	59.97	2.38	55.46	2.19	.33
<i>Logement</i>	2.67	53.03	2.37	47.69	2.85	59.42	1.41	.50
<i>Accessibilité aux victimes</i>	0.05	53.08	0.06	54.25	0.00	51.00	0.76	.68
<i>Occupation</i>	1.04	53.07	0.50	45.25	1.15	62.12	2.76	.25
<i>Thérapie</i>	0.45	49.20	1.37	71.63	0.38	52.27	9.94	.00*
<i>Ne plus récidiver</i>	0.14	50.03	0.19	51.19	0.77	72.62	15.05	.00*
<i>Dépendance</i>	0.16	49.44	0.81	60.94	0.46	64.04	8.94	.01*
<i>Violation de conditions</i>	0.59	46.04	1.87	69.72	1.54	72.12	19.08	.00*

* $p \leq .01$ (bilatérale) ; ** $p \leq .05$

Courbes de survie

Nous avons, tout d'abord, comparé les courbes de survie entre le groupe ayant mené à terme leur suivi judiciaire et le groupe de délinquants sexuels révoqués (Figure I). Afin de préciser la différence entre les groupes, nous avons scindé le groupe révoqué en deux autres groupes (Figure II). Il s'agit du groupe ayant été révoqué pour « non-respect » des conditions et du groupe ayant commis un nouveau fait qualifié d'infraction (récidive).

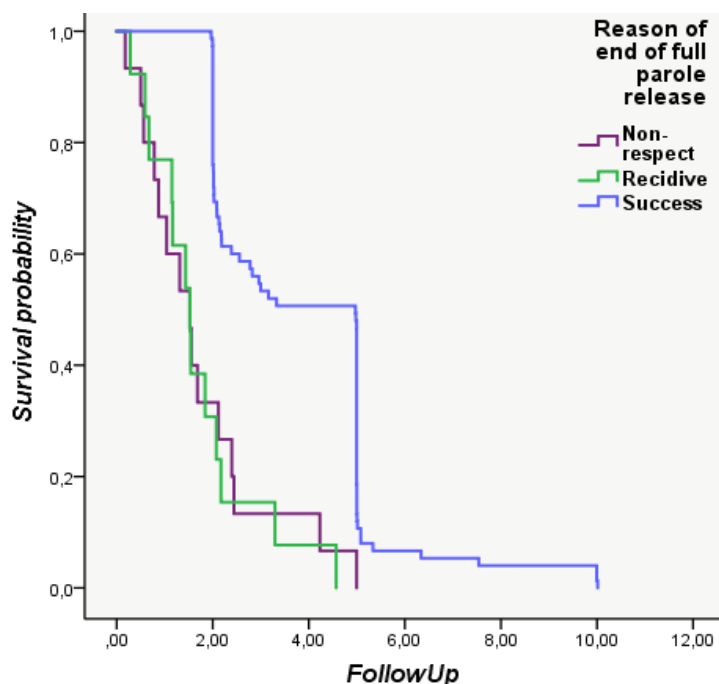
FIGURE I. Courbe de survie (Kaplan Meier) du nombre de changement négatifs durant le suivi judiciaire de délinquants sexuels en fonction du motif de fin de libération conditionnelle

La première comparaison des courbes de survie souligne une différence (Log Rank = 46.93 ; $p = .00$) (Figure I). Effectivement, les délinquants sexuels révoqués traversent plus rapidement des événements négatifs en lien avec leurs conditions de libération durant le suivi judiciaire que ceux menant à terme leur libération conditionnelle.

La seconde comparaison des courbes de survie souligne une différence (Log Rank = 46.93 ; $p = .00$) (Figure II). Effectivement, les délinquants sexuels révoqués, que ce soit pour non-respect des conditions ou pour récidive, traversent plus rapidement des événements négatifs en lien avec leurs conditions de libération durant le suivi judiciaire que ceux menant à terme leur libération conditionnelle. Les trois groupes de délinquants sexuels présentent toujours le même pattern de courbes quel que soit le nombre de changement, leur nature, le type de condition ou leur violation.

FIGURE II. Courbe de survie (Kaplan Meier) basée sur le nombre de changement négatifs durant le suivi judiciaire de délinquants sexuels en fonction du motif de fin de libération conditionnelle

DISCUSSION

La compréhension du processus de désistance au plan empirique est encore en développement. En effet, il existe des méthodologies diverses et variées afin d'appréhender ce phénomène (Laub *et al.*, 1998 ; McGloin, Sullivan, Piquero, Blokland & Nieuwbeerta, 2011). L'objectif de cette contribution est de mettre à jour la relation et l'effet des changements négatifs au sein des supra-catégories sur l'achèvement du suivi judiciaire (Assistant de justice, Accessibilité aux victimes, Logement, Occupation, Thérapie, Ne pas récidiver, Dépendance, Violation des conditions). L'ensemble des résultats convergent avec le développement théorique de la désistance.

Tout d'abord, l'âge à la libération et la période de *follow-up* sont positivement corrélées à l'achèvement du suivi judiciaire. En effet, l'âge joue un rôle dans le processus de désistance et particulièrement dans la désescalade du comportement criminel (Hanson, 2002 ; Laub et al., 2001). Ces données sont congruentes avec la désistance primaire (Maruna et al., 2005). Selon toute logique, plus la période de *follow-up* est longue, plus la personne a de chance de mener à terme son suivi. Il s'agit également d'un facteur de base de la désistance primaire.

La première hypothèse concerne la relation entre les changements négatifs au sein des supra-catégories et l'achèvement du suivi judiciaire. Comme cela avait été hypothétisé, les résultats montrent des corrélations négatives entre certaines supra-catégories et l'achèvement du suivi judiciaire. Ces supra-catégories sont liées à la prise en charge thérapeutique, au fait de ne plus commettre d'infraction, aux contextes liés aux assuétudes ainsi qu'à la violation des conditions. Ces résultats sont congruents avec la théorie concernant les facteurs protecteurs telles que la thérapie et la sobriété liés à la désistance des délinquants sexuels (De Vries Robbé et al., 2015).

La seconde hypothèse concerne l'impact des changements négatifs au sein des supra-catégories sur l'achèvement du suivi judiciaire. Les résultats confirment partiellement l'hypothèse. Effectivement, la période de *follow-up* associée à l'âge à la libération, à la compliance thérapeutique, à la non commission de nouveaux faits, à l'abstinence de substance ainsi qu'à la non violation de condition prédisent l'achèvement du suivi judiciaire. Toutefois, la période de *follow-up* associée uniquement à la non violation de condition prédisent mieux l'achèvement du suivi. Etant donné son élimination rapide au sein des modèles, l'âge ne serait pas le meilleur prédicteur de l'achèvement. Cela semble congruent avec le fait que l'âge influe principalement sur la désescalade du comportement criminel (Maruna et al., 2005).

Les troisième et quatrième hypothèses concernent la faible présence de changements négatifs au sein du groupe ayant mené à terme le suivi judiciaire en comparaison avec les groupes « Révocation » et « Récidive ». Pour le groupe « Achèvement », la faible présence de changements négatifs (Thérapie, ne plus récidiver, Dépendance et violation de conditions) montre que ce groupe est plus sujet à suivre sa prise en charge thérapeutique, à s'abstenir de commettre de nouveaux faits et de consommer des substances ainsi que d'enfreindre les conditions imposées. Il est probable que ces personnes évitent davantage les milieux négatifs (milieux toxicophiles, entourage pro-criminel, ...) et poursuivent positivement le suivi thérapeutique (McNeill et al., 2010 ; De Vries Robbé et al., 2015).

Enfin la dernière hypothèse concerne la faible rapidité de l'arrivée de changements négatifs pour le groupe « Achèvement » par rapport aux groupes « Révocation » et « Récidive ». De manière générale, le groupe « Achèvement » montre de meilleures capacités à ne pas provoquer de changements négatifs par rapport aux autres groupes. Ce résultat étant similaire pour toutes les supra-catégories, ce groupe manifeste certainement des attitudes plus optimistes et motivées dans la mise en place du processus de désistance (De Vries Robbé et al., 2015).

En résumé, l'achèvement du suivi est lié à l'âge lors de la libération. La recherche empirique a déjà suggéré que l'âge a un effet sur la récidive (Hanson, 2002 ; Laws et al., 2011). Plusieurs études ont également indiqué une désistance de la délinquance sexuelle avec l'âge. En effet, l'âge constitue un facteur important dans le processus de désistement mais principalement pour ce qu'on appelle la désistance primaire (Hanson, 2002 ; Maruna et al., 2005). Le groupe « Achèvement » présente moins de problème en termes de compliance thérapeutique, de consommation de substances, de commission de nouvelles infractions et de violation de conditions. La théorie de la désistance explique certains facteurs de protection comme la motivation pour le traitement et le contrôle de soi. Certains de ces facteurs se retrouvent dans cette contribution via le respect des conditions (De Vries Robbé et al., 2015). Enfin, la violation des conditions ne constitue pas une récidive mais peut cependant y conduire. Cela ne signifie pas que les délinquants sexuels ayant mené à bien leur supervision judiciaire dans le cadre de leur libération conditionnelle ne sont pas susceptibles de récidiver par la suite. La désistance étant un processus complexe, il importe de rappeler que la réussite de la supervision n'est qu'un indice parmi d'autres. En effet, de nombreuses variables externes peuvent également influencer la désistance.

PERSPECTIVES ET RECOMMANDATIONS

Au vu des contraintes et limites relatives à la récolte de données, il n'est pas possible de généraliser ces résultats à l'ensemble de la population des délinquants sexuels de Belgique (absence de rapport des assistants de justice, inondations des archives du TAP de Liège et différents types de classement d'archives). Plusieurs recommandations sont à considérer afin de faciliter la consultation des dossiers dans le cadre de la recherche. Dans un premier temps, il serait intéressant de consulter un plus grand nombre de dossiers afin de pouvoir généraliser les résultats. Par ailleurs, cette généralisation ne sera possible que si les dossiers sont plus facilement consultables. De plus, serait plus aisé de les consulter s'ils étaient organisés selon une même méthode (numérique, alphabétique, chronologique, ...) au sein des différents TAP. De plus, certaines informations sont issues des rapports émis par les AJ. Or, certains d'entre eux étaient manquants dans les dossiers. Concernant les analyses de données, il serait intéressant de comparer les groupes sur base d'évaluations du risque au lieu du nombre de conditions. En outre, Il pourrait être intéressant, au sein d'une cohorte plus importante, d'orienter les analyses en fonction des types de délinquants sexuels. Nous avons inclus les informations sur les expériences de victimisation dans la récolte de données. Cependant, ces informations sont peu rapportées au sein des expertises et des dossiers plus généralement. Nous ne saurions que conseiller une plus grande focalisation vis-à-vis de ces expériences. D'un point de vue empirique, il serait intéressant de dégager les liens possibles entre les expériences de victimisation et le parcours judiciaire du justiciable. Sur cette base, la compréhension clinique et l'amélioration de la prise en charge des délinquants sexuels pourraient être améliorées.

RÉFÉRENCES

- Attril, G., & Liell, G. (2007). Offenders views on risk assessment. In N. Padfield (Ed.), *Who to release? Parole, fairness and criminal justice* (pp.191-201). Cullompton, UK : Willan.
- Boer, D. P., Hart, S. D., Kropp, P. R. & Webster, C. D. (1997). *Manual for the Sexual Violence Risk-20. Professional guidelines for assessing risk of sexual violence*. Vancouver, British Columbia: Institute Against Family Violence.
- De Vries Robbé, M., Mann, R.E., Ruth, Maruna, S. & Thornton, D. (2015). An Exploration of Protective Factors Supporting Desistance From Sexual Offending. *Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment*, 27(1), 16-33.
- de Vogel, V., de Ruiter, C., Bouman, Y. & de Vries Robbé, M. (2012). *SAPROF. Guidelines for the assessment of protective factors for violence risk (2nd ed.)*. Utrecht: De Forensische Zorgspecialisten.
- de Vogel, V., de Ruiter, C., Bouman, Y. & de Vries Robbé, M. (2011). *SAPROF. Guide d'évaluation des facteurs de protection pour le risque de violence (French translation of the SAPROF guidelines by Jean-Pierre Guay and Tiziana Costi)*. Utrecht: Forum Educatief.
- Douglas, K. S., Hart, S. D., Webster, C. D. & Belfrage, H. (2013). *HCR-20V3: Assessing risk of violence – User guide*. Burnaby, Canada: Mental Health, Law, and Policy Institute, Simon Fraser University.
- Dufour, S. (2014). *Les facteurs de protection et leurs implications pour le traitement des délinquants sexuels*. Rapport de stage présenté à la Faculté des études supérieures en vue de l'obtention du grade de Maîtrise en criminologie, option intervention, Canada.
- Farrington, D. P., Ttofi, M. M. & Piquero, A. R. (2016). Risk, promotive, and protective factors in youth offending: Results from the Cambridge study in delinquent development. *Journal of Criminal Justice*, 45, 63-70.
- Hanson, R.K. (2002). Recidivism and age. Follow-up data from 4,673 sexual offenders. *Journal of Interpersonal Violence*, 17(10), 1046-1062.
- Harris, G. T. & Rice, M. E. (2015). Progress in violence risk assessment and communication: Hypothesis versus evidence. *Behavioral Sciences & the Law*, 33(1), 128-145.
- Laub, J. H., Nagin, D. S. & Sampson, R. J. (1998). Trajectories of change in criminal offending: Good marriages and the desistance process. *American Sociological Review*, 225-238.
- Laub, J.H. and Sampson, R.J. (2001). Understanding desistance from crime. *Crime and Justice*, 28, 1-69.
- Laub, J.H. & Sampson, R.J. (2003). *Shared beginnings, divergent lives: Delinquent boys to age 70*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Laws, D.R. & Ward, T. (2011). *Desistance from sex offending: Alternatives to throwing away the keys*. New York: Guildford Press.
- LeBel, T. P., Burnett, R., Maruna, S. & Bushway, S. (2008). The chicken and egg of subjective and social factors in desistance from crime. *European Journal of Criminology*, 5(2), 131-159.
- Liem, M & Richardson, N.J (2014). The Role of Transformation Narratives in Desistance Among Released Lifers. *Criminal Justice and Behavior*, 41, 6, 692-712.
- Loeber, R. & Farrington, D. P. (Eds.). (2012). *From juvenile delinquency to adult crime: Criminal careers, justice policy and prevention*. Oxford University Press.
- Lussier, P., Corrado, R. R. & McCuish, E. (2016). A criminal career study of the continuity and discontinuity of sex offending during the adolescence-adulthood transition: A prospective longitudinal study of incarcerated youth. *Justice Quarterly*, 33(7), 1123-1153.
- McGloin, J. M., Sullivan, C. J., Piquero, A. R., Blokland, A. & Nieuwbeerta, P. (2011). Marriage and offending specialization: Expanding the impact of turning points and the process of desistance. *European Journal of Criminology*, 8(5), 361-376.
- McNeill, F. and Weaver, B. (2010). *Changing Lives? Desistance Research and Offender Management*. SCCJR Project Report; No.03/2010.
- Maruna, S. (2001). *Making good*. Washington, DC: American Psychological Association.
- Maruna, S., Lebel, T.P., Mitchell, N. & Naples, M. (2004). Pygmalion in the Reintegration Process: Desistance from Crime through the Looking Glass. *Psychology, Crime & Law*, 10(3), 271-281.
- Maruna, S. & Toch, H. (2005). The impact of imprisonment on the desistance process. *Prisoner reentry and crime in America*, 139-178.
- Nugent, B. & Schinkel, M. (2016). The pains of desistance. *Criminology & Criminal Justice*, 16, 5, 568-584.
- Rogers, R. (2000). The uncritical acceptance of risk assessment in forensic practice. *Law and Human Behavior*, 24, 595-605.

- Serin, R. C., Chadwick, N. & Lloyd, C. D. (2016). Dynamic risk and protective factors. *Psychology, Crime & Law*, 22(1-2), 151-170.
- Stone, R. (2016). Desistance and Identity Repair: Redemption Narratives as Resistance to Stigma. *The British Journal of Criminology*, 56, 5(1), 956–975.
- Webster, C. D., Martin, M. L., Brink, J., Nicholls, T. L. & Desmarais, S. (2015). *Manual for the Short-Term Assessment of Risk and Treatability (START) (Version 1.1)*. Port Coquitlam, British Columbia, Canada: Forensic Psychiatric Services Commission and St. Joseph's Healthcare.

ANNEX 6

Desistance narratieven van mannen veroordeeld voor zedenmisdrijven

Lucile DE KRUIJFF & Lidewyde BERCKMOES

INTRODUCTIE

De afgelopen decennia heeft de levensloopcriminologie zich ontwikkeld tot een van de leidende paradigma's in het verklaren van crimineel gedrag (Cullen, 2011). Kenmerkend voor de levensloopcriminologie is dat deze zich niet alleen richt op de vraag wie een grote kans heeft zich crimineel te gedragen en wie niet, maar ook op hoe het criminele gedrag van eenmaal actieve daders zich ontwikkelt gedurende hun leven. De aandacht gaat hierbij niet alleen uit naar de start (*onset*) of het voortduren (*persistence*) van het criminele gedrag, maar ook naar *desistance*; het proces van stoppen met crimineel gedrag (Bersani & Doherty, 2018; Roque, 2017).

Zelfs de meest persistente daders lijken op enig moment te stoppen met het vertonen van crimineel gedrag. Soms is dit gedwongen door fysieke beperkingen of detentie, maar vaker lijkt er sprake van een – al dan niet bewuste – keuze van de dader zelf. Levensloopcriminologisch onderzoek naar *desistance* richtte zich in eerste instantie met name op de sociale omstandigheden die de kans op *desistance* beïnvloeden, zoals de mate van sociale binding met de conventionele maatschappij (Blokland & Nieuwbeerta, 2010; Carlsson & Sarnecki, 2015). Kwantitatieve studies lieten bijvoorbeeld zien dat het vinden van een baan, de aanwezigheid van een partner en het krijgen van kinderen, de kans op herhalingscriminaliteit doen afnemen (Blokland & De Schipper, 2016; Craig, Diamond & Piquero, 2014; Lageson & Uggen, 2013). Meer recent richt kwalitatief levensloopcriminologisch onderzoek zich op de vraag wat maakt dat daders besluiten met criminaliteit te (willen) stoppen, hoe zij dit 'stoppen' in de dagelijkse praktijk vormgeven, en hoe het hen ten slotte lukt om ook daadwerkelijk gestopt te blijven (Versey, Martinez & Christian, 2013). Deze theorieën benadrukken het belang van interne *desistance*, het cognitieve proces van identiteitsverandering dat maakt dat daders een andere betekenis gaan geven aan hun (criminele) gedrag en hun sociale omstandigheden. Bovengenoemd levensloopcriminologisch onderzoek betreft tot nu toe vaak daders van algemene criminaliteit. De mate waarin deze theorieën ook van toepassing zijn op (het stoppen met) andere typen criminaliteit, is op dit moment goeddeels onbekend.

Een kleine, maar groeiende literatuur, past het levensloopcriminologisch perspectief toe om ontwikkelingen in het criminele gedrag van zedendaders te verklaren (Blokland, 2018; Blokland & Lussier, 2015; Laws & Ward, 2011). Dit onderzoek heeft bijvoorbeeld laten zien dat de mate van recidive naar nieuwe zedendelicten onder veroordeelde zedendaders veel minder groot is dan dat door het publiek wordt verondersteld (Levenson, Brannon, Fortney & Baker, 2007). *Desistance* van zedencriminaliteit is, met andere woorden, een veel

voorkomend fenomeen. Welke omstandigheden bijdragen aan *desistance* van zedencriminaliteit is minder duidelijk (Blokland & Van der Geest, 2015).

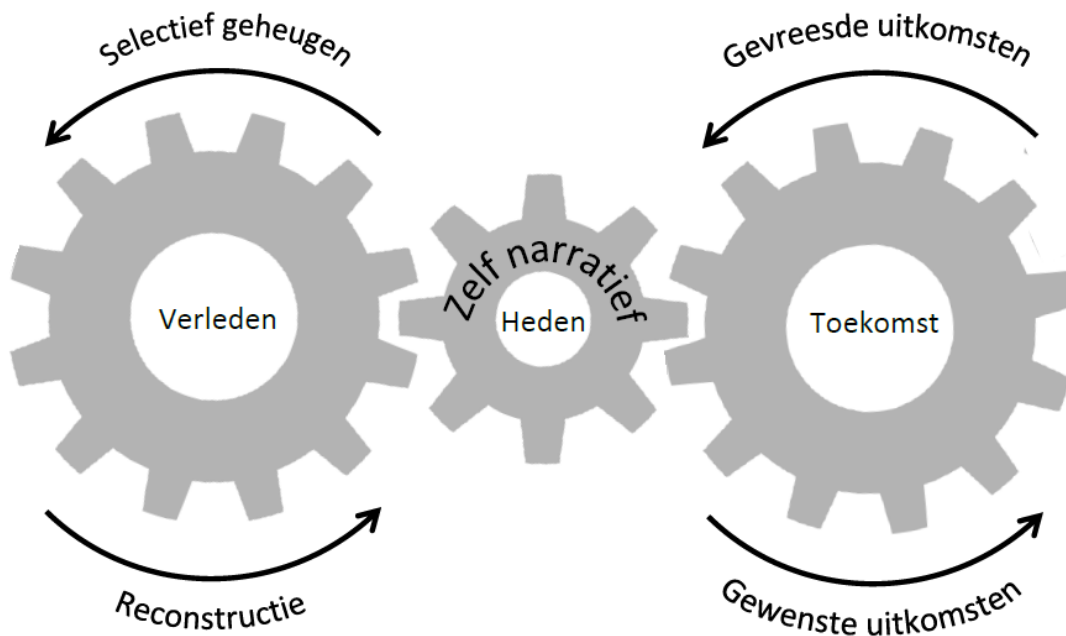
Deze studie draagt bij aan dit vraagstuk door middel van kwalitatief onderzoek naar *desistance* bij zedendaders in België. De afgelopen decennia is België verschillende keren opgeschrikt door zedenschandalen. Het meest spraakmakend is misschien de zaak Dutroux. In de zomer van 1996 werden twee ontvoerde, minderjarige meisjes ontdekt in een kelder onder het huis van Marc Dutroux. Politieonderzoek toonde aan dat Dutroux ook verantwoordelijk was voor de ontvoering en daaropvolgend overlijden van nog eens vier jonge slachtoffers. De zaak Dutroux leidde tot hevige protesten en vormde de aanzet voor belangrijke wijzigingen in het politieapparaat en leidde zelfs tot een wijziging in de Belgische grondwet (Fijnaut, 2001; Walgrave & Varone, 2008). Vanaf maart 2000 bepaalt Grondwetsartikel 22bis dat elk kind recht heeft op eerbiediging van zijn of haar morele, lichamelijke, geestelijke en seksuele integriteit. Meer recent werd duidelijk dat in het overwegend Katholieke België, net als in veel andere landen, vooraanstaande geestelijken in de Katholieke kerk zich schuldig hadden gemaakt aan seksueel misbruik van kinderen, of misbruik door anderen hadden stilgehouden (Aertsen & De Ranter, 2012).

HOMO NARRATIVUS – DE MENS ALS VERHALENVERTELLER

Eén van de meest invloedrijke levensloopcriminologische theorieën in kwalitatief onderzoek naar *desistance* is de louteringstheorie (*redemption theory*) van Maruna (2001). Kort gezegd stelt deze theorie dat gestopt blijven voor daders enkel mogelijk is wanneer zij in staat zijn hun oude criminele gedrag te voorzien van een betekenis die strookt met hun nieuwe, conventionele zelf. De basis voor Maruna's louteringstheorie ligt in McAdams' (1985; 1993) levensverhaal model van identiteit. Volgens McAdams baseren mensen hun identiteit op een dynamisch zelf-narratief, een doorlopend intern (levens)verhaal waarmee zij betekenis proberen te geven aan wat zij doen en waarom zij dit hebben gedaan. Door het construeren van een coherent zelf-narratief proberen mensen met een voor zichzelf (en anderen) samenhangende verklaring te komen voor hun huidige positie. Hiervoor worden gebeurtenissen en gedragingen uit het verleden selectief herinnerd en wordt het herinnerde verleden gereconstrueerd tot een causale keten van gebeurtenissen met het heden als logisch gevolg (McAdams, 2008). Het zelf-narratief is geen objectief, feitelijk verslag van wat mensen hebben meegemaakt, maar een continue interpretatie en herinterpretatie van die ervaringen (Bruner, 2004). Narratieven zijn omvattender dan louter (her)interpretaties van op zichzelf staande gebeurtenissen, omdat zij direct betrekking hebben op de eigen identiteit (Presser & Sandberg, 2015). Eenmaal vormgegeven, biedt het zelf-narratief mensen ook een doel en fungeert het daarmee als richtlijn voor toekomstig gedrag. Mensen zullen zich richten op scenario's die de kans op gewenste uitkomsten in de toekomst vergroten en scenario's die leiden tot ongewenste uitkomsten proberen te vermijden (Giordano, Cernkovich & Rudolph, 2002; Paternoster & Bushway, 2009). Keuzevrijheid, of *agency*, krijgt

zo vorm binnen de kaders van het eigen levensverhaal. Het zelf-narratief verbindt op deze wijze verleden, heden en toekomst (McAdams, 1996) (zie Figuur I)¹.

FIGUUR I. Schematische weergave van de rol van het zelf-narratief als dynamische schakel tussen verleden, heden en toekomst

In hun pogingen een coherent zelf-narratief te construeren (een cognitief proces) maken mensen gebruik van voor hen bekende culturele narratieven en discoursen (Presser & Sandberg, 2015). McAdams (1985) spreekt van *scripts* en *plots*: de ons bekende verhaallijnen die ons van jongs af aan worden aangereikt via verhalen van anderen, boeken, films en andere media. Het levensverhaal is daarmee zowel een eigen als een sociale constructie (Tomkins, 1979). Verhalen worden verteld binnen een sociale relatie en de ontvanger moet de verhaallijn kunnen volgen en de hierin verpakte boodschap kunnen begrijpen (McAdams, 2008). In persoonlijke levensverhalen horen we daarom enkel die verhalen terug die binnen een bepaalde samenleving kunnen worden verteld (McAdams, 2008: 246-247).

In zijn louteringstheorie van *desistance* past Maruna ideeën en concepten uit het werk van McAdams en andere biografisch psychologen toe op het proces van stoppen met criminaliteit (Maruna, 2001). Daders die besluiten te stoppen met hun criminele gedrag, zien zich volgens Maruna voor de taak gesteld een nieuw zelf-narratief te creëren dat past bij hun nieuwe, niet-criminele identiteit. Kleine misstappen uit het verleden kunnen gemakkelijk selectief worden vergeten, maar ingrijpende gebeurtenissen, zoals ernstige delicten of een veroordeling tot gevangenisstraf, kunnen niet zomaar uit het levensverhaal worden

¹ De tandwielen in Figuur I symboliseren enerzijds de manier waarop (herinnering en reconstructie van het) verleden, (beleving van het) heden en (wensen en vrees over de) toekomst op elkaar inwerken en met elkaar verband houden. Anderzijds symboliseren zij de continue dynamiek van het zelf-narratief: het levensverhaal is nooit 'af', maar altijd in beweging.

weggelaten, omdat dit de coherentie en daarmee de geloofwaardigheid van het narratief in gevaar zou brengen. Stoppende daders moeten hun criminele verleden zo zien te reconstrueren dat hun huidige conventionele zelf hier logischerwijs uit lijkt te volgen. Een 'kloppend' zelf-narratief vergroot het vertrouwen dat de dader het serieus meent en dat hij of zij zich niet anders probeert voor te doen dan dat hij of zij eigenlijk (nog steeds) is.

Volgens de louteringstheorie maken stoppende daders bij het construeren van hun narratief gebruik van twee verschillende verhaallijnen, of *scripts*, om het gat tussen hun oude criminele identiteit en hun nieuwe conventionele identiteit te overbruggen. Het eerste *script* is dat van verdoeming (*condemnation*). In zelf-narratieven volgens het verdoemingsscript positioneren daders zichzelf vooral als speelbal van het lot en schrijven zij hun eerdere criminele gedrag toe aan omstandigheden die buiten hun invloedssfeer liggen. Binnen het verdoemingsscript is weinig ruimte voor *agency* en controle en daarmee weinig hoop op blijvende verandering. Het tweede *script* is dat van loutering (*redemption*). Zelf-narratieven die deze verhaallijn volgen, reconstrueren het oude criminele gedrag als een noodzakelijke proloog in het levensverhaal dat leidt tot de huidige, conventionele zelf. Externe omstandigheden maakten eerder dat stoppende daders niet hun ware zelf konden tonen, maar nu, dankzij hulp van buitenaf, kunnen (ex-)daders deze omstandigheden de baas en zijn ze in staat datgene te bereiken waarvoor zij altijd al voorbestemd waren. Hun criminele verleden wordt gereconstrueerd als een beproeving die zij hebben moeten doorstaan en die van hen sterkere en wijzere personen heeft gemaakt. Juist vanwege hun eigen fouten zijn zij nu beter in staat anderen voor diezelfde valkuilen te behoeden.

De empirische basis van Maruna's louteringstheorie ligt in de *Liverpool Desistance Study*, een vierjarige, narratieve studie waarin de levensverhalen van 55 mannen en 10 vrouwen die zich naar eigen zeggen in het recente verleden wekelijks of zelfs dagelijks schuldig maakten aan een breed palet aan criminele gedragingen, zoals winkeldiefstallen, inbraken, overvallen en het dealen van drugs, op een systematische manier met elkaar werden vergeleken. Dertig van hen werden aangemerkt als '*desister*', op basis van het feit dat ze ten tijde van hun interview ten minste een jaar delictvrij waren. Twintig werden aangemerkt als '*persister*' en waren nog steeds crimineel actief. Terwijl de levensverhalen van *persisters* vaak een verdoemingsscript volgden, bleken *desisters* vaker een levensverhaal te vertellen volgens het louteringsscript. De *Liverpool Desistance Study* en de louteringstheorie van Maruna hebben veel kwalitatief onderzoek naar het *desistance*-proces geïnspireerd (Versey, Martinez & Christian, 2013). Dit onderzoek betrof echter in verreweg de meeste gevallen daders van algemene criminaliteit. In sommige studies werden daders van zedenmisdrijven zelfs met zoveel woorden geëxcludeerd (bijvoorbeeld Healy, 2010).

Recent verschenen er echter resultaten van een aantal kwalitatieve studies naar *desistance*, specifiek onder daders van zedencriminaliteit. Hoewel het aantal studies op dit moment nog te beperkt is om definitieve conclusies te kunnen trekken, lijken gestopte zedendaders hun levensverhaal niet, of slechts in zeer beperkte mate, vorm te geven volgens het louteringsscript. De resultaten van deze kwalitatieve studies naar het stoppen met criminaliteit onder daders van zedencriminaliteit plaatsen met andere woorden vraagtekens bij de toepasbaarheid van de narratieven en *scripts* waarmee algemene daders hun

desistance verwoorden, voor de groep zedendaders (Blokland & De Kruijff, 2018; McAlinden, Farmer & Maruna, 2017). Het kwalitatieve onderzoek naar *desistance* onder zedendaders geeft enkele aanknopingspunten voor de wijze waarop narratieven en *desistance* bij zedendaders gerelateerd zijn.

Zo vergeleken Farmer, Beech & Ward (2012) de narratieven van vijf kindermisbruikers met, volgens hun score op een risicotaxatie-instrument, een laag risico op recidive met die van vijf kindermisbruikers met een hoog recidiverisico. Zij vonden met name aanwijzingen voor loutering in de laag risicogroep.

Harris (2014; 2016; 2017) interviewde 60 veroordeelde mannelijke zedendaders die, na het uitzitten van een gevangenisstraf tussen de 4 maanden en 21 jaar vrij waren en gedurende die periode niet opnieuw voor een zedendelict in aanraking waren gekomen met politie en justitie en naar eigen zeggen ook geen nieuwe zedendelicten hadden begaan. De mannen werden geworven via het *Counseling and Psychotherapy Center* in Boston, VS, waar zij deelnamen aan groepstherapie. Eénenvijftig van deze 60 respondenten pleegde seksuele feiten met kinderen als slachtoffer. Harris onderscheidt vier verschillende verhaallijnen in de narratieven van de geïnterviewde zedendaders. Het levensverhaal van een beperkt aantal van hen draait om leeftijd en volwassenwording. Daders die dit narratief bezigen, stellen dat ze 'te oud zijn' om nog langer delicten te plegen. Dit betreft hoofdzakelijk daders die naast een of meer zedendelicten ook veel niet-zedendelicten hebben gepleegd. Het leeftijdsnarratief lijkt daarom met name te worden toegepast door daders die hun algemeen criminele levensstijl achter zich willen laten. Een kwart van de door Harris geïnterviewde daders lijkt te berusten in hun huidige situatie (een leven als geregistreerd zedendader). Deze daders vertellen een incoherent verhaal en lijken verlamd door schaamte over wat is voorgevallen. Ongeveer een even groot deel van de levensverhalen wordt door Harris geclassificeerd als 'therapiepraat'. De narratieven van deze daders benadrukten situationele omstandigheden in de totstandkoming van de zedendelicten en toegenomen kennis over de 'delictketen' en het herkennen van risicofactoren als voornaamste reden om gestopt te kunnen blijven. De verhalen van deze daders kwamen geoefend en soms zelfs geknutseld over (Harris, 2016: 1728). Een vierde *script*, dat nog het meest verwantschap met het door Maruna beschreven louteringsscript vertoont, wordt door Harris aangeduid als dat van veerkracht (*resilience*). Daders die hun levensverhaal volgens deze verhaallijn vertellen, spreken van hun 'oude' en hun 'nieuwe' leven. Een deel van hen spreekt ook de wens uit om als mentor te kunnen fungeren voor andere zedendaders. Verder blijkt uit hun verhalen dat ze het narratief dat de therapie hen aanreikt, daadwerkelijk hebben geïnternaliseerd (en niet alleen napraten).

Farmer, McAlinden en Maruna (2015; 2016; McAlinden, Farmer & Maruna, 2016) interviewden 32 mannen veroordeeld voor het seksueel misbruiken van kinderen en die onder toezicht stonden van de reclassering in Engeland en Wales. Ook zij vonden dat *desisters* in deze groep in hun narratieven vooral verwezen naar de omstandigheden waaronder het delict (of de delicten) had(den) plaatsgevonden. Zij benadrukten hun seksuele delictgedrag als 'afwijkend' van hun normale manier van doen en niet als onderdeel van hun identiteit. De schok van hun arrestatie werd door hen genoemd als

belangrijke motivatie om te stoppen met hun delictgedrag. Werk en romantische relaties werden genoemd als belangrijke elementen in het vormgeven van een conventionele identiteit (McAlinden, Farmer & Maruna, 2016). Werk werd door de geïnterviewde mannen gezien als iets wat hen ‘ bezig ’ hield, maar verschaftte hen ook een doel. Romantische en vriendschapsrelaties vormden voor deze mannen een bron van steun en de angst die steun te verliezen was een belangrijke *incentive* om gestopt te blijven.

De 15 mannen uit Engeland en Wales geïnterviewd door Hulley (2016), zaten allemaal een gevangenisstraf uit vanwege het misbruiken van kinderen en hadden tijdens de gemiddeld 6,5 jaar na hun detentie naar eigen zeggen geen nieuwe zedenfeiten gepleegd. Met name mannen die minder dan negen jaar vrij waren, hadden de neiging hun delictgedrag te neutraliseren. Hulley suggereert dat deze mannen nog in de eerste stadia van *desistance* verkeren en dat het neutraliseren van het seksuele delictgedrag voor hen de mogelijkheid creëert een nieuwe, niet-criminele identiteit vorm te geven. Voor mannen die al langer delictvrij waren, en dus ‘ meer ’ hadden om hun nieuwe identiteit mee te staven, was het neutraliseren van hun seksuele delict gedrag minder noodzakelijk.

Kras en Blasko (2016) onderzochten de narratieven van 28 mannen die veroordeeld waren voor zedenmisdrijven (waarvan 17 veroordeeld voor zedenmisdrijven enkel tegen minderjarigen) in de Amerikaanse staat Missouri. *Desisters*, degenen die drie jaar delictsvrij waren gebleven, gaven aan dat, hoewel zij verantwoordelijkheid voor hun daden accepteerden, hun seksuele delictgedrag niet voortkwam uit de intenties of deviante verlangens kenmerkend voor ‘ echte ’ zedendaders. Net als de respondenten in de onderzoeken van Harris en Hulley noemen zij vooral situationele factoren om hun delictgedrag te verklaren. Het narratief van seksuele *persisters*, daders die binnen de drie jaar van het onderzoek opnieuw een zedendelict hadden gepleegd, vertoonden veel trekken van het verdoemingsscript. Zij leken hun seksuele deviantie te accepteren als onderdeel van hun identiteit (“*zo ben ik nu eenmaal*”, Kras & Blasko, 2016: 1748).

Kewley, Larkin, Harkins & Beech (2017) ten slotte, interviewden vier religieus actieve mannen die veroordeeld waren voor *hands-on* en *hands-off* zedenmisdrijven tegen kinderen. Het zelf-narratief van deze mannen bleek niet altijd coherent en hun identiteit was soms ambigue. Enerzijds verschaftte het religieuze narratief van een ‘ herboren persoon ’ deze daders een *script* voor loutering. Anderzijds stond voor een deel van deze mannen hun delictgedrag op gespannen voet met hun religieuze identiteit, waardoor het voor hen lastig bleek deze te verenigen.

De kwalitatieve studies naar *desistance* onder zedendaders overziend, kan worden samengevat dat het benadrukken van situationele omstandigheden een belangrijk terugkerend thema lijkt in de zelf-narratieven van veroordeelde zedendaders. Ook de verhaallijn aangereikt door de therapie – delictketen, risicofactoren – wordt door veel daders uit bovengenoemde studies tot op zekere hoogte verweven in het eigen levensverhaal. Hoewel in de zelf-narratieven van sommige veroordeelde zedendaders elementen van zowel het louteringsscript dan wel het verdoemingsscript te zien zijn, lijken deze verhaallijnen

vooral nog minder herkenbaar dan dat in de zelf-narratieven van niet-zedendaders het geval is.

METHODEN

De huidige studie probeert antwoord te vinden op de vraag: Hoe verwoorden mannen veroordeeld voor zedenmisdrijven hun *desistance*? Respondenten voor dit onderzoek werden geworven uit de populatie veroordeelde zedendaders die ten tijde van het onderzoek onder toezicht stonden van een Justitiehuis in het Vlaamstalige gedeelte van België. Het wervingsproces begon met het verkrijgen van toestemming van de overkoepelende en lokale directies van vier Justitiehuizen in Vlaanderen om respondenten te werven onder hun clientèle.² Nadat toestemming was verkregen, werden deze vier Justitiehuizen, te weten die van Gent, Dendermonde, Hasselt en Antwerpen, voorzien van twee folders. Eén van de folders was bedoeld voor de justitieassistenten die veroordeelde zedendaders in hun *caseload* hadden. De andere folder was gericht aan de cliënten zelf. De folder voor de justitieassistenten beschreef kort het doel van de studie en gaf een opsomming van de criteria waaraan respondenten dienden te voldoen. De studie richtte zich op respondenten die:

- veroordeeld waren voor een zedenmisdrijf;
- na het uitzitten van een gevangenisstraf momenteel vervroegd in vrijheid waren gesteld;
- ten minste één jaar buiten de gevangenis hadden doorgebracht (inclusief eventuele periodes waarin sprake was van elektronisch toezicht);
- ten tijde van het interview niet woonachtig waren in een residentiele setting.

Deze criteria werden opgesteld om er zeker van te zijn dat de uiteindelijke respondenten van de studie allen langgestrafte zedendaders betrof die inmiddels weer geruime tijd op vrije voeten waren. Toen tijdens de uitvoering van het onderzoek de aanmeldingen achterbleven bij de gewenste respons, werd besloten ook zedendaders te includeren die veroordeeld waren tot TBS – een bijkomende straf die doorgaans de vorm heeft van een vooraf omschreven 5 tot maximaal 15-jarige periode van toezicht tijdens hun terugkeer in de maatschappij. Deze gaat in na het verstrijken van het effectieve gedeelte van de hoofdgevangenisstraf.³ Justitieassistenten werd gevraagd personen die naar hun oordeel voldeden aan de in de folder genoemde criteria, uit te nodigen deel te nemen aan het onderzoek. Justitieassistenten werd ook gevraagd om te benadrukken dat deelname geheel vrijwillig was en dat de beslissing van de cliënt al dan niet deel te nemen geen gevolgen zou hebben voor zijn contact met het Justitiehuis.

Clënten die voldeden aan de vooraf opgestelde criteria, werden door de justitieassistenten voorzien van een folder waarin het onderzoek nader werd toegelicht. Justitieassistenten

² De vier justitiehuizen werden gekozen op basis van het aantal zedendaders dat zij op het moment van onderzoek onder hun clientèle hadden.

³ Het Belgische TBS is niet te vergelijken met de Nederlandse tbs-maatregel. De Nederlandse tbs-maatregel heeft meer overeenkomsten met de Belgische internering.

noteerden de contactgegevens van cliënten die geïnteresseerd waren in deelname. Respondenten werden vervolgens persoonlijk door de eerste auteur benaderd om een interviewafspraak te plannen. Dit contact stelde de Nederlandssprekende eerste auteur in staat vast te stellen of, vanwege een mogelijke taalbarrière, de aanwezigheid van een Vlaamse onderzoeker bij het interview was gewenst.⁴

Respondenten

Uiteindelijk zijn tussen april 2017 en november 2017 19 justitiehuiscliënten geïnterviewd. Van de 19 respondenten waren acht cliënt bij het Justitiehuis Gent, vijf bij het Justitiehuis Dendermonde, vier bij het Justitiehuis Hasselt en twee bij het Justitiehuis Antwerpen. Respondenten waren allen van het mannelijke geslacht en tussen de 45 en 72 jaar oud (gem. 53) ten tijde van het interview. Alle deelnemende respondenten bleken veroordeeld voor seksuele feiten tegen minderjarigen. Allen waren langgestraft. Hun vrijheidsstraf inclusief periode van toezicht en bijkomende maatregelen varieerde tussen de 6 en 21 jaar.

TABEL I. Persoonlijke en justitiële kenmerken van de 19 deelnemende respondenten.

	Naam (Pseudoniem)	Leeftijd (ttv interview)	Slachtoffer zedendelict	Maatregelen ¹	Tijd in residentiele instelling ²	Tijd in de maatschappij ²
1	Arthur	60	kind	VI	21	19
2	Briek	56	kind	VI+TBS	24	95
3	Cyriel	52	kind	TBS	-	34
4	Emiel	71	kind	VI	27	28
5	Fons	62	kind	VI+TBS	26	30
6	Gust	56	kind	VI	25	34
7	Tobias	51	kind	ET+TBS	34	15
8	Kamiel	48	kind	ET	-	40
9	Lowie	46	kind	VI	21	11
10	Marijn	52	kind	ET+VI	12	36
11	Neel	46	kind	VI	20	22
12	Pepijn	62	kind	VI	20	7
13	Thieu	56	kind	VI+TBS	24	28
14	Valère	47	kind	VI+TBS	30	49
15	Xavier	62	kind	ET+TBS	-	55
16	Jef	50	kind	VI+TBS	28	47
17	Boris	45	kind	VI+TBS	24	19
18	Cesar	45	kind	VI	20	42
19	Ernest	59	kind	ET+VI	-	61

¹ TBS = Terbeschikkingstelling; VI = Voorwaardelijke invrijheidstelling; ET = Elektronisch Toezicht

² In maanden

⁴ Waar nodig zijn ook (delen van) de *verbatim* transcripten van de overige interviews waarover twijfel bestond, voorgelegd aan een van oorsprong Vlaamssprekende onderzoekster.

De meeste respondenten zaten na hun gevangenisstraf ook in een residentiële behandelinstelling. Gemiddeld verbleven respondenten 24 maanden in een residentiële setting. De overige respondenten werden ambulant behandeld. Respondenten woonden ten tijde van het interview inmiddels gemiddeld 35 maanden in een niet-residentiële setting. Respondenten gaven desgevraagd aan in die tijd geen nieuwe seksuele feiten te hebben gepleegd en, voor zover ons bekend, zijn er tegen de respondenten ook geen politieonderzoeken of rechtszaken vanwege nieuwe zedenmisdrijven aanhangig gemaakt. *Desistance* in deze studie is daarom geoperationaliseerd als het stoppen met zedendelictgedrag sinds de laatste vrijlating. Alle 19 respondenten namen deel aan behandelingsprogramma's gericht op zedendaders tijdens detentie en/of daarna. Vijftien van hen werden behandeld in een residentiële setting, vier namen deel aan een ambulant behandelprogramma. Omwille van de leesbaarheid worden in deze bijdrage pseudoniemen gebruikt (zie Tabel I voor nadere informatie over de deelnemende respondenten).

Dataverzameling

Met elk van de respondenten werd een *face-to-face* diepte-interview gehouden op een locatie naar eigen keuze. Vijftien interviews vonden plaats in de woning van de respondent, één interview op het werk van de respondent en drie in het Justitiehuis. In alle gevallen werd de respondent na uitleg van het onderzoek schriftelijk toestemming gevraagd om de interviews op te nemen zodat deze later *verbatim* zouden kunnen worden uitgewerkt. Respondenten werden gewezen op de mogelijkheid bepaalde vragen onbeantwoord te laten. Ook werden ze op de hoogte gebracht van de in acht genomen procedures om de anonimiteit en vertrouwelijkheid van de verstrekte informatie te garanderen. Onder andere, om de identiteit van de respondenten te beschermen, zijn alle transcripten geanonimiseerd en personen voorzien van een onderzoeksnummer.

Voor de interviews werd een *topic list* opgesteld zodat tijdens elk interview belangrijke onderwerpen aan bod kwamen, zoals de detentie-ervaring, gepercipieerde obstakels en steun bij herintegratie in de gemeenschap na detentie, ervaringen met behandelingsprogramma's, contacten met het Justitiehuis, sociale relaties en het proces van stoppen en gestopt blijven met zedencriminaliteit. In delen van het interview, gebaseerd op McAdams' (1993) *Life History Interview Protocol*, werd gevraagd naar hoogte-, diepte- en keerpunten in de levensloop en de kijk van de respondenten op de toekomst.

Op één na, werden alle interviews gehouden door twee vrouwelijke interviewers (*i.c.* de eerste auteur en een onderzoeksassistent). Eén interview werd, in verband met een mogelijke taalbarrière, gehouden door de eerste auteur en een mannelijke (Vlaamse) onderzoeker. In de meeste gevallen was de respondent alleen tijdens het interview. Vijf keer was een partner en één keer was een zoon (16 jaar) aanwezig tijdens delen van het interview. Dit vormde, aldus de respondenten en voor zover wij hebben kunnen observeren, geen beletsel om over mogelijk gevoelige onderwerpen te kunnen spreken. De interviews duurden twee tot zes en een half uur, met een gemiddelde van 3,5 uur. Respondenten gaven doorgaans aan het interview als prettig te hebben ervaren. Na afloop van het interview

ontvingen respondenten (onaangekondigd) een cadeaubon van 25 euro voor hun medewerking.

Analyse

Alle interviews werden opgenomen en *verbatim* getranscribeerd om zo dicht mogelijk bij de originele narratieven te blijven voor de analyse. Om misverstanden te voorkomen, werden delen van de interviews die vanwege het dialect of het gebruik van typisch Vlaamse uitdrukkingen voor de Nederlandse transcribenten onduidelijk waren, nagelopen door een Vlaamssprekende onderzoeker. Opvallende non-verbale uitingen, zoals huilen, roken en lange periodes van stilte, werden eveneens in de transcripten genoteerd.

Overeenkomstig het doel van de huidige studie en tegen de achtergrond van Maruna's (2001) louteringstheorie, werden de transcripten zowel inductief als deductief geanalyseerd. In eerste instantie werden brede thema's in de transcripten gecodeerd (bijvoorbeeld *desistance*, loutering, identiteit). Deze bredere thema's werden in volgende codeerronden nader verfijnd. Bij het coderen ging speciale aandacht uit naar centrale thema's uit het verdoemings- en louteringsscript: hulp van iemand die in de respondent gelooft of een hogere macht; (gebrek aan) persoonlijke controle en *agency*; vroegere versus huidige identiteit; en generativiteit. Alternatieve thema's en *scripts* die naar voren kwamen uit de levensverhalen die de respondenten vertelden, werden apart gecodeerd. Analyses van de transcripten werden aangevuld en getrianguleerd met observaties en persoonlijke indrukken tijdens het betreffende interview van de twee aanwezige interviewers.

RESULTATEN

Identiteit

Opvallend is dat, hoewel alle geïnterviewde respondenten zijn veroordeeld voor zedenmisdrijven tegen kinderen, en sommigen gedurende langere perioden meerdere slachtoffers hebben gemaakt, slechts enkele respondenten zichzelf beschrijven als pedofiel. Drie respondenten geven met zoveel woorden aan dat zij, vanuit het nu, zichzelf vroeger zien als pedofiel. Onder hen, Pepijn die veroordeeld is voor seksuele feiten met de kleinkinderen van zijn vrouw, en Valère die twee keer veroordeeld is voor seksuele feiten met kinderen. De tweede keer was dit vanwege seksuele feiten met de dochter van zijn zus.

“Ik ben ook kindermisbruiker geweest ... gij zijt verslaafd eraan ... toen in die tijd toch zeker toen het gebeurd is he” (Pepijn)

“Ik voelde me toen aangetrokken tot kinderen, nu niet meer” (Valère)

Enkel Briek, veroordeeld voor het bezit van kinderpornografie en seksuele feiten met meerdere kinderen buiten de familie, identificeert zich op dit moment met zoveel woorden nog als pedofiel:

“Dat ik altijd wel een stuk aangetrokken ben, tot kinderen. Ik zeg wel ‘ben’, omdat dat iets is wat nooit meer gaat uitgaan, dat verschil ... beetje tussen de pedofiel, die is meestal éénmalig of, hè, en eh, pedoseksueel dat is ja, ge zijt voor de rest van uw leven zijt ge aangetrokken, tot kinderen” (Briek)

Maar voegt hij hier gelijk aan toe, refererend naar de beruchte zedenzaak in het verleden:

“Ik heb altijd gezegd: ‘ik ben geen Dutroux’. Hè, ik ben een pedoseksueel, maar ik ben geen Dutroux, want ik ging nooit een kind kunnen pijn doen, lichamelijk”

De meeste respondenten identificeren zich expliciet niet als pedofiel: *“Ik ben geen pedofiel”*, nu niet, maar ook niet in het verleden. Respondenten maken in hun levensverhalen een duidelijk onderscheid tussen wat ze hebben gedaan en wie zij zijn. Jef, een 51-jarige man die foto's en filmpjes van kindermisbruik downloadde, later zelf ook foto's ruilde, en seksuele feiten pleegde tegen een meisje van 13 jaar:

“Ik heb het gedaan he ja', maar uh, voor mij is het niet zo. Ah, hoe moet ik dat zeggen? Bij mij is het door omstandigheden gebeurd. Ik ben niet specifiek op zoek gegaan achter kinderen. Ik doen da ni, ik ben er met stomheden ingerold” (Jef)

Fons, die zijn dochter van vier jaar seksueel misbruikte terwijl zijn vrouw dit filmde:

“Om het zo uit te drukken, ehm ik ben zeker geen pedofiel, maar ik heb wel pedoseksuele daden gepleegd, da's een groot verschil”

Interviewer: Wat is een pedofiel voor u?

“Da's iemand die eigenlijk enkel en alleen aangetrokken wordt door minderjarigen” (Fons)

En Marijn, een katholieke priester die over een periode van 10 jaar twee kinderen uit zijn parochie herhaaldelijk misbruikte:

“Voor mijzelf denk ik, omdat in mijn hoofd toch duidelijk is, ja ten eerste dat ik niet echt aangetrokken ben tot kinderen, dat stelt mij al gerust. Dus ehh, dus in die zin ben ik ook niet zo” (Marijn)

Respondenten komen ook in verzet als anderen hen een 'pedo'-identiteit⁵ lijken op te dringen. Zoals Xavier, veroordeeld voor het misbruiken van de kleinkinderen (4 en 8 jaar) van zijn toenmalige vriendin:

“Ik geloof dat erin, stond in, er stond in, van [plaatsnaam], verkrachter, verkrachter ehh krijgt 4 ehh allé ja 4 jaar, 4 jaar met 2 ehh ja ja, en een tweede keer was 't pedofiel. Da weet ik allemaal ja, en de advocaat die zei 'voor niet te willen in de

⁵ Een deel van de geïnterviewde respondenten maakt zelf het onderscheid tussen pedofiel en pedoseksueel. Dit onderscheid komt echter niet altijd overeen met de wijze waarop dit in de wetenschappelijke en behandelliteratuur wordt gebruikt. In de wetenschappelijke en behandelliteratuur wordt een pedofiel doorgaans gedefinieerd als iemand die seksuele gevoelens koestert voor personen jonger dan 13 jaar, terwijl een pedoseksueel iemand is die seksuele handelingen verricht met een kind jonger dan 16 jaar, of kinderporno bekijkt/downloadt (bijvoorbeeld: <https://stopitnow.be/faq>).

krant te zetten, mah ze emme da wel gedoan (maar ze hebben dat wel gedaan). Eerste keer stond op verkrachter en tweede keer was pedofiel, ah wel ja, da was 't he, ja da was 't, ja ... En de tweede keer was ik bij mijn zuster in [plaatsnaam], en mijn schoonbroer komt beneden, "ja maar" zegt em, "ge zijt terug in de gazet, u staat terug in de krant", ja 't was zo he, 'pedofiele' enzo ja, dan begin je te blozen he, ja ja ja, ja, ja, ja."

Interviewer: *En wat dacht u toen u, toen u die berichten zag?*

"Ah ja.. ten eerste dat het wel juist was, maar 'k ging dan van een verkrachter naar een pedofiel, da was 't wel, da was wel, da was wel een klein beetje over, wel, een klein beetje over, overdreven ja" (Xavier)

Continuïteit van risico

Desalniettemin benadrukken vrijwel alle geïnterviewde respondenten dat ze, zelfs geruime tijd na hun detentie zonder nieuwe veroordelingen, alert moeten blijven op signalen die zouden kunnen wijzen op een verhoogde kans op herval. Desgevraagd geven respondenten aan dat, hoewel zij de kans voor zichzelf zeer klein of zelfs praktisch afwezig achten, er altijd een kans bestaat op recidive. Bijna alle respondenten zeggen: *"zeg nooit nooit"*. Hun verwoorde identiteit is er niet een van 'pedofiel' of van 'ex-pedofiel', maar een van 'niet-pedofiel', zij het met een blijvende zwakte. Een zwakte die, wanneer zichzelf of anderen de teugels al te zeer laten vieren, opnieuw zou kunnen leiden tot delictgedrag. Zo zeggen Boris, die na zijn detentie vanwege het jarenlang seksueel misbruiken van zijn stiefdochter weer bij zijn vrouw en biologische kinderen woont, en Cyriel, die seksuele feiten pleegde met jonge jongens buiten de familie:

Interviewer: *En hoe schat u de kans in dat u dan eh vrij blijft?*

"Goh, ik schat ze eigenlijk heel hoog in (lacht), eh, maar ik kan, ik kan niet zeggen 100% maar dat je nooit niet zeggen. Maar ik mag toch zeggen toch 85%, zekers dat eh ... na ja. Ja er is altijd een kans dat je nog eens iets ... ge mag nooit niet zeggen dat je nou niks meer gaat doen of dat je nooit niks niet meer verkeerd gaat doen dus..." (Boris)

"Eh ... de boeken blijven altijd open, altijd op een kier hè. Dus de deuren zijn niet gesloten eh, van dat... wat gebeurd is. Het blijft op een kier staan. Bij iedereen. Zij [zijn broer en zussen] blijven even aandacht[ig] als ik. Dus, als het gesloten is, dan vervaagt de aandacht, dan dan, letten ze niet meer op. Op de signalen, op de dingen. Hè, ze blijven op een kier" (Cyriel)

"Dus ik weet dat ik altijd voorzichtig moet zijn... Maar ja. Ik moet altijd voorzichtig blijven. Dus dat is wel waar ik, al word ik 100 jaar. Ik moet voorzichtig blijven. En hopelijk ben ik wel verstandig dat ik voorzichtig blijf he. Maar je weet het niet he" (Jef)

Agency en controle

Over het algemeen zijn respondenten dus opvallend positief over hun kansen om gestopt te blijven met het plegen van zedendelicten. *Desistance* wordt door hen verwoord als een bewuste keuze. Wanneer we met Boris spreken over het stoppen met zedencriminaliteit zegt hij:

“Da’s ook heel helpend natuurlijk hè, van ... dat niet meer terug willen meemaken eigenlijk ook hè. Dus eh ja, dus dat. Ook mijn ingesteld heb[ben] van het niet meer te willen doen eigenlijk, dat helpt natuurlijk wel” (Boris)

Ook andere respondenten spreken over *desistance* als een keuze. Zoals Gust, veroordeeld voor seksuele feiten met zijn 16-jarige dochter, die vertelt over een gesprek dat hij met zijn dochter had nadat zij op school seksuele voorlichting had gekregen (een paar jaar voordat zij aangifte doet naar aanleiding waarvan hij uiteindelijk wordt veroordeeld):

“... en dan heb ik gezegd, ‘oke je hebt gelijk’, dus [ze] zei al van van ‘het kan niet, ge zijt mijn vader’... ‘Oke, ... u gaat, ja u gaat het probleem niet meer hebben hè’. Oke, dus dat is ook gestopt” (Gust)

En Pepijn, die na zijn arrestatie nog 3,5 jaar in vrijheid was voordat hij uiteindelijk de gevangenis inging. Over die periode zegt hij:

“De flikken kwamen toch niet meer kijken, dus ik kon de kinderen nog gewoon laten doorkomen dus. Ik [heb] dat mee afgekapt, dat was gedaan vanaf dat moment [het moment waarop hij tijdelijk in vrijheid werd gesteld na zijn arrestatie], stop, is niks niet meer thuis geweest of niks” (Pepijn)

Uit de narratieven van de respondenten spreekt *agency*: stoppen met het plegen van seksuele feiten wordt neergezet als het resultaat van een rationele belangenafweging. Hoewel sommige respondenten refereren naar de wens om geen slachtoffers meer te maken, lijken voor de meesten het vooruitzicht op een nieuwe detentieperiode en het verlies van steun van de hen nog resterende naasten de belangrijkste beweegredenen voor *desistance*.

“En op een dag stond ik aan de, tram. En toen was daar een kind aan het spelen, met zijn pop. Hoe dat komt weet ik niet, maar mijn hart brak. En ik zei van ‘In godsnaam, waarom heb je dat gedaan? Een kind moet met je poppen spelen, niet met uw piemel’. Daarom ben ik. Ik brak, en ik huilde als een klein kind, omdat ik dat gedaan had. En dan denk ik dat ik pas ben bewust geworden van wat dat er verkeerd gelopen is of dat er ... dat dan werd uiteindelijk de theorie praktijk. Want ik dacht van mezelf van ‘allez, een kind moet spelen met zijn pop, niet met ik’ ” (Briek)

En Ernest, veroordeeld voor jarenlang seksueel misbruik met zijn tienerstiefdochter, voor wie met name de negatieve gevolgen voor zichzelf een belangrijke beweegreden lijken te zijn gestopt te blijven:

“U doet uw daden en u weet van het eerste moment, als u toenadering zoekt, ‘oei ik ben verkeerd’, dan is er nog een weg van ‘ik kan terug, ja ik kan terug’ ... De rem wil zeggen, ehh je kan contact zoeken met iemand, gaat die een hand geven, daar stopt het bij en dan zet je die roze bril af en zet dan een zwarte bril op. Dat wil zeggen, de bril vol gevaren. U doet dat, dan kom je in de gevangenis terecht, u bent alles terug kwijt ... je bent alles kwijt, ook je verloofde ... De enige vrienden, en je moeder, die je dan terug hebt, die laat je ook vallen en dan, ja ben je helemaal alleen op de wereld. Heb je enkel vriendschap van die boom die daar verder staat” (Ernest)

In hun narratieven verwijzen de respondenten ook impliciet naar het ontbreken van kennis over de signalen, omstandigheden en gevoelens die voorafgaan aan het plegen van het delict. Omstandigheden en gevoelens waarvan zij zich in de therapie bewust zijn geworden en die voor hen nu de *trigger* zijn hun *agency* aan te wenden om gestopt te blijven.

“En vooral die delictketting ehm... helpt daar heel veel mee, omdat je dan die stappen herkent, die dat er voordien eh, zijn gebeurd eigenlijk. Dat je weet van, oh hier moet ik oppassen, hier moet ik al actie ondernemen voor toch. Eh, een andere richting in te slagen” (Boris)

“Ja bewapenen, dus ehh signaal leren herkennen van eh, ‘oeh pas op, ik zit weer in dezelfde situatie van vroeger’, moe[t] je zien dat ‘t niet de verkeerde kant op gaat... voor mij het grote signaal, voor mij, is eenzaamheid. Als ik mij echt eenzaam begin te voelen, dat is een signaal van ‘ola, opletten’” (Fons)

Zelf-opgeworpen barrières

Een aantal respondenten refereert naar de voorwaarden waaronder zij in vrijheid zijn gesteld, en het voornemen om zich ook nadat de periode van verplicht toezicht vanuit het Justitiehuis is komen te vervallen, aan deze voorwaarden te blijven houden. Respondenten benoemen ook door henzelf opgeworpen barrières die bedoeld zijn om recidive te voorkomen. Zij passen hun routineactiviteiten aan om niet nogmaals in de verleiding te komen een zedendelict te plegen. Zoals Thieu, veroordeeld voor het jarenlang plegen van seksuele feiten met twee jonge kinderen, die er graag op uit gaat met zijn boot:

“Als ik met m’n bootje vaar, dan blijf ik uit de buurt van ‘t strand, (...) dat is een veiligheidsmarge die ik ergens neem, van niet in de buurt te komen daar [waar] echt kinderen in een ontspannen sfeer ergens genieten van de open lucht of allé ja, ik zal nooit naar een camping gaan bijvoorbeeld, want ehh ja, de relaties zijn eigenlijk bijzonder los, zijn allemaal kinderrijke gezinnen die daar rondlopen en ja, de caravan of tent die naast u komt staan, ge drinkt er iets mee enzovoorts en ge leert de kinderen kennen en en de relaties allé, en de omgeving is ook heel losjes en, dus dat zijn dingen die ik allemaal niet doe, ehh ja, (stille) dus goed op tijd inschatten van ‘hier zou het kunnen gebeuren dat ik kinderen leer kennen” (Thieu)

Ook anderen beschrijven hoe ze hun gedrag hebben veranderd om nieuwe delicten te voorkomen:

“Mijn broer was in relatie, met een meisje, met een vrouw, en die had een klein kind. Dus ik belde hun nooit naar de vaste telefoon. Dat was een afspraak. Ik bel nóóit naar de vaste telefoon, want de kleine zou kunnen opnemen. Dus ... het waren eigenlijk strikte regels dat ik ... oplegde voor mezelf. En was nodig of niet, ik vind van wel” (Briek)

“Als ik een kind zie, dan ben ik weg” (Marijn)

Voor sommige respondenten hebben de zelf-opgeworpen barrières zelfs een fysieke component. Wanneer we aankomen bij Marijn, liggen de krantenknipsels van zijn strafzaak – dan inmiddels jaren geleden – al op de keukentafel. Marijn stelt zich zeer behulpzaam op en kiest zijn woorden zorgvuldig:

“Ik heb de krantenberichten bewaard omdat, allé, omdat ik het ook, ja ten eerste, ik zal het ook nooit echt willen afronden, omdat ik vind van ja, dat is nu eenmaal ook bij mijn leven en (zucht) da's een vieze kant, maar die wil ik, die draag ik mee, omdat ik ook nooit, niet wil dat het nog ooit gebeurt. ... dat ge dan toch ja, denkt van, ik mag dat niet vergeten. (Marijn)

Cesar, die naast het kijken van kinderporno seksueel misbruik pleegde bij diverse jonge jongens buiten de familie, laat ons zijn zelfontworpen ketting zien: een gouden sieraad met daarin een rode edelsteen in de vorm van een oog:

“En dan had ik [op de therapie] een oog gemaakt in hout. Een houten oog, ja met een, met een traan. En die traan had ik dan rood geschilderd. Dat was dan eigenlijk een bloedend oog. ... Het oog houdt mij in 't oog. Kijkt naar mij. Ja? ... En het rood is eigenlijk om te waarschuwen van denk aan de toekomst en, ja, het het is bloed en en gevaar en en... Ik heb mij een eh hanger laten maken. Dit is eigenlijk het oog dat ik toen gemaakt heb ... Ik heb al het goud dat nog van mijn, van mijn moeder is achtergebleven, ja? ... Die heeft dan ook nog eens een keer een sentimentele waarde hè, da's ook weer een herinnering aan mijn moeder en en dingen. Dus ze kan eigenlijk mij mij in 't oog [houden] met eh met de gouden druppel. Dit is eigenlijk mijn laatste beschermingsmiddel” (Cesar).

Briek, voorheen actief op het *Darkweb*, veranderde het *password* van zijn computer in de naam van de behandelinstelling waar hij na zijn detentie verbleef:

“Briek oppassen!” Kwestie van dat je een keer goed weet van waar dat ge komt hè” (Briek)

Rol van sociale omgeving

Meer dan eens werd ook de directe sociale omgeving medeverantwoordelijk gemaakt; verschillende respondenten benadrukken dat ook anderen een oogje in het zeil houden.

“We hebben een caravan, En op een bepaalde moment waren er jongeren, die er op afkwamen, maar ik wilde ze weg hebben hè, in mijn caravan komen ze niet, maar bij mijn voortent zaten ze wel. En mijn zuster zag het en die kwam toen, ‘ah joh jongens kom, niet bij de caravans gaan spelen’. Ai ja, dat eh, zo weet ik van, ze houdt het ook in ‘t oog” (Cyriel)

Het interview met Boris werd op zijn verzoek gehouden in zijn achtertuin. Op die zomerse dag waren ook de burens hoorbaar aanwezig in de aangrenzende tuin. Desgevraagd gaf Boris aan dat dit voor hem geen belemmering vormde om zijn verhaal te doen. Hij had, zo zei hij, “*niets te verbergen*”. In plaats van het afschuiven van verantwoordelijkheid, lijkt het door respondenten vrijwillig opgeven van een beperkt deel van hun autonomie, een middel om de geloofwaardigheid van hun narratief, en daarmee hun kans op sociale herintegratie, te vergroten.

DISCUSSIE

Om te komen tot een beter inzicht in het proces van stoppen met zedencriminaliteit, richtte de huidige studie zich op de narratieven waarmee mannen veroordeeld voor zedendelicten tegen kinderen hun proces van *desistance* verwoorden en welke betekenis ze hieraan geven. Een uitgangspunt hierbij is de vraag of de *scripts* die de basis vormen voor de louteringstheorie van Maruna (2001), handleiding kunnen bieden bij het begrijpen van *desistance* onder zedendaders.

Uit de narratieven van de geïnterviewde mannen komen de *scripts* die door Maruna bij niet-zedendaders werden gevonden, niet duidelijk naar voren. Hoewel enkele thema's overeenkomen, zoals *agency*, hoop voor de toekomst en voor een klein aantal respondenten generativiteit, blijven belangrijke thema's uit het louteringsscript (identiteitsverandering en het terugvinden van het ware zelf) onbesproken. Zo zien wij bijvoorbeeld dat de *agency* van respondenten is gericht op het veranderen van hun gedrag en niet, zoals het louteringsscript veronderstelt, op hun identiteit. Respondenten willen zich vooral anders *gedragen*, niet iemand anders *zijn*.

Het overkoepelende *script* dat respondenten hanteren om hun *desistance* te verwoorden, benadrukt dan ook ‘gedrag’, en, anders dan bij het louteringsscript, de scheiding tussen identiteit en gedrag. Het plegen van een pedoseksueel feit maakt iemand, in de ogen van de geïnterviewde respondenten, nog niet tot een pedofiel. Gewapend met kennis van risicofactoren en *triggers* opgedaan in de therapie, presenteren respondenten zich veeleer als ‘gewone’ mannen die hun gedrag onder controle hebben en daarmee de sleutel naar een delictvrije toekomst in handen hebben. Voor deze respondenten lijkt er daarom geen discrepantie te bestaan tussen hun vroegere en huidige identiteit. Je kan veronderstellen dat dit hen tot op zekere hoogte ontslaat van de verplichting om met een nieuw narratief te komen dat de coherentie tussen het oude zelf en het nieuwe zelf bewaart.

Hoe kunnen we het door respondenten gebruikte ‘gedragsscript’ begrijpen? Een eerste mogelijke verklaring is dat respondenten in hun narratief sterk putten uit het narratief dat hen

tijdens de behandeling, die alle respondenten van deze studie ondergingen, is aangereikt. Ook in het eerder genoemde onderzoek van Harris (2016) kwam deze mogelijkheid naar voren. Verschil met respondenten uit het onderzoek van Harris is echter dat, mocht er tot op zekere hoogte sprake zijn van ‘therapiepraat’, de huidige respondenten het therapienarratief niet louter lijken na te praten, maar daadwerkelijk lijken te hebben geïnternaliseerd. Zelfs na enkele uren interviewen, blijven respondenten trouw aan hun gedragsscript. Bovendien zijn respondenten niet alleen maar positief over de therapie; verschillende respondenten noemen ook negatieve aspecten van hun behandeling. Meer dan sociaal wenselijke antwoorden, lijkt daarom het gedragsscript respondenten de mogelijkheid te bieden de toekomst positief tegemoet te treden en het gestopt blijven met zedencriminaliteit te verwezenlijken.⁶

Een andere manier om het gedragsscript te begrijpen, is vanuit een functioneel perspectief. Namelijk, net zoals het louteringsscript, is een narratief volgens het gedragsscript gericht op inclusie. De louteringstheorie stelt dat een levensverhaal op basis van het louteringsscript de functie heeft om de afstand te overbruggen tussen het oude, criminele zelf en het nieuwe, conventionele zelf. Daders van seksuele feiten tegen kinderen kunnen doorgaans rekenen op weinig begrip en worden sterk gepercipieerd als ‘de ander’. Zij worden gezien als *outsiders* in absolute zin, met wie wij – de morele meerderheid – helemaal niets gemeen hebben (Greer & Jewkes, 2005). Zeker binnen de Belgische context, met de gruweldaden van Dutroux nog vers in het collectieve geheugen, worden mannen die kinderen misbruiken, bijna zonder uitzondering gezien als het vleesgeworden kwaad. Zelfs binnen de context van de gevangenis worden, aldus respondenten, zedendelinquenten in het algemeen en kindermisbruikers in het bijzonder, door medegevangenen en gevangenispersoneel gezien en behandeld als tweederangs gevangenen. De gepercipieerde afstand tussen kindermisbruikers en conventionele burgers is hierdoor zo groot, dat het zowel daders van seksuele feiten tegen kinderen als de maatschappij waarin zij wensen terug te keren, aan een script ontbreekt deze afstand te overbruggen. Identificatie als pedofiel, nu of in het verleden, zou daarom voor respondenten niets minder betekenen dan sociale zelfmoord, of op zijn minst blijvende verbanning naar een kleine kring gelijkgestemden. Het hanteren van een strikte scheiding tussen het delictgedrag en de eigen identiteit lijkt voor respondenten daarom vooral een poging om sociale exclusie te beperken.

De werkzaamheid van het door respondenten geconstrueerde narratief staat of valt overigens bij de geloofwaardigheid hiervan. Maruna (2001: 87) spreekt van een beroep op het ware goede en conventionele zelf, ondanks de in het verleden begane misstappen. De paradoxale bevinding dat respondenten enerzijds zich niet willen identificeren als pedofiel, maar anderzijds in hun narratief de zelf-opgeworpen barrières en het blijvende risico op hervat benadrukken, kan mogelijk worden gezien als een poging om de geloofwaardigheid van hun zelf-narratief te vergroten. Hiermee proberen zij de boodschap over te brengen dat zij hun *desistance* serieus nemen. Ook het opgeven van een deel van de eigen autonomie door anderen uit te nodigen een controlerende positie in te nemen, lijkt bedoeld om de

⁶ Zelf als er sprake is van sociaal wenselijke antwoorden, blijft de vraag waarom een dergelijke verwoording van het *desistance*-proces door toehoorders als ‘wenselijk’ wordt ervaren.

geloofwaardigheid van hun *desistance*-narratief te versterken en sociale inclusie te bevorderen.

CONCLUSIE

Een belangrijke meerwaarde van het levensloopperspectief op zedencriminaliteit is de nadruk op *desistance*. Dit perspectief beklemtoont dat *desistance* niet simpelweg het spiegelbeeld is van recidive – het uitblijven van herhaald crimineel gedrag –, maar een actief proces is waarin gedragsverandering, betekenisgeving en sociale interactie op een complexe manier met elkaar verweven zijn. Resultaten van deze en andere studies naar *desistance* onder de huidige doelgroep doen echter vermoeden dat theorieën die opgesteld zijn om dit proces bij algemene daders te begrijpen, niet één-op-één toepasbaar zijn op mannen veroordeeld voor seksuele delicten met kinderen. De narratieven van de mannen in de huidige studie suggereren dat het louteringsscript van algemene daders een verhaallijn is die niet kan worden verteld door dit type seksuele dader in de huidige westerse samenleving.

Het gevonden gedragsscript, dat daders in staat stelt de identiteit van *outsider* te omzeilen en zo de weg terug naar de maatschappij voor hen openhoudt, onderstreept bovendien het belang van de huidige behandeling van seksuele daders waarin gedrag en identiteit los van elkaar staan. De nadruk op het herkennen van de stappen die in het verleden hebben geleid tot een delict, biedt daders niet alleen handvatten voor het activeren van hun *agency*, maar het voorziet hen in belangrijke mate ook van een verhaal dat nodig is om hun positie naar anderen te kunnen verklaren (vergelijk: Maruna & Le Bel, 2010).

Tot slot pleiten de huidige resultaten voor het benaderen van *desistance* als een sociaal proces. *Desistance* voltrekt zich zowel in constante dialoog met de directe sociale kring van de dader als met de maatschappij in het algemeen. Voor zover succesvolle *desistance* voor de hier onderzochte dadergroep afhankelijk is van het kunnen construeren van een maatschappelijk geaccepteerd zelf-narratief, is het belangrijk dat hiervoor toepasselijke scripts beschikbaar zijn en blijven. Het huidige punitieve discours rondom daders van seksuele feiten lijkt echter juist steeds minder ruimte te laten voor verhaallijnen die re-integratie van eenmaal veroordeelde seksuele daders mogelijk maakt. Hierdoor loopt België, net als veel andere westerse landen, het risico een categorie van absolute anderen te creëren die, in de woorden van Greer & Jewkes (2005: 21): zich wel *in* de maatschappij bevinden, maar hier *geen onderdeel* (meer) van zijn, waardoor de kans op hervatting naar verwachting alleen maar groter wordt.

LITERATUUR

- Aertsen, I. & De Ranter, N. (2012). Seksueel misbruik binnen de katholieke kerk: Een schets van fenomeen en ouderschap. *Panopticon*, 33, 1, 3-23.
- Bersani, B.E. & Doherty, E.E. (2018). Desistance from offending in the twenty-first century. *Annual Review of Criminology*, 1, 311–34.
- Blokland, A. (2018). Taking a criminal career approach to sexual offending. In: P. Lussier & E. Beauregard, E. (Eds.) *Sex Offending. A Criminological Perspective* (pp. 141-157). New York: Routledge.
- Blokland, A. & De Kruijff, L. (2018). Desistance bij seksuele daders in criminologisch perspectief. In: K. Goethals, T. Dilliën, M. De Boeck, A. Nuyts & W. Huys (Eds.) *Handboek Behandeling van seksuele daders*. Antwerpen: Garant.
- Blokland, A. & De Schipper, N. (2016). How important are life-course transitions in explaining desistance? Examining the extent to which marriage, divorce and parenthood account for the age-crime relationship in former juvenile delinquents. In: J. Shapland, S. Farrall & A. Bottoms (Eds.) *Global Perspectives on Desistance. Reviewing what we know and looking to the future* (pp. 144-169). New York: Routledge.
- Blokland, A. & Nieuwbeerta, P. (2010). Life course criminology. In: S.G. Shoham & P. Knepper (Eds.) *International Handbook of Criminology* (pp. 51-94). Boca Raton: CRC Press/Taylor and Francis.
- Blokland, A. & Van der Geest, V. (2015). Life-course transitions and desistance in sex offenders: an even history analysis. In: A. Blokland & P. Lussier (Eds.) *Sex Offenders: A Criminal Career Approach* (pp. 257-288). Chichester, UK: Wiley Blackwell.
- Bruner J.S. (2004). Life as Narrative. *Social Research* 71(3), 691-710.
- Carlsson, C. & Sarnecki, J. (2015). *An Introduction to Life-Course Criminology*. London, UK: Sage.
- Cullen, F.T. (2011). Beyond adolescence-limited criminology: choosing our future – the American Society of Criminology 2010 Sutherland Address. *Criminology*, 49, 2, 287-330.
- Fijnaut, C. J. C. F. (2001). Crisis and Reform in Belgium: The Dutroux Affair and the Criminal Justice System. In: U. Rosenthal, R.A. Boin & L. Comfort, L. (Eds.), *Managing Crises; Threats, Dilemmas, Opportunities* (pp. 235-250). Springfield, Ill.: Charles C. Thomas.
- Giordano, P.C., Cernkovich, S.A. & Rudolph, J.L. (2002). Gender, crime and desistance: Toward a theory of cognitive transformation. *American Journal of Sociology*, 107, 4, 990-1164.
- Greer, C. & Jewkes, Y. (2005). Extremes of otherness: Media images of social exclusion. *Social Justice*, 32, 1, 20-31.
- Healy, D. (2010). *The Dynamics of Desistance*. Cullompton, UK: Willan Publishing.
- Lageson, S & Uggen, C. (2013). How work affect crime and crime affects work – over the life-course. In: C.L. Gibson & M.D. Krohn (Eds.) *Handbook of Life-Course Criminology: Emerging Trends and Directions for Future Research* (pp. 201-212). New York: Springer.
- Laws, R.D. & Ward, T. (2011). *Desistance from Sexual Offending: Alternatives to Throwing Away the Keys*. New York: The Guilford Press.
- Levenson, J.S., Brannon, Y.N., Fortney, T. & Baker, J. (2007). Public perceptions about sex offenders and community protection policies. *Analyses of Social Issues and Public Policy*, 7, 1, 137-161.
- Maruna, S. (2001). *Making Good. How Ex-Convicts Reform and Rebuild their Lives*. Washington D.C.: American Psychological Association.
- Maruna, S. & LeBel, T.P. (2010). The Desistance Paradigm in Correctional Practice: From Programmes to Lives. In F. McNeill, F., Raynor, P. & Trotter, C. (Eds.) *Offender Supervision: New Directions in Theory, Research and Practice* (pp. 65-89). Cullompton, UK: Willan.
- McAdams, D.P. (2008). Personal narratives and the life story. In: O.P. John, R.W. Robins & L.A. Pervin (Eds.). *Handbook of Personality: Theory and Research*: 242-262 (3rd edition). New York: Guilford.
- McAdams, D. P. (1996). Personality, Modernity, and the Storied Self: A Contemporary Framework for Studying Persons. *Psychological Inquiry* 7(4): 295-321.
- McAllinden, A-M, Farmer, M. & Maruna, S. (2017). Desistance from sexual offending: Do the mainstream theories apply? *Criminology & Criminal Justice*, 17, 3, 266-283.
- Paternoster, R. & Bushway, S. (2009). Desistance and the feared self: Toward an identity theory of desistance. *Journal of Criminal Law and Criminology*, 99, 4, 1103-1156.
- Rocque M. (2017). *Desistance from Crime: New Advances in Theory and Research*. New York: Palgrave Macmillan.
- Tomkins, S.S. (1979). Script theory. In: H. Howe and R.A. Dienstbier (Eds.). *Nebraska Symposium on Motivation* (26) (pp. 201-236). Lincoln: University of Nebraska Press.

- Versey, B.M. Martinez, D.J. & Christian, J. (2013). "Getting Out". A summary of qualitative research on desistance across the life-course. In: C.L. Gibson & M.D. Krohn (Eds.) *Handbook of Life-Course Criminology: Emerging Trends and Directions for Future Research* (pp. 233-260). New York: Springer.
- Walgrave, S. & Varone, F. (2008). Punctuated Equilibrium and Agenda-Setting: Bringing Parties Back in. Policy Change after the Dutroux Crisis in Belgium. *Governance: An International Journal of Policy, Administration, and Institutions*, 21, 3, 365–39

ANNEX 7

Hoe onderzoeksgebaseerd is het beleid inzake seksuele delinquenten in België? Een analyse van de specifieke bepalingen ten aanzien van seksuele delinquenten in drie wetteksten

Luc ROBERT, m.m.v. Magali DEBLOCK

INLEIDING

Het onderzoek naar seksuele delinquentie en seksuele delinquenten kent de afgelopen decennia een hoge vlucht. De wetenschappelijke aandacht lijkt daarmee grotendeels chronologisch te volgen op de publieke en strafrechtelijke aandacht voor deze feiten en de personen die ze plegen (Lussier, 2018). In België gaat die observatie zeker op. De beleidsmatige aandacht voor seksuele delinquentie nam in België vooral vanaf de zaak Dutroux toe. Op dat ogenblik was er internationaal al heel wat wetenschappelijk onderzoek voorhanden. In België is het onderzoek maar stapsgewijs gevolgd op de beleidsontwikkelingen en dan nog voornamelijk vanwege de forensische psychologie, psychiatrie en seksuologie, veel minder vanuit de criminologie. Ook daarin verschilt België niet sterk van andere landen. Het fenomeen van seksuele delinquentie is lange tijd in de marges van de criminologie gebleven (Lussier, 2018: 1).

In deze bijdrage staan we stil bij recent beleid inzake seksuele delinquenten en hoe wetenschappelijk onderbouwd dat is. Meer bepaald gaan we in op wetgeving waarbij seksuele delinquenten in het bijzonder aan bod komen. De keuze voor wetgeving als een vorm van beleid volgt uit het idee dat wetgeving de lijnen voor de strafrechtsbedeling uittekent, dat het de praktijk normeert en aanstuurt. Naast dat *inhoudelijk* argument is er ook een *pragmatische* reden om in te zoomen op wetgeving. Een studie van wetgeving, met inbegrip van de voorbereidende debatten, laat toe om na te gaan of er bij de debatten en in de wetgeving zelf gebruik is gemaakt van wetenschappelijk onderbouwing.

We gaan in het bijzonder in op de totstandkoming van de uitzondering qua advies en behandeling voor seksuele delinquenten in de wet die de externe rechtspositie regelt van personen veroordeeld tot een vrijheidsstraf, op de terbeschikkingstelling van de strafuitvoeringsrechtbank voor personen die wegens seksuele feiten veroordeeld zijn en op het woonverbod voor seksuele delinquenten. Aan de hand van een analyse van het gebruikte materiaal (*citation analysis*) en een beperkte inhoudsanalyse bekijken we de bijdrage van empirisch onderzoek naar seksuele delinquenten in deze drie wetteksten en de voorbereidende handelingen. Voor elke wettekst gaan we in de handelingen na *of* er verwijzingen zijn naar empirisch wetenschappelijk onderzoek, *welk* onderzoek, *hoe vaak* er naar onderzoek verwezen wordt en *of*, *hoe* en *hoe vaak* daarbij wetenschappelijke bevindingen worden aangehaald ter ondersteuning van de relevante bepalingen.

In de rest van deze bijdrage staan we eerst kort stil bij de geselecteerde wetteksten. Vervolgens formuleren we eerst onze onderzoeksvragen, staan we stil bij de drie wetteksten en de manier waarop we te werk gaan, om nadien de resultaten te presenteren. We sluiten af met een discussie over de implicaties van de bevindingen.

DRIE WETTEKSTEN

Inleiding

In dit deel staan we stil bij drie wetteksten waarvoor we zullen nagaan of en hoe er verwijzingen zijn naar wetenschappelijke inzichten omtrent daders van seksuele feiten. Deze wetteksten zijn geselecteerd omdat ze vrij recent zijn en omdat ze op één of andere manier inzoomen op plegers van seksuele delicten. Deze wetteksten, anders dan bijvoorbeeld ministeriële rondzendbrieven, laten toe om in de parlementaire debatten na te gaan of wetenschappelijk onderzoek mee aan de basis ligt en wat de invloed daarvan kan zijn. Per wettekst volgt hierna de relevante passage(s) met betrekking tot daders van seksuele feiten. We behandelen de artikelen zoals die in de oorspronkelijke wettekst opgenomen zijn, niet de wijzigingen nadien.

Advies en behandeling

Een eerste wettekst waar we bij stilstaan, is de wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, gepubliceerd op 15 juni 2006 in het Belgische Staatsblad. Deze wet (hierna: WERV) regelt voor het eerst op een omvattende manier de externe rechtspositie van alle veroordeelden tot een vrijheidsstraf, met inbegrip van alle strafuitvoeringsmodaliteiten. Zo bevat de wet bepalingen inzake de tijdsvoorwaarden en contra-indicaties aangaande de uitgaansvergunning, het penitentiair verlof, de voorlopige en de voorwaardelijke invrijheidstelling.

De wet bevat enkele bepalingen die specifiek ingaan op personen veroordeeld wegens seksuele feiten. Artikel 32 WERV bepaalt dat voor personen veroordeeld wegens feiten omwille van voyeurisme, aanranding van de eerbaarheid, verkrachting of *grooming* of wegens feiten inzake ontucht of openbare zedenschennis, gepleegd op minderjarigen of met hun deelneming, een '*met redenen omkleed advies van een dienst die gespecialiseerd is in de begeleiding of de behandeling van seksuele delinquenten*' moet toegevoegd worden bij een vraag voor een bijzondere strafuitvoeringsmodaliteit. In dat advies spreekt de gespecialiseerde dienst zich uit over '*de noodzaak om een behandeling op te leggen*' (art. 32). Voor dezelfde groep veroordeelden geldt dat aan de toekenning van de strafuitvoeringsmodaliteit de voorwaarde kan verbonden worden van het volgen van een begeleiding of een behandeling bij een dienst die in de begeleiding of de behandeling van seksuele delinquenten is gespecialiseerd. Hoe lang deze begeleiding of behandeling moet gevolgd worden, wordt door de rechter of rechtbank bepaald (art. 41 WERV).

Naast deze uitzonderingen voor seksuele feiten bevat de WERV nog een andere bepaling waarin de aard van de feiten een rol speelt voor de strafuitvoering. De WERV voorziet in artikel 87 §1 dat de strafuitvoeringsrechter de door de strafrechter uitgesproken vrijheidsstraf met een uitvoerbaar gedeelte van maximum één jaar of minder kan vervangen door een werkstraf indien bepaalde omstandigheden in het leven van de veroordeelde daartoe nopen. In artikel 87 §2 WERV lijst de wetgever enkele uitzonderingen op die van een dergelijke omzetting geen gebruik kunnen maken. Bij de uitzonderingen zitten verkrachting en het plegen van seksuele feiten inzake ontucht of openbare zedenschennis gepleegd op de persoon van een minderjarige of met hun deelneming¹.

Aan de WERV is ruim een decennium van voorbereiding voorafgegaan, met inbegrip van een proeve van voorontwerp door professor Dupont en een expertencommissie, de zogenaamde commissie Holsters. De zaak Dutroux doorkruiste die voorbereidingen en leidde als tijdelijke maatregel tot een nieuwe regeling van de voorwaardelijke invrijheidstelling. Die besprekingen zijn eveneens doorgenomen voor zover ze de relevante passages over seksuele delinquenten uit de WERV beïnvloed hebben.

Terbeschikkingstelling van de strafuitvoeringsrechtbank

De nieuwe regeling van de terbeschikkingstelling kwam er in de periode dat tal van nieuwe wetten ingevoerd werden in de sfeer van de strafuitvoering, met inbegrip van een nieuwe wet over de internering, de bovenvermelde WERV en een wet die strafuitvoeringsrechtbanken installeert.

De wet van 26 april 2007 betreffende de terbeschikkingstelling van de strafuitvoeringsrechtbank, gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad op 13 juli 2007, vervangt de vroegere terbeschikkingstelling van de regering (zie hierover Goethals, 1991; zie ook Cartuyvels, 2013). Eén belangrijke wijziging betreft de verschuiving van de focus die bij de oplegging van de terbeschikkingstelling doorslaggevend is: niet langer staat de persoonlijkheid van diegene die de feiten pleegt centraal, maar ligt de focus op de feiten die gepleegd zijn (Verpoest & Vander Beken, 2007)².

Krachtens deze wet wordt in het Strafwetboek een onderafdeling I bis ingevoegd met artikelen 34bis tot en met artikel 34quinqvis. De terbeschikkingstelling van de strafuitvoeringsrechtbank (hierna: TBS) wordt ingesteld als een bijkomende straf ten aanzien van *‘personen die bepaalde ernstige strafbare feiten plegen die de integriteit van personen aantasten’* en duurt minimaal vijf en maximaal 15 jaren³. Deze bijkomende straf gaat in na het verstrijken van de effectieve hoofdgevangenisstraf of van de opsluiting (art. 34bis SW.).

¹ De andere uitzonderingen betreffen gijzeling en doodslag (art. 87 §2 WERV).

² Volgens Cartuyvels heeft de figuur van de gewoontemisdadiger in die verschuiving plaats geruimd voor *“‘roofdier’-figuren, waarvan de seksuele delinquent het archetype is”* (Cartuyvels, 2013: 54).

³ Ook dit is een belangrijke wijziging. Voor de nieuwe regeling kon de terbeschikkingstelling van de regering worden opgelegd voor een periode van één jaar tot een maximum periode van 20 jaren, terwijl het minimum nu is opgetrokken en het maximum is verlaagd (zie ook Verpoest & Vander Beken, 2007: 22-23).

In een aantal door de wet bepaalde misdrijven wordt de TBS verplicht opgelegd. Daaronder valt ook één bepaling omtrent seksuele feiten. Artikel 34ter SW. bepaalt een *verplichte oplegging van TBS* bij veroordelingen tot een criminele straf op grond van artikel 376, eerste lid SW. en verwijst naar verkrachting of aanranding van de eerbaarheid die de dood veroorzaakt van de persoon op wie de feiten zijn gepleegd, strafbaar met opsluiting van 20 tot 30 jaar⁴.

Daarnaast voorziet de wet ook een *facultatieve oplegging van TBS*, waarbij in artikel 34quater SW., onder 3°, meerdere seksuele delicten opgesomd worden (aanranding van de eerbaarheid, verkrachting en voyeurisme) als basis voor de facultatieve TBS⁵. Seksuele delicten kunnen dus in een aantal gevallen leiden tot een facultatieve en in één geval tot een verplichte oplegging van een TBS van vijf tot 15 jaar.

Woonverbod

Een derde wet is recenter, maar het woonverbod dat daarmee geïnstalleerd wordt, maakte eerder meermaals het voorwerp uit van wetsvoorstellen⁶. Als idee was het woonverbod dus niet nieuw⁷.

De wet van 14 december 2012 tot verbetering van de aanpak van seksueel misbruik en feiten van pedofilie binnen een gezagsrelatie, gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad op 22 april 2013, bevat in hoofdstuk 4 een bepaling tot invoering van een woonverbod. Artikel 5 bepaalt dat er een vierde punt wordt ingevoegd in artikel 382bis, eerste lid, van het Strafwetboek. De bepaling luidt: “4° te wonen, te verblijven of zich op te houden in de door

⁴ De bepalingen in artikel 34bis verwijzen naast verkrachting en aanranding van de eerbaarheid ook naar herhaling van misdaad op misdaad (met uitsluiting van politieke misdrijven), naar terroristische misdrijven, foltering met de dood tot gevolg, zonder het oogmerk om te doden, en de ontvoering of gevangenhouding die de dood ten gevolge heeft.

⁵ Naast seksuele delicten wordt verwezen naar een nieuwe veroordeling wegens gelijkaardige feiten na een gevangenisstraf van minstens vijf jaar wegens ernstige fysieke of geestelijke gevolgen, naar misdrijven ten aanzien van de inwendige veiligheid van de staat, ernstige schendingen van het internationaal humanitair recht, gijzeling, doodslag, het onderwerpen van een persoon aan een onmenselijke behandeling, het gebruik van minderjarigen en van kwetsbare personen met het oog op het plegen van een misdaad of een wanbedrijf, brandstichting met gewonden, doodslag om vernieling of beschadiging te vergemakkelijken of de straffeloosheid ervan te verzekeren en veroordelingen op basis van andere delicten ingeval van samenloop van een misdaad (art. 34 quater, 1°-4° SW.).

⁶ Deze zijn, chronologisch, een voorstel van wet (R. Landuyt et al.), ingediend op 22 oktober 2008, wat het woonverbod voor veroordeelden voor bepaalde zedenfeiten betreft, *Parl.St.* Kamer 2008-09, Nr.52 K1509/001; een voorstel van wet (G. Swennen et al.), ingediend op 16 december 2008, wat het woonverbod voor veroordeelden voor bepaalde zedenfeiten betreft, *Parl.St.* Senaat 2008-09, Nr.4-1077/1; een voorstel van wet (B. Schoofs et al.), ingediend op 3 maart 2009, betreffende de bekendmaking van, het woonverbod voor en de uitsluiting tot eerherstel van veroordeelde pedofielen, *Parl.St.* Kamer 2008-09, Nr.52 K1846/001; een voorstel van wet (A. Van dermeersch et al.), ingediend op 24 maart 2009, betreffende de bekendmaking van het woonverbod en de uitsluiting tot eerherstel van veroordeelde pedofielen, *Parl.St.* Senaat 2008-09, Nr.4-1244/1; en het voorstel van wet (R. Landuyt et al.), ingediend op 29 juli 2010, wat het woonverbod voor veroordeelden voor bepaalde zedenfeiten betreft, *Parl.St.* Kamer, Nr.53 K0037/001.

⁷ Bovendien bestaat al langer de mogelijkheid om aan veroordeelden tot een vrijheidsstraf, in het kader van strafuitvoeringsmodaliteiten, ook regioverboden als een geïndividualiseerde voorwaarde op te leggen, zonder daarbij beperkt te blijven tot seksuele delinquenten. De vroegere Commissies Voorwaardelijke Invrijheidstelling, ingevoerd in 1999, konden dit al als voorwaarde opleggen bij een eventuele toekenning van een voorwaardelijke invrijheidstelling.

de bevoegde rechter bepaalde aangewezen zone. De oplegging van die maatregel moet met bijzondere redenen worden omkleed en rekening houden met de ernst van de feiten en met de reclasseringsmogelijkheden voor de veroordeelde.”

Het woonverbod geldt ten aanzien van personen die volgens artikel 382bis SW. een seksueel delict hebben *‘gepleegd op de persoon van een minderjarige of met zijn deelneming’* en loopt gedurende *‘een termijn van een jaar tot twintig jaar’*. Dit betekent dat uitsluitend personen die ten aanzien of met behulp van een minderjarige een seksueel feit gepleegd hebben, een woonverbod opgelegd kunnen krijgen.

Het woonverbod gaat in “op de dag van de veroordeling met uitstel of op de dag dat de veroordeelde zijn gevangenisstraf heeft ondergaan of dat zijn straf verjaard is ingeval hiervoor geen uitstel is verleend en, in geval van vervroegde invrijheidstelling, op de dag van zijn invrijheidstelling voorzover deze niet herroepen wordt” (art. 389 SW).

Het woonverbod voor seksuele delinquenten die hun feiten op of met behulp van een minderjarige gepleegd hebben (geregeld aangeduid als het *‘woonverbod voor pedofielen’*), kwam er in de nasleep van klachten over seksueel misbruik in het kader van de Rooms-katholieke kerk, gevolgd door een bijzondere Parlementaire commissie.

OP ZOEK NAAR WETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK: REFERENTIES EN INHOUD

We belichten in dit deel wat we zoeken en hoe we te werk gaan. Het doel is om na te gaan of er bij de totstandkoming van de relevante bepalingen in deze wetteksten, op een direct te achterhalen manier, gebruik gemaakt is van wetenschappelijke inzichten op basis van empirisch onderzoek over seksuele delinquenten en/of seksuele delinquentie.

We verrichten een analyse van de *referenties* naar onderzoek (*citation analysis*) en een beperkte inhoudsanalyse. *Citation analysis* laat toe om in kaart te brengen welke studies terugkomen in het beleidsdiscours (zie bv. Smet, 2013: 81). Daarnaast bekijken we *inhoudelijk* hoe het geciteerde onderzoek aan bod komt in de voorbereidingen van de betreffende juridische bepalingen.

Meer bepaald gaan we voor elke wettekst in de handelingen na of er verwijzingen zijn naar empirisch wetenschappelijk onderzoek, *welk* onderzoek het betreft, *hoe vaak* er naar onderzoek verwezen wordt, wat de verwachte *doelstellingen* van de relevante bepalingen zijn en of, *hoe*, *hoeveel* en *hoe vaak* daarbij wetenschappelijke bevindingen worden aangehaald ter ondersteuning van die doelstellingen.

Het is onze bedoeling om de referenties af te toetsen naar hun wetenschappelijk gehalte, om ze te situeren aan de hand van de methodologische kwaliteitscriteria zoals die in een internationaal regelmatig aangewende schaal terugkomt (de *Maryland Scientific Scale of Methods*, MSSM, zie o.a. Sherman et al., 1998) en om hun inhoudelijk gebruik te toetsen en af te zetten tegen de internationale empirische kennisbasis. Wanneer aan de hand van meta-analyses en *systematic reviews* een tendens blijkt uit bevindingen, dan geeft dat een

ijkpunt weer waarmee de gebruikte studie kan vergeleken worden qua inhoud en bevindingen.

We doen dit voor alle voorbereidende handelingen die in de voorbereiding van de wettekst beschikbaar zijn. Dit betreffen in de eerste plaats alle documenten die doorheen het traject in de Kamer en/of de Senaat voorafgingen aan de wet zelf, vanaf het ingediende wetsontwerp of wetsvoorstel, overheen de amendementen, adviezen en verslagen tot en met het document van de aangenomen tekst in de commissie voor de Justitie. De stemming in de plenaire vergadering is eveneens doorgenomen, maar op dat ogenblik komt er geen inhoudelijke onderbouw meer aan bod; alle voorbereidend werk is dan in principe afgelopen. Is er een voorgaand verslag van experts, dan is inbegrepen in de analyse. Dat geldt voor de WERV (vanaf het voorontwerp van professor Lieven Dupont, over de concepttekst over de externe rechtspositie door de Commissie basiswet gevangeniswezen, tot aan het verslag van de subcommissie externe rechtspositie van de zogenaamde commissie Holsters). Voor het woonverbod is de tekst van de bijzondere parlementaire commissie die in de nasleep daarvan is opgericht, ook doorgenomen.

De methode die we hanteren bij de *citation analysis* is eenvoudig: per voorbereidend stuk en per wettekst noteren we de referenties naar wetenschappelijk onderzoek (welke?) en we turven het aantal wetenschappelijke verwijzingen naar empirisch onderzoek over seksuele delinquenten (hoeveel?). De aanpak bij de inhoudsanalyse is eveneens relatief eenvoudig. We gaan na hoe de bevindingen van het geciteerde empirisch onderzoek aan bod komen in de parlementaire handelingen en hoe die gerelateerd zijn aan de bepalingen inzake seksuele delinquenten. Dit komt in eerste instantie overeen met wat Weiss als het '*problem-solving model*' aanduidt, "*the direct application of the results of a specific social science study to a pending decision*", met de verwachting "*that research provides empirical evidence and conclusions that help to solve a policy problem*" (Weiss, 1979: 427). Dit wordt ook onder de bredere noemer aangeduid als *instrumenteel kennisgebruik* (naar Weiss & Bucuvalas, 1980, geciteerd in Smet, 2013: 60-62). Dat verwijst naar "*het direct gebruik van kennis/gegevens bij het vormgeven van beleid [...]. De kennis wordt aangewend om een probleem op te lossen, om een keuze te maken over de manier waarop een issue moet worden aangepakt*" (Smet, 2013: 60). Voor zover dit mogelijk is aan de hand van de voorbereidende teksten, bekijken we ook andere vormen van kennisgebruik⁸.

⁸ Weiss (1979) onderscheidt 7 types van '*research utilization*': een '*knowledge-driven model*', een '*problem-solving model*', een '*interactive model*', een '*political model*', een '*tactical model*', een '*enlightenment model*' en '*research as part of the intellectual enterprise of the society*'. Nadien volgden meer typologieën, waarvan een vaak gebruikte die van Weiss en Bucuvalas uit 1980 is (zie Smet, 2013). Naast instrumenteel kennisgebruik bestaan ook het conceptueel kennisgebruik en het symbolisch kennisgebruik (zie Smet, 2013: 60-62). Onder *conceptueel kennisgebruik* verstaan we de bredere invloed van kennis op de manier dat men denkt over een bepaald thema, een binnensijpelen van de wetenschappelijke kennis in het bredere denken over een onderwerp. *Symbolisch kennisgebruik* verwijst naar het gebruik van kennis door beleidsmakers "*voor een doel dat weinig van doen heeft met de inhoud van het onderzoek*". Wetenschappelijk onderzoek wordt bijvoorbeeld gebruikt als een '*wetenschappelijke back-up*' voor een bepaald standpunt dat de beleidsmaker eerder al had (Smet, 2013: 60-61).

RESULTATEN OVER DE WETENSCHAPPELIJKE ONDERBOUW

Inleiding

Eerst gaan we in op de resultaten van de *citation analysis*. Die resultaten kunnen zeer kort voorgesteld worden. Referenties naar specifiek onderzoek over seksuele delinquenten of delinquentie blijven achterwege (voor zover het de bestudeerde bepalingen aangaat), daar waar juridische en criminologische referenties enkele malen voorkomen in de voorbereidende handelingen. Vervolgens nemen we de *inhoud* van de voorbereidende documenten in beschouwing. Daarbij vinden we wel informatie, doch opnieuw blijft dit zeer beperkt. De inhoudelijke onderbouwing van de bepalingen doet vooral denken aan symbolisch kennisgebruik en in mindere mate aan instrumenteel kennisgebruik.

Referenties naar wetenschappelijk onderzoek

Onze focus ligt in dit deel op het in kaart brengen van wetenschappelijke literatuur die aangewend is bij de totstandkoming van de bepalingen inzake seksuele delinquenten in de WERV, bij de TBS en bij het woonverbod. Wat de analyse van referenties naar wetenschappelijk materiaal betreft, zijn alle voorbereidende stukken doorgenomen in de *rechtstreekse* aanloop naar de WERV, de TBS en naar de invoering van het woonverbod. Het betreffen respectievelijk 24, 7 en 13 documenten.

Daarnaast zijn ook voorgaande commissieverslagen van experts (in het kader van de WERV) en een bijzondere Kamercommissie over seksueel misbruik naar aanleiding van schandalen over misbruik door geestelijken doorgenomen. Wanneer een bepaling gebaseerd is op een voorgaande wettekst of er een afleiding van is, dan is de voorgaande wettekst ook geanalyseerd, met inbegrip van de bijhorende debatten. Dit is het geval voor de WERV met de verwijzingen naar de wet van 5 maart 1998 die in de onmiddellijke nasleep van de zaak Dutroux de voorwaardelijke invrijheidstelling hervormde⁹.

Voor de bepalingen over advies en behandeling van seksuele delinquenten zijn het wetsontwerp met de memorie van toelichting, de 2 verslagen van de Commissie voor de Justitie van de Senaat en het verslag van de Commissie voor de Justitie van de Kamer en alle stukken ter amendering doorgenomen. Er is geen enkele wetenschappelijke bron aangehaald ter onderbouwing van de bepalingen over een verplicht advies en de optionele behandeling van seksuele delinquenten bij het aanvragen van bijzondere strafuitvoeringsmodaliteiten.

⁹ Voluit is het de wet van 5 maart 1998 betreffende de voorwaardelijke invrijheidstelling en tot wijziging van de wet van 9 april 1930 tot bescherming van de maatschappij tegen de abnormalen en de gewoontemisdadigers, vervangen door de wet van 1 juli 1964, *BS* 2 april 1998 (kortweg: wet van 5 maart 1998 betreffende VI). Deze wet dient als voorloper van de WERV te worden gezien en vormt één samenhangende geheel met de oprichting van nieuwe instanties, de door de Strafuitvoeringsrechtbanken vervangen Commissies voor de Voorwaardelijke Invrijheidstelling. Zie de wet van 18 maart 1998 tot instelling van de commissies voor de voorwaardelijke invrijheidstelling, *BS* 2 april 1998.

Ook in het wetsontwerp en de memorie van toelichting dat tot de wet in 1998 leidde, in het rapport van de Commissie voor de Justitie voor de Kamer en dat voor de Senaat en in de bijhorende amendementen zijn geen expliciete referenties naar wetenschappelijk onderzoek over seksuele delinquenten terug te vinden. Hetzelfde geldt voor de verslagen van de expertcommissies. Het voorontwerp van Lieven Dupont (Dupont, 1998), de conceptnota externe rechtspositie van veroordeelde gedetineerden en instelling van penitentiaire rechtbanken van de Commissie basiswet gevangeniswezen en rechtspositie van gedetineerden vermeldt geen enkele verwijzing naar onderzoek over seksuele delinquenten, maar wijdt zelf ook in haar voorontwerp geen enkele bepaling aan seksuele delinquenten¹⁰. Voor de Commissie strafuitvoeringsrechtbanken, externe rechtspositie van gedetineerden en straftoemeting gaat dat ook op¹¹.

Voor de bepalingen over de verplichte en facultatieve TBS ten aanzien van seksuele delinquenten zijn het wetsontwerp met de memorie van toelichting, het verslag van de Commissie voor de Justitie van de Senaat en het verslag van de Commissie voor de Justitie van de Kamer en alle stukken ter amendering doorgenomen. Ook hierbij is er geen enkele wetenschappelijke bron aangehaald ter onderbouwing van de bepalingen over het opleggen van een TBS of een extra lange gevangenisstraf of controlemaatregel bij seksuele delinquenten.

Voor de bepaling inzake het woonverbod geldt eenzelfde vaststelling. Het wetsvoorstel met de memorie van toelichting is doorgenomen, evenals het verslag van de Commissie voor de Justitie van de Kamer en het verslag van de Commissie voor de Justitie van de Senaat en alle amendementen. Er is geen enkele referentie naar een wetenschappelijke bron over het woonverbod aangetroffen in deze documenten. Ook in het rapport van de bijzondere Commissie die inging op de vele getuigenissen over seksueel misbruik binnen de Kerk staat geen enkele expliciete referentie naar wetenschappelijk onderzoek over een woonverbod, regioverbod of verblijfsverbod voor seksuele delinquenten¹².

Samenvattend is er voor deze drie belangrijke wetteksten geen enkele verwijzing teruggevonden naar empirisch onderzoek dat raakt aan de aspecten die in de bepalingen over seksuele delinquenten behandeld worden.

¹⁰ Commissie voor de Justitie, Eindverslag van de commissie “basiswet gevangeniswezen en rechtspositie van gedetineerden”, Verslag namens de Commissie voor de Justitie, *Parl.St.* 2000-01, Kamer, Nr.50 1076/001, 357-440 (deel IV van het eindrapport).

¹¹ Slechts één specifieke verwijzing naar seksuele delinquenten is terug te vinden in het expertrapport. Zie: Commissie “strafuitvoeringsrechtbanken, externe rechtspositie van gedetineerden en straftoemeting”, Eindverslag. Deel I. Algemene inleiding – Strafuitvoeringsrechtbanken en externe rechtspositie van gedetineerden, onuitgegeven, 2003, p.87, waar de memorie van toelichting bij het voorontwerp verwijst naar een op te stellen Koninklijk Besluit over het dossier voor voorwaardelijke invrijheidstelling, waaronder een advies van een gespecialiseerde dienst in de begeleiding of behandeling van seksuele delinquenten.

¹² Bijzondere Commissie betreffende de behandeling van seksueel misbruik en feiten van pedofilie binnen een gezagsrelatie, inzonderheid binnen de Kerk, Verslag van 31 maart 2011 betreffende de behandeling van seksueel misbruik en feiten van pedofilie binnen een gezagsrelatie, inzonderheid binnen de Kerk, *Parl.St.* Kamer, 2010-11, Nr.53 0520/002.

Wetenschappelijke inzichten: een inhoudsanalyse

De inhoudsanalyse laat toe om in kaart te brengen of er inhoudelijk wel wetenschappelijke inzichten doorgesijpeld zijn tot bij de wetgever, zonder dat die expliciet naar een bron verwijst.

Wat het advies en de begeleiding of behandeling van seksuele delinquenten betreft, valt één wijziging op ten aanzien van voorgaande regelgeving. De bepalingen in artikel 32 (advies) en 41 (begeleiding of behandeling) WERV zijn sterk gebaseerd op artikelen uit de wet van 5 maart 1998 betreffende VI. Artikel 3 §3 4°, eerste lid, van de wet van 5 maart 1998 betreffende VI bevat de bepaling zoals die nadien in artikel 32 WERV terug te vinden is, zij het met de toevoeging in de WERV dat het advies moet ingaan op de noodzaak van een behandeling. Dat is een wijziging ten aanzien van de vroegere wet, waar krachtens artikel 4 §5 3° lid bepaald was dat personen die veroordeeld zijn wegens seksuele delicten (het artikel verwijst naar de artikelen 372 tot 378 SW.), bij de toekenning van een voorwaardelijke invrijheidstelling *‘een begeleiding of een behandeling bij een dienst die in de begeleiding of behandeling van seksuele delinquenten is gespecialiseerd’* als voorwaarde moeten opgelegd krijgen. Van een verplichting tot begeleiding of behandeling is de WERV dus gegaan naar de evaluatie van de noodzaak om een behandeling te ondergaan. Artikel 41 WERV bevat een uitbreiding (qua *feiten*, met inbegrip van de artikelen 379 tot 387 SW. indien gepleegd op of met behulp van minderjarigen en qua *strafuitvoeringsmodaliteiten*, dus niet langer beperkt tot de voorwaardelijke invrijheidstelling), naast de bepaling dat aan daders van seksuele feiten als voorwaarde *‘het volgen van een begeleiding of een behandeling’* bij een gespecialiseerde dienst *kan* opgelegd worden. Die wijziging is in overstemming met internationale literatuur, namelijk dat niet elke persoon die seksuele feiten pleegt, gebaat is bij een specifieke behandeling of begeleiding. Er is geen verwijzing naar dergelijke inzichten. Het is ook mogelijk dat de wetgever de keuze om iemand al dan niet een begeleiding of behandeling op te leggen, aan de toen nieuw op te richten Strafuitvoeringsrechtbanken wilde overlaten. De eerdere regeling kwam er tijdens de Dutroux affaire, toen het voortbestaan van de voorwaardelijke invrijheidstelling aan een zijden draadje hing; mogelijks was de keuze voor een verplichte begeleiding of behandeling van seksuele delinquenten een compensatiemaatregel om toch de voorwaardelijke invrijheidstelling te kunnen behouden¹³.

Wat de TBS betreft, bevatten de parlementaire stukken geen inhoudelijke wetenschappelijke bevindingen die de verplichte, dan wel een facultatieve toepassing van de terbeschikkingstelling van de strafuitvoeringsrechtbank onderbouwen. In de memorie van toelichting bij het wetsontwerp verwijst de regering naar de mogelijkheid om *‘personen die bijzonder afschuwelijke misdrijven hebben begaan [...] om evidente redenen van openbare veiligheid en om hen te beletten nieuwe misdrijven te plegen’* een bijkomende straf op te

¹³ Dit werd eerder al gesuggereerd door Snacken (2007: 158): *“The emphasis on special criteria and treatment, but also preventive detention for sex offenders and introduction of stricter criteria for granting and revoking parole in general, can be seen as the political price that had to be paid to keep parole eligibility open to all prisoners.”*

leggen¹⁴. Verder in de memorie van toelichting spreekt de regering over de mogelijkheid om ‘*recidivisten*’ en ‘*personen die bijzonder afschuwelijke misdrijven hebben begaan*’ in de gevangenis te houden ‘om evidente redenen van openbare veiligheid en om hen te beletten nieuwe misdrijven te plegen’¹⁵. De breuklijn tussen de verplichte en de facultatieve TBS definieert de wetgever op basis van de ernst van de feiten, waarbij de facultatieve oplegging kan volgen uit ‘*andere onduldbare situaties [...] die niet hetzelfde afschuwelijke karakter*’ hebben als de gevallen bij de verplichte oplegging¹⁶. De doelstelling bij beide vormen van de TBS is gedeeld: *incapacitatie* of onschadelijkmaking van de dader voor zover dat nodig is na de hoofdstraf en met uitbreiding *individuele preventie*, het zoveel mogelijk voorkomen dat de dader opnieuw feiten pleegt (o.a. door een langere periode onder controle te staan indien de veroordeelde niet langer in detentie verblijft). De voorbereidende teksten verwijzen op geen enkele manier naar wetenschappelijk onderzoek, niet omtrent de indeling verplicht/facultatief, niet over de duur (vijf tot 15 jaren), niet over de focus die in deze wet op de feiten komt te liggen, daar waar de terbeschikkingstelling voordien gebaseerd was op de persoon van de dader. Ook over de vermeende recidive-verminderende werkzaamheid van een langer verblijf in detentie en over een eventuele zeer langdurige controle in de gemeenschap en de recidive-beperkende effecten die daarbij verondersteld worden, is in de voorbereidende handelingen bij de TBS niets terug te vinden dat een wetenschappelijke onderbouwing suggereert.

Het woonverbod voor bepaalde seksuele delinquenten is evenmin wetenschappelijk onderbouwd. Er zijn geen verwijzingen naar wetenschappelijk onderzoek over territoriale verboden voor seksuele delinquenten teruggevonden, niet in de oude wetsontwerpen en niet in de rechtstreekse voorbereidende handelingen. Ook in het verslag van de bijzondere commissie komt geen wetenschappelijk materiaal over het woonverbod ter sprake, terwijl de commissieleden wel bij de aanbevelingen ineens, zonder inhoudelijke motivatie, het woonverbod als één van de aanbevelingen formuleren. De aanbevelingen van de Commissie worden expliciet vermeld bij de introductie van het uiteindelijke wetsvoorstel dat uitmondde in het woonverbod. Ook in de eerdere wetsvoorstellen werd geen wetenschappelijk materiaal aangehaald ter ondersteuning van een woonverbod. Wel is een paar keer verwezen naar de situatie in de Verenigde Staten en het bestaan van een register van seksuele delinquenten, maar de indieners van deze voorstellen lieten daarbij na om na te gaan of er ook evidentie bestaat over de werkzaamheid. Ze stelden enkel dat ‘[d]e openbare veiligheid de hoogste prioriteit [heeft]’ en dat het ‘*huidige strafbeleid ‘veel te laks’ is ten aanzien van seksuele delinquenten en ‘pedofielen in het bijzonder*’¹⁷. De toelichting bij

¹⁴ Wetsontwerp betreffende de terbeschikkingstelling van de strafuitvoeringsrechtbank, *Parl.St.*, 2006-07 Senaat, nr.3-2054/1, p.2.

¹⁵ *Ibid.*, p.4.

¹⁶ *Ibid.*, p.5-6.

¹⁷ Beide wetsvoorstellen komen van vertegenwoordigers van het Vlaams Belang. Het betreffen een voorstel van wet (B. Schoofs et al.), ingediend op 3 maart 2009, betreffende de bekendmaking van, het woonverbod voor en de uitsluiting tot eerherstel van veroordeelde pedofielen, *Parl.St.* Kamer 2008-09, Nr.52 K1846/001, en een daarop geïnspireerd voorstel, te weten het voorstel van wet (A. Van dermeersch et al.), ingediend op 24 maart 2009, betreffende de bekendmaking van het woonverbod en de uitsluiting tot eerherstel van veroordeelde pedofielen, *Parl.St.* Senaat 2008-09, Nr.4-1244/1.

deze twee voorstellen verwijst in de inleiding naar een pedoseksueel die bij zijn vrijlating wou terugkeren naar zijn eerdere buurt in het Limburgse Hechtel, in de nabijheid van slachtoffers, hetgeen tot lokale commotie leidde.

Uit bovenstaande mag niet zomaar geconcludeerd worden dat wetenschappelijke inzichten helemaal afwezig zijn. Kennis kan ook via experts de wetgever bereiken. Die experts kunnen tussenkomen in hoorzittingen of (mee) instaan voor een deel van het voorbereidend werk bij de indiening van een wetsvoorstel of –ontwerp. Experts hebben in België nog enige invloed bij politici en media, wat een buffer kan zijn tegen ‘expressieve’ of populistische wetgeving (bv. Snacken, 2007: 185). Anderzijds is de invloed van een expert relatief, in de zin dat men gehoord en vervolgens deels of volledig genegeerd kan worden, dat de kennis of inzichten die men als expert aanbrengt naast andere (niet-wetenschappelijke) overwegingen spelen en dat experts geen ‘neutrale vertegenwoordigers’ zijn van een ganse discipline, maar zelf ook accenten leggen en opvattingen kunnen hebben die niet altijd voor de volle 100% op *evidence* gestoeld zijn. De invloed van experts blijkt niet op een rechtstreekse manier voor de bepalingen waarop we hier ingaan¹⁸.

¹⁸ Tenzij de stelling van ‘de vertegenwoordiger van de minister’ in de voorbereidende handelingen bij de wet van 5 maart 1998 “*dat het onjuist is om te beweren dat het merendeel van de seksuele delinquenten onbehandelbaar zou zijn.*”, waarna hij vermeldt dat er weinig wetenschappelijk onderzoek over behandeling en terugval bij seksuele delinquenten bestaat. Zie Commissie voor de Justitie, Verslag over wetsontwerp betreffende de voorwaardelijke invrijheidstelling en tot wijziging van de wet van 9 april 1930 tot bescherming van de maatschappij tegen de abnormalen en de gewoontemisdadigers, vervangen door de wet van 1 juli 1964. Wetsontwerp tot instelling van de commissies voor de voorwaardelijke invrijheidstelling. Wetsvoorstel tot wijziging van de wet van 31 mei 1888 tot invoering van de voorwaardelijke invrijheidstelling in het strafstelsel. Wetsvoorstel tot beperking van de proeftijd of van de voorwaardelijke invrijheidstelling voor personen die veroordeeld zijn wegens diefstal met geweld of bedreiging en die het gestolene niet teruggeven. Wetsvoorstel tot wijziging van de wet van 31 mei 1888 tot invoering van de voorwaardelijke invrijheidstelling in het strafstelsel, teneinde zware misdrijven effectiever te bestraffen. Wetsvoorstel strekkende tot het herstellen van de rechterlijke bevoegdheid inzake strafrechtelijke veroordelingen door afschaffing van de wet van 31 mei 1888 tot invoering van de voorwaardelijke invrijheidstelling in het strafstelsel. Wetsvoorstel tot wijziging van de wet van 31 mei 1888 tot invoering van de voorwaardelijke invrijheidstelling in het strafstelsel. Wetsvoorstel tot invoering in het Strafwetboek van niet-reduceerbare straffen voor bijzonder zware misdrijven. Wetsvoorstel houdende verscherping van het toezicht op personen die in vrijheid zijn gesteld of veroordeeld na zedenfeiten met minderjarigen. Wetsvoorstel tot wijziging van de wet van 1 juli 1964 tot bescherming van de maatschappij tegen abnormalen en gewoontemisdadigers om de waarborgen voor de invrijheidstelling aan de geïnterneerden te vergroten, Verslag namens de Commissie voor de Justitie (door Luc Willems en Thierry Giet), *Parl.St.* Kamer 1997-98, 12 januari 1998, Nr.1070/8 – 96/97, p.63. Snacken haalt deze debatten ook aan en wijst in de nasleep van de Dutroux-affaire naar “*the clash between the emotional rhetoric of representatives who claimed that no sexual pervert could be successfully treated and who distrusted the very idea of protection of the public through treatment, and the more rational, expert-based stance of the minister and his advisers*”, waaruit een compromis uit de bus kwam (verplicht advies en verplichte behandeling voor seksuele delinquenten bij een voorwaardelijke invrijheidstelling) (Snacken, 2007: 188).

DISCUSSIE EN CONCLUSIE

We gaan hier in op de interpretatie van bovenstaande vaststellingen. Eerst staan we stil bij de afwezigheid van relevante referenties. Vervolgens gaan we in op wat we uit de inhoudsanalyse kunnen afleiden.

Alleszins blijkt dat er geen rechtstreekse verwijzingen naar wetenschappelijke bronnen zijn voor de bepalingen die we hier in beschouwing genomen hebben. Daarmee zijn meteen meerdere onderzoeksvragen beantwoord (welke bronnen?, hoeveel?, hoe vaak geciteerd?). Wel worden er zelfs in de voorbereidende handelingen wetenschappelijke bronnen aangehaald, zij het over andere elementen: het betreffen bronnen over wetgeving, rechtsleer, maar ook wetenschappelijke bronnen over empirisch onderzoek naar invrijheidstelling, referenties naar onderzoek over seksuele delinquenten, zonder dat het aangehaalde bronnenmateriaal inzoomt op de hier onderzochte elementen uit de bepalingen van de drie wetteksten. De resultaten van deze beperkte *citation analysis* mogen echter niet veralgemeend worden. Die beperking hangt samen met de methode zelf: het is niet omdat er in enkele teksten niet expliciet naar (bepaalde) bronnen verwezen wordt, dat die bevindingen ook voor andere teksten opgaat (zie ook bv. Smet, 2013). Een uitbreiding naar meer wetteksten strekt tot aanbeveling in onderzoek.

De inhoudsanalyse dient eveneens te worden uitgebreid, zowel qua aantal wetteksten als qua methodologie. Idealiter worden de indieners van dergelijke wetsvoorstellen of –ontwerpen gecontacteerd voor een interview, zodat kan worden gereconstrueerd hoe zij tot de betreffende bepalingen zijn gekomen.

Het valt op dat politici in de context van de strafuitvoering en al zeker over seksuele delinquenten, amper lijken gebruik te maken van gespecialiseerde literatuur ter onderbouwing van hun wetsvoorstellen of –ontwerpen. Onze wetgever komt ertoe om nieuwe strafbaarstellingen in te voeren of om de minimale strafrechtelijke reactie op te trekken (TBS), zonder dat er gewag gemaakt wordt van een voorstudie, een beleidsvoorbereidend onderzoek, van een pilootproject, laat staan van methodologisch zeer doorgedreven (quasi-)experimenteel onderzoek, in eigen land of in het buitenland. In de benadering van seksuele delinquenten en seksuele delinquentie wijzen de drie wetteksten op dit vlak op de afwezigheid van ook maar enige *evidence base*. De afwezigheid van wetenschappelijke input over de bepalingen waarop hier is gefocust, wijst minstens op weinig wetenschappelijke onderbouw, zelfs al zouden experts op de achtergrond meegespeeld hebben.

Het ontbreken van onderzoek is niet uitsluitend op het conto van de wetgever te schrijven. Er zijn talrijke vraagstukken waarover er nog geen kwaliteitsvol empirisch onderzoek met duidelijke conclusies beschikbaar is. De wetgever is zelfs vragende partij voor meer wetenschappelijk onderzoek naar (daders en slachtoffers van) seksueel misbruik. Dat komt expliciet naar voor in de aanbevelingen van de Bijzondere Commissie naar aanleiding van het seksueel misbruik in de Kerk: “*Aanbeveling 25. Om een gedegen beleid te kunnen ontwikkelen, is meer kennis nodig over het fenomeen seksueel misbruik, de noden van de slachtoffers, de mogelijkheden van preventie en behandeling van plegers en de*

*strafrechtelijke afhandeling*¹⁹. De wetenschappelijke wereld heeft op dit vlak ook een rol te spelen, enerzijds bij het selecteren van onderzoeksthema's en de terugkoppeling van resultaten naar het beleid en de praktijk, maar ook bij het vulgariseren en breder verspreiden van de resultaten van soms zeer doorgedreven technische en/of theoretische analyses. Of de aanwezigheid van dergelijke informatie tot andere aanbevelingen zou geleid hebben, zeker in de context van seksuele delinquentie, is maar de vraag.

Voor de hier bestudeerde bepalingen geldt dat er geen expliciete wetenschappelijke referenties en inhoudelijke argumenten konden worden teruggevonden. *“Research-derived evidence influences policy and practice in some places, at some times, and on some subjects. On some subjects, especially those that implicate important normative and ideological concerns, such as capital punishment or severity of sentences, evidence is seldom likely to make much difference”* (Tonry, 2010: 793). Op basis van deze analyse horen seksuele delinquentie en seksuele delinquenten bij het lijstje van publiek zeer gevoelige aangelegenheden, waardoor wetenschappelijke bevindingen vermoedelijk moeilijk ingang vinden bij de beleidsmaker.

BRONNENMATERIAAL

Wetgevende stukken

(noot: de voorbereidende teksten zijn hier aangeduid onder de hoofding Handelingen, in de tekst zijn ze in voetnoot volledig opgenomen als Parlementaire Stukken)

WERV

Wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het kader van de strafuitvoeringsmodaliteiten, B.S. 15 juni 2006.

Wet van 5 maart betreffende de voorwaardelijke invrijheidstelling en tot wijziging van de wet van 9 april 1930 tot bescherming van de maatschappij tegen de abnormalen en de gewontemisdadigers, vervangen door de wet van 1 juli 1964, B.S. 2 april 1998.

Wet van 18 maart 1998 tot instelling van de commissies voor de voorwaardelijke invrijheidstelling, B.S. 2 april 1998.

Hand. Kamer 1996-97, 10 juni 1997, Nr.1070/1 – 96/97. (Wetsontwerp VI)

Hand. Kamer 1997-98, 12 november 1997, Nr.1070/2 – 96/97. (Amendementen)

Hand. Kamer 1997-98, 14 november 1997, Nr.1070/3 – 96/97. (Amendementen)

Hand. Kamer 1997-98, 18 november 1997, Nr.1070/4 – 96/97. (Amendementen)

Hand. Kamer 1997-98, 19 november 1997, Nr.1070/5 – 96/97. (Amendementen)

Hand. Kamer 1997-98, 1 december 1997, Nr.1070/6 – 96/97. (Amendement)

Hand. Kamer 1997-98, 10 december 1997, Nr.1070/7 – 96/97. (Amendementen)

Hand. Kamer 1997-98, 12 januari 1998, Nr.1070/8 – 96/97. (Verslag Commissie voor de Justitie)

Hand. Kamer 1996-97, 12 januari 1998, Nr.1070/9 – 96/97. (Tekst aangenomen door de Commissie voor de Justitie)

Hand. Kamer 1996-97, 15 januari 1998, Nr.1070/10 – 96/97. (Tekst aangenomen in plenaire vergadering en overgezonden aan de Senaat)

¹⁹ Bijzondere Commissie betreffende de behandeling van seksueel misbruik en feiten van pedofilie binnen een gezagsrelatie, inzonderheid binnen de Kerk, Verslag van 31 maart 2011 betreffende de behandeling van seksueel misbruik en feiten van pedofilie binnen een gezagsrelatie, inzonderheid binnen de Kerk, *Parl.St.* Kamer, 2010-11, Nr.53 0520/002, p.414.

Hand. Senaat 1997-98, 16 januari 1998, Nr.1 – 852/1. (Ontwerp overgezonden door de Kamer)
Hand. Senaat 1997-98, 11 februari 1998, Nr.1-852/2. (Evocatieprocedure, Amendementen)
Hand. Senaat 1997-98, 17 februari 1998, Nr.1 – 852/3. (Evocatieprocedure, verslag)
Hand. Senaat 1997-98, 17 februari 1998, Nr.1 – 852/4. (Tekst aangenomen door de Commissie voor de Justitie)
Hand. Senaat 1997-98, 19 februari 1998, Nr.1 – 852/6. (Beslissing om niet te amenderen)
Hand. Kamer 2000-01, 2 februari 2001, Doc.50 1076/001. (Eindverslag commissie “basiswet gevangeniswezen en rechtspositie van gedetineerden”)
Hand. Kamer 2002-03, 13 maart 2003, Doc.50 2317/002. (voorstel van resolutie betreffende het eindverslag van de commissie basiswet)
Hand. Senaat 2004-05, 20 april 2005, Nr.3-1128/1. (Wetsontwerp betreffende de externe rechtspositie van gedetineerden)
Hand. Senaat 2004-05, 7 juni 2005, Nr.3-1128/2. (Amendementen)
Hand. Senaat 2004-05, 14 juni 2005, Nr.3-1128/3. (Advies Hoge Raad voor de Justitie)
Hand. Senaat 2004-05, 29 juni 2005, Nr.3-1128/4. (Amendementen)
Hand. Senaat 2005-06, 8 november 2005, Nr.3-1128/5. (Amendementen)
Hand. Senaat 2005-06, 8 november 2005, Nr.3-1128/6. (Amendementen)
Hand. Senaat 2005-06, 13 december 2005, Nr.3-1128/7. (Verslag Commissie voor de Justitie)
Hand. Senaat 2005-06, 13 december 2005, Nr.3-1128/8. (Tekst geamendeerd)
Hand. Kamer 2005-06, 16 december 2005, Doc.51 2170/001. (ontwerp overgezonden)
Hand. Kamer 2005-06, 24 januari 2006, Doc.51 2170/002. (Amendementen)
Hand. Kamer 2005-06, 7 februari 2006, Doc.51 2170/003. (Amendementen)
Hand. Kamer 2005-06, 8 februari 2006, Doc.51 2170/004. (Amendementen van de regering)
Hand. Kamer 2005-06, 14 februari 2006, Doc.51 2170/005. (Amendementen)
Hand. Kamer 2005-06, 21 februari 2006, Doc.51 2170/006. (Amendementen)
Hand. Kamer 2005-06, 22 februari 2006, Doc.51. 2170/007. (Amendementen)
Hand. Kamer 2005-06, 7 maart 2006, Doc.51 2170/008. (Amendementen)
Hand. Kamer 2005-06, 14 maart 2006, Doc.51 2170/009. (Amendement)
Hand. Kamer 2005-06, 24 maart 2006, Doc.51 2170/010. (Verslag Commissie voor de Justitie)
Hand. Kamer 2005-06, 24 maart 2006, Doc.51 2170/011. (Tekst aangenomen door de Commissie voor de Justitie)
Hand. Kamer 2005-06, 29 maart 2006, Doc.51 2170/012. (Amendement)
Hand. Kamer 2005-06, 30 maart 2006, Doc.51 2170/013. (tekst aangenomen en teruggezonden aan de Senaat)
Hand. Senaat 2005-06, 31 maart 2006, Nr.3-1128/9. (Ontwerp geamendeerd door de Kamer)
Hand. Senaat 2005-06, 18 april 2006, Nr.3-1128/10. (Verslag Commissie voor de Justitie)
Hand. Senaat 2005-06, 4 mei 2006, Nr.3-1128/11. (Tekst aangenomen in plenaire vergadering)

TBS

Wet van 26 april 2007 betreffende de terbeschikkingstelling van de strafuitvoeringsrechtbank, B.S. 13 juli 2007.

Hand. Senaat 2006-07, 14 februari 2007, Nr.3-2054/1. (Wetsontwerp TBS)
Hand. Senaat 2006-07, 28 februari 2007, Nr.3-2054/2. (Amendementen)
Hand. Senaat 2006-07, 28 februari 2007, Nr.3-2054/3. (Amendementen)
Hand. Senaat 2006-07, 13 maart 2007, Nr.3-2054/4. (Verslag Commissie voor de Justitie)
Hand. Kamer 2006-07, 16 maart 2007, Doc.51 2999/001. (Ontwerp overgezonden door de Senaat)
Hand. Kamer 2006-07, 27 maart 2007, Doc.51 2999/002. (Amendementen)
Hand. Kamer 2006-07, 5 april 2007, Doc.51 2999/003. (Verslag Commissie voor de Justitie)
Hand. Kamer 2006-07, 12 april 2007, Doc.51 2999/004. (Wetsontwerp aangenomen in plenaire vergadering)

Woonverbod

Wet van 14 december 2012 tot verbetering van de aanpak van seksueel misbruik en feiten van pedofilie binnen een gezagsrelatie, B.S. 22 april 2013.

Hand. Kamer 2008-09, 22 oktober 2008, Doc.52 1509/001. (Wetsvoorstel Landuyt et al.)
Hand. Senaat 2008-09, 16 december 2008, Nr.4 – 1077/1. (Wetsvoorstel Swennen et al.)
Hand. Kamer 2008-09, 3 maart 2009, Doc.52 1846/001. (Wetsvoorstel Schoofs et al.)

Hand. Senaat 2008-09, 24 maart 2009, Nr.4 – 1244/1. (Wetsvoorstel Van dermeersch et al.)
Hand. Kamer 2009-10, 29 juli 2010, Doc.53 0037/001. (Wetsvoorstel Landuyt)
Hand. Kamer 2010-2011, 31 maart 2011, Doc.53 0520/002. (Verslag bijzondere commissie betreffende de behandeling van seksueel misbruik en feiten van pedofilie binnen een gezagsrelatie, inzonderheid binnen de Kerk)
Hand. Kamer 2011-12, 20 juni 2012, Doc.53 2275/001. (Wetsvoorstel Van Cauter et al.)
Hand. Kamer 2011-12, 26 juni 2012, Doc.53 2275/002. (Amendementen)
Hand. Kamer 2011-12, 3 juli 2012, Doc.53 2275/003. (Amendementen)
Hand. Kamer 2011-12, 9 juli 2012, Doc.53 2275/004. (Verslag Commissie voor de Justitie)
Hand. Kamer 2011-12, 10 juli 2012, Doc.53 2275/005. (Tekst aangenomen Commissie voor de Justitie)
Hand. Kamer 2011-12, 10 juli 2012, Doc.53 2275/006. (tekst aangenomen Commissie voor de Justitie, nieuw opschrift)
Hand. Kamer 2011-12, 18 juli 2012, Doc.53 2275/007. (Amendement)
Hand. Kamer 2011-12, 18 juli 2012, Doc.53 2275/008. (tekst aangenomen in plenaire vergadering en overgezonden aan de Senaat)
Hand. Senaat 2012-13, 18 oktober 2012, Nr.5-1769/1. (evocatieprocedure, ontwerp geëvoceerd)
Hand. Senaat 2012-13, 7 november 2012, Nr.5-1769/2. (amendementen)
Hand. Senaat 2012-13, 27 november 2012, Nr.5-1769/3. (verslag Commissie voor de Justitie)
Hand. Senaat 2012-13, 27 november 2012, Nr.5-1769/4. (tekst verbeterd door Commissie voor de Justitie)
Hand. Senaat 2012-13, 6 december 2012, Nr.5-1769/5. (beslissing om niet te amenderen)

Literatuur

- Cartuyvels, Y. (2013). De terbeschikkingstelling van de regering (TBR) van recidivisten, gewoontemisdadigers en 'seksuele delinquenten': van 'veiligheidsmaatregel' naar dubbele straf. *De Orde van de Dag*, Nr.61, 46-55.
- Commissie "strafuitvoeringsrechtbanken, externe rechtspositie van gedetineerden en straffoemeting" (2003). *Eindverslag*. Brussel: onuitgegeven.
- Dupont, L. (Ed.) (1998). *Op weg naar een beginselenwet gevangeniswezen*. Leuven: Universitaire Pers.
- Goethals, J. (1991). *Abnormaal en delinkwent: de geschiedenis en het actueel functioneren van de wet tot bescherming van de maatschappij*, Antwerpen, Kluwer Rechtswetenschappen, 332p.
- Lussier, P. (2018). *La délinquance sexuelle. Au-delà des dérives idéologiques, populistes et cliniques*. Québec: Presses de l'Université Laval, 384p.
- Sherman, L.W., Gottfredson, D.C., MacKenzie, D.L., Eck, J., Reuter, P. & Bushway, S.D. (1998). *Preventing Crime: What Works, What Doesn't, What's Promising*, Research in Brief, National Institute of Justice, juli 1998, 1-19.
- Smet, V. (2013). *Sociaalwetenschappelijk onderzoek en beleid. Een analyse van de interactie, kennisgebruik en doorwerking in België en Vlaanderen*, Boom, Lemma, 222p.
- Snacken, S. (2007). Penal Policy and Practice in Belgium. *Crime and Justice*, Vol.36, 127-215.
- Tonry, M. (2010). "Public criminology" and evidence-based policy. *Criminology & Public Policy*, Vol.9, Nr.4, 783-797.
- Verpoest, K. & Vander Beken, T. (2007). Wat je doet, niet wie je bent: de nieuwe wet betreffende de terbeschikkingstelling van de strafuitvoeringsrechtbanken. *FATIK. Tijdschrift voor Strafbeleid en Gevangeniswezen*, nr.116, 21-24.
- Weiss, C.H. (1979). The Many Meanings of Research Utilization. *Public Administration Review*, Vol.39, 426-431.

SOC

Seksuele delinquenten actief in en stoppen met criminaliteit: recidive, criminele carrières en desistance

DUUR
15/12/2015 - 15/03/2018

BUDGET
415.626 €

PROJECT BESCHRIJVING

Context

Seksuele delinquenten worden vaak als een aparte groep daders beschouwd, verschillend van daders van andere types feiten. Er bestaan meerdere *misvattingen* en *vooronderstellingen* over deze groep, zoals het idee dat seksuele delinquenten zeer waarschijnlijk nieuwe delicten zullen plegen, dat ze allemaal geneigd zijn om het zelfde type seksueel feit te plegen en dat ze (bijna) allemaal onverbeterlijk zijn, met andere woorden dat interventies vanuit de strafrechtsbedeling en/of therapie geen effecten zouden hebben.

Dergelijke veronderstellingen en misvattingen staan haaks op wat *internationaal empirisch onderzoek* aantoont, waaronder een aanzienlijke variatie in het crimineel gedrag van seksuele delinquenten, zowel qua seksuele als niet-seksuele delicten. Recidivecijfers voor seksuele feiten door gekende seksuele delinquenten liggen algemeen eerder laag (bvb. Hanson & Morton-Bourgon, 2005, observeren recidivegraden tussen 10% en 20%), terwijl hun niet-seksuele recidive veel hoger ligt. Anderzijds bestaan in onderzoek nog steeds *kennishiaten* en kwesties die vragen om antwoorden op basis van substantieel en solide onderzoek. In België heeft een aantal gemediatiseerde seksuele feiten de afgelopen decennia geleid tot Parlementaire onderzoekscommissies (bvb. de onderzoekscommissie naar Dutroux en handlangers en de recente onderzoekscommissie over seksueel misbruik door leden van de Kerk). Tijdens de Parlementaire hoorzittingen verwezen experts naar het *ontbreken van betrouwbare, diepgaande empirische gegevens over seksuele delinquenten in een nationale context*.

Doelstellingen

In dit onderzoek door een team van criminologen en klinisch psychologen wordt deze kennisleemte op een ambitieuze manier aangepakt. *Zes doelen* staan voorop met de ambitie kennis te genereren over de recidive van seksuele delinquenten, hun criminele carrières en het stopzetten daarvan (desistance). Deze doelstellingen zijn gericht op:

- 1) het verwerven van inzichten over de criminele carrières van seksuele en niet-seksuele delinquenten in België (met inbegrip van een vergelijking van deze bevindingen met een Nederlandse cohorte);
- 2) het inschatten van individuele en strafrechtelijke statische predictoren voor de recidive van seksuele delinquenten;
- 3) de effecten van straffen op de patronen van delinquent gedrag van veroordeelde seksuele delinquenten;
- 4) het beoordelen van de impact van wijzigende levensomstandigheden (werk, huisvesting,...) van voorwaardelijk in vrijheid gestelde seksuele delinquenten en hun impact op de criminele carrière patronen van veroordeelde seksuele delinquenten;
- 5) een diepgaand inzicht in het gelabeld worden als seksueel delinquent en de effecten daarvan; en
- 6) een analyse van recent Belgisch strafrechtelijk beleid dat gericht is op seksuele delinquenten.

Methoden

Voor doelstellingen 1-4 zullen geavanceerde kwantitatieve methoden (waaronder onder meer Group-Based Trajectory Modelling, GBTM) worden gebruikt. Voor doelstellingen 5-6 wordt beroep gedaan op gevorderde kwalitatieve methoden (inhoudsanalyse, documentanalyse).

Potentiële impact

De resultaten van dit onderzoek zullen bijdragen tot de *wetenschappelijke kennis* over seksuele delinquenten. Onder meer zal worden aangetoond in welke mate de criminele carrières van seksuele delinquenten vergelijkbaar zijn met of verschillend van andere types van delinquenten en in welke mate verschillende types seksuele delinquenten een verschillende criminele carrière hebben (verkrachters...). Dit is het eerste Belgische criminele carrière-onderzoek op deze schaal. Het onderzoek zal ook de impact nagaan van een waaier van statische en dynamische variabelen op recidive van seksuele delinquenten, wat bijdraagt tot de bestaande internationale kennisbasis. Bovendien zal het onderzoek licht werpen op hoe seksuele delinquenten zelf aankijken tegen hun feiten, de impact van het veroordeeld zijn als seksueel delinquent op hun identiteit en hoe hun feit en ervaringen met de strafrechtsbedeling daaraan gelinkt zijn.

De resultaten van het onderzoek zullen *beleidsmakers* zeer waardevolle empirische inzichten aanreiken over seksuele delinquenten. Het onderzoek biedt beleidsmakers de mogelijkheid om van nationale gegevens gebruik te maken wanneer nieuw beleid en wetgeving over seksuele delinquenten wordt opgesteld. Tijdens het onderzoek zullen ook meerdere beleidsmaatregelen ten overstaan van seksuele delinquenten worden geanalyseerd, met aandacht voor de 'research utilization' bij deze maatregelen. De bevindingen zullen eveneens van belang zijn voor *praktijkwerkers* die met seksuele delinquenten werken. Het onderzoek zal hen belangrijke resultaten aanreiken over de criminele carrière van seksuele delinquenten, de impact van straffen en andere (psychologische en sociologische) factoren gelinkt aan recidive en inzichten in de manier waarop seksuele delinquenten het leven na de gevangenis ervaren.

Wat de impact voor de *samenleving* betreft, beoogt het onderzoek meer bewustwording over seksuele delinquenten bij een breder publiek en ambieert de studie om belangrijke wetenschappelijke informatie te verschaffen over hun delinquent gedrag, recidive en desistance.

Deliverables

Het onderzoek zal leiden tot meerdere belangrijke resultaten over criminele carrières, recidive en desistance van seksuele delinquenten. Meerdere internationale *artikels* zullen worden gepubliceerd waarin de resultaten van het onderzoek voorgesteld worden. De bevindingen zullen ook aan de hand van *presentaties* tijdens belangrijke wetenschappelijke congressen en/of seminars worden verspreid. De onderzoeksresultaten zullen eveneens in het Nederlands en Frans beschikbaar gesteld worden, zodat het bredere publiek toegang krijgt tot de resultaten van het onderzoek. Het *eindrapport* van het SOC onderzoeksnetwerk zal publiek beschikbaar zijn. Naar het einde van het onderzoek toe zullen een *high-level expert seminar* en een *praktijk-georiënteerde conferentie* georganiseerd worden.

CONTACT INFORMATIE

Coördinator

Eric MAES

Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie (NICC)

Eric.Maes@just.fgov.be

Co-coördinatoren

Luc ROBERT

Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie (NICC)

Luc.Robert@just.fgov.be

Lieven PAUWELS

Universiteit Gent (UGent)

Lieven.Pauwels@UGent.be

Partners

Thierry HOANG PHAM

Université de Mons (UMONS)

thierry.pham@umons.ac.be

Arjan BLOKLAND

NSCR (Amsterdam, Nederland)

ablokland@nscr.nl

SOC

Des auteurs de faits de mœurs à l'entrée et à la sortie de la criminalité: récidive, trajectoires criminelles et désistance

DUREE
15/12/2015 – 15/03/2018

BUDGET
415.626 €

DESCRIPTION DU PROJET

Contexte

Les délinquants sexuels sont souvent considérés comme un groupe particulier de délinquants, un peu différent des délinquants qui commettent d'autres types d'infractions. Plusieurs *idées fausses* et *croyances infondées* existent sur ce groupe, comme la croyance que les délinquants sexuels sont très susceptibles de commettre de nouvelles infractions, qu'ils sont tous attirés vers le même type d'infraction sexuelle, et qu'ils ne sont (presque) pas réinsérables, à savoir que des interventions de justice pénale et / ou une thérapie n'aurait pas d'effets.

Ces hypothèses et croyances erronées s'opposent aux *données empiriques internationales* relatives aux délinquants sexuels, y compris une variété considérable de comportements criminels des délinquants sexuels, à la fois en ce qui concerne les infractions sexuelles et non sexuelles. Les taux de récidive pour les infractions sexuelles des délinquants sexuels connus sont généralement relativement faibles (par exemple Hanson & Morton-Bourgon, 2005, ont trouvé des taux de récidive entre 10% et 20%), tandis que leurs taux de récidive non sexuelle sont beaucoup plus élevés. D'autre part, les données de recherche ont encore un certain nombre de *connaissances lacunaires* et des questions ont besoin de réponses sur la base d'une preuve substantielle et solide. En Belgique, au cours des dernières décennies, un certain nombre de crimes sexuels médiatisés ont conduit à des enquêtes parlementaires (par exemple l'enquête Dutroux et ses complices et la récente enquête sur les abus sexuels commis par des membres du clergé). Au cours des audiences parlementaires, les experts ont évoqué *le manque de données fiables, empiriquement approfondies sur les délinquants sexuels dans un contexte national*.

Objectifs

Dans l'étude menée par une équipe de criminologues et psychologues cliniciens, cette lacune est traitée de manière ambitieuse. *Six objectifs* sont identifiés, tous destinés à faire la lumière sur la récidive, la carrière criminelle, et la désistance des délinquants sexuels quant à cette dernière. Ils se concentrent sur:

- 1) l'obtention de connaissances relatives à la carrière criminelle des délinquants sexuels et non sexuels en Belgique (y compris une comparaison des résultats avec une cohorte néerlandaise);
- 2) l'évaluation des prédicteurs statiques criminels et individuels de la récidive des délinquants sexuels;
- 3) les effets des peines sur les comportements délinquants ultérieurs des délinquants sexuels condamnés;
- 4) une évaluation de l'impact des conditions de vie variables (travail, logement, ...) des délinquants sexuels libérés sous condition et leur impact sur les profils de carrière criminels des délinquants sexuels condamnés;
- 5) une compréhension qualitative approfondie d'être étiqueté comme délinquant sexuel et ses effets;
- 6) une analyse des politiques pénales belges récentes de justice ciblant les délinquants sexuels.

Méthode

Les objectifs 1-4 seront traités en utilisant des méthodes quantitatives avancées (impliquant, entre autres, Group-Based Trajectory Modelling, GBTM). Pour les objectifs 5-6, les méthodes qualitatives avancées (analyse de contenu, analyse de documents) seront mobilisées.

Impacts potentiels

Les résultats de cette étude développeront de nouvelles *connaissances scientifiques* sur les délinquants sexuels. Elle montrera dans quelle mesure les carrières criminelles des délinquants sexuels sont semblables ou différentes des autres types de délinquants et dans quelle mesure les types de délinquants sexuels ont différents types de carrières pénales (violeurs, ...). Il s'agit de la première recherche belge de cette ampleur concernant la carrière criminelle. La recherche permettra également d'évaluer l'impact d'une gamme de variables statiques et dynamiques sur la récidive sexuelle des délinquants, qui s'ajoutera ainsi à la base existante des connaissances internationales. En outre, la recherche mettra en lumière la manière dont les délinquants sexuels perçoivent leurs infractions. Elle tentera également de comprendre l'impact de l'étiquette « délinquant sexuel » sur l'identité de ces derniers. Mais aussi comment leur(s) infraction(s) et leur expérience avec le système de justice pénale sont liées.

Les résultats de la recherche apporteront également aux *décideurs* un soutien empirique très précieux concernant les délinquants sexuels. L'étude permettra aux décideurs d'utiliser des données nationales lors de l'élaboration de nouvelles politiques et de la législation sur les délinquants sexuels. Elle analysera également les politiques en jeu concernant les délinquants sexuels, avec une attention particulière pour le recours à la recherche dans ces politiques. Les résultats intéresseront également les *praticiens* travaillant auprès de ceux-ci. D'abord, la recherche leur fournira des résultats importants sur les carrières criminelles et l'impact des peines. Ensuite, elle s'intéressera aussi aux facteurs psychologiques et sociologiques liés à la récidive. Enfin, elle donnera un aperçu de la manière dont ces délinquants expérimentent la vie après la prison.

En termes d'impact sur la *société*, la recherche a pour objectif de sensibiliser davantage le grand public sur les délinquants sexuels et de fournir des informations importantes fondées par la recherche sur la réalité de leur comportement criminel, la récidive et la désistance.

Productions

La recherche mènera à plusieurs résultats importants liés à la carrière criminelle, la récidive et la désistance des délinquants sexuels. Plusieurs *articles* internationaux seront publiés afin de présenter les résultats. Ceux-ci seront *exposés* lors de conférences et/ou séminaires scientifiques importants. Les résultats seront également disponibles en néerlandais et en français, afin de garantir l'accès des conclusions de l'étude au grand public. Un *rapport final* du réseau de recherche SOC sera mis à la disposition du public. A la fin de la recherche, un *séminaire d'experts de haut niveau* et une *conférence axée sur la pratique* seront organisés.

COORDONNEES

Coordinateur

Eric MAES

Institut National de Criminalistique et de Criminologie (INCC)

Eric.Maes@just.fgov.be

Co-coordinateurs

Luc ROBERT

Institut National de Criminalistique et de Criminologie (INCC)

Luc.Robert@just.fgov.be

Lieven PAUWELS

Universiteit Gent (UGent)

Lieven.Pauwels@UGent.be

Partenaires

Thierry HOANG PHAM

Université de Mons (UMONS)

thierry.pham@umons.ac.be

Arjan BLOKLAND

NSCR (Amsterdam, Pays Bas)

ablokland@nscr.nl

SOC

Sex offenders in and out of crime: recidivism, criminal careers and desistance

DURATION
15/12/2015 -15/03/2018

BUDGET
415.626 €

PROJECT DESCRIPTION

Context

Sex offenders are often considered as a particular group of offenders, somewhat different from offenders who commit other types of offences. Several *misconceptions* and *unfounded beliefs* exist about this group, such as the belief that sex offenders are very likely to commit new offences, that they are all drawn towards committing the same type of sex offence, and that they are (almost) reinsertable, i.e. that criminal justice interventions and/or therapy would have no effects.

Such assumptions and false beliefs stand in opposition to what *international empirical data* shows about sex offenders, including a considerable variety in sex offenders' criminal behaviour, both with regard to sex and non-sex offences. Recidivism rates for sex offending of known sex offenders are generally relatively low (e.g. Hanson & Morton-Bourgon, 2005, find recidivism rates between 10% and 20%), while their non-sexual recidivism rates are much higher. On the other hand, research data still has a number of *knowledge gaps* and issues in need of answers on the basis of substantial and solid evidence. In Belgium, over the last decades, a number of mediatized sex crimes have led to Parliamentary inquiries (e.g. the Dutroux and accomplices inquiry and the recent inquiry about sexual abuse committed by members of the clergy). During the Parliamentary hearings, experts referred to the *lack of reliable, in-depth empirical data on sex offenders in a national context*.

Objectives

In the study conducted by a team of criminologists and clinical psychologists, this lacuna is addressed in an ambitious way. *Six objectives* are identified, all intended to shed light on sex offenders' recidivism, criminal careers, and desistance from crime. They are focused on:

- 1) obtaining insights about the criminal careers of sex offenders and non-sex offenders in Belgium (including a comparison of the findings with a Dutch cohort);
- 2) assessing individual and criminal history static predictors for sex offenders' recidivism;
- 3) the effects of sentences on subsequent offending patterns of convicted sex offenders;
- 4) an assessment of the impact of time-varying life circumstances (work, housing,...) of conditionally released sex offenders and their impact on the criminal career patterns of convicted sex offenders;
- 5) an in-depth qualitative understanding of being labelled a sex offender and its effects;
- 6) an analysis of recent Belgian criminal justice policies that target sex offenders.

Methods

Objectives 1-4 will be addressed using advanced quantitative methods (involving, inter alia, Group-Based Trajectory Modelling, GBTM). For objectives 5-6, advanced qualitative methods (content analysis, document analysis) will be mobilized.

Potential impact

The results of this study will push forward *scientific knowledge* about sex offenders. It will show to what extent the criminal careers of sex offenders are similar to or different from other types of offenders and to what extent different types of sex offenders have different types of criminal careers (rapists, ...). This will be the first Belgian criminal career research of this magnitude. The research will also assess the impact of a range of static and dynamic variables on sex offender recidivism, thus adding to the existing international knowledge base. Furthermore, the research will shed light on how sex offenders themselves look at their offences, the impact of being a convicted sex offender on their identity and also how their offence and criminal justice experiences are tied to that.

The results of the research will also provide *policy makers* with highly valuable empirical input about sex offenders. The study enables policy makers to make use of national data when drafting new policies and legislation about sex offenders. The study will also analyze several sex offender policies, with attention for the 'research utilization' in these policies. The findings will also be of interest to *practitioners* who work with sex offenders. The research will provide them with important results about the criminal careers of sex offenders, the impact of sentences and other (psychological and sociological) factors that are related to recidivism and insights in the way sex offenders experience life after prison.

In terms of *societal impact*, the research is to bring about more awareness among the wider public about sex offenders and to provide important research-based information about the realities of their criminal behaviour, recidivism and desistance.

Deliverables

The research will lead to several important results related to the criminal careers, recidivism and desistance of sex offenders. Several international *articles* will be published to report about the results. The findings will be *presented* at important scientific conferences and/or seminars. The results will also be made available in Dutch and French, so as to guarantee access of the wider public to the findings of the study. A *final report* of the SOC research network will be made publicly available. Near the end of the research, a *high-level expert seminar* and a *practitioner-oriented conference* will be organized.

CONTACT INFORMATION

Coordinator

Eric MAES

Institut National de Criminalistique et de Criminologie (INCC)
Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie (NICC)
Eric.Maes@just.fgov.be

Co-coordinators

Luc ROBERT

INCC-NICC
Luc.Robert@just.fgov.be

Lieven PAUWELS

Universiteit Gent (UGent)
Lieven.Pauwels@UGent.be

Partners

Thierry HOANG PHAM

Université de Mons (UMONS)
thierry.pham@umons.ac.be

Arjan BLOKLAND

NSCR (Amsterdam, The Netherlands)
ablokland@nscr.nl